તારીખે·જરતોશતી*

ઈ આને·

પારશી·લોકોનાં·પેગંમબર·હજરત·
જરતોશતનો·શને·તેહકીક·કરવાની·
બાબદમાં·ચલાવેલી·તકરાર*

કદીમ·તથા·હવડાંનાં·જમાંનાંમાં·થાઈ·ગીએલા·ઈઉનાંની—રૂમી—ફરાંશીશ—અંગરેજી·તથા·બીજા·ઈઉરોપીઆંન·ગરંથકારો·તથા·પેહેલવી—અરબી·તથા·ફારશી·ગરંથકારોની·શાખશીથી·આ·કેતાબમાં·શાબેત·કરી·આપેઉંચ·કે·હજરત·જરતોશત·ઈશુ·ખરીશટનાં·જનમની·છઠી·શદીમાં·(ઈઆને· ૨૪૦૦ થી·૨૫૦૦ વરશ·ઉપર·) થાઈ·ગાફીઓચ·અને·ફેહેની·વીરૂધમાં·મુમબઈ·શમાચાર— દફતર· આશકારા તથા·ચાબુકનાં·પંચાંગ·છપાવી·પરગટ·કરનારાઓઈ· ચલાવેલો·તથા "જગત·મીતર"નાં·અધીપતીઈ·અને·"મેકડનશ·ઓરીફનટાલ·ઈરાશ·" હેવે·નાંમની·કેતાબનો·ગુજરાતી·તરજુમો·છપાવી· પરગટ·કરનાર·(પારશી·કાવશજી·શોરાબજી·પટેલે·)કબુલ·રાખેલો· જરતોશતી·શને·કે·જે·શને· હજરત· જરતોશતને·ઈશુ·ખરીશટનાં·જનમની ·આગમચ·ચોથી·શદીમાં· થાઈ·ગએલા· શેકંદર·રૂમીનાં·જમાંનાંમાં લાવી મેલેચ·તે·શને·હરગેજ · માંનેઆમાં· નહી·આપે·તેહવો· બેહુદો છે*

બનાવનાર·

નવરોજજી·ફરદુનજી·
શુપરીમ·કોરટનો·ઈનટરપરીટર·ઈટલે·જે·દોભાશીઓ*

મુમબઈ·
શને· ૧૮૫૦ ઈશાવી*
ફ·કેતાબ·જામે·જંમશેદનાં· છાપાખાંનાંમાં·
ફરામજી· દાદાભાઈ · પરીનટરે·
છાપી·પરગટ·કરીચ*

દીબાચો *

આઈ•નાંધલું•પુશતક•વાંચનારા•શઘલા•શાહેબોને•તેહ
માં•અગત•કરીને•જરતોશતી•ફેરકાના•ખાશો•આંમને•રોશન
થાઈ•જે•આજ•કેટલાંઈક•વરશ•થાઈઆં•મુમબઈ•શમાચાર—
ચાબુક•તથા•દફતર•આશકારાનાં•છાપાખાંનાંમાંથી•દર•વરશ
ગુજરાતી•પંચાંગ•છપાઈને•પરગટ•થાઈચ•તેહમાં•જે•જરતો
શતી•શને•દાખલ•કરેચ•તે•શને•આપણાં•બરહક•પેગામબરને
છેક•શેકંદર•રૂમીનાં•જમાંનાંમાં•બલકે•તેહની•પછેનાં•જમાં
નાંમાં•લાવી•મેલેચ•અને•તવારીખની•તથા•આપણી•દીન•આ
ઈનની•શઘલી•કેતાબોને•ખોટી•પાડેચ•તે•શનેની•વીરૂધમાં•અ
ગાઊ•થોડીઈક•તકરાર•અતરે•ચાલી•હતી•તે•પછે•શને•૧૮૫૦
નાં•ફેબરવારી• મહીનાંમાં• પારશી•કાવશજી•શોરાબજી•પટેલે
“મેકડનશ•ઓરીઈનટાલ•ઈરાશ•”હેવે•નાંમે•અતરે•ઈશાવી
શને• ૧૮૪૨ માં•અંગરેજીમાં• છપાઈલી• કેતાબનાં• ગુજરા
તી•તરજુમાં•મધે•શમાચારનાં•પંચાંગ•ઊપરથી•જરતોશતી•શ
નેનાં•ઓછાં•વરશ• “કાલમાણ•પુશતક”માં •શનદ•તરીકે•દા
ખલ•કરવાની•તજવીજ•કરી•તે•ઊપરથી•અતરેનાં•જાંમે•જમ
શેદ—મુમબઈ•વરતમાન•તથા•ચાબુકનાં•વરતમાન• પતરોમાં•
તથા• મુમબઈ• શમાચારનાં• છાપાખાંનાંમાંથી • હર• મહી
ને• પરગટ• થનારા • “ જગત•મીતર ” નાં• ચોપાંનીઆં
માં• જોશથી• તકરાર • ચાલી • તેહની • કેટલીઈક• બાબ

દો·ઈખટી·કરીને·તથા·હમારી·તરફથી·નવો·રદ·જવાબ·બનાવી
ઘણીઈક·મેહનત·લઈ·આગલા· તથા·હાલનાં·જમાંનાંમાં·અને
લી·ઈઊનાંની—ફરેંચ—લાટીન—અંગરેજી—ફારશી—અરબી
તથા·કદીમ·પેહેલવી· કેતાબોનાં· દાખલા·શોધી·કાહાડીને·આ
ઈ·કેતાબ· શઘલાઓને·વાકેફ·કરવા·શારૂ·બનાવીય·તથા·વાં
ચનારી·આલમની·શાંમને·મેલીય❋ઈ·કેતાબમાં·હમોઈ·મોતેબ
ર·દાખલા·તથા·દલીલોથી·શાબેત·કરી·આપેઊય·કે·જરતોશ
તી·શનેનાં·(૨૨૩૯)અથવા·(૨૨૪૦)વરશ·બીલકુલ·ખોટાં—બે
હુદાં·અને·મહાલછે·તથા·હજરત·જરતોશતનાં·મુબારક·શને
નાં·હાલમાં·પોંણી·પચીશ·શોથી·વધારે·વરશ·થાઈય❋આપણાં·
પેગમબર·શાહેબનો·મુજેઝરગ·શને· તેહકીક· કરવાની ·શોધ
માં·હમો·આજ·ઈક·વરશ·થાઈઊ·ગુનેલા· છઈઈ અને·હમોઈ·
જે·જે·દાખલા·આઈ·કેતાબમાં·પરગટ·કરેઆય·તે·વીશે·અણ
ઘટતી·તરફદારી·કીધા·વીના· રાશાતી·તથા· દાનાઈનાં·શાહે
બો·હરગેજ·વાંધો·લઈ·શકશે·નહી❋

હમોઈ·જરતોશતી·શનેની·બાબદમાં·શભાવીક·રીતે·જે·તક
રાર·ચલાવીય·તેવીશે·કેટલાઈક·શખશો·કે·જેવો·હમારી·મતલ
બથી·વાકેફ·નથી·તેવો·તથા·હમારા·હરીફો·જાંણી·બુજીને·અથ
વા·અણજાણપણાંથી·જરતોશતીઓને·હેવો·ભુલાવો·ખવાડેય·કે
હમોઈ·ધરમ·આચારનો·બખેડો·અથવા·કબીશાની·ભાંજગાડ
નવેશરથી·ઊભી·કરવાની·ધારણાથી·ઈ·તકરાર·ચલાવીય❋પં
ણ· હમો· ખાશો·આંમને·જાહેર·કરવાની·રજા·માંગીઈય·કે·હ
મોઈ·હેવી·ધારણા·કોઈ·વેલાઈ·રાખી·નથી· અને·ઈક·વગર·

પાઈઆનાં·એહુદા·શનેને· ૨૬·કરીને·ખરો·શને·તેહકીક·કરી આપવા·શીવાઈ·હમારી·બીજી·કશી·મતલબ·નથી·માટે·ઈ·બા બદમાં·જે·શાહેબોનાં· દેલમાં·બદગુમાંન·આવેઊ·હોઈ·તેવાઈ મેહેરબાંનગી·કરી·હેવો·ખેઆલ·દુર·કરવો—ઈજ·અરજ*

હમોઈ·આઈ·કેતાબની·શેવટનાં·ભાગમાં·મોતેબર· કેતા બોનાં·ઈક·મલતા·દાખલાઓથી· શાબેત·કરી· આપેઊંચ·કે· આપણો·બરહક·પેગંમબર·આજ·પોણી·પચીશા·શોથી·લગાબ ગ·પચીશા·શો·વરશ·ઊપર·થાઈ·ગઈઓચ·અને·બુખતુન·ન શરની·તારીખ·ઊપરથી·તથા·શાહનાંમાં·ઊપરથી·હમોઈ· જર તોશતી·શનેનાં· ૨૪૮૭ વરશ·મુકરર·કરેઆંચ· † તે·વરશ·ઝા રશી·તવારીખની·કેતાબોનાં·ઈતઝાકી·કોલને·તથા·મશાઊદીઈ બનાવેલી·મુરૂજઊજ·જહબ·તથા·બુનદેહેશને—જાંમાશપી—દ બેશતાંન—ઝરહંગે·જીહાંગીરી—બુરહાંને·કાતે—તઝહીમે·અબુરે હાંન·વગરે·બીજી·કેતાબોને·મલતાંઆવેચ·માતરે·પાંચ·શાત·વર શનો·તફાવત·પડેચ·તે·નજીઓછે* હવે·હમોઈ·ઊપર· કહેલી શાતા·ઊપરથી·જે·જરતોંશતી·શને·મુકરર·કરેઓચ·અને·કેતા બોમાં·હવે·પછે·વાપરવાની·ભલાંમણ·કરીચ·તે·ભલાંમણ·દરૂશત અને·ઘટતી·નજર·આવેતો·આપણાં·ટોલાનાં·દીનદાર·જરતોશ તીઓને·ઘટેચ·કે·હવે·પછે·પંચાંગોમાં·તથા·કેતાબોમાં· ઈ·શને દાખલ·કરે·અને·જે·શને·શોરઝ· બેહુદો·તથા· શરીઆમ· ખો ટો·નજર·આવેચ·તેહને·પડતો·મેલે*હમોઈ·મુકરર·કરેલા·જ

† જુવો·આઈ·કેતાબને·શફે· ૧૮૩થી· ૧૮૬ તથા·૧૯૮ તથા· ૧૯૯ મેં*

રતોશતી·શનેનુ· ૨૪૮૭ મુ·વરશ·બદલાઇને·નીચે· લખેલી·
તારીખે· ૨૪૮૮ મુ·વરશ·બેઠું—

તા૦ ૨ જી·અકટોબર·શને· ૧૮૫૦ ઇશવી*

તા૦ ૨૫ મી·જીલકાદ·શને· ૧૨૬૬ હીજરી*

તા૦ ૨૦ મી·માહ·અઈલુલ·શને·૨૧૬૧ શેકંદરી·રૂમી*

રોજ· ૧૬ મો·માહા·મેહેર·શને· ૭૭૧ જલાલી*

રોજ· ૬ ઠો·માહ· ૧ લો·શને· ૨૪૮૮ જરતોશતી*

રોજ· ૬ ઠો·માહ· ૧ લો·શને· ૧૨૨૦ ઇઅજદજરદી· શેહેનશાહી*

ભાદરવા·વદી· ૧૨ શંવત· ૧૯૦૬ વીકરમાદીત*

બુખતુનનશરનો·શને· ૨૫૯૭

જરતોશતી·શનેનાં·ચોવીશ·શોથી·વધારે·વરશ·થાંય· તેહેની·શાબેતીમાં·આંઈ·કેતાબમાં·જે·જે·ગરંથોનાં·દાખલા આપેઆય·તેહેની·તથા·જરતોશતી·શનેનાં ·(૨૨૩૯)વરશની શાબેતીમાં·હમારા·હમનખરદોઈ·જે·જે· કેતાબોનાં· દાખલા· આપેઆય·તેહેની·ટીપ·આંઈ·દીબાચાની શેવટે·હમોઈ·પરગટ કરીય·તે·ઊપરથી·શેઆંણાં·વાંચનારા·શાહેબોઈ·પોતેજ·વીચાર·કરવો·કે·ઘણી·અને·મોતેર·તથા·ભરોશો·રાખવાજોગ·શાબશી·કોણની·તરફથી·મલી·આવેય·અને·કફી·તરફ· વાલાઓનો·પાંઈઆ·નબલો·તથા·નાપાઈદાર છે*

નવરોજજી·ફરદુનજી*

ડીશેમબર·શને· ૧૮૫૦ ઇશવી*

જરતોશતી·શનેનાં·(૨૪૦૦)થી·વધારે·વરશ-
ની·શાખેતીમાં·જે·જે·કેતાબોનાં·દાખલા·આએ
પુશતકમાં·ગુજારેઆય·તે·કેતાબોનાં·નાંમ*

કદીમ·યઉનાંની·ગરંથકારોએ·બનાવેલી·કેતાબો

૧ હીરોડોટશે·બનાવેલી· "હીશટરી·" એટલેજે·તવારીખ*

૨ ઇશટરેખોએ· બનાંવેલી· " જીઓગરાફી " *

૩ ડાઇઓડોરશ·શીકીઊલશે·બનાવેલી·" હીશટોરીકાલ·લાઇબરેરી " *

૪ ટીશાઇઆશે·બનાવેલી·"હીશટરી·ઓફ·પરશીઆ" એટલે જે·ઇરાંનની·તવારીખ*

૫ ડાઇઓજીનીશનાં·ગરંથ*

કદીમ·રૂમી·ગરંથકારો*

૧ પલીની*
૨ શેનટ·કલેમેનટ* .
૩ એપીઊલીઅશ*
૪ એલેકજેનડર*
૫ આમીએનશ·મારશેલીશ *

કદીમ·પેહેલવી·ગરંથકારોએ·બનાવેલી·કેતાબો*

૧ દીનકરદ*
૨ વજરકરદ·દીની*
૩ અરદાએ·વીરાફ·નાંમું*
૪ બુનદેહશને*

કદીમ·પાજંદ·કેતાબ*

૧ જાંમાશપી*

અરબી·ગરંથકારોએ·બનાવેલી·કેતાબો*

૧ અબુલ·હશાન·અલી·બીન·હુશેન· મશાઊદીએ·બનાવેલી·મુરૂજ·ઊજજહબ*

૨ અલ·મીલલ·વલ·નેહલ*

ફારશી•ગરંથકારોએ•બનાવેલી•કેતાબો*

૧ તફશીરે•અબુરેહાંન*
૨ દબેશતાને•મજાહેબ*
૩ મજશતી*
૪ બુરહાંને•કાતે*
૫ ફરહંગે•જાંહાંગીરી*
૬ દફેઉલ•હજલ*
૭ ફીરદોશી•તુશીએ•બનાવેલું•શાહનાંમું*
૮ મુખતેશર•શાહનાંમુ•અથવા•તારીખે•શમશેરખાંની
૯ તારીખે•જાંહાંઆરાએ*
૧૦ રોજતુલ•શફા*
૧૧ તારીખે•તબરી*
૧૨ તારીખે•જાંહાંનુમાં*
૧૩ દારાબ•પાલણે•બનાવેલી•ખોલાશાએ•દીન*
૧૪ મીરાતુલ•આલમ*
૧૫ મજમઉલ•તવારીખ*
૧૬ જીનતુલ•તવારીખ*
૧૭ જીચે•અલુગબેગી*
૧૮ હલહુત•તકવીમ*
૧૯ જીચે•જદીદ
૨૦ જીચે•અદવાર*
૨૧ તખલશે•નીજાત*
૨૨ જીચે•મામુની*
૨૩ જીચે•શાહી*
૨૪ જીચે•હાકેમી*

ગુજરાતી•કેતાબો•વરતમાન•પતરો•તથા•પંચાંગ*

૧ મરહુમ•ફરદુનજી•મરજબાનજીએ•કીધેલો•દબેશતાનનો•ગુજરાતી•તરજુમો*
૨ રેહનુમાએ•જરતોશતી*
૩ અખબારે•કબીશે*
૪ મુમબઇનાં•જાંમે•જંમશેદ*
૫ જાંમે•જમશેદ—દુરબીન—તથા•ખુરશેદે•જર•અફશારનાં પંચાંગ*

લાટીન•કેતાબ*

ડાકટર•હાઇડે•બનાવેલી•" વીટીરમ•પરશોરમ•"ઇઆને ઇરાંની•લોકોનાં• મજહબની•વારતા*

ફરાંશીશી• ગારંથકારોંએ• બનાવેલી• કેતાબો*

૧ બાંકુવીટીલ•ડું•પેરોને•બનાવેલો•જંદ•અવશતાનો•ફરાંશીશી•તરજુમો*
૨ ફિકા•ડેમી•ડેશઈનશકરીપશનશનું•પુશતક• ૩૭ મું*
૩ ફિમ•ડી•પાશટોરેટે• બનાવેલો•જરતોશતનો• ફિહેવાલ*
૪ પી•ગોબીલ*
૫ ફરેરેટ*

જરમન•ગારંથકાર*

૧ બડડેઅશ*

અંગરેજી•ગારંથકારોંએ• બનાંવેલી•કેતાબો*

૧ શર•આઈશાક•ન્યુટને• બનાવેલી• " ક્રોનોલોજી•" ફિટલે કે•તવારીખ*
૨ શર•જાંન•માલકમે•બનાવેલી"હીશટરી•ઓફ•પરશીઆ" ફિટલેકે•ઈરાંનની•તવારીખ*
૩ જેમશ•બી•ફરેજરે•બનાવેલો•ઈરાંનનો•ફિહેવાલ*
૪ ડેવીડ•શી•તથા•ફિનટની•ટરાંઅરે•બનાવેલો•દબેશતાન•કેતાબનો•અંગરેજી•તરજુમો*
૫ રીચરડશને•બનાવેલી• ફારશી—અરબી•તથા•અંગરેજી ડીકશનેરી•અથવા•ફરહંગ*
૬ શર•ઊલીઅંમ•જોનશે•બનાવેલા•ગરંથ*
૭ ઊલીઅમશે•બનાવેલી•શેકંદરનાં•જનમારાની•વારતા*
૮ ગીલીશે•બનાવેલી• " હીશટરી• ઓફ•ગરીશ•" ફિટલેકે•ઈઊનાંનની•તવારીખ*

જરતોશતી•શનેનાં• (૨૨૩૯) વરશની•શાબેતી માં•જે•જે•કેતાબો•તથા•પંચાંગનાં• હમારા•હરી ફેર્ક•દાખલા•આપેઆય•તેહેનાં•નાંમ*

૧ શરહે•ઝીજ•મુલા•અબદુલ•અલી•બીરજંદીનો•ફાંશીઓ*

૨ દશાતુર•મુલાં•ફીરૂજે•બનાવેલો•રશાલએ•શીતેશાફાદ*

૩ દશાતુર•મુલાં•ફીરૂજે•બનાવેલી•અદલે•કવીઓ•બર•અદમે જવાજે•કબીશે•દર•શરીઅતે• જરતોશતીએ*

૪ દશાતુર•અશફંદીઆરજી• કાંમદીનજીએ•બનાવેલી•કબીશા ની•કેતાબ*

૫ દશાતુર•મુલાં•ફીરૂજનાં•બાવા•મુલાં•કાઉશે•બનાવેલી• મા કુલાતે•બહમની*

૬ મુલાં•કાઉશે•બનાવેલી•ગુજરાતી•રવાએત*

૭ મુમબઈ• શમાચાર— ચાબુક• તથા•દફતર આશકારાના પંચાંગ*

શાંકલીઉં *

[illegible] ॥૭

તારીખે•જરતોશતી•

ઇઆને•

જરતોશતી•શને•તેહેકીક•કરવાની•બાબદમાં*

મુમબઇ•શમાચારનાં•પંચાંગમધે• જરતોશતી• શનેનાં•ઘણાં• ઓછાં• વરશ• છપાઇચ•તે• ભરોશો•રાખવાજોગ•નથી•તેવીશે•તારીખ• ૧૫ મી•ડીજેમબર•શને•૧૮૪૨ ઇશાવીની•તેરીખનાં રેહેનુમાઇ• જરતોશતીનાં•પુશતક• ૧ લાનાં• આંક• ૧૨ માં•મધે•પરગટ•થાઇલી•મુજંહેમત*

જરતોશતી• શનેની• બાબદમાં*

રેહેનુમાઇ•જરતોશતીનાં•અધીપતી*

પેઆરા•શાહેબ—

તમારાં•નાંમીચાં•અને•બેજુલા• ચોપાંનીઆંનાં• શઘલા• આંકો•હું•શારી•પઠે•વાંચી•જોઇઆછિ•તે•ઊપરથી•મહને•કેહેવાને•ખુશાલી•લાગેચ•કે•તેહેમાં•છપાઇલી•ફક•વતરોગે•શઘલી બાબદોની•શચાઇ•વીશે•માહરી•તથા•માહરા•જેહેવા•બીજા•ઢ

ણાંએક·લોકોની·ખાતરી·થાઇછે*જે·બાબદ·વીશે·મહને·શંધે
આવેછે·તે·શંધેને·દુર·કરવાશારૂં·હું·તમારેથી·જાંણવા·માંગું
ચ·તે·એ છેજે·તમોએ·આપણાં·પેગંબર·હજરત·જરતોશતનાં
શનેનાં·આશરે· ૨૪૦૦) વરશ·તમારાં·કીમતી·ચોપાંનીઆંમો
ઘણીએક·જગોએ·દાખેલ·કરેઆંછે·પંણ·અતરેનાં· બીજા·છા
પાખાનાંવાલાંઓ·તેહેમાં·અગાત·કરીને·મુમબઈ·શમાચાર·વા
લા·પોતાનાં·દર·વરશનાં·પંચાંગોમો·એ· શનેને·છાપતા·આ
વેઆચ·તેજ·પરમાંણે·ચાલતા·શવંત· ૧૮૯૯ નાં·શાલનાં·પં
ચાંગમો·એ·શનેનાં· ૨૨૩૨ વરશ·છાપેઆંછે· તેપરમાંણે·એ·
બુજોરગ·શને·વીશે·મોહોટો·તફાવત·પડેછે·કે· જે·તફાવત
ની·શફાઈ·એકે·દંમ·આપણને·કરવી·ઘટેચ* એ·બુજોરગ·શ
નેનાં·જેટલાં·વરશ·તમો·કહોચ·તેટલાંજ·વરશ· ખરાં·હોએ
તો·શઘલા·જરતોશતી·છાપાખાનાં·વાલાઓને· લાજેમછે·કે
તે·પરમાંણે·પોતાનાં·છાપેલાં·પંચાંગો·તથા· પુશતકોમો·છાપ
વાને·જારી·કરે·અને·એ·શને·વીશે·આપણ· જરતોશતીઓ·વ
ચે·જે·તફાવત·અને·ફેરફાર· વીચાર·ચાલેચ·તે· કાહાડી·નાં
ખીને·આપણાં·રેહેનુમા·હજરત·જરતોશતના·શનેનાં·વરશ·
મુકરર·ઠેડવે·કે·જેથી·કરીને·એ·બાબદમાં·ફરીને· તકરાર·અ
ને·બાંજઘડ·કરવાનું·કારંણ·કોઈને·પડે·નહી*

હું·ઊમેદ·રાખુચકે·આએ·માંહરાં·ટુકાં·પતરને·તમારાં·
ક્રીમતી·અને·વખાણાંએલાં·ચોપાંનીઆંનાં·એક·ખુણાં·ઊપર·જ
ગો·આપીને·એ·અગાતની·બાબદનો·ખુલાશો· કરવાથી·શેવક
ને·ઊપકારી·કરશો*

બનાંવનાર·શાહેબ—

શ્રી·મુમબઈજો·તારીખ·
૧ લી·ડીજેમબર·૧૮૪૨

હું·છું·તમારો·અને·તેવનાંએ·
એક·જરતોશતી*

*** હમારો·ચાતુર·લખનાર· "એક·જરતોશતી."
જે·અગતની·બાબદનો·ખુલાશો·કરવાનું·હમારેથી· ચાહેઅ·
તે·વીશે·હમો·હમારો·વીચાર·કહી·શંભલાવવાની·રજા·લેઈજી
એઅ·અને·માંગીએઅ·કે·તેઊપર·શઘલા·જરતોશતીઓએ·પુર
તી·રીતે·ધેઆંન·પોંહોંચાડવું *હજરત·જરતોશત· પેગંમબર
દીને·માંજદીઅશનીનાં·ધરંમ·પુશતકો·તથા· તવારીખનાં·ઘ
ણાંએક·બીજાં·પુશતકોમાં·લખેઆ·પરમાંણે· પાદશાહ·ગુશતા
શપ·બીન·લોહોરાશપની·પાદશાહીનાં· ૩૦ માં· વરશમાં·પાક
ખોદાએતાલાની·તરફથી·આએ·જાંહાંનનો·શ્રુલેહને· વાશતે·તે
વખતનાં·શ્રી·ઈરાંનનાં·પાએતખતનાં·શેહેર·શ્રી·બલખમાં·આ
વેઓ·હતો·કે·તે·વેલાએ·એ·હજરત· ૪૦ વરશની· ઊમરે·પોં
હોંચેલો·હતો*અને·એજ·પરમાંણે·મુશલમાંનોનાં·નાંમીચા·ગ
રંથકારો·જેહેવાકે·શાહનામાંનો·બનાવનાર·મરહુમ·ફીરદોશી
તુશી·કે·જેઆંણે·શ્રી·ઈરાંનની·તવારીખને·નવેશરથી·જીવતી
કરીછે·તથા·રોજતુલ·શફા·તથા·બીજા·ગરંથકારો·એક·વીચા
રથી·કહી·ગએઆચ·કે·હજરત·જરતોશત·પાદશાહ·ગુશતાશ
પનાં·જમાનાંમો·થાઈ·ગએઓછે*અને·શ્રી· ઈઊનાંન· તથા·
શ્રી·રોમ·તથા·શ્રી·ઈઓરોપનાં·નાંમીચા·ગરંથકારોનાં· કહે
આ·પરમાંણે·એ·હજરત·જરતોશત·ખરીશટીઆંનોનાં·પેગં
મબર·ઈશ્રુ·ખરીશટની· ૫૦૦) પાંચશો·વરશ· આગમચ·થા
થાઈ·ગએઓછે· અને·વલી·બાજે·ગરંથકારો·અને· તેહેમાં·
અગત·કરીને·નાંમીચો·ગરંથકાર· આંકુવીટીલ·ડુ· પેરોન·કે
જેઆંણે·પારશીઓનાં·ઘણાંખરાં·આશમાંની·ધરંમ·પુશતકો
નો·ફરેંચ·ભાશામાં·તરજુમો·કરેઓછે·અને·જે·તરજુમાંનાં

તરંણ•દફતરો•ઈશવી•શને• ૧૭૭૧ નાં•શાલમાં•શ્રી• પેરીશ• મધે•છપાઈ•પરગટ•થાઈઆંછે•અને•તે•તરંણડે•દફતરો•હમારી પાશેછે•તે•મધે•તે•નાંમીઓ•ગરંથકાર•લખી•ગઈઓચ•કે•હજર ત•જરતોશત•ઈશાની (૫૮૯) પાંચશોને•નેવેઆશી•વરશ•આ ગમચ•જનમેઓ•હતો•અને•તીશથીતે• બેઆલીશ• વરશની• વઈમાં•આવેઓ•તાંહાંશ્રુધી•પેગંમબર•જરતોશત•હોરમજદ• (ખોદાઈની•) શંગાથે•હમપુરશી•કરવાંમાં•ગુનેલો•હતો•તથા તેપછે•પેગંમબર•જરતોશત•બીજાં• (૩૭) શાડતીશ•વરશ• શ્રુધી•આઈ•દુનીઆમાં•જીવેઓ•અને•હજરત• જરતોશત•ઈ શવી•શનેની• (૫૧૨) પાંનશોને•બાર•વરશ•આગમચ•શવર ગ•વાશી•થાઈઓ•અને ઈશુનાં•જનમની• (૫૫૮) પાંચશોને અઠાવણ•વરશ•અગાઊ•હજરત•જરતોશત•પેગંમબરી•લેઈને આવેઓ•હતો*હવે•જાંણવુંજે•આકુવીટીલ•ડુ• પેરોનના•ઊપ લા•વીચાર•શાથે•ડાકટર•હાઈડ•તથા•મીશતર•ફરેજર•ઈ•બં ધે•વીદેઆવાંન•અંગરેજો•તથા• "ડીન•પરીડુકશ•" હવે•નાં મનો•ઈક•બીજો•ગરંથકાર•મલીને•ઈ•તરંણડે•નાંમીચા•અને વીદેઆવાંન•ઈઓરોપીઆંનો•ઈકમલતા•થાઈને• કહેચકે•હજ રત•જરતોશતનાં•પેદા•થાવાનાં•શમે•વીશે•જે•વીચાર• આપે ઓછે•તે•ખરો•અને•શહીછે † *

હવે•ઈ•ઊપર•કહેલા•છેલલા•કાલની•ગણતરી•ઊપરથી•જો ઈઆમાં•આવેચકે•હજરત•જરતોશતને•પેદા• થાઈઆને•આજ

---

† જુવો•જે•બી•ફરેજરનાં•ઈશવી•શને• ૧૮૩૪ માં•શ્રી ઈરાંનની•વારતા•વીશે•બનાવેલાં•પુશતકને•શફે• ૧૪૮ તથા ૧૪૯ મે*

દંન•શુધી•(૨૪૭૧) ચોવીશશોને•ઈકોતેર•વરશ• † થાઈઆંછે

બીજું—નાંમીચો•અંગરેજી•જોતીશ•શર•આઈશાક•ની ઊટંન•કે•જે•પોતાનાં•જમાંનાંમો•શ્રી•ઈઓરોપ•ખંડની•વીદે આમો•ઈકકો•કાબેલ•હતો•તે•ધણી•કહી•ગઈઓચ•કે•પારશી લોકોનો•પેગંમબર•હજરત•જરતોશત• ખરીશટીઆંનોનાં•પેગંમબર•ઈશાની• ૫૧૨ પાંચશોને•બાર•વરશ•અગાઊ•થાઈ ગઈઓછે•તે•હેશાબ•પરમાંણેબી• (૨૪૦૦) ચોવીશ•શો•વરશ•થાવા•જાઈચ*

તરીજું•—અબુરેહાંન•બીરૂની•નાંમનો• નાંમીચો•ઓશતાદ•કે•જેઆંણે•શને• (૩૯૮) તરંણશોને•અઠાણું•ઈઅજદજરદીનાં•શાલમાં•તફહીમ•નાંમની•ઈક• નાંમીચી•કેતાબ•નજુમ•તથા•હેઈઅતનો•ઈલંમ•શીખવાની•બાબદમાં•બનાંવીછે અને•જે•કેતાબનો•દાખલો•બેહેશતી•મુલાં• ફીરોજજી•બીન. કાઊશજીઈ•ઘણીઈકવાર•આપેઓછે•અને•તેહેમાં•અગત•કરીને•મુલાં•ફીરોજજી•શાહેબે•પોતાની•બનાવેલી•ફારશી•કેતાબ ઈક•નાંમે• "રશાલે•અદલેઈ•કવીઈ•બર•અદમે•જવાજે•કબીશે•દર•શરીઈતે•જરતોશતીઈ•" કે•જે•કેતાબ•ઈશવી• શને• ૧૮૨૮ માં•મુમબઈ•શમાચાર•ખાનાંમો•છપાઈછે•તે•કેતાબને શફે• ૧૪૯ માં• મુલાં• ફીરોજજી• ઊપર• કહેલા• ગરંથકારની• બનાંવેલી• તફહીમે• અબુરેહાંનનાં• કોલ• ઊપરથી• બોલેચ• કે• જરતોશત• થીતે• ઈઅજદજરદ•શેહેરી

---

† ઈ•ચુકછે—ઈ•જગોઈ• ૨૪૭૧ વરશાની•જગોઈ•૨૪૩૧ વરશ•વાંચવા•જોઈઈ* જુવો• "તાલેબ" ની• શફીનુ•ચરચા•પતર•આઈ•ચોપાંનીઆંમાં•પરગટ•કરેઊચ•તે*

આર•કે•જે•પારશીઓનો•છેલલો•પાદશાહ•હતો• તેહેનાં•જ
માંનાં•શ્રુધી• ૧૨૧૮) બારશોને• અઠાર•વરશ• થાએલાં•હતાં*
એ•હેશાબ•પરમાંણે•તથા•બેહેશતી•મુલાં• ફીરોજજીનાં•પોતા
નાં•બતલાવેઆ•પરમાંણે•પેગંમબર•હજરત• જરતોશતને•પે
દા•થાએઆને•આજ•શ્રુધી• ૨૪૭૦) ચોવીશશોને• શીતેર•વર
શ•થાએછે*અને•એ•દાખલો•આપેઆ•પછે•બેહેશતી•મુલાં•ફી
રોજજી•એજ•કેતાબમાં•બોલેચ•કે•એ•જરતોશત•બીજો•હતો•પ
ણ•ખરૂં છે•કે•જે•જરતોશત•પારશીઓનો•પેગંમબર•હતો•કે•
જે•વીશે•ઊપર•કહેલો•મુશલમાંન•ગરંથકાર•બોલેછે•તે•શેવા
એ•કોઇ•બીજો•જરતોશત•પારશીઓનો•પેગંમબર•નહીહતો*

ચોથું—ફારશી•દબેશતાંન•કેતાબનાં•(ગુજરાતી.)તરજુમાં
ની•કેતાબ•કેજે•કેતાબમાં•લખેઆપરમાંણે•અધીઆરૂ•ફરદુનજી
મરજબાંનજી•કે•જે•મુમબઈ•શમાચારનાં•અધીપતી•હતા•તેવ
ણની•બનાવેલી•અને•તેહેને•મુલાં•ફીરોજજી•બીન•કાઊશજીએ
અશલ•ફારશી•કેતાબ•શાથે•મેલવીને•શહી•કરી• આપી•હતી•
તેજ•કેતાબની• નજર• (૧૪) ચઊદમી• મધે•પાંને• (૫૬૯)
પાંચશોને•અગણોતેરથીતે• શફે• (૫૭૪) પાંચશોને• ચુમોતે
ર•શ્રુધી•પેગંમબર•શાહેબ•હજરત•જરતોશતનાં• લાવેલાં•શ
રવનાં•જાહડની•ખુબી•તથા•તેહેનાં•મોજેજા• વીશે• લખેઊં છે
તેમધે•પાંને• (૫૭૩) પાંચશોને•તોતેરમાં•લખેછેજે• "તવારી
" ખની•કેતાબો•મધે•લખીઊછેજે•તે•શરવનાં•જાહડનો•ફેરા
" વો•આશપાશથી•વાંમ• (૩૪) ચોતરીશનો•હતો•અને•જે•
" દાહડે•તે•જાહડને•કાપેઊં•તે•દાહડે• (૨૩૨) બશોને•બત
" રીશ•વરશ•હીજરી•મુશલમાંનીનાં•થાએલાં• હતાં•તે•દાહડા

“ શ્રુધી•તે•જાહ્ડની•ઊમર•વરશ• (૧૪૫૦) ચઊદશોને•પચા
“ શ• થાઈલી • હ્તી• અને• તે•વખતનાં• બેહ્દીન• લોકો•
“ કેહ્તા•હ્તાજે•શ્રી•જરતોશતે•કિ•શાખ•બેહ્શતમાંથી•લા
“ વીને•કાશમર•શેહ્રમાં•રોપી•હ્તી•તેહ્ણું•કિ•શરવણું•જાહ્
“ ડ•ઊંગેલું•હ્તું ” ✻હ્વે•વીચારવું•જોઈએકે• જેવારે•કિ•
શરવનાં•જાહ્ડને•કાપેઊં•તે•વેલાઈ• તે• જાહ્ડને• રોપેઆને•
૧૪૫૦) ચઊદશોને•પચાશ•વરશ•થાઈલાં•હ્તાં• અને•તેહ્ને•
કાપેઊં•તેવેલાઈ• (૨૩૨) બશોને•બતરીશ•વરશ•હીજરી•મુ
શલમાંનીનાં•થાઈલાં•હ્તાં• તેઆરે•હીજરી• મુશલમાંનીનાં•
૨૩૩) બશોને•તેતરીશમાં•વરશની•શરૂઆતથી•કે•જે•દાહ્ડે•
મીશતર•જાંન•રીચારડશનનાં•કહ્આ•મુજબ•તારીખ• (૧૬)
મી•આગશટ•શને• (૮૪૭) આઠશોને•શ્રુડતાલીશ• ઇશવી•
અંગરેજી•હ્તાં•તાંહ્રાં•થીતે•તારીખ•(૩૧) કિતીશમી•ડીજેમબ
ર•શને• (૧૮૪૨) અટારશોને•બેતાલીશ•ઇશવી•શ્રુધી• ૯૯૫
નવશોને•પંચાંણુ•વરશ• (૪)ચેઆર•મહીના•અને•(૧૭)શ
તર•દાહ્ડા•થાઈઆ•તેવારે•ઊપર•કહ્લાં• (૧૪૫૦) શાડી•ચ
ઊદશો•વરશની•ઊપર•ઊપર•કહ્લા• (૯૯૫) નવશોને• પંન
ચાંણુ•વરશ• (૪) મહીનાં•અને• (૧૭) શતર•દાહ્ડા•વધારી
કિ•તેવારે• (૨૪૪૫) ચોવીશશોને•પીશતાલીશ• વરશ• ૪ ચે
આર•મહીનાં•અને•૧૭ શતર•દાહ્ડા•થાઈઆ✻આપણાં•પેગં
મબર•શાહેબ•શ્રી•જરતોશત• (૪૦) ચેઆલીશ•વરશની•ઊ
મરે•પોહોંતા•પછે•તે•શરવનાં•જાહ્ડને•રોપેલું•જાંણવું•કાંજે•
આપણીદીનની•ધારમીક•કેતાબોમો•લખેલું છેકે•ખોદાઈતાલા
નો•કિ•શાચો•અને•મુરહ્ક• પેગંમબર•હ્જરત• જરતોશત•

૪૦) ચેઆલીશ·વરશની·ઊમરમો·હુકની· દરગાહથી·શ્રી·ઈશાંનમાં·આવેઓ·હતો·તેવારે·ઊપર· કહેલાં· (૨૪૪૫) ચોવીશશોને·પીશતાલીશ·વરશ· ૪ ચેઆર· મહીનાં·અને· ૧૭ શતર·દાહડાની·ઊપર· (૪૦) ચેઆલીશ·વરશ· વધારીઈ·તેવારે· ૨૪૮૫ ચોવીશશોને·પંનચેઆશી·વરશ· ૪ ચેઆર·મહીનાં·અને· ૧૭ શતર·દાહડા·તારીખ· ૩૧ ઈકતીશમી· ડીશેમબર·શને·૧૮૪૨ અઠારશોને·બેતાલીશ·ઈશવી·શ્રુધીથાઈછે*

પાંચમું·—શેકંદર·રૂમી·કે·જેહને·શેકંદર·બીન·ફેલકુશ·રૂમી કરીનેબી·કેહેછે·તેહેનો·શને·હાલમાં· ૨૧૪૩ ઈકવીશશોને·તેતાલીશમો·ચાલેછે·અને·ઈ·શેકંદર·શઘલા· ગરંથકારોનાં·કહેઆ·મુજબ·ખરીશટીઆંનોનાં·પેગંમબરઈશાની·૩૦૦ ત્રંણશો· † વરશ·આગમચ·થાઈગઈઓછે·અને·જેહેનો·શને તેહેના·મુવા·પછે· ૧૨ બારમે·વરશે·શરૂ·થાઈઓછે·તે·હેશાબ·પરમાંણેથી·પેગંમબર· જરતોશતને· પેદા·થાઈઆને·આજ·દાહડા·શ્રુધી· ૨૪૪૪ ચોવીશશોને·ચુંમાલીશ·વરશ·થાઈછે જેમકે·શઘલા·ગરંથકારોનાં·બતલાવેઆ· પરમાણે· શેકંનદર·રૂમી·હજરત·જરતોશતનાં·જમાંનાં·પછે· ૨૮૯ બશોને·નેવેઆશી·વરશે·થાઈ·ગઈઓછે·તે·બશોને· નેવેઆશી·વરશ· શેકંદર·રૂમીનાં·ચાલુ·શનેમાં·દાખેલ·કરીઈચ·તેઆરે· ૨૪૩૨ ચોવીશોને·બતરીશ·વરશ·થાઈછે·અને·ઈ·શેકંનદરનો·શને તેહેનાં·મુવાપછે·બારમે·વરશે·શરૂ·થાઈઓછે·તે·બાર·વરશ

---

† ઈ·વરશ·આશારે·લખેઆંછે· જુવો· "તાલેબ" ની· શહીનું·ચરચા·પતર·આઈ·ચોપાંનીઆંનાં·પાછલા· ભાગમાં· પરગટ·કરેઊંચ·તે*

ઊપર•કહેલાં•ચોવીશશોને•બતરીશ•વરશની•અંનદર•દાખેલ કરીયે•તેઆરે• ૨૪૪૪ ચોવીશશોને• ચુમાલીશ• વરશ•થાય છે• એ•ઊપરથીબી•શાબેત•થાયચ•કે•હજરત•જરતોશતને•પેદા થાયઆને•આજ•દંન•શ્રુધીમાં• ૨૪૦૦ ચોવીશશોથી•વધારે•વ રશ•થાયઆંછે•

ઊપર•કહેલા•મજબુત•દાખલા•તથા•દલીલોથી• હમો• નીશચે•કરેઊંછે•કે•આપણો•પાક•અને•અશો•પેગંમબર•હજ રત•જરતોશત•(૨૪૦૦) ચોવીશશોથી•વધારે•વરશની•વાત ઊપર•થાઈ•ગયેઓછે•અને•એ•હમારી•ગંણતરી• બીજા•ઘણાં એક•દાખલાઓથી•ખરી•થાયછે•કે•તે•શઘલું•લખવા• માંગીએ તો•એક•મોહોટું•દફતર•થાય•તેથી• મુખતેશર•કરેઊંછે•

હવે•જાંણવુંજે•એ•પેગંમબર•જરતોશતનાં•બુજોરગ•શ નેનાં•વરશો•શવંત• ૧૮૭૧ નાં•શાલથી•આગલા•મુમબઈ•શ માચારનાં•બનાવનાર•અધીઆરૂ•ફરદુનજી• મરજબાંનજીએ• પોતાનાં•છાપેલાં•પંચાંગોમા• છાપવાને•જારી• કરેઆંછે•તેહે ની•શતા•ઊપરથી•ચાલતાં•શવંત• ૧૮૯૯ નાં•મુમબઈ•શમા ચારમાં•છપાએલાં•પંચાંગમાં•એ•શનેનાં•માતરે•(૨૨૩૨)બા વીશશોને•બતરીશ•વરશ•છાપેઆંછે•અને•એ જ•આધાર•ઊપ રથી•અતરેનાં•કેટલાએક•જરતોશતીઓ•હેવું•શમજેચ•કે•હ જરત• જરતોશતને• પેદા• થાયઆને •આજ•દંન • શ્રુધી• (૨૨૩૨) બાવીશશોને•બતરીશ•વરશ• થાયઆંછે• પંણ•એ• ગંણતરી•બીલકુલ•ખોટી• અને•વગર• પાયઆનીછે•અને•હ મોને•શમજ•નથી•પડતી•કે• હેવી•ખોટી•ગંણતરી•કરીને•હજ રત•જરતોશતનાં•શનેનાં•એટલાંબધાં•ઓછાં•વરશ•ગંણવા

જી·ખરી·મતલબ·શ્રૂં છે·અથવા·ઈ·શનેની·ઓછી·ગંણતરી·
જે·લોકો·બતલાવેચ·તે·કહેઆ·આધાર·ઊપરથી· બતલાવેચ
તેવીશે·આજ·દાહાડા·શ્રૂધી·કશી·શતા·બતલાવી·હોઈ·હેવું·
નથી✻ઈ·હેજરત·જરતોશતનાં·શને·વીશે· શવંત· ૧૮૮૭ ત
થા· ૮૮ નાં·શાલમાં·જાંમે·જંમશેદમો· છપાઈલાં·પંચાંગોમો·
અછી·રીતે·તકરાર·ચલાવીછે·અને·તેહમાં·શાબેત·કરી·આપે
ઊંચ·કે·હેજરત·જરતોશત· ૨૪૦૦ ચોવીશશોથી·વધારે·વરશ
ઊપર·થાઈ·ગઆછે· અને·તે· બાબદમાં· શવંત· ૧૮૮૮ નાં
શાલનાં·જાંમે·જંમશેદમાં· છપાઈલાં· પંચાંગમો· પુછેલા·શવા
લોનો·જવાબ·આજની·ઘડી·શ્રૂધી·કરહુનજી·મરજબાંનજીથી
આપી·શકાઆ·નથી✻હવે·ઈ·ગમેતેમ·હોઈ·તેશાથે·હમો·હાલ
માં·કશી·બાંજગાડ·કરતા·નથી·પંણ·ઈટલુંજ·પુછીઈચ·કે·જેજે
ધણીઓ·પેગંમબર·જરતોશતનાં·શનેનાં·આજ·દાહાડા·શ્રૂધી
૨૨૩૨ બાવીશશોને·બતરીશ·વરશ·છાપેચ·તે·કહી·શતા·ઊપર
થી·છાપેચ·તે·શતા·બતલાવીને·પોતાની·હુજતને·હમારી·પઠે
દાખલા·તથા·દલીલો·આપીને·શાબેત·નહી·કરશે·તાંહાંશ્રૂધી·
તેવોનાં·હેવાં·ખોટાં·છાપેઆં·ઊપર·ઈક· મુરખબી·ઈતેબાર·
નંહી·લાવશે✻

રેહેનુંમાઈ·જરતોશતીનો·બનાવનાર✻

પારશી•કાવશજી•શોરાબજી•પટેલે•"કાલ
માણ•" હેવે•નાંમનું•પુશતક•છપાવી•પર
ગટ•કરવાનો•આરંભ•કરેઓ•હતો•તે•
પુશતક•મધે•મુમબઈ•શમાચારનાં•પંચાં
ગ•ઉપરથી•જરતોશતી•શાલેનાં•ઘણાં•ઓ
છાં•અને•શારીઆંમ•ખોટાં•વરશ•દાખલ
કરેઆંચ•તે•વીશે•એ•ધણીએ•મોહોડેથી
તથા•અતરેનાં•એક•ગુજરાતી•વરતમાંનપત
રની•મારફતે•ચલાવેલી•તકરારનો•જાંમે•જં
મશેદનાં•અધીપતીએ•આપેલો•૨૬•જવાબ*

પારશી•કાવશજી•શોરાબજી•પટેલ•કે•જે•ધણીને•ઇંગરેજી અથવા•ગુજરાતી•ભાશામાં•શુધ•વાંચતાં•તથા• લખતાં•આવડતુ•નથી•અને•જેણે•થોડાંએક•વરશ•ઊપર•ચીનનાં•હેવાલનો હમારા•એક•મીતર•પાશે•ગુજરાતીમાં• તરજુમો• કરાવીને•પોતાને•નાંમે•તેહેનાં•ખરે•પુશતક•છપાવી•પરગટ•કરેઆં છે•તે• ધણીએ•હાલમાં•એક•બીજાં•પુશતકનો•ગુજરાતીમો• તરજુમો• કરાવીને•પોતાને•નાંમે•છપાવી•પરગટ•કરવાનું•કાંમ•શાંહાંબ લેઆ•પરમાંણે•શરૂ•કીધું છે•તે•પુશતક•મી૦ટાંમશ•મેકડુને•અતરે•એમેરીકાન•મીશન•પરેશનાં• છાપાખાનાંમાં•શને• ૧૮૪૬ માં•છપાવી•પરગટ•કરેઊં છે•અને•તેહેનું•નાંમ• "ઓરીએનટલ•ઇરાશા•" એટલેજે•"ઊગમણ•પરાંતના•શને•" પરમાંણે રાખીઊં છે•તેહેનો•ગુજરાતી• તરજુમો•કરાવીને• "કાલમાં

ણુ• ” કેવુ•નાંમ•રાખીને• “ વરતમાંન• ” કેવે•નાંમનાં•છા
પખાંનાંમાં• છપાવવાનો•કાવશજી•પટેલે•આરંભ•કરેઓછિ* ઈ
અશલ•પુશતક•બનાવનારાઈ•પોતાની•ઊપર•કહેલી•કેતાબમાં
જરતોશતી•શને•દાખલ•કરેઓ•નથી•તેહેનું• કારણ•ઈ છિકે•
ઈ•બુજોરગ•શનેનાં•વરશ•તેહેકીક•કરીને•ઈંગરેજી•ગરંથકા
રોઈ•શાબેત•કરેઆં•હોઈ•હેવું•તેહેનાં•જોવામાં• નહી•આવી
ઊં•હશે•તેઊપરથી•ધારેઆ•મેલે•તેણે•જરતોશતી•શને•પડતો
મેલેઓ•હશે*શ્રી•મુમબઈનાં•શમાચાર•નાંમનાં•છાપાખાંનાંના
આગલા•માલેક•તથા•અધીપતી•મરહુમ•ફરદુનજી•મરજબાંન
જીઈ•શવંત• ૧૮૭૧ નાં•શાલથી•પોતાનાં• પંચાંગમાં•જે•શ
ને•છાપતા•આવેઆછિ•તે•શને• ઊછીકો• લેઈને•:કાશવજી•શો
રાબજી•પટેલે•આલમનાં•લોકોને•પોતાની• ખબરદારી•દેખાડ
વાશારૂં•ઊપર•કહેલા•પુશતકમાં•દાખલ•કરેઓછિ* અને•તે•
કેતાબ•છપાવી•પરગટ•કરેઆની•આગમચ•કાવશજીઈ•પારશી
ની•પંનચાઈતના•અકાબર•શાહેબોનો• આશરો•માંગેઓ•તે
ઊપરથી•ઈ•કેતાબ•વીશે•તજવીજ•કરવાનો•તેઓઈ•હોકમ•ક
રેઓ•હતો•તેઊપરથી•પનચાઈતનાં•શેકરેટેરી•બેહેદીન•પેશતં
નજી•માંણેકજીઈ•કાવશજી•પટેલને•કહીઊં જે• “ તમોઈ•કાલ
માંણ•પુશતકમાં•મુમબઈનાં•શમા ચારનાં•પંચાંગ•ઊપરથી•જે
જરતોશતી•શને•દાખલ•કરેઓછિ•તે•શને•બીલકુલ•ખોટોછિ
અને•કશી•રીતે•ભરોશો•રાખવા•જોગ•નથી•અને•તે•શનેનાં
ખોટારાં•વીશે•આજ•વીશથી•વધારે•વરશ•થાઈઆં• હમો•તક
રાર•ચલાવતા•આવીઈચ*અને•ઈ•શનેની• શાબેતી•મુમબઈ•
શમાચારના•આગલા•માલેક•તથા• અધીપતી•મરહુમ•ફરદુન

જી•મરજબાંનજીની•પાશે•ઘણી•વાર•માંગી•હતી•પણ•તેઓઈ•
અથવા•તેઓની•તરફથી•બીજા•કોઇ•ધણીઈ• આજ•દીન•શ્રુ
ધી•કશી•શાબેતી•આપી•નથી•અને•કેહ્ની•શાતાથી•અને•કહેઆ
ફ્નીશાબ•ઊપરથી•ઈ•શનેનાં•ઈટલાં•વરશ•ઠરાવેઆંછે•તેવીશે•
પતીજ•થાઈ•તેહેવી•રીતે•બતલાવી•આપીઊં•નથી:અને•હમા
રી•ખાતરી•કરી•આપી•નથી• વાશતે•જો•ઈ•શને• તમોને•ખ
રો•નજર•આવતો•હોઈતો•તમોઈબી•તેવીશે• શાબેતી•દેખાડ
વી•અને•જાંહ્નાં•શ્રુધી•તમો•હેવી•શાબેતી•આપી•શકો•નહ્ની•અ
થવા•ઈ•શને•ફેરવો•નહ્ની•તાંહ્નાં•શ્રુધી•તમોને• પંચાઈતનાં•શા
હેજ્ઞાથી•આશરો•મલશે•નહ્ની* ” કાવશજી• પટેલે•કેટલીઈક•
તકરાર•કરેઆ•પછિ•પેશતનજીને•કહેઊં જે• “ આપરે•મીટી
ગ•કરીઈ•અને•તે•મીટીંગમાં•બેઈ•ચાર•આબરૂવાલા•અને•બ
બરદાર•ધણીઓને•બોલાવીઈ•અને•તેઓનો•શાંમણે•ઈ•શને••
વીશે•તજવીજ•કરીઈ•અને•પછિ•અગરજો•હુંઈ•બતલાવેલો•
શને•ખોટો•ઠડેતો•તમારી•મરજી•પરમાંણે• ફેરફાર•કરવાને•
હું•તઇઆરછેઊં* ” †

કાવશજી•પટેલે• (ઈ•પછિ•અતરેનાં•ઈક•ગાંમઠી• વરતમા
ન• પતરમાં• છપાવી• પરગટ• કરાવેલાં•) પોતાનાં• પતર
માં • લખેછેજે • તેણે • કાલમાંણ • પુશતકમાં • દાખલ• ક
રેલો• શને • “ ખરો • અને • તેહેકીક • કીધેલોછે • ” *

† ઈ•તકરાર•ચાલેઆને•આજે•શાત• મહ્નીનાં•થાઈઆ•
તોપણ•કાવશજી•પટેલે•હજુર•શ્રુધી• “મીટી ગ•” કીધી• નથી•
અને•પોતાની•કબુલાત•પુરી•પાડી•નથી*

આઈ•ચોપાંનીઆંનો•બનાવનાર*

ઈ• શને• કેહ્વી• જગોઈ • અને • કહેઆં • પુશતકમાં • અ
ને•કહેઆ•ઘણીઈ•ખરો•અને•તેહેકીક•કરી• આપેલોછે•તે•શ
ઘલું•જાંહાં•શ્રુધી•ઈ•ઘણી•હ્મોને•બતલાવી•આપશે•નહી•તાં
હાં•શ્રુધી•હ્મો•અથવા•બીજો•કોઈબી•જરતોશતી•ઈ•શને•ઊ
પર•ભરોશો•લાવશે•નહી•અને•ખોટા•શનેથી•શીનગારેલું•કા
લમાંણ•પુશતક•કોઈ•ઘણી•ખરીદ• કરીને•પોતાનાં• પઈશા•બ
રબાદ•કરશે•નહી*હ્મોઈ•જરતોશતી• શનેની•બાબતમો•ગઈ
આં•અઠવાડીઆંમો•પરગટ•કીધેલાં• નાંધલાં•ચોપાંનીઆં•પીશે
ક્રાવશજી•પટેલ•પોતાનાં•પતરમાં•લખેછે•કે• " જુઠી•અને•ખો
ટી•દલીલો•અને•શરીઆંમ•ઊલટા•દાખલાનું•ઈ•ચોપાંનીઊં
છે* " ક્રાવશજી•પટેલ•જાંહાંશ્રુધી•ઈ•ચોપાંનીઆંની•શઘલી•દ
લીલનું•ખોટારૂ•શાબેત•કરી•નહી•આપે•તાંહાં•શ્રુધી•ઈ•ચોપાં
નીઆં•વીશે•ઈ•ઘણીને•હેવું• બોલવાનો• હક•નથી*હરેક•બાબ
તમાં•હરેક•તોહોમત•મેલવું• ઘણું•શેહેલછે•પણ•તે•તોહોમત
ને•શાબેત•કરી•આપવું•ઘણું• મુશકેલછે•અને• શાબેતી•વના
નું•બોલવું•તથા•છાપવું•નકાંમું•અને•વગર• પાઈઆનું•હો
ઈછે•અને•તે•કોડી•બારબી•વજન•ધરાવતું• નથી*ક્રાવશજી•
પટેલે•હેવું•નહી• શહ્મજવું કે•દુનીઆંમાં• શઘલા• લોકો•તેહે
ના•જેહ્વી•કાચી•બુધીવાલા• તથા•નજીવી• માહીતકારી•ધરાવ
નારા•અને•અણુશહ્મજછે•વાશતે•તેહેનાં•વગર• આધારનાં•
બોલવા•તથા•લખવા•ઊપર•શરવે• કોઈ•ભરોશો•લાવશે•હેવી•
આશા•ઈ•ઘણીઈ•રાખવી•નહી*

ક્રાવશજી•પટેલે•જે•વરતમાંનમાં•પોતાને•ખરે•નાંમે•પત
ર•છપાવી•પરગટ•કીધોચ•તે•પતરનો•અધીપતી•ધારેઆમેસે•

કાવશજીનાં·કહેઆથી·લખેછે·જે· "કાવશજી·શોહોરાબજી·પટે
" લે·જે·માહાભારત·દફતર·બનાવેઊચ·તે·દફતરને·પરશીએ
" ન·શેકરેટેરી·મીશતર·અરશાકીન·શાહેબે· તથા·બીજા·ઓ
" રીએનટાલ·ઈશકાલરોએ·તપાશી·ઘણુજ· વખાંણીને·શરકા
" રને·ખરીદ·કરવાની·ભલાંમણ·કીધીચ" * એ·વીશે·હમોએ·
તજવીજ·કીધી·તે·ઊપરથી·ખારી·શતાથી·હમારા·જાંણીઆમાં
આવેઊંચ·કે·એ·દફતર·મધે·કાવશજી·પટેલે·જે· જરતોશતી·
શને·દાખલ·કીધોચ·તે·શને·ખરો·અથવા·ખોટો·છે· તે·વીશે·
મીશતર·અરશાકીને·કશી·તપાશ·કીધી·નથી·અને· એ·દફતર
વીશે·મી૦અરશાકીને·જે· "રપોરટ·" શરકારને· લખી·મોક
લેઓચ·તે· "રપોરટ" માં·મી૦અરશાકીને·લખેઊચ·કે· "એ
" ક·બાબતમાં·એટલેજે·જરતોશતી·શનેની· બાબતમાં·એ·કે
" તાબ·બનાવનારે·પોતે·કીધેલી·નવી· શોધ·તથા· ગણતરી
" નાં· † પાએઆ·ઊપરથી·વરશ·લખેઆંચ·હેવું·નજર·આ
" વેચ·પણ·તે·શોધ·તથા·ગણતરી·ખરી·અથવા·ખોટીછે·તે·
" એ·ધણીની·શઘલી·શતા·તપાશેઆ·વીનાં·માલુમ·પડે·નહી
" અને·હેવી·તપાશ· કરવાની·કુએ·અગત· જોઈ·નહી" *
મી૦અરશાકીનનાં·હેવા·રપોરટ·ઊપરથી·ચોકશ·રીતે·શાબેત
થાએચ·કે·કાવશજી·પટેલે·એ·ચંચલ·ઈઊરોપીઆંનને·નાંમે·જે

---

† એ·જગોએ·મી૦અરશાકીનની·ચુકછે—કાવશજી·પટેલે· પોતે·નવી·શોધ·તથા·ગણતરી·કરીને·તેહેનાં· પાએઆ·ઊપરથી·જરતોશતી·શને·કાલનાણ·પુશતકમાં·દાખલ·કીધો·નથી· પણ·મરહુમ·ફરદુનજી·મરજબાંનજીએ·શમાચારમાં·છપાવેલાં· પંચાંગની·શતા·ઊપરથી·દાખલ·કીધોચ*

જાંમે·જાંમશેદનો·અધીપતી*

કાંઇ·છપાવેલોય·તે·બીલકુલ·જુઠુ·અને·શરતાપા·ખોટુછે·અ
ને·કાવશજીએ·છાપી·પરગટ·કરવાશારૂ·તઇઆર·કરાવેલી·કે
તાબમાં·દાખલ·કીધેલો·શને·ખરો·અથવા·ખોટોછે· તેહેની·
મીoઅરશકીને·કશી·તપાશ·કીધી·નથી*હમોબી·મીoઅરશકી
નની·પઠે·કાવશજી·પટેલની· શઘલી·શતા·તથા· શઘલા·દાખ
લા·તપાશેઆ·વીનાં·એ·કેતાબમાં·દાખલ· કીધેલો·જરતોશતી
શને·કબુલ· રાખતા·નથી·માટે·કાવશજી·પટેલને·ઘટેચ·કે·પો
તાની· શઘલી·શતા·તથા·મોતેબર·દાખલા·બતલાવીને·એ·શ
ને·શાબેત·કરી·આપે*

કાવશજી·પટેલ·પોતાનાં·પતરમાં·બેહેદીન· પેશતંનજી·
માંણેકજી·વીશે·લખેછેજે·તેણે· "વગર·તપાશવે·અને·તેહેકી
ક·કરવે·એ·ધણીની·શંગાથે·હુજત·કીધી·" પણ·એ· વાત·શરી
આંમ·ખોટીછે*બેહેદીન·પેશતંનજીએ·જરતોશતી·શનેની·બા
બદમાં·જેટલી·તપાશ·અને·તજવીજ·કીધીચ·તથા·જેટલા·દા
ખલા·બતલાવેઆચ·તેહેનો·દશમો·હીશશોબી· કાવશજી·પટે
લે·કીધો·નહી·હશે·અને·એ·બાબદમાં· તપાશ· કરવાનુ·એ·પટે
લમાં·શાંમરથ·હોએ·હેવું· હમોને·નજર·આવતું· નથી*મી
શતર·ટાંમશ મેકડડને·ઊગમણ·પરાંતનાં·શાનેગી·જે·કેતાબ
બનાવીને·અંગરેજીમાં·ચાર·વરશ·ઊપર·અતરે·છપાવી·પરગ
ટ·કીધીચ·તે·કેતાબનાં·દીબાચાનાં·માતરે·વીશ· શફાછે·તે·
વીશ·શફાનો·ગુજરાતીમાં·શુધ·તરજુમો·કરી·શકે·એટલુબી·
ગનેઆંન·કાવશજી·પટેલ·ધરાવતો·નથી·હેવી·હમારી·ખાતરી
છે·માટે·એ·ધણી·પોતે·પોતાની·મેલે· પુરાતન·શનેની·તપાશ
તથા·તેહેકીક·કરી·શકે·હેવુ·હમારા·માંનેઆમાં·આવતુ·નથી

અને•જે•શાખશો•ઈ•ધણીને•શારી•પઠે•ઓલખેચ•તેવોજુબી•
હેવું•જ•મતછે* ખેડદીન•પેશતંનજી•આજ•આશરે•વીશ•વરશ
થાઈઆં•પોતાનાં•પંચાંગો•તથા•વરતમાંન•પતરો• તથા•રેહે
જુમાઈ•જરતોશતીની•મારફતે•ઈ•બાબદમાં•તકરાર• ચલાવ
તા•આવેઆચ* ખેડદીન•પેશતંનજીઈ•પોતાનાં• જાંમે•જંમશે
દનાં•છાપાખાંનાંમાં•શવંત• ૧૮૮૭ નાં•તથા•તે•પછિનાં•બીજાં
વરશોનાં•પંચાંગ•છાપી•પરગટ•કીધાં• હતાં•તેહેમાં• શાફ•ઊ
ઘાડુ•લખેઊચ•કે• "શમાચારવાલા•અધેઆરૂ• ફરદુનજી•મર
જબાંનજી•આજ•આશરે• ૧૬ વરશ•થાઈઆં•પોતાનાં• પંચાં
ગોમાં•જે•જરતોશતી•શને•છાપતા•આવેઆચ•અને•આજશ્રુ
ધી•(ઈટલેજે•શવંત• ૧૮૮૭ શ્રુધી•) ઈ•ચુડીગર•વાલા•શાહે
બોઈ•જે•(૨૨૨૧) વરશ•ઠેડવેઆંચ•તે•કીઆ• હેશાબની•
ગણીત•ઊપરથી•ઠેડવેઆંચ•તેતો• ઈકુ•પંચાંગમાં• લખેઊ•ન
થી*" જાંણવું જે•ઊપર•કહેલો•શને•આજ•દન•શ્રુધી•મોતેબ
ર•દાખલા•આપીને•કોઈઈ•શાબેત•કરી•આપેઓ•નથી•ઈટલુ
જ•નહી•પણ•તેશાથે•ખેડદીન•પેશતંનજીઈ•પોતાનાં•પંચાંગો
માં•તથા•ગઈઆં•અઠવાડીઆંમાં•પરગટ•કરેલાં• ચોપાંનીઆં
માં•ઘણાંઈક•ભરોશો•રાખવાજોગ•દાખલા• બતલાવીને•ઈ•શ
ને•કે•જેહેને•કાવશજી•પટેલે•ભરોશો•લાવીને•કાલમાંણ•પુશતકમાં
દાખલ•કીધોચ•તે•શનેને•ખોટો•પાડી•આપેઓચ•તે•બીનાંને
આજની•ઘડી•શ્રુધી•કોઈઈ•ખોટી•પાડવાની• હીમત•ચલાવી•
નથી•તેહેનું•કારંણ•માતરે•ઈટલુંજ•જોઈઆમો•આવેચ•કે•
જરતોશતી•શને•વીશે•પેશતંનજીઈ•જેજે•દલીલો• તથા•દાખ
લા•બતલાવેઆચ•તે•શહી•અને•ખરાછે*

જાંમે•જંમશેદ—તારીખ• ૨૦ મી•ફેબરવારી• ૧૮૫૦ ઇશાવી*

જરતોશતી•શાલેની•બાબદમાં•આ૦ખર શેદજી•બમનજી•પંથકીઈ•મુમબઈ•વરતમાંનનાં•લખનાર• "ઈક•કદમી•જરતોશતી" ને • તથા • પારશી• કાવશજી• શોરાબજી• પટેલને• પુછેલા• શવાલો *

જાંમે•જંમશેદનાં•અધીપતી•જોગ*

પેઆરા•શાહેબ—

વરતમાંનનાં•લખનારને•હું•ઈ•જે•જે• શવાલો• પુછેઆ હતા•તેહનો•શઘલાનો•ઈ•ધણીઈ•જવાબ•આપેઓ•નથી•અને જે•જે•શવાલોનાં•ઈ•લખનારે•જવાબ•આપેઆચ•તે•પતીજ• થાઈ•તેહવા•અને•વીગતવાર•નથી•માટે• "ઈક•કદમી•જરતોશતી" ને•ફરીથી• તરાદી• આપવાની•મહને• ફરજ•પડીચ*

૧ લું* પેગમબર•હજરત•જરતોશતનાં• જનમનાં•મોબારક•દાહાડા•વીશે•વરતમાંનનો•લખનાર• "રશાલાઈ•ઈશતેશાહદ" ને•નાંમે• લખેછે•જે• તે•દને• "કદીમ•ફરવરદીન•મહીનો• અને•ખુરદાદ•રોજ•અને• શોમ•વાર•હતો*" જાંણવુંજે•કબીશાની•ભાંજગડ• જોશા•જોશથી• ચાલતી•હતી•તે વેલાઈ•કબીશો•રદ•કરવાની• ધારણાથી•ચુડીગર• લોકોનાં• આગેવાંન•અહેશાનશીન•મુલાં•ફીરૂજ•બીન• કાઊશે•જે•જે• કેતાબો•બનાવીચ•તે•કેતાબો•ઈ•મરહુમે•પોતાની•તથા•પોતાની•તરફેંણ• વાલા• ચુડીગરોની• મતલબ•શાંધવાશારૂં• છાપાવી•પરગટ•કીધીચ•માંટે•તે•ઊપર•જેમ•મહને• ભરોશો•આવતો•નથી•તેંમ•શઘલા•રાશાત•ઈતેકાદનાં•શેહેનશાહી•લોકો

નોખી·તે·કેતાબો·ઊપર·ઈતેકાદ·નથી·અને·તે·શાથે·ઈ·કેતા
બો·હ્વડાં· થોડાંઈક·વરશ· ઊપર·બનેલીછે·અને·તે·વીશે·ઘ
ણીઈક·ભાંજગડ·તથા·તકરાર·ચાલી·હતી·અને·તેહેના·ઘણાં
ઈક·રદીઆ·છપાઈ·પરગટ·થાઈઆચ·માટે· “ ઈક·કદમી·જ
રતોશતીઈ· ” ઈ·કેતાબોનાં·દાખલા· મહને·આપવા·નહી—
આગલા·જમાંનાંમાં·બનેલી·મોતેબર·કેતાબોનાં· દાખલા·ગુ
જારીને·તથા·નાંમીચા·અપખશપાત· ગરંથકારોની·શાખશી·
બતલાવીને·જરતોશતી·શને·શાબેત·કરી·આપવો*વાશતે·વ
રતમાંનનાં·લખનારને·હું·પુછુંચ·કે·આપણાં·ખરહક·પેગમબ
રનો·જે·દંને·જનમ·થઈઓ·તે·દંને·શોમ· વાર·હતો·હેવું·
આગલા·જમાંનાંનાં·કહા·કહા· અપખશપાત· ગરંથકારો·લ
ખી·ગઈઆચ·અને·તે·દંને·પાદશાહ·ગુશતાશપની·પાદશાહી
નું·કેતરમું·વરશ·હતુ·અને·જે·દંને·હજરત·જરતોશત·જનમે
ઓ·તે·દંને·ઈરાંનમાં·કહો·શને·ચાલતો·હતો·અને·કેતરમો
શને·હતો·અને·ઈ·હજરતનાં·જનમથીતે· ઈઅજદેજરદ·શેહે
રીઆર·તખત·ઊપર·બેઠો·તે·દંન·શ્રુધી·કેટલાં·વરશ·તથા·
દાહાડા·થાઈચ·અને·ઈ·બીના·કહી·કહી·કેતાબોમાં·અને·શી
રીતે·લખેલીછે·અને·તે· કેતાબો·કેવારે· બનેલીછે·તથા·કહા
કહા·ઊલમાઓઈ·બનાવેલીછે? હેનો·વીગતવાર·જવાબ·વર
તમાંનનાં·લખનારે·આપવો·અને·ઓછામાં· ઓછા·દશ·બા
ર·મોતેબર·દાખલાથી·જરતોશતી·શને·શાબેત·કરી·આપવો
કે·તેહેને·શનદ·તરીકે·વીચારેઆમાં·આવે·અને·તે·ઊપર·દાં
નેશમંદ·જરતોશતીઓને·ઈકીન·લાવવાને·બની·આવે*જાં
હાં·શ્રુધી· “ ઈક·કદમી·જરતોશતી· ” હેવી·શાબેતી·આપશો·
નહી·તાંહાં·શ્રુધી·ઈ·ધણીની·શઘલી·તકરાર·બેજા· અને·બેહુ

દી•કેહેવાશે•માટે•વરતમાંનનાં•લખનારને•ઘટેય•કે•બીજુ•ટા હેલુ•પંડતુ•મેલીને•ફ•અગાતની•બાબતમાં• દાખલા•શોધી•કા ફાડીને•વાંચનારી•આલમની•શાંમણે•મેલે*

૨ જું* માહારા•બીજા•શવાલનો•જવાબ• “ફિક•કદમી જરંતોશતી” ફ•જે•રીતે•આપેઓય•તેથી• માહારી• પતીજ• થાતી•નથી•માટે•ફ•ધણીને ફરીથી•તશદી•આપવાની•મહને•ફ રજ•પડીય*આને• ૧૮૪૩ માં•વરશનાં• છપાફલાં• મુખતેશર• શાહનામાંમાંથી•ગોશતાશપથી•તે• શેકંદર•રૂમી• શુધી•થાઇ• ગીફલા•પાદશાહોની•પાદશાહીનાં•વરશ•વરતમાંનનાં•લખના રે•બતલાવેઆંય•તે•નીચે•ટાંકુય*

ગોશતાશપની•પાદશાહીનાં•વરશ	૧૨૦
બહમન	૬૦
હોમાફ	૩૨
દારાબ	૧૪
દારાં	૧૨
શેકંદર	૧૨
જુમલે•વરશ•	૨૫૦

ફ•વીશે•વરતમાંનનાં•લખનારને•હું•પુછુય• કે•અગર જો•ઊપર•ટાંકેલાં•વરશ•ઊપર•તમો•ફતેબાર• લાવતા•નહી. હોવેતો•તેહેનુ•કારણ•બતલાવો•અને•તમારા•અથવા•બીજા• ગરંથકારોનાં•ફતેકાદ•મુજબ•ઊપર•કહેલા•છ• પાદશાહોએ• ઇરાંનમાં•કેટલાં•વરશ•પાદશાહી•કીધી•તે•લખી•જણાવો? અ ને• ૨૫૦ વરશ•તમને•ઘણાં•અથવા•ઓછાં•નજર• આવેય• અને•હેમાં•તમારા•ધારેઆ•મુજબ•આશરે•કેટલાંક•વરશનો

ફરકછે· ? અને·તમને·ઈ·ગણતરીમાં·પચાશ·કે·શો·વરશાનો·
તફાવત·નજર·આવેચ· અને·ઊપર·કહેલા·છ· પાદશાહીઈ·
ઓછામાં·ઓછી·કેટલાં·વરશ·પાદશાહી·કીધી·તે· જાહેર·કર
વું·અને·બીજા·ગરંથકારોનાં·બતલાવેઆ·મુજબ·ઊપર·કહે
લા·છ·પાદશાહીઈ·જુમલે·કેટલાં·વરશ·પાદશાહી·કીધી·તેબી
તજવીજ·કરીને·લખી·જણાવવું*

૩ જું* કુંઈ·તરીજા·શવાલમાં·પુછેઊ·હતુ જે·હજરત
જરતોશતનાં·જનમથી·તે·શેકંદરે·ઈરાંનનુ·મુલક· ફતેહ·કી
ધુ·તાંહાં·શ્રુધી·કેટલાં·વરશ·અને·દાહાડા·થાઈઆ·પણ·ઈ·શ
વાલનો· "હિક·કદમી·જરતોશતી" ઈ·કશો· જવાબ· આપે
ઓ·નથી·માટે·હું·આશા·રાખુચ·કે·ઈ· ઘણી·મોતેબર·કેતા
બોનાં·દાખલા·શાથે·ઈ·શવાલનો·જવાબ·પોતાનાં·આવતાં·
પતરમાં·આપશે*શેકંદરનો·શને·કહે·દનથી· શરૂ·થાઈચ·હે
વે·શવાલ·કુંઈ·પુછેઓ· હતો·તેહનોબી·મહને· જવાબ·મલે
ઓ·નથી*માટે·શેકંદરનો·શને·ઈ·પાદશાહનાં·મરણની·કેટ
લાં·વરશ·આગમચ·અથવા·પછવાડે·શરૂ·થાઈચ· તેબી·વરત
માંનનાં·લખનારે·દાખલા·શાથે·જાહેર·કરવું*

૪ થું* હજરત· જરતોશતના· જનમથીતે· પાદશાહ·
ઈઅજદેજરદ·શેહેરીઆર·તખત·ઊપર·બેઠો·તાંહાં·શ્રુધી·કેટ
લાં·વરશ·અને·મહીનાં·અને·દાહાડા·થાઈચ·અને·કહા·કહા·કા
બેલ·ગરંથકારોનાં·કોલ·મુજબ·તેબી·વરતમાંનનાં·લખનારે
દાખલા·શાથે·વીગતવાર·જાહેર કરવું*

૫ મું* પાંચમાં·શવાલમાં·કુંઈ·પુછેઊ·હતું·જે· " ઈઊનાં
ની—રૂમી—મહમદીઆંન—ઈઊરોપીઆંન·તથા·જરતોશતીગરં
થકારોનાં·મત·પરમાંણે·હજરત·જરતોશતનાં·જમાંનાંને·આ

જે•કેટલાં•વરશ•થાઈઅ• ” તે•શવાલનાં•જવાબમાં•વરતમાંન
નો•લખનાર•જરતોશતી•શને•વીશે•લખેછે•જે• “ મહમદીઆં
ન—ઇલીનાંની•તથા•જરતોશતી•ગરંથકારો•ઘણીકિ•શોધ•ક
રીને•ચોકશ•હીશાબ•આપુણને•બતલાવેઅ•તેનાંવોનાં•મત•પર
માંણે•કિ•દીને•અને•કિજ•વારે•મલતાં•આવેઅ• પણ•ઘણીકિ
ક•ગણતરીઓથી•શાબેત•થાઈઅ•તે•ચોકશછે*” ઊપર•કહે
લી•જુદી•જુદી•કોંમ•વાલા•લોકોનાં•ગરંથકારોઈ•જરતોશતી
શને•વીશે•શોધ•કરીને•ઈ•શનેનાં•કેટલાં•વરશ•મુકરર•કીધાંઅ
અને•કઈ•કઈ•કેતાબોમાં•તેહની•શાબેતી• આપીઅ•તથા•તે
વોનાં•મત•પરમાંણે•કિ•દીને•અને•કિ•વારે•શી•રીતે•મલતાં
આવેઅ•અને•શી•શી•ગણતરીથી•શાબેત•થાઈઅ• તે•શઘલુ•વી
ગતવાર•જાંણવા•માંગુઅ• માંટે• “ કિ•કદમી•જરતોશતી ” ઈ
મેહેરબાંનગી•કરીને•બતલાવી•આપવું•અને•માહરા•ઊપર•ક
હેલા•પાંચમાં•શવાલનો•દાખલા•શુધાં•મુફશલ•જવાબ•આપવો*

૬ ઠું* વરતમાંનનાં•લખનારે• “ રશાલઈ•ઈશતેશાહ
દ• ” નાંમની•ચોપડીમાંથી•બહમનીઆર•બીન•મરજબાનનાં
કોલની•શાખશી•આપીઅ•તે•કોલ•અશલ•કેહી•કેતાબમાં•લખે
લોછે•અને•તે•કેતાબ•કોણની•તથા•કહા• શનેમાં•અને•કઈ•
જબાંનમાં•બનાવેલીછે•અને•તે•કેતાબનાં•દાખલા•કહા•કહા•
ગરંથકારોઈ•આપેઆઅ•તેહેની•મહને•ખબર•નથી•માટે• “ ઈ
ક•કદમી•જરતોશતી ” ઈ•જાહેર•કરવું*

૭ મું* જાંમે•જંમશેદનાં• છાપાખાંનાંમાંથી•ચોકુકિ•
ઊપર•જરતોશતી•શનેની•બાબદમાં• પરગટ•થાઈલાં•ચોપાંની
આં•મધે•દબેશતાન•જેહેવી•મોતેબર•કેતાબનો• દાખલો•આ
પેલોછે•અને•ઈજ•દાખલો• “ બુરહાંન•કાતે• ” નાંમની• નાંમી

થી·ફરહંગ·મધે·લખેલો છે·તેહને·વરતમાંનનો·લખનાર·ફરી
મોતેબર·દલીલોથી·રદ·કરેચ·તે·શઘલુ·વીગતવાર·જાણવા·મા
ગુચ*બીજું·અગરજો·એ·દાખલો·ખોટો·હતો·શને· ૧૮૧૫
માં·ખેહેશાત·નશીન·મુલાં·ફીરૂજની·એલતેમાશથી·તથા·તેવણ
ની·તપાશ·ઊપરથી·ચુડીગરોનાં·હીમાએતી·મરહુમ·ફરહુનગ·
મરજમાંનજીએ·ગુજરાતીમાં·પરગટ·કીધેલા· દબેશાતાનનાં·ત
રજુમાં·મધે·એ·દાખલાને·રદ·કરતે·અથવા·શ્રુધારતે·અથવાતે
ઊપર·મુજાહેમત·કરતે·પણ·તેહેવું·કાંઇ· કીધુ·નથી·તેઊપર
થી·હેવું·વીચારેઆમાં·આવેચ·કે·શને· ૧૮૧૫ માં· દબેશાતા
નનો·ગુજરાતી·તરજુમો·પરગટ·થાએઓ·તે·વેલાએ·એ·દાખ
લો·ખોટો·પાડવાની·કોઇની·ધારણાં·નહી·હતી*

માહારા·શવાલોનાં·જવાબ·આપતી·વેલાએ· "એક·કદમી
જરતોશતીએ·" ઇઆદ·રાખવું·જે·પાછલા· તથા·હવડાંનાં·
જમાંનાંનાં·ગરંથકારોની·શાખશીનાં·કરતા·અકલમંદ·લોકો
ની·નજદીક·કદીમ·ગરંથકારોની·શાખશી·વધારે·વજન·ધરા
વેચ·માટે· "કદીમી·જરતોશતી" ને·ઘટેચ·કે·મેહેનત·લઇને
શારી·પઠે·શોધ·કરે·અને·ચાલતાં·લગી·પુરાતન·અને·જુની
કેતાબોમાંથી·દાખલા·ચુટી·કાહાડીને·બતલાવે*કદાપી·શોધ·ક
રવામાં·દાહાડા·લાગે·અને·માહારા·શવાલોનાં· જવાબ·આપ
તાં·ઢીલ·પડેતો·તેહેની·કાંઇ·ચીનતા·નહી—હું· "કદમી·જર
તોશતી" ની·પઠે·અધીરો·અને·આકલો·પડનાર·નથી·અને·ઊ
તાવલ·કરનાર·નથી·કાંએજે·એ· માહાભારત· કાંમ·તથા·બો
હોલી·શોધ·કરતાં·તથા·કેતાબોમાંથી·મોતેબર·દાખલા·ચુટી
કાહાડતાં·અલબતે·દાહાડા·લાગશે—એ·કાંઇ·ખાબાનુ·અથવા
હશીખેલ·કોમ·નથી*

અધીપતી•શાહેબ•હું•આશા•રાખુચ•કે•કાલમાણ•પુશત
કનો•બનાવનાર•પારશી•કાવશજી•શોરાબજી•પટેલથી•માહારાં
આગલાં•તથા•આએ•પતરમાં•પુછેલા•શઘલા•શવાલોના•વીગ
તવાર•જવાબ•ઊતાવલેથી•વાલશો*એ•ધણીએ•માહારૂ•નાંમ•ની
શાંન•માંગેઊ•હતુ•તે•મે•તુરત•જાહેર•કીધું• માટે•હવે•મહને•
જવાબ•આપવાની•એ•ગરંથકારને•ફરજ છે*

મુમબઈની•તારીખ•}
૨૫મી•મારચ•૧૮૫૦}

અધીપતી•શાહેબ—
હું•છઊ•તમારો•
નમનતાઇ•ભરેલો•શેવક•
આ૦ખરશેદજી•બમંનજી•પંથકી*

મુમબઈ•વરતમાંનનાં•લખનાર"એક•કદમી
જરતોશતીએ"ગઈ•ફેબરવારી•તથા•મા
રચ•મહીનાંમાં•પારશી•કાવશજી•શોરાબજી
પટેલની•તરફથી•જરતોશતી•શાજેનો•બા
બદમાં•ચલાવેલી•તકરારનો•આ૦ખરશેદ
જી•બમંનજી•પંથકીએ•આપેલો•૨૬•જવાબ*

જાંમે•જંમશેદનાં•બનાવનાર•જોગ*

પેઆરા•શાહેબ—

શને• ૧૮૪૬ ઇશાવીનાં•શાલમાં•ટાંમશ•મેકડન•નાંમના
એક•વીદેઆવાંન•અંગરેજે• "ઓરીએનટાલ•ઇરાશ•" એટ
લેજે• " ઊગમણ•પરાંતનાં•શાને• " હેવે•નાંમનું•એક•પુશતક

ક•અંગરેજીમાં•છપાવી•પરગટ•કરેઊ•હતું•તે•પુશતકનો•પાર
શી•કાવશજી•શોરાબજી•પટેલે•અંગરેજી•જાંણનાર•કોઈ•શખ
શની• પાશે•ગુજરાતી• તરજુમો• કરાવી• તેહમાં• ખોટો•જ
રતોશતી•શને•દાખલ•કરી•તેહને• " કાલમાંણ•પુશતક• " હે
વું•નાંમ•આપીને•પરગટ•કરવાનો•કેટલુંઈક•થાઈઊ•આરંભ•
કરેઓય•અને•તે•પુશતક•પરવરતાવનારે•પારશીઓની•પંચાઈ
તનાં•અકાબર•શાહેબોનો•આશરો•માંગેઓ•તેવોઈ•પોતાનાં
શેકરેટેરી•પેશતંનજી•માંણેકજીની• મારફતે•કાવશજી• પટેલને•
હેવો•જવાબ•આપેઓ•જે•જાંહાંશુધી•ઈ•ધણીઈ•કાલમાંણ•પુશ
તકમાં•દાખલ•કીધેલો•જરતોશતી• શને•મોતેબર•દાખલા•અ
ને•દલીલોથી•શાબેત•કરી•આપશે•નહી•તાંહાંશુધી•ઈ•ધણીને•
આશરો•આપવાને•બની•આવશે•નહી•અને•ઘણાંઈક•દીનદાર
જરતોશતીઓઈબી•કાવશજી• પટેલે•ફેરવેલી•ટીપને•પાછી•મો
કલીને•હેવોજ•જવાબ•આપેઓ• તેહને•લીધે•કાવશજી• પટેલ•
કેટલાઈક•બાહુતી•લખનારાઓની•મદદથી•જુદે•જુદે•નાંમે•અ
તરેનાં•બેઈ•ગુજરાતી•વરતમાંન•પતરોની•મારફતે•અશભાવી
ક—અણઘટતી•અને•ખોટી•તકરાર• ચલાવેચ•અને•પોતાંની•
કેતાબમાં•દાખલ•કીધેલા•શનેની•શાબેતી•આપતો•નથી•અને
અમશથકુ•નકાંમુ•ટાહેલુ•કરેચ•તે•ઊપરથી•અકલમંદ•અને•શો
આંણાં•જરતોશતીઓની•ખાતરી•થતી•જાઈચ•કે•ઈ•નાવાકેફ
અને•મમતી•પટેલે•પોતાની• કેતાબમાં• દાખલ•કીધેલો•શને•
બીલકુલ•ખોટોછે•માટે•તેહની•શાબેતી•ઈ•ધણી•આપી•શકતો,
નથી*અગરજો•ઈ•કેતાબ•બનાવનાર• ધણી•ઈ•શનેની•શાબે
તી•ધરાવતો•હતેતો•તુરત•પોતાને• ખરે•નાંમે•મેદાંન•પડીને•

પોતાના•ચોપાંનીઆં•અથવા•હરેક•વરતમાંન•પતરની•મારફતે
વાંચનારી•આલમની•શાંમને•શઘલા• દાખલા•તથા•દલીલો•મે
લીને•ખાશોઆંમની•પતીજ•કરી•આપતે•પણ•ખરૂ છે•કે•જેહુ
વુજુદ•નહી•હોઈ•તે•મોજુદ•કાંહાંથી•થાઈ*માટે•ખોટા•શાનેને•ઈ
ધણી•શી•રીતે•ખરો•કરી•આપે? જે•વશતુ•જાતે•કાલી•હોઈ•તેહ
ને•ગમે•તેહવી•ધોઈ•તોપણ•ધોલી•થાઈ•નહી•તેજ•પરમાંણે•કા
વશજી•પટેલ•ગમે•તેટલાં•ફાંફાં•મારે•અને• ગમે•તેટલા•ભાડુ
તી•લખનારાઓની•મદદ•લીઈ• તોપણ•ખોટાંનુ•ખરૂ•કોઇ•કા
લે•થનાર•નથી•તે•શાત•જાંણવું*

અકલમંનદ•વાંચનારા•શાહેબો•તમો•વીચાર•કરો•કે•કા
વશજી•પટેલની•પાશે•જરતોશતી•શાનેની•શાખેતી• હતે•તો•હુ
ઈ•તા૦ ૧૩ મી•મારચ•તથા•તા૦ ૨૭ મી•મારચ•તથા•તા૦ ૩
જી•ઈપરેલનાં• જાંમે•જંમશેદની• મારફતે•તથા• ઈક•બીજાં•
ગાંમઠી•વરતમાંન•પતરની• મારફતે•પુછેલા•શવાલોના•જવાબ
માં•શાખેતી•આપેઆ•વીનાં•રેહેતે•નહી•પણ•લગભગ•તરણ•ચા
ર•અઠવાડીઆં•થાઈઆં•આહારા•શવાલોનાં•ઈ•રંગથકારે•જવા
-બ•આપેઆ•નથી•તે•ઊપરથી• હું•ધારૂચ•કે•કાવશજી • પટેલ•
પોતાનાં•ભાડુતી•લખનારાઓની•શંગાથે•મંનશુબો•કરવામાં
તથા•બનાવટ•કરવામાં•ગુંતેલો•હશે•અને•શેવટે•લુલો—લંગડો
અને•વગર•પાઈઆનો•જવાબ•છપાવી•પરગટ•કરશે*પણ•હું
તથા•બીજા•જરતોશતીઓ•ઈ•ધણીની•બનાવટ•પકડી•આપવા
ને•તથા•તેહની•રૂશવાઇ•કરવાને•હરગેજ•ચુકનાર•નથી*જાંમે
જંમશેદનાં•છાપાખાંનાંમાંથી•ગઈઆ•ફેબરવારી•મહીનાંમાં•જ
રતોશતી•શાનેની•બાબદમાં•ઈક•નાંધલુ•ચોપાંનીઊ•છપાઇ•પર

ગટ•થાઈઊ•હતું•તે•મોપાંણીઆંમાં• ઘણીઈક•કેતાબોનાં•દાખલાથી•શાબેત•કરી•આપેઊચ•કે• ચુડીગરોનાં•આગેવાંન•બેહેશત•નશીન•મુલાં•ફીરૂજ•બીન•કાઊશે•બતલાવેલી•ગણતરી•ઊપરથી•મુમબઈ• શમાચારનાં• પંચાંગમાં• પરગટ•કીધેલો•જરતોશતી•શને•ઊછીકો• લઈને•કાવશજી•પટેલે "કાલમાંણ•પુશતક" માં દાખલ•કીધોચ•તે•શને•બીલકુલ•ખોટો•અને•વગર•પાઈઆનો•તથા•અકલ•કબુલ•નહી•કરે•તેહવો•નામાકુલછે•અને•જરતોશતી•શનેનાં• ૨૨૩૯ વરશ•શમાચારનાં• પંચાંગમાં•ગોઠવેઆંચ•તેટલાં•ઓછાં•વરશ•આગલા•તથા•પાછલા•જમાંનાંનાં•ગરંથકારો•તથા•ઓશતાદોઈ•પોતાની•કેતાબોમાં લખેઆં•નથી•અને•મોતેબર•કેતાબોમાં•લખેઆ•પરમાંણે•આપણાં•પેગંમબર•હજરત•જરતોશતનાં•બુજોરગ•શનેનાં• ૨૪૦૦ થી•વધારે•વરશ•થાઈચ*

ચોકુઈક• ઊપર•અતરે• " વરતમાંન• " હેવે•નાંમનું•છાપાખાંનુ•નીકલેઊચ•તેહમાં•કાવશજી•પટેલે•ઈ•ખોટા•શનેથી શીનગારેલુ• " કાલમાંણ• પુશતક• " છપાવી•પરગટ•કરવાનો•બંદોબશત•કરેઓચ•અને•શાંભલેઆ•પરમાંણે• " વરતમાંન " નાં•માલેક•શંગાથે•હેવી•બોલી•કરીચ•કે•કાવશજી•પટેલ•જરતોશતી•શનેની•બાબદમાં•જે•જે•ચરચા•પતરો•લખાવીને•મોકલે•તેહને•વરતમાંન•વાલાઈ•પરગટ•કરવાં•અને•ખોટા•જરતોશતી•શનેથી•શીનગારેલુ•જે•પુશતક•વરતમાંનનાં•ઈઅંતરમાં•છાપવા•માંડેઊંચ•તેહની• હીમાઈત•તથા•પુશતી•કરવી*હેવી•શરત•તથા•બંદોબશત•મુજબ•પારશી•કાવશજી•શોરાબજી•પટેલ•ઈ•બેઈ•નાશકેર• અને•બાકુતી• લખનારા

ઓની•પાશે•ચરચા•પતરો•લખાવીને•વરતમાંનમાં• તથા•ઈક•
બીજા•ગાંમઠી•પતરમાં•છપાવી•પરગટ•કરેચ•પંણ•ઈ•શખશો•
ગમે•તેટલાં•ચરચા•પતરો•છપાવી•પરગટ•કરશે•તેથી•ખોટાંનુ
ખરૂ•થનાર•નથી•તે•રાત•જાંણવું ✻

વરતમાંનનાં•બાકુતી• લખનાર• "ઈક•કદમી• જરતોશા
તી" ઈ•જાંમે•જંમશેદનાં•છાપાખાંનાંમાંથી• જરતોશાતી•શાં
નેની•બાબદમાં•ગઈઆ•ફેબરવારી•મહીનામાં•પરગટ•થાઈલાં•
ચોપાંનીઆંને•ખોટું•પાડવાનો•તથા• તેહનાં•વાવટે•વાવટા•ઊ
રાડવાનો•ફાકો•રાખેઓચ•તે•ફાકો•બીલકુલ•ખોટો•અને•બે
ફુદો છે✻વરતમાંનનાં•લખનાર• "ઈક•કદમી• જરતોશાતી"
ની•તથા•કાવશજી•પટેલના• બીજા•બાકુતી•ફીમાઈતીઓની•મ
ગદુર•નથી•જે•ઊપર•કહેલાં•ચોપાંનીઆં•મધે•બતલાવેલા•દા
ખલાઓ•કે•જેથી• આપણાં•મુજોરગ• પેગમબરનાં•શનેનાં•
૨૪૦૦ થી•વધારે•વરશ•શાબેત• થાઈ છે•તે•દાખલાઓને•રદ•
કરે•અથવા•ખોટા•પાડી•આપે•અને•કોઈની•તાકત•નથી•જે•
કાવશજી• પટેલનાં•તથા•વરતમાંનનાં•લખનારનાં•બતલાવેઆ
મુજબ• જરતોશાતી•શનેનાં• ૨૨૩૯ વરશ•ખરાં•કરી•આપે✻

અધીપતી•શાહેબ•વરતમાંનનો•લખનાર• "ઈક•કદમી•
જરતોશાતી• " તમારા•ઊપર•ઈક• જીઠુ•બોહોતાંન•મેલીને•
લખે છે જે•તમો•શમાચાર—ચાબુક—દફતર•આશાકારનાં•પંચાં
ગો•ખોટાં•કરીને•આવતાં•વરશથી•પોતાની•ફાઝીશમાં•પંચાંગ
છાપીને•કમાઈ• શોધતા•હશો• તેહેને•લીધે• ગઈઆ• ફેબરવા
રી• મહીનામો• જરતોશાતી• શનેની• બાબતમાં• તમોઈ• ઈ
ક•ચોપાંનીઊ•છાપી•પરગટ•કરેઊ✻પણ•તમોઈ•ઈ•ચોપાંનીઊ
છાપી•પરગટ•કરેઊ•તેહનુ•કારણ•માહારા•શાંભલેઆમાં•આવે

ઊચ·તે·કારણ·ખરૂ·અને·ઘટતું છે· અને·તે·શીવાઈ· બીજુ·
કોઇ·કારણ·અથવા·મતલબ·નજર· આવતી·નથી*પારશી·કા
વશજી·શોરાબજી· પટેલ·હાલમાં· " કાલમાંણ·પુશતક· " છ
પાવવાને·મેદાંન·પડેઓચ·તે·પુશતકમાં·શમાચારના·પંચાંગ·
ઊપરથી· ઊછીકો·લઈને·બીલકુલ· ખોટો· અને· અકલથી·
ઊલટો· જરતોશતી · શને· કુમેરેઓચ·ઈ· પુશતક· જર
તોશતીઓ· ખરીદ·કરે· નહી· કાંઈજે· નાંખીચા· ઊશતાદો
ઈ·બનાવેલી·કેતાબોનાં·ઈતશાકી· કોલ·મુજબ· જરતોશતી·
શનેનાં· ૨૪૦૦ થી·વધારે·વરશ· થાઈઅ·માંટે·કાવશજી·પટેલે·
ખોટા·શનેથી·શીનગારેલાં·પુશતકને·જરતોશતીઓ·આશરો
આપવા·ચાહેતો·જોઇ·તપાશી· તજવીજ·કરી·અને· તેશાથે·
ખાતર·તશલી·કરીને·આશરો·આપવો·અને·અંનજાંણપણાં
માં·શાધલાવો·ઈ·પુશતક·ખરીદ·કરે·નહી·માંટે·ઈ·ચોપાંનીઊ·
પરગટ·કરીને·શાધલા·જરતોશતીઓને·શાજાગરૂ· તથા·શાકુ
ચેત·કરવાશારૂં·તમોઈ·ઈ·ચોપાંનીઊ·પરગટ·કરેઊ·તે·ઊપર
થી·કોઈની·મગદુર·નથી·જે·તમને·ઠપકો·આપે·અથવા·બદનાં
મ·કરે*હાવી·વેલાઈ·તમોઈ·પોતાને·ખરચે·ઈ·ચોપાંનીઆં·છ
પાવીને·અતરેનાં·જરતોશતીઓને·વેહેચી·આપેઆં·અને·તેવો
ને·જરતોશતી·શનેની·બાબતમાં·ખબરદાર·કીધા·તેઊપરથી·ત
મારો·ઊપકાર·માંનેઆને·બદલે·વરતમાંનનો·નગુણો·લખનાર
તમને·ઠપકો·આપેચ·પણ·શાધલા·શેઆંણાં·અને·અપખશપાત·જ
રતોશતીઓ·તમને·મોહોટુ·માંન·તથા·શાબાશી·આપેચ·માં
ટે·વરતમાંનનાં·બાકુતી·લખનારે·પોતાની· મતલબને·શારૂ·
આપેલા·ઠપકાને·તમોઈ·ઠીકડાંનાં· જેટલું·વજન·આપવું·અ
ને·કશો·અંદેશો·કરવો·નહી*

“ આંનકુવીટીલ•દુ•પેરોન•” હેવે•નાંમનો•ઈક•નાંમીઓ• ફરાંશીશ•કે•જેણે• આપણાં•જંદ•અવશતાનો• ફરાંશીશી•જબાંનમાં•તરજુમો•કરીને•શ્રી• પેરીશમધે•ઇશાવી•શને• ૧૭૭૧ નાં•શાલમાં•છપાવી•પરગટ•કરેઓાય•અને•આપણાં•અશો•પેગમબર•હજરત•જરતોશતનાં•જનમારાની• વારતા•આપણી•દીનની•તથા•તવારીખની•કેતાબો•ઊપરથી•બનાવીચ•તે•વીદેઆવાંન•ગરંથકારનાં•કોલ•મુજબ•હજરત•જરતોશત•ઇશ્રૂ•ખરીશટની• ૫૮૯ વરશ•આગમચ•જનમેઓા•હતો•તે•દાખલો ઊપર•કહેલાં•ચોપાંનીઆમાં•પરગટ• થાઈઓાય•તેહેને•રદ•કરવાની•ધારણાથી• વરતમાંનનાં•લખનારે• “ રેહેણુમાઈ•જરતોશતી ” માંથી•હેવું•બતલાવી•આપેઊચ•કે•ઈ•ગરંથકારે•કીધેલો•અવશતાનો•તરજુમો•શઘલી•પાંતીઈ•ખરો—શુધ•અને ભરોશો•રાખવાજોગ•નથી*જાંણવું જે•ઈ•ગરંથકારે•કીધેલા• અવશતાનાં•તરજુમાંમાં•ચુક•હોઈ•અને•ઈ•બાંશાંનતર•શહી•નહી•હોઈ•તેથી•ઊપર•કહેલો•દાખલો•ખોટો• પડતો•નથી*ઈક•ગરંથનાં•કેટલાઈક•ભાગમાં•ચુક•હોઈતો• તેથી•તે•આખો• ગરંથ•રદ• બાતલ•થાઈ• શકતો•નથી•અને•ખોટો•પડતો•નથી*શઘલા• વીદેઆવાંન•લોકોનુંબી• હેવુંજ•મતછે* બીજુ• “ આંનકુવીટીલ•દુ•પેરોને• ” હજરત જરતોશતનાં• જનમારાની•વારતા•પોતાનાં•ઊપર•કહેલાં•પુશતકમાં• દાખલ•કીધીચ•તે•વારતામાં•હજરત•જરતોશતનાં• જનમણુ•બોહુ•વરશ•શા•શારૂ•લખે•તેહેણુ•કારંણ•માલુમ•પડતુ•નથી• માંટે•જાંણીશ્રુધી•વરતમાંનનો•લખનાર•મોતેબર•શાબબ•બતલાવશે•નહી

તાંહાં•શ્રુધી• "આંનકુવીટીલ•કુ•પેરોન" નો•દાખલો•ખરો•જ એઆમાં•આવશે*વરતમાંનનો• લખનાર•ઊપર• કહેલા•ફરાં શીશ•ગરંથકારને•દીનદુશમન•કરી•લખેછે•પણ•શાંભલેઆ• પરમાંણે•કે• ગરંથકાર•દીન•દુશમન• ઠરતો•નથી• કાંકેજે• "આંનકુવીટીલ•કુ•પેરોને•" જાંણી•બુજીને•આપણાં•ધરમની નીનદા•અથવા•બદગોઇ•કીધી•નથી—ઊલટી• તારીફ•કીધીચ તેહેની•શાખેતી•આપવાની•અગત•પડશેતો•માહારી•પાશે•મો જુદછે*નાંમીચા•ફીલશુફ•શર•આઇશાક• નીઊટનનો•કોલ બી•કે•લખનાર•રદ•કરી•શકેઓ•નથી*

ઊપર•કહેલાં•ચોપાંનીઆનાં•બનાંવનાર•ઊપર•વરતમાં નનો•લખનાર•હેવું•તોહોમત • મેલેચ•કે• જાંણે•કે•ચોપાંની આં•મધે•શધલા•બેહેશતી•થાકેલા•તથા•હાલ•જમાંનાંનાં•દશ તુરોનાં•કોલને•કે•ચોપાંનીઆનાં•બનાવનારે•ખોટા•ઠેડવેઆ હાકે*પણ•કે•તોહોમતબી•બીલકુલ•ખોટુછે•કાંકેજે•કે•ચોપાં નીઆમાં•શધલા• દશતુરોનાં•કોલને•ખોટા• પાડેઆ•નથી* શ્રી•બરૂચ•વાલા•દશતુર•બેહેશતી• અશપંદીઆરજી•કાંમદીન જીકે•શને• ૧૮૨૬ ઇશવીનાં•શાલમાં•શ્રી•શુરત•મધે•છપાવી•પ રગટ•કીધેલી•કબીશાની•કેતાબમાં•જે•જરતોશતી•શને•લખે ઓચ•તે•કફી•કેતાબ•ઊપરથી• અને•કફા•પાકેઆ• ઊપરથી• શાબેત•કરેઓચ•તે•કાંઇ•બતલાવેલો•નથી• અને•ધારેઆ•મે લે•કે•મરહુમ•દશતુરેબી•મુમબઇ•શમાચારનાં• પંચાંગ•ઊપર થી•કે•શને•લખેઓ•હશે•અને•તે•શાથે•કે•કોલ•આપણી•અક લ•કબુલ•કરે•તેહેવો•નથી•માંટે•કે•કોલને•હમો•તથા•બીજા•જ રતોશતીઓ•રદ•કરીકે•હેમાં•કશી• નવાઇ•નથી* ઊપર•કહે

લા•બેઈ•દશતુરો•શીવાઈ•બીજા•કોઈ•આગલા•જમાંનાંનાં•દશ
તુરોનાં•કોલને•કુ•ખોટો•પાડતો•નથી•કાંઈજે• ઈ•બેઈ•દશતુ
રો•શીવાઈ•બીજા•કોઈ•દશતુરો•જરતોશતી• શને•લખી•ગઈ
આ•નથી•અને•બેહેશતી•મુલાં•ફીરૂજેતો• કબીશો•ખોટો•કર
વાની•ધારણાથી• જરતોશતી•શનેનાં• ૨૨૩૯ વરશ•ગોઠવી•
બેશાડેઆંય•તે•ઊપર•શઘલા•જરતોશતીઓ•શી• રીતે•ઈકી
ન•લાવે ? બેહેશત•નશીન•દશતુર• ઈદલજી• દારાબજી•શં
જાંણાં•વીશો•મહને•શારી•પઠે•ખબરછે•કે•તેવણ• ઈ•શનેને•ક
બુલ•રાખતા•નહી•હતા•અને•હાલનાં•જમાંનાંમાં• દશતુર•ઈદ
લજી•દારાબજી•જાંમાશપ•આશાવાલા•તથા•બીજા•ઘણાંઈક•દી
નદાર•દશતુરો•તથા•મુનશી•ડોશાભાઈ•શોરાબજી•કે•જે•શાહે
બ•ફારશીનાં•ઈલમમાં•ઘણાંજ•કાબેલ•અને•ખબરદારછે•તેવ
ણબી•મુલાં•ફીરૂજે•ગોઠવણથી•ઊભા•કીધેલા•શનેને•કબુલ•રા
ખતા•નથી*હેવું•છતાં•વરતમાંનનો•લખનાર•તોહોમત•મેલે
ય•કે•આગલા•તથા•હાલનાં•જમાંનાંનાં•દશતુરોનાં• કોલને•
ઊપર•કહેઆાં•ચોપાંનીઆંનો• બનાવનાર•૨૬• કરીને•જુદ•દી
નોનાં•કોલ•ઊપર•ભરોશો• લાવેય•તે•તોહોમત• શેરપ•જુઠું
છે*બીજુ•બેહેશત•નશીન•મુલાં•ફીરૂજ•બીન•કાઊશની•જે•
શને•વગર•આધારે•ગોઠવી•બેશાડેઆય•તે•શને•હમો•કબુલ
કરતા•નથી•તેહેનાં•હમારી•પાશે•મોતેબર•શાબેતોછે•તે•આઈ
પતરમાં•લખી•જણાવેઆય•તે•ઊપરથી•ચોકશ•ભરોશો•રાખુ
ય•કે•હવે•પછે•બતલાવેલી•દલીલ•તથા•દાખલા• ઊપરથી•વાં
ચનારા•શાહેબોની•ખાતરી•થાશે•કે•ઈ•શને• હરગેજ•જીનહા

ર•ખરો•પડનાર•નથી•અને•આપણાં•માંનેઆમાં•આવે•તથા•
આપણી•અકલ•કબુલ•કરે•તેહવો•નથી*

બીજુ•ઊપર•કહેલાં•ચોપાંનીઆંમાં• ડાકટર•ફાઈડ•હેવે
નાંમનાં•ઇક•કાબેલ• અંગરેજ•ગરંથકારનો• દાખલો•આપે
ઓચ•તે•વીશે•વરતમાંનનો•લખનાર•પોતાનાં•વાંચનારા•શા
હેબોને•જુલાવો•ખવાડેચ•પણ•તેહને•જાહેર•કરવાની•રજા•લે
ઊચ•કે•ડાકટર•ફાઈડે•આપણાં•કદીમ•મજહબ• વીશે•લાટીન
માં•ઇક•મોહોટુ•પુશતક•બનાવેઊચ•તે•વીશે• માહારા•શાંભલે
આમાં•આવેઊંચ•કે•તે•પુશતકમાં•આપણાં•ધરમની•બદગોઈ
કરી•નથી•અથવા•આપણાં•બરહક•પેગમબરને•ખોટો•પાડેઓ
નથી•અને•જે•જે•ખરીશટીઆંન•ગરંથકારો•હજરત•જરતો
શતને•માઠુ•બોલેઆચ•તેવોને•ડાકટર•ફાઈડે•ઠપકો•આપેઓ
ચ•અને•આપણાં•ધરમની•તરફેણમાં•તેવોની• શંગાથે•તકરા
ર•કીધીચ•તોપણ•હું•કબુલ•કરૂચ•કે•ઇ• ગરંથકારેબી•બીજા•
ગરંથકારોની•પઠે•ચુક•કીધી•હશે•પણ•તેણે•કોઇ• કોઇ•જગો
ઇ•કીધેલી•ચુકને•લીધે•તેહનો•આખો•ગરંથ• ખોટો•છે•હેવું•
કોઇ•ધણીથી•કેહેવાઈ•શકાશે•નહી*માટે•ડાકટર• ફાઈડ•ત
થા•મોંઝરેંજર•તથા•ડીન•પરીડીઊકશ•તથા•શર•આઇશાક•
નીઊટનનાં• કોલ•મુજબ• હજરત• જરતોશતનાં• જનમને•
૨૪૦૦ થી•વધારે•વરશ•થાઇચ•તે•કોલબી• વરતમાંનના•લખ
નારથી•રદ•થાઈ•શકેઓ•નથી*

"અબુરેહાંન•બીરૂની•" નાંમનાં•ઇક•નાંમીચા•ઓશતાદે
નજુમ•તથા•હઇઅતનાં•ઇલમની•બાબદમાં• ઈઅજદજરદી•શા
ને• ૩૮૯ નાં•શાલમાં•જે•તઝકીમ•બનાવીચ•તે•કેતાબ•મધે•

ઇઅજદજરદની·તારીખનું·બઈઆંન·કીધેલું છે· તેહેમાં·મજુ
શીઓનાં·ઈટલેજે·પારશીઓનાં· પેગમબર·વીશે· લખેછેજે·
"જરતોશતથી·તે· ઇઅજદજરદ· લગી· ૧૨૧૮ વરશ·થાઈ
ચ* "હવોઈ·ઈ·કેતાબની·શાખશી·આપી·તેહેને· રદ·કરવા
ની·ધારણાંથી·વરતમાંનનો·લખનાર· "ઈક·કદમી· જરતોશ
તી·" બેહેશત·નશીન·મુલાં·ફીરૂજે·કબીશાની·તકરાર·વીશે
બનાવેલી·કેતાબની·શાખશી·આપીને·લખેછેજે·ઈ·જરતોશ
ત·જુદો·હતો·ઈ·કાંઇ·પારશીઓનો·પેગમબર· નહી·હતો·પ
ણ·હકીમ·હતો*જાંણવું જે·મરહુમ·મુલાં·ફીરૂજજીની·શંગાથે
શેહેનશાહી·પારશીઓને·કબીશા·વીશે· મોહોટા·જોશથી·તક
રાર· ચાલતી· હતી· તે· વેલાઈ· શેહેનશાહીઓઈ · ઉપર·
લખેલા· ઉશતાદ·અબુરેહાંને·બનાવેલી· તફહીમ· ઉપરથી·
શાબેત·કરી·આપીઉં જે આપણા·પેગમબર·હજરત·જરતોશ
તે·કબીશો·કરેઓ·હતો·માંટે·કબીશો·આપણી· દીનમાં·જાઈ
જ છે·તે·ઉપરથી·મુલાં·ફીરૂજે પોતાની·મતલબને·શારૂં·ચુડી
ગરોની·તરફેણ·કરવા·શારૂં·હેવો·જવાબ·આપેઓ·જે·કબી
શાનો·કરનાર·જરતોશત·આપણા·પેગમબર·હજરત·જરતો
શતથી·જુદો·હતો·પણ·ઈ·જવાબને·હાજી·મોહોમદ·હાશમ·ઇ
શફહાંનીઈ·બનાવેલી· "દફેઉલ·હજલ·" નાંમની· કેતાબમાં
મોતેબર·દલીલથી·બીલકુલ·ખોટો·પાડી·આપેઓચ· તે·દલી
લ·અતરે·લખી·જાણઉં ચ*"બીજુ·ઈજ·મોહોટી·દલીલછે·કે
ઈજ·જરતોશત·કે·જે·અબુરેહાંનના·કલાંમમાં·આવેલોછે·તે
મજુશીઓનો·ઈટલેજે·પારશીઓનો·પેગમબરછે*પરથમ·ઈ
છે·કે·જરતોશત·મજુશી·લોકોનો · પેગમબરછે·અને·અગર

બીજો·હવે·નાંમનો·હોઈતો·તે·મશહુર·નથી·અને· ઈટલા·દ
રજાને·પોહોચેલો·નહી·હતો·કે·કબીશાનાં·કાંમની·શરબરાઈ
કરે·અને·લોકોને·હોકમ·આપે·કે·આવતા· જમાંનાંમોબી·ક
બીશાની·ચાલ·રાખજો·કાંજે·ઈજ·વાત·વીગત· શાથે·મુલાં·
મોહોમદ·બાકર·મજલશીનાં·કલાંમમાં·આગલ·ગુજરીછિ*અ
ને·બીજું·ઈજે· "ખુરફાને·કાતે·" નાંમની·કેતાબમાં·તથા·દ
બેશતાંન·કેતાબમો·લખેચ·કે·જરતોશતે·શ્રી· કાશમર·કે·જે
શ્રી·તરશાજશેહેનું·પરગણું·શ્રી·ખુરાશાંનનાં·અમલમાંછિ·તે·
ગાંમમાં· "શરવ" નું·જાહાડ·વાવેઊ·અને·તે·જાહાડ· મુતવક
લે·આબાશીનાં·જમાંનાં·લગી·ઊભેલું·હતું·તારે· મુતવકલે·
શ્રી·ખોરાશાનનાં·હાકેમને·હોકમ·કરેઓ·કે·તે· જાહાડને·ઊ
ખેડીને·તેહેનું·થડ· ગાડાંમો·અને· ડાલીઓને·ઊંટો·ઊપર·
લાધીને·શ્રી·શાંમરે·શેહેરમો·મોકલાવે·તારે·હોકંમ·પરમાંણે·
કાંમ·કરેઊ*જારે·તે·જાહાડ·શ્રી·શામરેથી· ઈક·મંજલ· ઊપર·
આવી·પોહોતું·તે·વેલા·મુતવકલ· મારેઓ·ગઓ*હવે·શરવે·
ઊલમાંવ·લોકો ☞ ઈક·દેલથી·લખી·ગઆચ·કે·તે·જાહાડની
ઊમર·ઈક·હજાર· ચારશોને·પચાશ·વરશની·થાઈલી·હતી·માંટે
જરતોશતનાં·જમાંનાંથી·કે·જે·દાહાડેથી·ઈ·જાહાડ·વાવેઊ·તે
દાહાડાથી·તે·મુતવકલ·કતલ· થાઈઓ·ઇઆને· મારેઓ·ગ
ઓ·તાંહાં·શ્રુધી·ઈક·હજાર·ચારશોને·પચાશ·વરશ·થાઈચ·અ
ને·મુતવકલ·ઇઅજદેજરદનાં·જલુશ·પછી·આશરે·બશો·ઓ
ગણતરીશ·વરશે·મારેઓ·ગઓ* જારે·ઈટલાં· વરશ·પેલાં·
"શરવ" ની·ઊમરની·મુદતમોથી·ઓછાં· કરીઈ·તારે·ઈક·
હજાર·બશો·ઈકવીશ·વરશ·બાકી·રેહે છિ·તે·અખુરેહાંન· જેમ·

બોલેચ•તે•પરમાંણીનો•આશરો•મલેચ• અને•ચોકશ છિ•કે•જે•જરતોશતે•શરવનું•જાહાડ•વાવેઊ•તે•મજુશી•લોકોનો•પેગામબર•હતો*પછી•અબુરેહાંનનાં•કલામમો•જે• જરતોશતે•કે•કબીશો•કરવાનો•હોકમ•કીધો•કરી•લખેઊ છિ•તે•પારશીઓનો પેગામબર છિ•અને•અગર•જરતોશતની•તારીખ•મુજકેરે•(ઇઆગે•મુલાં•ફીરૂજે•) ઠેરવી•તે•પરમાંણે•હોઇ તો•શરવનાં•જાહાડની•ઊમર•શાથે•આશરે•બશો•વરશનો• તફાવત•પડી•જાઇચ•માંટે•ઇ•વાત•ખોટી છિ*હવે•શાબેત• થાઇઊ•કે• જે•જરતોશતે•કબીશો•કરવાનો•હોકમ•આપેઓ•તે•પારશીઓનો•પેગામબર•અને•ઇઅજદજરદ•લગી•તેહેનો•જમાંનો• આશરે•બારશો•તીશ•વરશનો•હતો* †"

માટે•ઊપલાં•દાખલાથી•ચોકશ•રીતે•શાબેત•થાઇચ•કે•તફહીમે•અબુરેહાંનમાં•જે•જરતોશત•વીશે• લખેઊંચ•તે•જરતોશત•આપણો•પેગામબર•હતો•કાંઇ જે•ઇઅજદજરદની•બાર•શો•વરશ•આગમચ•આપણાં•બરહક•પેગામબર• શીવાઇ•બીજો•કોઇ•જરતોશત•થાઇ•ગઇઓ•નથી•અને•કબીશો•કરનાર•બીજા•કોઇ•જરતોશત• વીશે•આપણી•દીન• આઇનની•તથા•તવારીખની•કેતાબોમાં•લખેલું•નથી*કબીશાને• નાબુદ•કરવાની•ધારણાંથી•મરહુમ•મુલાં•ફીરૂજે•શેરફ•જુલાવો•ખવાડવા•શારૂ•પોતાની•કેતાબમાં•લખેઊ•કે•જે•જરતોશતે•કબીશો કીધો•તે•આપણો•પેગામબર•નહી•હતો•પણ•જે•ધણી•પાદશાહ અથવા•પેગામબર•નહી•હોઇ•તે•ધણી•કબીશો•કરે• નહી•અને•

---

† જુવો•દફેઊલ•હજલ•કેતાબને•શફે•૨૬૭ તથા ૨૬૮ મે*

આઈનદેહ·કબીશો·કરવાનું·ફરમાંન·આપે· નહી·ઈ·વાત·શા
ઘલાઓઈ·ખુબ·ઈઆદ·રાખવી*બીજું·મરહુમ·મુલાં·ફીરોજે
પોતાની·કેતાબમાં· “ તોહફે·કેતાબ· ” નો· તથા· “ શરેહ·ફ
શ્રુશ· ” તથા·મલેક·મેહમુદ·મુલતાંનીની· “શરહે·જીજ·” ના
મની·કેતાબનો·દાખલો·આપેઓય·તેહમાંથી·ઈજ· હજરત·
જરતોશત·વીશે·શાફ·ઊંધાડું·લખેછેકે· “જરતોશત·કદીમ
“ ના·હાકમાઓમોથીછે·અને·કેટલાઈક·હાકમાં·લોકો·હેવુ·
“ ધારેય·કે·તે·જરતોશત·હાકમાઓમાંનો·ઈક·હકીમછે·કે·તે
“ પેગામબરીની·બાજોરગીથી·બાજરગી·પાંમેઓતો·ઈઆને
“ પેગામબર·થાઈઓતો* ” હવે·જુવો·દાંનેશમંદ·વાંચનારા·
શાહેબો·તમો·દરીઆફત·કરો·કે· ઊપર·કહેલી·જે·જે·કેતા
બોનાં·મરહુમ·મુલાં·ફીરૂજે· પોતાની· કેતાબમા·દાખલા·આ
પેઆય·તેજ·કેતાબો·ઊપરથી·શાબેત·થાઈય·કે·ઈ·જરતોશત·પે
ગમબરીની·બુજોરગી·પાંમેઓ·હતો·ઈઆને·પેગામબર·થાઈઓ
હતો*હેવું·છતાં·ઈજ·કેતાબો·બનાવનારા·શાહેબો·વલી·ઊલ
ટી·રીતનું·મત·આપીને· લખી·જાઈય· જે· “જરતોશતે·પાર
શીની·દીન·અને·આતશપરશતી· ઊભી·કીધી·તે·જુદોછે·અને
“ ઈ·હકીમ·જુદોછે· ” પણ·ઈ·છેલલો·કોલ·નામાઅકુલછે·કાં
ઈજે·શઘલાઓને·જાંણીતુછે·કે·જે·જરતોશત·પારશીની·દીન
લાવેઓ·તેશીવાઈ·બીજો· કોઈ· જરતોશત· પેગામબર·થાઈ
ઓ·નથી*હજરત·જરતોશતને· ઘણાઈક· મહમદીઆંન·ગરં
થકારો·હકીમ·કરીને·લખી· ગઈઆય· તેહેણું·કારણ·ઈજે·તે
ઓ·તાઅશ્રુબને·લીધે·ઈ·હજરતની·પેગામબરીનો·ઈનકાર·કર
તા·હતા·માટે·ઈ·હજરતને·હકીમ·કરીને· લખી·ગઈઆય*તા

રીખે·તબરી—રોજતુલશફા—જીનંતુલ·તવારીખ—તારીખે·જે
હાંઆરા·તથા·શાહનાંમાં·વગરે·બીજી·તવારીખની·કેતાબોમાં·
હેવું·લખીઊં·નથી·જે·આશરે·બશો·વરશને·અંતરે·બે·જ
રતોશત·થાઈ·ગઈઆય·તેહેમાં·એક·જરતોશત·હકીમ·હતો·
તે·પેગમબરીને·દરજજે·પોંહોંચેઓ·અને·બીજો·જરતોશત·
પારશીઓની·દીન·લાવેઓ—ના· હેવું·કાંઇ·તવારીખની·કેતા
બોમાં·લખેલું·નથી* જે·જરતોશત·વીશે·મુલાં·ફીરૂજ· લખેછે
જે·પાદશાહ·ઈઅજદજરદ·શેહેરીઆરની· ૧૦૨૦ વરશ·આ
ગમચ·જનમેઓ·હતો·તે·જરતોશત·આપણો·પેગમબર·હતો
તેવીશે·હુંએ·મોતેબર·દાખલાથી· આએ·પતરના·બીજા·ભાગ
માં·શાબેત·કરી·આપીઊંચ·કે·આપણો·પેગમબર·ઈઅજદજરદ
શેહેરીઆરની· ૧૨૦૦ થી·વધારે·વરશ·આગમચ·જનમેઓ·
હતો·માટે·ઓશતાદ·અબુરેહાંને·જે·જરતોશત·વીશે·પોતાની·
તફ્હીમમાં·લખેઊંચ·અને·જેહેનો· દાખલો·જાંમેજંમશેદનાં
છાપાખાંનાંમાથી·પરગટ·થએલાં·ચોપાંનીઆંને· ૧૫ તથા· ૧૬
મે·શફે·આપેલોછે· તે·જરતોશત·પારશીઓનો·ખરો·અને·બ
રહક·પેગમબર·હતો·અને·આપણી·પાક·દીન·હકની·દરગાહથી
લાવેઓ·હતો·તેમાં·કશો·શક·શુબેહ·નથી* તફ્હીમે·અબુરેહાંન
નો·ઊપર·કહેલો·દાખલો·દબેશતાંન·તથા·ઊપર·કહેલી·બીજી
કેતાબોના·દાખલાથીબી·ખરો·પડેચ·તથા·મજબુતી·પકડેચ·અ
ને·એ·કેતાબોના·દાખલાથી·મરહુમ·મુલાં·ફીરૂજે·ઊભી·કરેલી·
તકલીદી·દલીલ·રદ·બાતેલ·થાએચ*

દબેશતાંન·કેતાબ·કે·જેહેનો·તરજુમો·બેહેશત·નશીન
આ૦ફરદુનજી·મરજબાનજીએ·મરહુમ·મુલાં·ફીરૂજની·તપાશ

ઊપરથી·શને· ૧૮૨૫ ઈશવીના·શાલમાં·મુમબઈ·શમાચારના છાપાખાનાંમાંથી·છાપી·પરગટ·કરેઓ·હતે·અને·જેહેમાં·કેટલી ફિક·ડરગોઈ·મરહુમ·આ૦ફરહુનજીઈ·પોતાની·તરફથી·ખોલાશો·કરેઓય·તે·કેતાબનાં·કોલ·મુજબબી·આપણા·અશો·પેગમબરના·જનમનાં·ચોવીશશોથી·વધારે· ૧૨૨૨·થાઈય·તે·કોલને·રદ·કરવા·શારૂં·માહારા·હમનબરદ· " ફિક·કદમી·જરતોશતી " ઈ·કશી·મોતેબર·દલીલ·બતલાવી·નથી*વરતમાંનનો·લખનાર·પોતાનાં·પતરમાં·ઈ·કોલ·વીશે·લખેછેજે·જાંમેજં મશેદનાં·છાપાખાંનાંમાંથી·પરગટ·થાઈલાં·ચોપાંનીઆંમાં· " જુઠું·શાહમજાવેય· " પણ·શું·જુઠું·શાહમજાવેય·તેકાંઈ·બતલાવતો·નથી*

અધીપતીશાહેબ·બેહેશત·નશીન·મુલાં·ફીરૂજે·પોતાની મતલબને·શારૂં·ગોઠવેલા·ખોટા·શનેને·વરતમાંનનાં·લખનાર· " ફિક·કદમી·જરતોશતીઈ· " ખરો·કરી·આપવાનો·ફાકો રાખેઓય·તેહેની·પાશે·હુઈ·માહારા·ગઈઆ·મહીનાંના· ૨૫મી·તારીખનાં·પતરમાં·ઈ·શને·વીશે·જે· પરકારની·શાબેતી·માંગી·હતી·તેહેવી·શાબેતી· " ફિક·કદમી·જરતોશતી· " મહેને·આપી·શકેઓ·નથી·અને·હુઈ·નીચે·ટાંકેલો· ફકરો·લખેઓ·હતો·તે·ઊપર·કાવશજી·પટેલનાં·હીમાઈતીઈ·કશું·ધેઆંન પોહોંચાડેઊ·નથી·માટે·તે·ફકરો·અતરે·ફરીથી·લખી·જણાવવાની·અગત·પડીય·અને·હું·આશા·રાખુંય·કે·ઈ·ફકરામાં·માંગેલી·પુરવારી·વાંચનારો·આલમની·શાંમને·મેલવાની·વરતમાંનનો·લખનાર·પોતાનાં·હવે·પછીનાં·પતરમાં· તજવીજ·કરશે*હુઈ·માહારાં·આગલાં·પતરમાં·લખી· જણાવેઊ·હતું·જે·

"ફખીશાની·બાંજગાડ·જોશા·જોશથી·ચાલતી·હતી·તે વેલા
ઈ·ફખીશો·રદ·કરવાની·ધારણાંથી·ચુડીગર·લોકોનાં·આગેવાં
ન·બેહેશાત·નશીન·મુલાં·ફીરૂજ·બીન·કાઉશે·જે·જે·કેતાબો
બનાવીચ·તે·કેતાબો·ઈ·મરહુમે·પોતાની·તથા·પોતાની·તરફે
ણ·વાસ!·ચુડીગરોની·મતલબ·શાંધવાશારૂં·છપાવી·પરગટ·કી
ધીચ·માંટે·તે·ઊપર·જેમ·મહને·ભરોશો·આવતો·નથી·તેમ·શ
ઘલા·રાશાત·ઈતેકાદનાં·શેહેનશાહી લોકોનો·બી·તે· કેતાબો·
ઊપર·ઈતેકાદ·નથી·અને·તે·શાથે·ઈ·કેતાબો· હવડાં·થોડાઈ
ક·વરશ·ઊપર·બનેલીછે·અને·તે·વીશે·ઘણીઈક· બાંજગાડ·ત
થા·તકરાર·ચાલી·હતી·અને·તેહેનાં· ઘણાંઈક· રદીઆ·છપા
ઈ·પરગટ·થાઈઆચ·માટે· "ઈક·કદમી·જરતોશતી" ઈ·ઈ·કે
તાબોનાં·દાખલા·મહને·આપવા·નહી—આગલા· જમાંનાંમાં·
બનેલી·મોતેબર·કેતાબોનાં·દાખલા·ગુજારોને·તથા·નાંમીચા·
અપખશપાત·ગરંથકારોની·શાખશી·બતલાવીને·જરતોશતી
શને·શાબેત·કરી·આપવો*વાશતે·વરતમાંનનાં· લખનારને·
હું·પુછુંચ·કે·આપણાં·બરહક·પેગમબરનો·જે·દંને· જનમ·
થાઈઓ·તે·દંને·શોમ·વાર·હતો·હેવું· આગલા·જમાંનાંના·
કહા·કહા·અપખશપાત·ગરંથકારો·લખી·ગઈઆચ· અને·તે·
દંને·પાદશાહ·ગુશતાશપની·પાદશાહીનુ·કેતરમું·વરશ·હતુ·
અને·હજરત·જરતોશત·જનમેઓ·તે·દંને· ઈરાંનમાં·કહો·
શને·ચાલતો·હતો·અને·કેતરમો·શને·હતો·અને· ઈ·હજરત
ના·જનમથીતે·ઈઅજદેજરદ·શેહેરીઆર·તખત·ઊપર·બેઠો
તે·દંન·શ્રધી·કેટલાં·વરશ·તંથા·દાહાડા·થાઈચ· અને·ઈ·બી
ના·કહી·કહી·કેતાબોમાં·અને·શી·રીતે· લખેલીછે· અને·તે·કે

તાખે·કેવારે·બનેલીછે· તથા·કઈ·કઈ· ઊલમાઓઈ·બનાવે
લીછે † ? હેનો·વીગતવાર·જવાબ·વરતમાંનનાં·લખનારે·આ
પવો·અને·ઓછામાં·ઓછા·દશ·બાર· મોતેબર· દાખલાથી·
જરતોશતી·શને·શાબેત·કરી·આપવો·કે·તેહને·શનદ·તરીકે
વીચારેઆમાં·આવે·અને·તે·ઊપર·દાંનેશમંદ·જરતોશતીઓ
ને·ઈકીન·લાવવાને·બની·આવે*જાંહાં·શ્રધી· "ઈક·કદમી·જ
રતોશતી·" હેવી·શાબેતી·આપશે·નહી·તાંહાં·શ્રધી· ઈ·ધણી
ની·શઘલી·તકરાર·બેજા·અને·બેફુદી·કેહેવાશે·માટે·વરતમાં
નનાં·લખનારને·ઘટેચ·કે·બીજું·ટાહેલું·પડતું·મેલીને·ઈ·અ
ગતની·બાબતમાં·દાખલા·શોધી·કાહાડીને·વાંચનારી·આલમ
ની·શાંમને·મેલે* "

ચુડીગરોનાં·આગેવાંન·બેહેશતનશીન·મુલાં·ફીરૂજે·ગો
ઠવી·બેશાડેલા·ખોટા·શનેની·શાબેતીમાં· વરતમાનનાં·લખ
નાર· "ઈક·કદમી· જર તોશતી" ઈ·માતરે· બેઈ· દાખલા·
આપેઆચ· તેબી·ઈ· મરહુમ· મુલાંઈ · કબીશાને· રદ· કર
વાશારૂં · બનાવેલી · " રશાલઈ · ઈશનેશહાદ · " નાં
મની· કેતાબમાંથી · આપેઆચ · તેહનાં · રદીઆ · અગા
ઊ·છપાઈલા છે· તોપણ· આઈ· વેલાઈ· ફરીથી·તે· દાખલા
નુ·ખોટારૂં·બતલાવી· આપવાની·રજા·લેઊંચ*કેહેવાતછે·કે
" ઈશો·શાહેદ·અને·મુશો·ગવાહી·" તે·પરમાંણે·જે·ધણીઈ·ઈ
ખોટા·જરતોશતી·શને·ગોઠવી·બેશાડીઆચ·તેજ·ધણીઈ·બના

---

† ઈ·શવાલનો·જવાબ·વરતમાંનનાં·લખનારે·આજ·દન
શ્રધી·આપેઓ·નથી*

આઈ·ચોપાંનીઆંનો·બનાવનાર*

વેલી•કેતાબનો•દાખલો•વરતમાંનનો•લખનાર•શઘલા•દીનદા
ર•જરતોશતીઓને•બતલાવેચ•પણ•હેવી•શાખશીને•અકલમં
દ•અને•ઊલમા•લોકો•હરગેજ•કબુલ•રાખશે•નહી*અગરજો•
હુંઈ•કોઈ•કેતાબમાં•ઈક•શક•ભરેલી•અને•ઘણાઈક•લોકો•ના
કબુલ•કરે•તેહેવી•વાત•લખી•હોઈ•તેહેની•શાબેતી•કોઈ•ઘણી
માંગે•અને•તે•ઘણીને•બીજો•શખશ•માહારીજ•કેતાબનો•દાખ
લો•બતલાવીને•માહારીજ•શાખશી• આપે•તો•શ્રું•તેહેવો•દાખ
લો•બતલાવનાર•શખશની•ઠેકડી•થાઈઆ•વીનાં•રેહેશે?

મરહુમ•મુલાં•ફીરૂજે•વગર•આધારે•ગોઠવી•બેશાડેલા•
જરતોશતી•શનેની•શાબેતીમાં•ઈજ• મરહુમ•મુલાંની•કબીશા
ની•તકરાર•વીશે•બનાવેલી• " રશાલઈ•ઈશતેશાહાદ• " નાં
મની•કેતાબમાંથી•વરતમાંનનાં•લખનારે•જે•વગર•પાઈઆનો—
નજીવો• અને• નામાઅકુલ• દાખલો• આપેઓચ• તે•નીચે•
ટાંકુંચ—

"રેશાલઈ• ઈશતેશાહાદ• નાંમની•કોતબમો•શફે•૧૫ મે
લખેચ•જે• " પેગમબરોના•પેગમબર•અનોશેહરવાંન•જરતો
શત•અશફંતમાંનનાં•જનમને• દાહડે•કદીમ•ફરવરદીન•મહી
નો• અને• ખુરદાદ• રોજ•અને• શોમવાર• હતો•તે• દંને•
જરતોશત• પેદા• થાઈઓ• હતો—તે• ગુરુ• પેગમબરનાં•
તોફાંનનાં•વરશનાં• પેહેલા• દાહાડાથી•તે• પેગમબર•જરતો
શત•પેદા•થાઈઓ•તે•દાહાડા•શ્રુધી• ૨૭૧૫ વરશ•પુરાં•અને•
૬ દાહાડા•શોલમું•વરશ•બેઠા•પછે•થાઈઆ•હતા*"

જાંણવું જે•રશાલઈ•ઈશતેશાહાદની•કેતાબ•ઊપરથી•જાહે
ર•થાઈચ•કે•શ્રી•ઈરાંનથી•મુલલાં• ફીરૂજના• બાપ•મુલાં•કાઊ

શા·જલાલ·પોતાની·શંગાથે·પોતાની·મરજી·મુજબ·બનાવટ·
કરીને·ચુડીગરોની·તરફથી·શ્રી·ઈરાંનનાં·દશતુર—મોબેદો·ન
થા·બેહેદીનોને·નાંમે·કે·મેહેજર· લાવેઓ·હતો· તે·મેહેજર
માં·ઊપલો·ફકરો·લખેલોછે·પણ·કે·મેહેજરનેતો·શોહેનશાહી·
જરતોશતીઓએ·બીલકુલ·ખોટો·પાડી·આપેઓય·અને·શ્રી·
ઈરાંનથી·બીજો·મેહેજર·મંગાવીને· રદ·કરી·આપેઓય*ગુ
લાં·કાઊશનાં·જેહેવો·કે·શાખશ· પોતાની·મરજી·મુજબ·બ
નાવટ·કરીને·જે·મેહેજર· લઈ·આવે·તેહેમાં·લખેલી·તારીખ
ગમે·તેહેની·બેહુદી·હોએ·તોબી·શઘલા· જરતોશતીઓએ·કબુ
લ·રાખવી·હેવી·રીતની·વરતમાંનનો·લખનાર· " કે·કદમી
જરતોશતી· " બલાંમણ·કરેય·પણ·કે·બલાંમણ·નીશામે·ગુર
ખાઈ·ભરેલીછે·અને·તે·ઊપર·કેમી· શોઆંણો·જરતોશતી·
અમલ·કરે·હેવું·માહારા·ધારેઆમાં·આવતું·નથી*ચુડીગરોએ
મંગાવેલા·મેહેજરમાં·ગુહને·પેગમબર·કરીને·લખેઓય·તથા
" હજરત·આદમ " ની·તથા·ગુહનાં·ગુશાંનની·તારીખ·લખી
ય·તથા· " હજરત·મહમદ " ને· " ખાતેમોલ·અંબીઆ· (ઇ
આને·છેલલો· પેગમબર·) દરૂદ·હોજો·તેહેની·ઊપર· " કે·પ
રમાંણે·લખેલુંય·તે·ઊપરથી·શાબેત·થાએય·કે·કે·મેહેજર·જ
રતોશતીઓનો·બનાવેલો·નથી· બલકે·મહમદીઆંન·લોકોનો
બનાવેલો·હશે·કાંએજે·મુશલમાંન· લોકોની·પઠે·જરતોશતી·
લોકો " હજરત·આદમ" ને·પીછાંનતા·નથી—ગુહનાં·ગુશાંન
ને·કબુલ·રાખતા·નથી·તથા·"હજરત·ગુહ" ને·પેગમબર·કરી
ને·માંનતા·નથી·તથા· " હજરત·મહમદને· " પોતાનો·છેલ
લો·પેગમબર·કરીને·પીછાંનતા·નથી·તથા·આરાધતા·નથી*બી

જી•ઈહવી•બનાવટથી•ઊભા•કરેલા• મેહેજરનાં•ઊપર•ટાંકેલા• ફકરામાં• ગુહુના • તુફાંનના• વરશના• પેહેલા • દાહાડા• થીતે•પેગાંમબર•જરતોશતનાં•જનમનાં•દીવશ•શ્રુધીનાં•જેટલાં વરશ•તથા•દાહાડા•લખેઆચ•તેઊપરથી•હજરત•જરતોશતનો શને•મુકરર•થાતો•નથી•ઈટલુજ•નહી•પણ•તેશાયે•ઈટલાં•વર શ•અને•દાહાડા•કહી•કહી•કેતાબોમાં• લખેલાછે•તે•કાંઈ•જ ણાવેલી•નથી•અને•કશી•શાનદ•અથવા•શાત•બતલાવી•નથી તારે•શઘલા•જરતોશતીઓ•તે•ઊપર•શી•રીતે•ભરોશો•લાવે•તેહે નો•તમારા•અકલમંદ•વાંચનારા•શાહેબોઈ•વીચાર•કરવો † ❋

ચુડીગારોનાં•દશતુર•મરહુમ•મુલાં•ફીરૂજે• કબીશો•રદ• કરવાની•બારા•મતલબ•ઊપરથી• " અદલે•કબીઈ•બાર•અદમે•જ વાજે•કબીશો•દર•શરીઅતે•જરતોશતીઈ•"નાંમની કેતાબ•છપા વી•પરગટ•કરી•હતી•તે•કેતાબમાંથી•ઈક•નનાંમી• કેતાબનાં•

---

† મરહુમ•મુલાં•ફીરૂજે•ઈ•મેહેજર• "રેશાલઈ• ઈશતેશ હાદ" ની•કેતાબમાં•છપાવી•પરગટ•કરેઆચ•તેહેમાં•ગુહુનાં•તુ ફાંનનો—રૂમો—હીજરી—જરતોશતી•તથા•બીજી•તારીખો•લખી ચ•તેહેમાં•ઘણીઈક•ચુકછે•તે•ચુક•તારીખ• ૩૦ મી•આગશટ•શને ૧૮૨૮ નાં• "અખબારે•કબીશો" માં•બતલાવી•આપીચ•અને તેહેમાંની•કેટલીઈક•ચુકો•મરહુમ•મુલાં•ફીરૂજે• રેશાલઈ•ઈશ હાદનાં વધારામાં•કબુલ•કીધીચ•તથા•બીજી•ગલતીઓનો•પતીજ થાઈ•તેહેવો•જવાબ•ઈ•ધણીથી•અપાઈ•શકાઈઓ•નથી•માટે•ઈ•મે હેજરમાં•લખેલી•તારીખ•તથા•હેશાબ•ઊપર•શઘલા•જરતોશતી ઓ•શી•રીતે•ભરોશો•રાખી•શકે•અને•ઈ•ખોટો•પડેલો•મેહેજ ર•કે•જેહેની•ઊપર•ઘણાંખરા•જરતોશતીઓનુ• ઈકીન•નથી તેહેને•શી•રીતે•શાનદ•કરીને•લેખે•તથા•તેહેનો•દાખલો•શી•રી તે•મોતેબર•કેહેવાઈ•તેહેની•હમોને•શમજ•પડતી•નથી❋

આઈ•મોપાંનીઆંનો•બનાવનાર❋

હાંશીઆનો•દાખલો•વરતમાંનનાં•લખનારે•પોતાનાં•પતરમાં•
બતલાવેઓય•તેહમાં•લખેછે•જે•મરનાર•મહમદ•અલીખાં•શા
હેબનાં•છોકરાએ•એ•મરહુમ•મુલાંને•બએ•ફારશી• કેતાબો•બે
ટ•આપી•હતી•તેહમાંની•એક•કેતાબમાં• "જરતોશતી•શનેનો
હશાબ•આપેલોછે•તેમાથી• ૨૨૩૮ વરશ•આજ• દનશ્રુધી•થા
એય"*જાંણવું•જે•ઊપર•બતલાવેલા• મરનાર•મહમદ•અલી
ખાંની•કેતાબ•મરહુમ• મુલાં•ફીરૂજનાં•હાથમાં•આવી•તેવારે•એ
ફાજેલ•મુલાં•શાહેબે•પોતાંની•આદત•મુજબ•જરતોશતી•શને
નાં•કોઇ•મુશાલમાંતને•હાથે•પોતાને•મન•ગમતાં•વરશ•તથા•દા
હાડા•એ•કેતાબનાં•હાંશીઆ•ઊપર•લખાવેઆ•હશે•તેહને•શઘલા
જરતોશતીઓ•શાનદ•કરીને•કબુલ•રાખે•તથા•તે•ઊપર•એકી
ન•લાવે•એ•વાત•અકલથી•દુર•અને• દાંનાઇથી•વેગલીછે*ઊપ
ર•કહેલી•કેતાબનો•હાંશીઓ•કોણે•લખેઓ? શા•આધાર•ઊ
પરથી•લખેઓ•અને•કેવારે•લખેઓ•તેહની•આપણને•કશી•ખ
બર•પડતી•નથી•માટે•હેવી•વગર•પાએઆની•લુલી•લંગડી•બ
નાવટ•ઊપર•શી•રીતે•ભરોશો•રખાઇ•શકાએ•તેહનો•શોઆંણું
જરતોશતીઓએ•પોતેજ•વીચાર•કરવો*એ•ઠગા•વીદેઆથી•ઊ
ભા•કીધેલા•હાંશીઆનુ•ખોટારૂ• " દફે•ઊલ•હજલ• " કેતા
બને•શફે• ૨૫૯ થી• ૨૬૩ શ્રુધી•હાજી•મોહંમદ•હાશમ•ઇશાક
હાનીએ•બતલાવી•આપેલુછે•તે•વાંચી•વાકેફ•થવાની•વરતમાંન
નાં•લખનાર•એક•કદમી•જરતોશતીને• હુ•મજબુતીથી•ભલામ
ણ•કરૂંય*વરતમાંનનાં•લખનારે•ઊપર•કહેલા•દાખલાનો•રદી
ઓ•દફે•ઊલ•હજલમાં•વાંચેઓ•હતે•તો•એ•ઘણી•હેવા•વગર•

આધારનાં•દાખલાને•પડતો• મેલેઆ•વીનાં•રેહેતે•નફી•હેવી•
માફારી•ખાતરીછે*

શરીઆંમ•ખોટો•જરતોશતી• શગે•ઊભો•કરનાર•મરફુ
મ•મુલાં•ફીરૂજે•કઆીશાની•તકરાર•વીશે•બનાવેલી•રશાલઈ•ઈ
શતેશાફાદ•નાંમની•કેતાબનાં•વધારામાંથી•વરતમાનનાં•લખના
ર• “ ઈકે•કદમી•જરતોશતી ” ઈ•બફ્મનીઆર•બીન•મરજ
બાન•નાંમનાં•ઈકે• શખશનાં• કોલની•શાખશી• આપીચ•કે•
“હજરત• જરતોશતનાં • જનમેઆને• ઈઅનજદેજરદ• શ્રુધી
૩૭૨૬૬૦ દીવશ• (ઈઆને• ૧૦૨૦ વરશને• ૩૬૦ દાફાડા)થા
ઈલા•હતાં• ” પણ•ઈ•કોલ•કફી•કેતાબમાં•લખેલોછે•અને•તે
કેતાબ•કફા•શાલમાં•બનેલીછે•અને•તેહેનો•દાખલો•કફી•કફી
કેતાબોમાં•આવેલોછે•તે•કાંઈ•રશાલે•ઈશતેશાફાદનાં•વધારામાં
લખેઊ•નથી•અને•ઈ•બફ્મનીઆર•મજકુરે•બનાવેલી•કેતાબની
શચાઈ—મોતેબરી•તથા•અશલીપણાંની•કુઈ•માફારાં•ગઈઆં•પ
નરમાં•શાબેતી•માંગી•હતી•તે•શાબેતીબી•માફારા•અણજાંણાં•ફ
રીફ• “ ઈકે•કદમી•જરતોશતી ” ઈ• આપી• નફી•માટે•જાં
ફાં•શ્રુધી•ઊપર•કહેલા•બફ્મનીઆરની•કેતાબની•શચાઈ—મો
તેબરી•તથા•અશલીપણાં•વીશે•શઘલાઓની•ખાતરી•થાઈ•તે
હેવી•શાબેતી•વરતમાંનનો•લખનાર• આપશે•નફી•તાંફાં•શ્રુધી
શઘલા•જરતોશતીઓ•બફ્મનીઆરનાં•કોલ•ઊપર•ભરોશો•
લાવી•શકશે•નફી*બફ્મનીઆર•કાંઈ• જાંણીતો•અને•મશાહુર
ગરંથકાર•નથી•અને•ઈ•ધણીનું•નાંમ•અગાઊ•માફારા•શાંભ
લેઆમાં•નફી• આવેઊં• હતું•તેઊપરથી• તથા• શાંભલેઆ•
મરમાંણે• ચુડીગરોઈ• તથા• તેવોનાં • આગેવાંન• બેહેશત•

મશીન·મુલાં ફીરૂજે·પોતાની· મતલબનેશારૂં·કેટલીફેક·ખોટી
કેતાબો·ઊભી·કીધીચ· તથા·બીજી·કેટલીફેક·કેતાબોમાં·પોતા
ની·કલમથી·વધાર·ઘટાર·કીધું·ચ·તે· શબબ·ઊપરથી·મહને·ફે
ટલી·બધી·ચોકશાઇ·તથા·તજવીજ· કરવાની·અગત·પડીચ*
અધીપતી·શાહેબ·ફે·જીની·વાતોને·જાહેરમાં·લાવવાને·હું·ઘણો
જ·દલગીરછેઊ·પણ·મરહુમ·મુલાં·ફીરૂજની·તરફેણવાલા·કેટ
લાફેક·શખશો·નજીવા·આધાર· ઊપરથી·ફે·ખોટા·શનેને·ખ
રો·કરી·આપવા·તથા·કેતાબમાં·શનદ·તરીકે·દાખલ·કરવાને·
મેદાન·પડેઆચ·તેવો·પોતાનાં·બુજોરગનો·કોલ·ખરો·કરવા
માંગેચ·અને·જાંણી·બુજીને·અથવા·અણજાંણપણાંથી·પોતાનાં
આગલા·આગેવાનની·રૂશવાઈ· કરાવેચ·અને·મોહોમાં·મારી
ને·બોલાવેચ·તેથી·ઊપર·કહેલી·બનાવટો·જાહેરમાં·લાવવાની
મહને·ફરજ·પડી—હેમાં·કોઈ· શાહેબે·હમારો·વાંક· કાહાડવો
નહી·કાંજે·પેહેલ·હમારી·નથી*

શેકંદર·રૂમીના·શનેનાં· હાલમાં· ૨૧૬૧ વરશ·થાફેઆં
ચ·હેવું·વરતમાંનનાં·લખનારે·જીચોનાં·આધારથી·લખેઊચ·તે
શનેને·હું·કબુલ·રાખુચ·કાંજે·ફે·શને·શઘલી·જીચો·તથા·ત
વારીખની·કેતાબોનાં·ફેતફાકી·કોલથી·ખરો·પડેચ*ચુડીગરો
નાં·આગેવાંન· મરહુમ· મુલાં· ફીરૂજે· જરતોશતી·શનેનાં·
૨૨૩૯ વરશ·ગોઠવેઆંચ·તે·શનેને·ફેજ·શેકંદરી·શનેનાં·દા
ખલાથી·ખોટો· પાડી·આપુચ·તે· ઊપર·ફાજેલ· વાંચનારા·
શાહેબોફે·ધેઆંન·પોંહોંચાડવું*જીચો·વગરે·બીજી·કેતાબોમાં
તથા·રશાલફે·ફેશાતેશાફાદની·કેતાબમાં·લખેઆ·મુજબ·શેકંદ
રનો·શને·તેહેનાં·મરણ·પછે·બારમે·વરશે·શારૂ· થાફેચ·માટે·

શૈકંદરનાં·શનેનાં· ૨૧૬૧ વરશામાં· ૧૨ વરશ·મેલવેઆં·૬૮
લે·શેકંદરનાં·મરણનાં·આજે· ૨૧૭૩ વરશ·થાઈય* હવે·બ
હેશત·નશીન·મુલાં·ફીરૂજે·ગોઠવેલા·તથા·વરતમાંનનાં·લખ
નારે·ઊપર·બતલાવેલી·શાખશી·ઊપરથી·કબુલ·રાખેલા·જર
તોશતી·શનેનાં· ૨૨૩૯ વરશામાંથી·શેકંદરનાં·મરણનાં·ઊપ
ર·કહેલાં· ૨૧૭૩ વરશ·બાદ·કરીઈ·તો· ૬૬ વરશ· બાકી·રે
હેય·માટે·ઈ·હીશાબ·ઊપરથીતો·હેવું·ઠડેય·કે·આપણો·બરહ
ક·પેગામબર·હજરત·જરતોશત·શેકંદર·રૂમીનાં·મરણની·મા
તરે·૬૬ વરશ·આગામચ·જનમેઓ ! *હવે·આપણી·દીનની·ત
થા·તવારીખની·કેતાબોમાં·બતલાવેઆ·મુજબ·હજરત·જરતો
શત· ૭૭ વરશની·વઈનો·થાઈઆ·પછે·હક·થાઈઓ·તારેતો·
ઊપલી·ગણતરી·મુજબ· હજરત· જરતોશત· શેકંદરનાં·મર
ણ·પછે·છેક· ૧૧ વરશે·ગુજરેઓ·અને·પાદશાહ· શેકંદર·હ
જરત·જરતોશતની·આગામચ·ગુજરેઓ·તથા·શેકંદરે·હજર
ત·જરતોશતની·હઈઆતીમાં·અને·ગુશતાશપની·પાદશાહીમાં
આપણી·દીન·તથા·પાદશાહી·તારાજ·કીધી ! *વરતમાંનનાં
લખનાર· "ઈક·કદમી·જરતોશતી" નાં·તથા· તેહેનાં·વડા·
દશતુર·મરહુમ·મુલાં·ફીરૂજનાં·બતલાવેઆ· મુજબ·શેકંદર·
રૂમીને·મરણ·પાંમેઆને·હાલમાં· ૨૧૭૩ વરશ·થાઈય·તેહેમાં·
શેકંદરની·ઊમરનાં· ૩૨ વરશ·વધારીઈ·તો·શેકંદરનાં·જનમ
નાં· ૨૨૦૫ વરશ·થાઈય·તે·વરશ·હજરત·જરતોશતનાં·જ
નમનાં· ૨૨૩૯ વરશામાંથી·બાદ·કરીઈતો· ૩૪ વરશ·બાકી·રે
હેય·અને·ઈ·ગણતરીથી·હેવું·ઠડેય·કે·હજરત·જરતોશતનાં·
જનમ·પછે·માતરે· ૩૪ વરશે·શેકંદર·જનમેઓ· અને·હજર

ત·જરતોશત·હકંની·દરગાહથી·આપણી·દીન·તથા·પેગમબરી લઇ·આવેઓ·તેવારે· ૪૦ વરશની·વઈનો·હતો·વાશતે· ૨૨૩૯ માંથી· ૪૦ વરશ·બાદ·કરીઈતો·આપણો·પેગમબર· દીન·લાવે ઓ·તેહેને· હાલમાં· માતરે· ૨૧૯૯ વરશ·થાઈએ·તે· ૨૧૯૯ વરશમાંથી·શેકંદરી·શનેનાં· ૨૧૬૧ વરશ· બાદ·કરીઈ· તો· ૩૮ વરશ·બાકી·રેહેઅ·માટે·શેકંદરનો·શને·શરૂ· થાઈઓ·તે હેની· ૩૮ વરશ·આગમચ·તથા·શેકંદર·મરણ· પાંમેઓ·તેહે ની·માતરે· ૨૬ વરશ·આગમચ·હજરત·જરતોશત·પેગમબર આપણી· દીન·લાવેઓ·હેવું·ઠડેઅ!! હવે·શેકંદરનાં· જન મનાં· ૨૨૦૫ વરશમાંથી·ઈ·પેગંમબરી·શનેનાં· ઊપર·કહેલાં ૨૧૯૯ વરશ·બાદ·કરીઈતો·છ·વરશ·બાકી·રેહેઅ·તે·હીશાબે તો·આપણો·નબી·હજરત·જરતોશત·પેગમબરી·લાવેઓ·તે· શાલમાં·શેકંદરની·વઈ·છ·વરશની·થાઇ·જોઈઈ !!! *જા રે·મુલાં·ફીરૂજે·ગોઠવી·આપેલા·જરતોશતી· શનેનો·શેકંદર નાં·શનેની·શંગાથે·હીશાબ·મેલવતાં·ઊપર·બતલાવેઆ·મુજ બ·હેવું·માલુમ·પડેઅ·કે·અગરજો·ઈ·જરતોશતી·શને· ખરો· હોઈતો·હજરત·જરતોશત·શેકંદરનાં·મરણની· માતરે·છાશ ઠ·વરશ·અગાઊ·જનમેઓ·જોઈઈ·તથા·શેકંદરનાં·મરણની માતરે· ૨૬ વરશ·અગાઊ·માજદીઅશની·દીન· લાવેઓ·જો ઈઈ·તથા·શેકંદરનાં·મરણ·પછે· ૧૧ વરશે· હક·થાઈઓ·જો ઈઈ·અને·શઘલી·તવારીખની·કેતાબોમાં·લખેઆ·મુજબ·આ પણો·બરહક·પેગંમબર·લોહોરાશપ·પાદશાહની·પાદશાહીનાં· વખતમાં·જનમેઓ·તથા·ગુશતાશપની·પાદશાહીમાં·દીન·લાવે ઓ·હતો·તથા·ઈજ·પાદશાહનાં·વખતમાં·હક· થાઈઓ·હતો

અને·વરતમાંનનાં·લખનાર· " ફિક·કદમી·જરતોશતીઈ· " મુખ
તેશાર·શાહ્નાંમાંમાંથી·બતલાવેઆ·મુજબ·લોહોરાશપ·પાદશા
હ·પછે·શેકંદર·શ્રુધી·નીચે·લખેલા·છ·પાદશાહોઈ· ઈરાંનમાં·
જુમલે· ૨૫૦ વરશ·શ્રુધી·પાદશાહી·કીધી·તેહેની·વીગત—

ગુશતાશપ*	૧૨૦
બહ્મન*	૬૦
હોમાઈ*	૩૨
દારાબ*	૧૪
દારાં*	૧૨
શેકંદર*	૧૨
	૨૫૦

હવે·જારે·લોહોરાશપની· પાદશાહીમાં·હજરત· જરતોશ
તનો·જનમ·થાઈઓ·તે·પછે·છેક·શેકંદર·શ્રુધી·ઊપર·કહેલા·
પાદશાહો·તથા·પાદશાહજાદીઈ·ઈરાંનમાં·રાજ· કીધું·તેહેનાં·
મુખતેશાર·શાહ્નાંમાંમાં· ૨૫૦ વરશ·લખેઆંચ· અને·ફીરદો
શી·તુશીનાં·અશલ· શાહ્નાંમામાં· તથા· " તારીખે·જાંહાંઆ
રા· " તથા· " જીનતુલ·તવારીખ· " તથા·બીજી·તવારીખો
માં·આશરે·૫૦ વરશ·વધારે· લખેઆંચ·તે·શઘલા· કેઆંની·
પાદશાહો· તથા· પાદશાહજાદીની · પાદશાહી· જરતોશતી·
શનેનાં· (મરહુમ · મુલાં· ફીરૂજે· બતલાવેલા·) ઊપલા·
હીશાબથી· બીલકુલ· નાબુદ · થાઈચ· અને· ઈ· શઘલી· ત
વારીખની·તથા·બીજી·મોતેબર·અને·કદીમ·કેતાબો·બીલકુલ·
ખોટી·પડેચ·કાંઈજે·મરહુમ·મુલાં·ફીરૂજે·ગોઠવેલાં· જરતોશ

તી•શાનેનાં• ૨૨૩૯ વરશ•ખરાં•હોઈતો•ઊપર•કહેલા•છ•કેઆં
ની•પાદશાહોની• ૨૫૦ થીતે•આશારે• ૩૦૦ વરશની•પાદશા
હી•ઊપર•કહેલાં• ૬૬ વરશમાં•તમાંમ•થાઇ•જોઈઈ•પણ•ઈખશા
ઈકજ•પાદશાહ•ગુશતાશપે• ૧૨૦ વરશ•શ્રુધી•પાદશાહી•કીધી•હેવું
શઘલા•ફારશી•તવારીખ•બનાવનારા•શાહેબો•લખી•ગીઆચ
તે•ઊપરથી•ચોકશ•રીતે•શાબેત•થાઈચ•કે•જરતોશતી•શનેન
૨૨૩૯ વરશ•ભુલાં•ફીરૂજે•ગોઠવેઆંચ•તે•શરીઆંમ• ખોટાં•
અને•આપણી•અકલ•ના•કબુલ•કરે•તેહેવાં છે* શઘલી•તવારી
ખની•કેતાબોમાં•શાફ•ઊંઘાડું•લખેલું છે•જે•પાદશાહ•લોહારા
શપની•પાદશાહીનાં•વખતમાં•હજરત•જરતોશત• જનમેઓ•
અને•પાદશાહ•ગુશતાશપની•પાદશાહીનાં• ૩૦ માં• વરશમાં•હક
ની•દરગાહથી•પેગામબરી•લાવેઓ•અને•પાદશાહ•ગુશતાશપે•
તથા•તેહની•પાઈતખતનાં•શઘલા•લોકોઈ• માજદીઅશની•દી
ન•કબુલ•કીધી•તે•પછે•અશફંદીઆરે•ઇરાંનમાં•આપણી•દીન
નો•ફેલાવો•કીધો•તેપછે•તુરકશતાંનનાં•પાદશાહ• અરજાશપ•
શંગાથે•લડાઇ•થાઇ•તે• પછે•કેટલાઈક•બીજા• બનાવ•બને
આ•તે•પછે•બહમન•તખત•ઊપર•બેઠો•તે•પછે• હોમાઈ•પાદ
શાહી•કીધી•તેપછે•દારાબ•તખત•ઊપર•બેઠો•તેણે•શેકંદરનાં
બાપ•ફેલકુશ•શંગાથે•લડાઇ•કરી•તેપછે•દારાં• પાદશાહ•થાઈ
ઓ•તેહેની•શંગાથે•શેકંદરે•કેટલીઈક•લડાઇઓ• કીધી•તેહે
માં•શેકંદર•ફતેહ•પાંમેઓ*અને•શઘલી•તવારીખની•કેતાબો
માં•શાફ•ઊઘાડું•લખેઊંચ•કે•હજરત•જરતોશતે•બરહક•મા
જદીઅશની•દીન•જારી•કીધી•અને•આપણો•મજહબ•લગાબગ

૩૦૦ વરશ•શ્રુધી•ઈરાંનમાં•રેવાજ•પાંમેઆ• તે•પછે•શેકંદરે• આપણી•દીન•તથા•પાદશાહી•તારાજ•કીધી*શ્રૂં•એ•શાધલા•બ નાવ• ૬૬ વરશની•ટુકી•મુદતમાં•થાએઆ•હોએ•હેપું•કોઈથી•કેહ વાઈ•શકાશે? ના•હરગેજ•નહી*અને•શ્રૂં•આપણો•બરહક•પે ગમબર•જરતોશત•માજદીઅશની•દીન•લાવેઓ• અને•તે•દી ન•પાદશાહ•ગુશતાશપે•તથા•ઈરાંનનાં•શધલા લોકોએ•કબુલ• કીધી•તે•પછે•માતરે•વીશ•પચીશ•વરશની•અંદર• શેકંદર•રૂ મીએ•આપણી•દીન•તારાજ•કીધી ? ના•એ•વાત• અકલથી•દુર છે•અને•શરતાપા•ગલત•તથા•બેહુદીછે*પણ• અગરજો•જર તોશતી•શનેનાં• ૨૨૩૯ વરશ•ખરાં•હોએ•તો•ઊપર• કહેલા• છ•પાદશાહોની•લગભગ• ૩૦૦ વરશની•પાદશાહી• તથા•આ પણી•જરતોશતી•દીનનુ•જારી•થપું•તથા•શેકંદરને•હાથે•તારા જ•થપું•એ•શાધલું• ૬૬ વરશની•ટુંકી•મુદતમાં• થાઈઊં•જોઈ એ•પણ•એશાધલા•અગતનાં•બનાવ•એટલી•ટુંકી•મુદતમાં•બને આ•નથી• (અને•હરગેજ•બની•શકેબી•નહી) હેપું•તવારીખ ની•તથા•બીજી•કેતાબો•ઊપરથી•શાબેત•થાએચ• માટે•જરતો શતી•શનેનાં•હાલમાં• ૨૪૦૦ થીતે•લગભગ• ૨૫૦૦ વરશને• આશરે•થાએઆં•જોઈએ*વાશતે•શેકંદરનાં•શનેનાં• દાખલા• ઊપરથી•ચોકશ•રીતે•શાબેત•થાઈઊ•જે•જાંમે• જંમશેદનાં•છા પાખાંનાંમાંથી•ગએઆ•ફેબરવારી•મહીનાંમાં•પરગટ• થાએલાં• ચોપાંનીઆંમાં•જરતોશતી•શનેનાં• ૨૪૦૦ થી•વધારે•વરશ•મુ કરર•કરેઆંચ•તે•વરશ•ખરાંછે•અને•મરહુમ•મુલાં• ફીરૂજે• પોતાની•મતલબ• શાધવા•શારૂં•એ• બુજોરગ•શનેનાં• ૨૨૩૯ વરશ•ઠેડવેઆંચ•તે•બીલકુલ•ખોટાંછે*

વલી·કે·બીજી·ગણતરીથી· જરતોશતી·શનેનાં· ૨૨૩૯
વરશ·ખોટાં·પાડી·આપુંચ·તે·ઊપર·દાંનેશમંદ· વાંચનારા·
શાહેબોઈ·ધેઆંન·પોંહોંચાડવું*આપણો·બરહક· પેગમબર·
હજરત·જરતોશત·આપણી·દીન·લાવેઓ·તેવારે· તે·બુજોર
ગની· ૪૦ વરશની·વઈ·હતી·તેટલાં·વરશ·હજરત·જરતોશતનાં
જનમનાં· ૨૨૩૯ વરશમાંથી·બાદ·કરીઈ·તો· પેગમબરીનાં·શા
નેનાં· ૨૧૯૯ વરશ·થાઈચ·અને·તવારીખની·કેતાબોમાં·લખે
આ·મુજબ·આપણો·પેગમબર·પાદશાહ·ગુશતાશપની·પાદશા
હીનાં· ૩૦ માં·વરશમાં·માજદીઅશની·દીન·લાવેઓ·તે·પછે·
ઈ·પાદશાહે·બીજાં· ૯૦ વરશ·શ્રુધી·પાદશાહી·કીધી·તે· ૯૦ વ
રશ·પેગમબરીનાં·શનેનાં· ઊપર·કહેલાં· ૨૧૯૯ વરશમાંથી·
બાદ·કરીઈ·તો· ૨૧૦૯ વરશ·બાકી·રેહેચ·તે·ગુશતાશપની·
પાદશાહી·તમાંમ·થાઈઆનો·શને·ઠહેચ* હવે·શેકંદરનાં·મર
ણનાં·ઊપર·બતલાવેલી· ગણતરી·મુજબ· ૨૧૭૩ વરશ·થાઈ
ચ·તેહેમાંથી·ગુશતાશપની·પાદશાહી·તમાંમ·થાઈઆનાં·ઊપર
કહેલાં· ૨૧૦૯ વરશ·બાદ·કરીઈ·તો· ૬૪ વરશ·બાકી·રેહેચ·
માટે·અગરજો· ૨૨૩૯ વરશ·ખરાં·હોઈ·તો·ગુશતાશપની·પા
દશાહી·આખર·થાઈ·તેહેની· ૬૪ વરશ·આગમચ· ઇઆને·ગુ
શતાશપની·પાદશાહીનાં·વખતમાંજ·શેકંદર·મરણ·પાંમેઓ·
જોઈઈ·અને·શેકંદરે·ગુશતાશપની·પાંચમી·પેહેડીનાં·પાદશા
હ·દારાંની·શંગાથે·લડાઇ·કીધી·હેવુ·તવારીખોમાં·લખેલુંછે·
તેહેને·બદલે·પાદશાહ·ગુશતાશપની·પોતાની·શંગાથે·લડાઇ
કીધી·જોઈઈ !!!! જુવો·પંડીતો·અને·વીચાર·કરો·અકલમં

દ•વાંચનારા•શાહેબો•બેહેશાત•નશીન•મુલાં•ફીરૂજે•ગોઠવેલો•ફ
જરત•જરતોશાતનાં•જનમનો•૨૨૩૯ વરશનો•શને•કેહેવો•બેહુ
દો—બાફલ•અને•અકલથી•ઊલટો છે•તે•છતાં•હેવા• શારીઆં
મ•ખોટા•શનેને•ખરો•કરી•આપવાનો•કાવશજી•શોરાબજી•પ
ટેલ•તથા•તેહેનો•હીમાએતી•વરતમાંનનો•લખનાર• "ફિક•ક
દમી•જરતોશાતી• " ફાકો•રાખેચ ! ⁕ અફશોશ છે•હેવા•હટી
લા•અને•મમતી•શખશોની•અકલ•ઊપર⁕

હેવા•શારીઆંમ•ખોટા•અને•બેહુદા•શનેને• હુરમીન•ત
થા•વરતમાંન•તથા•ખોરશેદે•જર•અફશાર•તથા•જાંમે•જંમશે
દના•ગુજરાતી•છાપાખાંનાંનાં•માલેકોએ•કબુલ•રાખેઓ•નહી•
અને•એ•ખોટા•શનેને•શમાચારનાં•પંચાંગોમાં• છપાવનાર•મ
રહુમ•મુલાં•ફીરૂજ•તથા•છાપી•જાહેરકરનાર•આ૦ફરદુનજી•મ
રજબાંનજીની•હએઆતીમાં•જાંમે•જંમશેદનાં•માલેક•તથા•પંચા
એતનાં•હાલનાં•શેકરીટેરી•મી૦પેશતંનજી•માંણેકજીએ•પોતાના
પંચાગોની•મારફતે•ઘણાં•વરશ•ઊપર•એ•શનેને•રદ•કરેઓ•
તથા•તેહેની•શચાઇ•વીશે•વાંધો•લીધો•હેમાં•કશી•નવાઇ•નથી⁕

બીજું•અધીપતી•શાહેબ•અતરે•જુદાં•જુદાં•છાપાખાંનાંમાં
પંચાંગો•છપાઇ•પરગટ•થાએઆંચ•તે•શઘલાઓએ•એ•ખોટા•
શનેને•કબુલ•રાખેઓચ•કે•નહી•તે•વીશે•હું•એ•તજવીજ•કીધી
તે•ઊપરથી•માહારા•જાંણેઆમાં•આવેઊંચ•કે•એ•ખોટા•શને•
ગોઠવી•આપનાર•મુલાં•ફીરૂજે•પોતાનાં•મુરીદ• મરહુમ•આ૦
ફરદુનજી•મરજબાનજીની•પાશે•મુમબઇ•શમાચારનાં•પંચાંગ
માં•પેહેલ•વેહેલો•છપાવેઓ•તેઊપરથી•આ૦ફરદુનજીનાં•શાગે
રદ•મુમબઇ•ચાબુકનાં•બનાવનારે•તથા•અ૦ફરદુનજી•મજકુર

બો·છોકરો·કે·જે·દફતર·આશકારાનો·માલેક·થાઈ·તેણે·ઈ·શને·પોતાનાં·પંચાંગોમાં·ઊતારી·લીધો·પણ· મુમબઈ·દુરબીનના·માલેક·મરહુમ·નશરવાનજી·તેમુલજીઈ·ઈ·શનેને·ખરો·લેખેઓ·નહી·તેથી·પોતાનાં·પંચાંગોમાં·દાખલ· કીધો·નહી·અને·જાંમે·જંમશેદનાં·માલેકોબી·ઈ·શનેને·રદ·કીધો·તથા·બોરશોદે·જરઅફશારનો·માલેક·રતંનજી·રૂશતંમજી· કે·જે·ચુડીગરોની·રશમ·ઊપર·ચાલેચ·તેણે·તથા· વરતમાંનનો·માલેક·કાવશજી·બરજોરજી·શંનજાણાં·કે·જે·ધણીનાં· પતરની·મારફતે· " ઈક·કદમી·જરતોશતી· " માહ્રારી·વીરૂધમાં·ઈ·શનેની બાબતમાં·તકરાર·ચલાવેચ·તે·બંધે·ધણીઓઈ·ઈ· ખોટા·શનેને·પડતો·મેલીને·પોતાનાં·પંચાંગોમાં·જે·શને· પરગટ·કરેઓચ·તે·શને·જાંમે·જંમશેદનાં·છાપાખાંનાંમાંથી· ગઈઆ·ફેબરવારી·મહ્રીનાંમાં·પરગટ·થાઈલાં·ચોપાંનીઆંમાં·બતલાવેઆ મુજબછે·અને· (શાંબેઆ·પરમાંણે·) વરતમાંનનાં·હ્રાલનાં અધીપતીનું· પોતાનુ·મત· " ઈક·કદમી·જરતોશતી " ના·મતથી·બીલકુલ·જુદું·છે·તથા·હ્રમારાં·મત·શંગાથે·ઈક·મલતું·છે અને·વરતમાંનનાં·હ્રાલનાં·બનાવનારનાં·ઈતકાદ·મુજબ·જરતોશતી·શનેનાં· ૨૪૦● થી·વધારે·વરશ·થાઈચ·માટે·ઈ·ઊપરથી·માલુમ· પડેચ· કે·ઘણાંઈક·દીનદાર·જરતોશતીઓ·મુલાં·ફીરૂજનાં· બતલાવેઆ·મુજબ·જરતોશતી·શનેનાં· ૨૨૩૯ વરશને·ખરાં·કરીને·માંનતા·નથી*

વલી·વરતમાંનનાં·લખનાર· " ઈક·કદમી· જરતોશતી ઈ· " પોતે·આપેલા·હીશાબ·તથા·કબુલાત·ઊપરથી· શાબેત· કરી·આપુંચ·કે·જરતોશતી·શનેનાં· ૨૪૦૦ થી·વધારે·વરશ·

થાઈચ* "ફિ·કદમી·જરતોશતી" ઈ·મુખતેશર· શાહનાંમાં
માંથી·બતલાવેઆ·મુજબ·પાદશાહ·ગુશતાશપ·થીતે·શેકંદર·શ્રૃ
ધી·પાંચ·પાદશાહ·તથા·ફિ·પાદશાહજાદીઈ·મલીને·જુમલે· ૨૫૦
વરશ·શ્રૃધી·પાદશાહી·કીધો*હવે·ગુશતાશપ· તખત·ઊપર·બે
ઠો·તેહની·દશ·વરશ·આગમચ·હજરત·જરતોશતનો·જનમ
થાઈઓ·હતો·હેવું·કેતાબોમાં·લખેલુછે·તે·દશ· વરશ· ૨૫૦
વરશમાં·ઉમેરેઆં·તેવારે·શેકંદરની·પાદશાહી·તમાંમ·થાઈ·તાં
હાંશ્રૃધી·જરતોશતી·શનેનાં· ૨૬૦ વરશ·થાઈચ·તેહમાં·શેકં
દરનાં·શનેનાં· ૨૧૬૧ વરશ·ઉમેરીઈતો· ૨૪૨૦ વરશ· થાઈ
ચ*હવે·શેકંદરનાં·મરણ·પછે· ૧૨ વરશે·શેકંદરનો· શને·
ચાલુ·થાઈઓ·તે· ૧૨ વરશ·બીજાં·ઈહેમાં·વધારીઈતો· "ફિ
·કદમી·જરતોશતી" ની·પોતાની·કબુલત·મુજબ·તથા·તેહે
નાં·પોતાનાં·બતલાવેઆ·પરમાંણે·જરતોશતી·શનેનાં· ૨૪૩૨
વરશ·થાઈચ*

માટે·જાંમે·જંમશેદમાંથી·પરગટ·થાઈલાં · ચોપાંનીઆં
નાં·બનાવનારે·તથા·હમોઈ·બતલાવેલી·ખરી·ગણતરી·તથા·
મોતેબર·દાખલા·અને·દલીલોથી·ચોકશ·રીતે·શાબેત·થાઈચ
કે·મરહુમ·મુલાં·ફીરૂજે·પોતાની·મતલબને·શારૂં·ગોઠવી·આ
પેલા·જરતોશતી·શનેનાં· ૨૨૩૯ વરશ·બીલકુલ·ખોટાં·અને
આપણી·અકલ·કબુલ·નહી·કરે·તેહેવાંછે·અને·જાંમે· જંમશે
દનાં·છાપાખાંનાંમાંથી·ગઈઆ·ફેબરવારી·મહીનાંમાં· પરગટ·
થાઈલાં·નાંધલાં·પણ·મોતેબર·ચોપાંનીઆંમાં· બતલાવેઆ·મુ
જબ·ઈ·બુજોરગ·શનેનાં· ૨૪૦૦ થી·વધારે· વરશ·થાઈચ*
હવે·આઈ·પતર·તમાંમ·કરતી·વેલાઈ·શઘલા·કાબેલ·અને·ફા

જેલ·શાહેબોની·ખેદમતમાં·હુ·નમનતાઈથી·જાહેર· કરૂચ·કે
ફિ·નાંમવર·શનેનું·મોકશ·વરશ·દાહાડો·તથા· વાર· કોઈ·
શાહેબ·મોતેબર·દાખલાથી·શનદ·તરીકે·બતલાવી· આપવા·
ચાહેતો·ફિ·મોહોટું·અગતનું·અને·નેકનાંમી·ભરેલુ·કાંમ·તે·
શાહેબને·વાશતે·બાકીછે † *

શ્રી·મુમબઈની· તારીખ· ૪
થી·ફિપરેલ·શને·૧૮૫૦ઈશવી

આધીપતી·શાહેબ—

હું·છેઊં·તમારો·નમનતાઈ·ભરેલો·શેવક·
આ૦ખરશેદજી·બહેમંનજી·પંનથકી*

---

† વરતમાંનનાં·લખનાર·"ફિક·કદમી·જરતોશતીફિ·"ઊ
પલાં·પતરનો·આજ·દન·શ્રુધી·પરતી·ઊતર·વાલેઓ· નથી*
આફિ·મોપાંનીઆંનો·બનાવનાર*

જરતોશતી•શનેની•બાબદમાં•આંકુવીટી લ•ડુ•પીરોને•છપાવી•પરગટ•કરેલા• રીશાલાનો•મુખતેશર•શાર*

આંકુવીટીલ•ડુ•પીરોન•નાંમના•વીદેઆવાંન ગરંથકારે•જંદ•અવશતાનો•ફરાંશીશી•ભાશા માં•તરજુમો•છપાવી•પરગટ•કરેઓચ•તેણે•હ જરત•જરતોશતની•તારીખ•વીશે•આગલા• તથા•હાલનાં•જમાંનાનાં•યુરોપીઆંન•તથા• ફારશી•તથા•બીજા•ઉગમણ•પરાંતનાં•ગરંથ કારોના•પુશતકો•તપાશીને•હજરત•જરતોશત નો•જમાંનો•ઇશુ•ખરીશટનાં•જનમની•છઠી• શદીની•અધવચમાં•એટલેજે•આજ•આશરે• (૨૪૦૦)વરશ•ઉપર•મુકરર•કરેઓચ•અને•તે• બાબદમાં•એક•રીશાલો•બનાવીને•"એકાડે મી•ડેશ•ઇનશકરીપશનશ•" હેવે•નાંમનાં• ગરંથનાં•૩૭ માં•પુશતક•મધે•પરગટ•કરેઓ ચ•તેહેનો•અંગરેજી•તરજુમો•કરીને•ડેવીડ• શી•નાંમનાં•વીદેઆવાંન•અંગરેજે•ગઇઓ મરદથીતે•શેકંદરનાં•જમાંનાં•શુધીની•ઇરાંન ની•તવારીખ•પરગટ•કરીચ•તે•કેતાબને•શફે ૨૭૪ થીતે• ૨૮૨ શુધી•દાખલ•કરેઓચ•તે•રી

શાલાનો•મુખતેશર•શાર•જરતોશતીઓને•વાકે
ફ•થાવા•શારૂ•નીચે•જાહેર•કરીએય*

‘‘જોરોઆશટર’’ અથવા•જરતોશત•કહા•જ
માંનામાં•થાઇ•ગએઓય•તે•મુકરર•કરવુ•મોહા
લ•નજર•આવેય•કાંએજે• કેટલાએક•ગર ંથકારો
હેવી•રીતની•ઉલટ•પાલટ•શાખશી•આપી•ગ
એઓય•કે• એ•ધણી• શ્રી•ટરાએની•લડાઇની•
(૫૦૦૦) અથવા•(૫૦૦) વરશ• આગમચ•તથા
પલેટો•અથવા• અફલાતુનની• (૬૦૦૦) વરશ•
આગમચ•તથા•જરકશીશે• ગરીશ•અથવા•ઇ
ઉનાન•ઉપર•હોમલો•કરેઓ•તેહેની•(૬૦૦)વ
રશ•આગમચ•થાઇ•ગએઓય• અને•બીજાવો•
લખેછેજે•હીશતાશપશનાં•છોકરા•ડેરાએઅશનાં
જમાનાંમાં•એ•ધણી•થાઇ•ગએઓય*

‘‘ હાઇડ• ’’ એવે•નાંમનો•ગરંથકાર•હેવું
વીચારેય•કે•ડેરાએઅશને•ઉગામણ•પરાંતનાં•ગ
ર ંથકારો•ગુશતાશપ•કરીને•કેહેય•અને•તેણે•એ
પાદશાહની•પાદશાહી•ઇશ્રૂ•ખરીશટની•(૫૧૯)
વરશ•આગમચ•ઠડવીય•અને•હેવુ•લખી•ગએ
ઓય•કે•એકલો•એકજ•જરતોશત•થાઇ•ગએઓ
ય•તે•હીશતાશપશનાં•છોકરા• ડેરાએઅશનાં•
જમાંનાંમાં•હતો*

“ પરીડીઉકશ• ” નાંમનો•ગારંથકાર•ઇઉ
નાંની•તથા•રૂમી•ગારંથકારોની•શાતા•ઉપરથી•
શાબેત•કરી• આપેચ•કે•જંદ•અવશતાનો•લાવ
નાર•જરતોશત•“શાફિરશ”ની•પાદશાહીની•શરૂ
આતથી• “ ડેરાફિઅશ•હીશતાશપશ ” ની•પા
દશાહીની• આખેરી• શૂધી• થાઇ• ગફિઓચ•
(ફિટલેજે• ઇશૂ• ખરીશટનાં•જનમની• (૫૩૬)
થીતે•(૪૮૬)વરશ•ઉપર•થાઇ•ગફિઓચ*)ફિ•
ગારંથકાર•પલીનીની•શાતા•ઉપરથી•હેવુબી•કબુ
લ•કરેચ•કે•ડેરાફિઅશની• (૬૦૦)વરશ•આગા
મચ•ફિક•બીજોબી•જોરોઆશટર•ઇઆને•જર
તોશત•થાઇ•ગફિઓચ*

જરતોશત•કણ•જમાંનાંમાં•થાઇ•ગફિઓચ
તે•મુકરર•કરવાશારૂ•તરણ•તરેહની•શાખશી
તપાશવી•જોઇફિચ• તેમધ્યે• પુરાતન• ગારંથકા
રો•તથા•ઉગામણ• પરાંતનાં• ગારંથકારોફિ•બ
નાવેલી•તવારીખો•તથા• પારશી•લોકોનાં•હાથ
માં• રહેલાં• દફતરોને • આપણને • તપાશવાં•
જોઇફિચ*

શ્રી•ફિલેકજેંનડરીઆ•વાલો•શેનટ•કલેમેનટ
કે•જે•ગારંથકાર•ઇશવી•શને• (૨૦૬) માં•થા
ઇ•ગફિઓચ•અને•જે•ચણીફિ•નાંમીચા•ફકીમ•

"પીથાગોરાશ" નો•શને•ઇશુ•ખરીશટની•(૫૮૨)વરશ•આગમચ•મુકરર•કરેઓચ.તે•ધણી•લખેછેજે•"પીથાગોરાશ•"અથવા•"ફીશાગુરશ"જરતોશતનો•ચેલો•હતો•† અને•"મેજાઇ•"અથવા•મોબેદ•લોકોની•શલાહ•લેતો•હતો* "એપીઉલીઅશ•"નાંમનો•ગરંથકાર•લખેચ•કે "પીથાગોરાશ" ને• જરતોશતે• પોતે• શીકવેઓ•હતો•અને• "પારફરી" ના•બતલાવેઆ•પરમાંણે• "ડાઇઓજીનીશ•" નાંમનો• ગરંથકાર•લખેછે•કે• "પીથાગોરાશ" ને•બાબીલનમાં• "જબરતોશ•" શીકવેઓ•હતો* "એલેકજેંનડર•"નાંમનો•ગરંથકાર•કે•જે•ધણી•ઇશુ ખરીશટની• (૮૬) વરશ•આગમચ•થાઇ•ગઇઓચ•અને•જેહેનો•દાખલો•"શેનટ• કલેમેનટે"

---

† દબેશતાંન•કેતાબમાં• લખેછેજે• અશફંદીઆરે• જરતોશતી•દીનનો•ફેલાવો•કરેઓ•તેવારે•કાબેલ•ઇઊનાની•હકીમોઇ•નીઆતુશ•નાંમના•ઇક•નામીચા•હકીમને•જરતોશતની શંગાથે•શવાલ•જવાબ•કરવા•શારૂ•મોકલેઓ•હતો•તેધણી•કાઇલ થાઇને•પાછો•પોતાને•દેશ•ગઇઓ*ઇ•વાત•ધારેઆમેલે•ઊપર•કહેલા•ઇઊનાની•હકીમ• પીથાગોરાશ•અથવા• ફીશાગુરશને•લાગુ•પડેચ*દબેશતાંન•કેતાબનો•અંગરેજીમાં•તરજુમો•કરનાર•વીદેઆવાન•ગરંથકારબી• હેવું•જ•મત• આપેચ*જુવો•દબેશતાંનનો•અંગરેજી• તરજુમો•પુશતક• ૧ લું•શફે•૨૭૭ તથા•૨૭૮ મે*

આઇ•મોપાંનીઆંનો•બનાવનાર*

આપેઓય•તે•ધણી•લખેય•કે•ફ•ઇઉનાની•ફીલ
શુફને•"નજરતોશ"નાંમના•ફક•આશીરીઆને
શીકપેઓ•હતો*માંટે•કેવું•ધારે આમાં•આવેય
કે"આપુલીઅશ."ને."જોરોઆશટર"ને•વાશતે
લખેય•તેજ•ધણીને•પારફરીફ•"જબરતુશ"
નુ•તથા•શેનટ•કલેમેનટે•"નાજરતુશ"નું•નાંમ
આપેઉંય*

ફ•જુદા•જુદા•ગાર થકારોના•ઇતેફાકી•કોલ•
મુજબ•જંદ•અવશતાનો•લાવનાર•જરતોશત•
ઇશ્રુ•ખરીશટની•આગમચ• છઠી• શદીની•અ
ધવચમાં•થાઇ•ગઇઓય*

ઇરાંનીઓનાં•દફતરોની•ફતેફાકી•શાખશી
થી•આપણંને•કેવું•માલુંમ• પડેય•કે• અરદેશર
બાબગાંનની•પછે•ઇશાવી•શને• (૨૪૦) માં•
શાપુરશાહ•પાદશાહ•થાઇઓ• તેહેના• જમાના
માં•આદરબાદ•મારેશપંદ•નાંમનો• ફક• નાંમી
ચો•પેગામબર † થાઇ•ગઇઓ•હતો•તે• ધણી•
જરતોશતની•તીશમી•પેહેડીની•નશલનો•હતો*
હવે•ફક•શદીમાં•ચાર•પેહેડીને•હશાબે• (૨૯)

---

† ફ•ચુકછે* જરતોશતીઓ• આદરબાદને• પોતાનો•
પેગામબર•કરીને•માંનતા•નથી•પણ• આપણી•દીનની•શચાઇ
શાબેત•કરી•આપનાર•બુજોરગ•દશતુર• કરીને•પીછાનેય*
આઇ•ચોપાંનીઆંનો•બનાવનાર*

પેહેડીનાં·વરશ·ગણીઈતો·(૭૨૫)વરશ·થાઈ
ય·તેહેમાં·પેગમબરીની·વેલાઈ·આદરબાદની·
(૪૦)વરશની·ઉમર·ગણીને·(૪૦)નો·આંક
વધારીઈતો·(૭૬૫)વરશ·થાઈય*ઈ·(૭૬૫)માં
થી·ઈરશાની·શાનેનાં·(૨૪૦)વરશ·બાદ·કરીઈતો
(૫૫૫)વરશ·બાકી·રેહેય† માંટે·જરતોશત·ઈશુ
ના·જનમની·(૫૫૫)વરશ·આગમચ·થાઈ·ગ
ઈઓ·હતો·કેહેવું·ઠડેય*

ગુશતાશપથીતે·શાપુરશાહ·શુધીના·ઈરાંની
પાદશાહોની·પાદશાહીનો·શુમાર·કાહાડતાંબી·
ઈજ·શાલે·મુકરર·થાઈય·તેહેની·વીગત·ઈજે·
શારવેથી·નાંમીચા·ફારશી·ગાંરથકારોનાં·બતલા
વેઆ·મુજબ·ગુશતાશપ·કે·જેહેનાં·જમાંનાંમાં
જરતોશત·આવેઓ·હતો·તે·પાદશાહથીતે·શા
પુરશાહ·શુધી·(૨૮)અથવા·(૨૯)પાદશા
હો·થાઈ·ગઈઆય*

ફરહંગે·જાંહાંગીરી·તથા·બુરહાંને·કાતેમાં"કા
શમર·"હેવે·નાંમનાં·મથાલાં·હેઠલ·લખેછેજે·જ
રતોશતે·મુબારક·શેતારાનાં·દોરમાં·બેઈ·શરવ
નાં·જાહાડ·રોપેઆં·હતાં·તે·મધે·ઈક·જાહાડ·

---

† ઈ·ગણતરીમાં (૩૦)વરશની·ભુલછે·કાંઈજે·(૭૬૫) માંથી·(૨૪૦) બાદ·કરીઈતો·(૫૨૫) વરશ·બાકી·રેહેય*
આઈ·ચોપાંનીઆંનો·બનાવનાર*

ખોરાશાનમાં·કાશમર·નાંમનાં·ગાંમમાં·તથા·
બીજુંબી·ખોરાશાંનમાં·શ્રી·તુશ·મધે·ફરૂમદ·
અથવા·ફરમદ·નાંમનાં·ગાંમમાં·રોપેઉ·હતુ*મેજાઇ
(અથવા·મોખેદ·)લોકોનો·હેવો·ઈતેકાદછે·કે·ઈ
ખેઈ·ઝાહાડનાંમુલ·અથવા·રોપા·બેહેશતમાંથી·જ
રતોશત·લાવેઓ·હતો*ખલીફા·મુતવકલે·અબા
શીઈ·પોતાનો·મેહેલ·બાંધવાશારૂ·શ્રી·ખોરાશા
નનાં·હાકમ·તાહેર·બીન·અબદુલાને·હોકમ·
કીયો·જે·ઈ·ઝાહાડ·કાપીને·શ્રી·બગદાદ·મોકલે*
મેજાઇ·અથવા·મોખેદ·લોકોઈ·ઈ·ઝાહાડને·શલાં
મત·રાખવાશારૂં·૫૦૦૦૦ દીનાર·આપવા·માં
ગેઆ·તોપણ·ઈ·ખલીફાનો·હોકમ·બજા·લાવે
ઓ·(અને·તે·ઝાહાડ·કાપી·નાંખેઉં·)તે·
વેલાઈ·શધલાઓનાં· ઇતેફાકી·કોલ·મુજબ·
ઈ·ઝાહાડની·ઉમર·(૧૪૫૦)વરશની·હતી*
મુતવકલની·પાદશાહી·હીજરી·શાને·૨૩૨ માં·
તથા·ઇશાવી·શાને·૮૪૬ માં·શારૂ·થાઇ·તથા·
હીજરી·શાને·૨૪૬ અથવા·ઇશાવી·શાને·૮૬૦
માં·આખર·થાઇ*અગારંજો·ઉપર·કહેલાં·
(૧૪૫૦)વરશ·માહાતાબી·હોઈ·અને·તેહેને·
આફતાબી·કરે·તો·લગાભગ·(૧૪૦૮)વરશ·થા
ઈય*મુતવકલની·પાદશાહીની·શારૂઆત·ઇશાવી

શને• ૮૪૬ માં•થાઇ•તથા•તેહેની•પાદશાહી•શ
ને• ૮૬૦ માં•આખર•થાઇ•તેટલાં•વરશ•(૧૪૦૮)
માંથી•બાદ•કરીએ•તો•(૫૬૨)અથવા•(૫૪૮) વ
રશ•બાકી•રેહેચ•માટે•જરતોશતે•ઇશાવી•શને
ની•(૫૬૨)અથવા•(૫૪૮)વરશ• આગમચ•એ•
શારવનુ•જાહાડ•રોપેલુ•હતુ•પણ•આગારનો•ઉપ
ર•કહેલાં•(૧૪૫૦)આપતાબી•વરશ•ગણીએ તો
એ•શારવનુ•જાહાડ•ઇશાવી•શનેની•(૬૦૪)અથ
વા• (૫૯૦) વરશ• આગમચ•રોપેલું•હતું•હે
વું•ઠરેચ*

પી•ગોબીલ•નાંમનાં•ગરંથકારે•બનાવેલી•
ચીનાં•લોકોનાં•નજુમની•તવારીખમાંથી•દાખલો
આપીને•પ્રેરેટ•નાંમનો•ગરંથકાર•લખેછે•જે•
ઇશાવી•શને•૫૯૯ માં•એટલેને•આજ•(૧૨૫૧)
વરશ•ઉપર•આથમણ•તરપ્થી• કેટલાએક•લો
કો•શ્રી•ચીનમાં•આવેઆ•તેઓ•વીશે• મોગલ•
લોકોની•તવારીખની•શરેહ•જોડનાર•કેહેછે•ને
તેવો•પોતાની•શંગાથે•મહમદી•દીન• લાવેઆ•
હતા•પણ•કાંઇએક•વીચાર• કરેઆથી•માલુમ•
પડેચ•કે•એ•વાત•મહાલછે•કાંએજે• હીજરી•શ
ને•તો•એ•પછે•ઘણે•વરશે•ઇઆને•ઇશાવી•શ
ને• ૬૨૨ માં•શરૂ• થાએઆ*એજ• ગરંથકાર•

બીજુ•એમ•લખે છે જે•એ•લોકોએ• પોતાની•દીન•
તથા•રોજ•માહ•કાંએમ•રાખેઆ•(ઇઆલે•ચાલુ
રાખેઆ•)અને•તેવોનાં• મહીનાંનાં•નાંમ• ઉપર
થી•માલુમ•પડેય•કે•તે•લોકો•ઇરાંની•હતા*એજ
ગાર થકાર•લખે છે જે•ચીનાં•લોકોનું•જે•વરશ•શા
ને•(૧૩૮૪)ની•મુતાબેક•હતું•તે•વરશમાં•એ•લોકો
ને•ચીનમાં•આવેઆ•તેહેને•(૭૮૬)વરશ•થાએ
આં•હતાં•અને•તે•વરશમાં•(એટલે જે•ઇશાવી•શાને
૧૩૮૪ માં•)તે•લોકોનાં•શાનેનુ• ૧૯૪૨ મું•
વરશ•ચાલતું•હતું•માટે•તેવોનો•શાને•ઇશાવી•
શાનેની• (૫૫૮) વરશ•આગામય•શરૂ•થાઇય*
હવે•જારે•એ•જમાંનાંની•ઇરાંનની•તવારીખમાં•
કોઇ•નાંમીયો•પાદશાહ•અથવા•નજુમનો•દેખા
વ•જોઇઆમો•આવતો•નથી•તારે• શાફ•ઉઘા
ડું•નજર•આવેય•કે•જરતોશત•ને•દીન•લાવેઓ
અને•પેગમબરી•દાવો•કીધો• તેહેનો•એ•નાંમી
યો•શાને•હશે•અને•વલી•જંદ•અવશતા•લાવનાર
જરતોશત•ને•જમાંનામાં•થાઇ•ગાએઓય•તેહેની
તારીખ• "મજમઉત•તવારીખ•" હેવે•નાંમની
કેતાબ•જોડનારે•ખચીત•કરીને• મુકરર•કરીય
તે• તારીખ• અને• એ•તારીખ•નજદીક•મલતી
આવેય•અને•પંદર•શોલ•વરશનો•તફાવત•પડેય*

માટે·જંદ·અવશતાનો· લાવનાર· તથા·મેળાઈ·લોકોનાં·ધરમની·શ્રૂધરાઈ·કરનાર·જરતોશત·ઈશવી·શનેની·આગામચ· છઠી·શદીની· અધવચમાં· (ફિટલેજે· આજ·આશરે· (૨૪૦૦) વરશ·ઉપર·)થાઈ·ગઈ ઓય·હેવું·ઉપર·કહેલી·ફક·મલતી·શાખશીઓ· તથા·ઠરાવ·ઉપરથી·આપણ·ઘટતી·રીતે·મુકરર·કરી·શકીઈય*"

☞ આંકવીટીલ·ડુ·પીરોને·છપાવી·પરગટ· કરેલા·જંદ·અવશતાનાં·ફરાંશીશી·તરજુમાં·મધે·હજરત·જરતોશતનાં· જનમારાની· વારતા·ઉગમણ·તથા·આથમણ·પરાંતનાં·ગરંથકારો·ઉપરથી·પરગટ·કરીય·તેહેને· ૬૦ થીતે· ૬૩મે શફે·ઘણા·ફક·દાખલા·બતલાવીને·હજરત·જરતોશતનો·જનમ·ઈશવી·શનેની· (૫૮૯)વરશ·આગામચ·મુકરર·કરે ઓય·તથા·ફ·હજરતની·ઉમર· (૭૭) વરશની·ઠેડવીય· તે·બીના·ઘણી·લાંમબીછે·માટે·આફ·નાંધલી·કેતાબમાં પરગટ·કરવાને·બની·આવતુ·નથી*

ડેવીડ•શી•તથા•ડિનટની•ટરેડિ અરે•દખે
શાતાંન•કેતાબનો• અંગરેજી• તરજુમો•
છાશાવી•શને• ૧૮૪૩ માં•છપાવી•પરગટ
કરેઓચ•તેહેના•દીબાચામાં•જરતોશતી
મજહબની• તવારીખ•તથા • ડિજ•ગરંથ
માં•બીજી•જગોડિ• જરતોશતી•શનેની•
બાબતમાં•લખેલી•બીનાનો• મુખતેશર•

છા ન તે બા બ ✻

કેઆંની•તબકાના•પાંચમા•પાદશાહ•ગુશતા
શપ•કે•જેહેને•આથમાણ•પરાંતના•ઘણાખરા•
ગરંથકારો• "ડેરાછઅશ•હીશતાશપીશ•" ક
રીને•ઓલખેચ•તેહેના•જમાનામાં•જરતોશત•
થાછ•ગડિઓ•હતો*ડિ•જમાના•વીશે•જુદાં•જુદાં
મતછે•તોપણ•બીજા•ઘણાડિક•જમાનાના• કર
તાં•ડિ•જમાનાની•તારીખ•મુકરર•કરવામાં•ઘણીજ
થોડી•બીકટ•પડેચ•કાંડિજે•ઊગમણ•તથા•આ
થમણ•પરાંતના•તવારીખ•લખનારા• ગરંથકા
રોડિ•ડિક•મત•થાછને•શેકંદરનાં•મરણની•તા
રીખ•છાશાવી•શનેની• (૩૨૧) વરશ•આગમચ•
મુકરર•કરીચ•માટે•ડિ•તેહેકીક•કરેલી• તારીખ
થીતે•ગુશતાશપ•શ્રૂધીનાં•ચહડતાં•વરશ•ગણી

કીતો·ઉગામણ·પરાંતના·ગારંથકારોના·બતલા
વેઆ·મુજબ·પાંચ·પાદશાહોઈ·(૨૨૮)વરશ·શુ
ધી·પાદશાહી·કીધી † માટે·ઉપર·કહેલા·પાદશાહ
(ગુશતાશપ)ની·પાદશાહી·આપણાં·(કિટલેને
ઇશાવી·)શાનેની·(૫૪૯) વરશ·આગામચ·શરૂ
થાઈઅ·પણ·આથમણ·પરાંતના·(કિટલેને·ઇ
ઉરોપીઆન·) ગારંથકારોના· બતલાવેઆ·પર
માંણે·ડેરાઇઅશ·હીશતાશપીશની·પાદશાહી
ઇશાવી· શાનેની· (૫૨૧) વરશ·આગામચ·શરૂ·
થાઈઅ·અને·શેકંદર·થીતે·ડેરાઇઅશ·હીશતા
શપીશ·શુધી·(૨૦૦) વરશ·થાઈઅ † *

જરતોશતી·મજહબ·પાદશાહ·ગુશતાશપના
જમાંનાંથીતે·બીજા·દારા·શુ,ધી·બશોથી·વધારે
વરશ·શુધી·ચાલેઓ· † તે·પછે·શેકંદરે·ઇરાંનજુ

---

† કે·જગોઈ·કિનટની·ટરીકઅરે·જુલ·કીધીચ·કાંકિજે·ફા
રશી·તથા·પેહેલવી·ગારંથકારોના·બતલાવેઆ·મુજબ·ગુશતા
શપથીતે·શેકંદર·રૂમી·શુધી·કેઆંનીઓઈ·ઇરાંનમાં·(૩૦૦)
વરશ·શુધી પાદશાહી·કીધી·હતી·કે·વાત· હમોઈ·આઈ·કેતા
બમાં·શાબેત·કરી·આપીચ·અને·વલી·કિ·જ·જગોઈ·"નોટ"માં
મીoટરીકઅર·લખેછેજે·ફીરદોશીના·બતલાવેઆ·મુજબ·ગુશ
તાશપથીતે·શેકંદરનાં·મરણશુધી(૩૦૪)વરશ·થાઈઅ*માટે·કિ
શાબેતો·ગુશતાશપની·પાદશાહી·ઇશાવીશાનેની ૬૨૧ વરશ·આગા
મચ·શરૂથાઈ·જોઈએ*કિબાબદમાં·જુઓ·આઈ·મોપાંનીઆંની
શેવટના·ભાગમાં·પરગટ·કરેલા·મોતેબર·કેતાબોના·દાખલા●
તારીખે·જરતોશતીનો·બનાવનાર●

મુશ્કલ•ફતેહ•કીધું•તેવારે• (ઈરાંનની•) રાજની
તી•તથા•ધરમ•ઉલટ•પાલટ•થાઈ•ગઈઓ•*તે
પછે•શાશાંની•તબકાનાં•પેહેલા• પાદશાહ•અર
દેશાર•બાબગાને• ઈશાવી•શાનેની• બીજી•શાદી
માં•ઈ•દીન•નવેશારથી•તાજી•કીધો” *

દબેશાતાંન•કેતાબમાં•જે•જગોઈ•હજરત•જ
રતોશતે•રોપેલાં•શરવનાં•ઝાહાડની•ઉમરનો•
દાખલો•આવેલોછે•તે•જગોઈ•ઈ•કેતાબનાં•અં
ગરેજી•તરજુમો•કરનાર•વીદેઆવાન•અંગરેજે
નોટમાં•જરતોશતી•તારીખનો•અટકલો• કાહા
ડીઓય• અને•જુદી•જુદી• ગણતરી•કરીને•જ
રતોશતની• તારીખ• ઈશાવી• શાનેની• (૫૪૮)
(૫૬૨) તથા•(૬૦૪)વરશ•આગામચ• ગોઠવી
ચ•તે•નોટ•આઈ•ચોપાંનીઆંને• ૯૧ મે• શફે•
હમોઈ•પરગટ• કરીચ• માટે• અતરે• દાખલ•
કરી•નથી*

મુમબંઈ·શમાચારનાં·છાપાખાંનાંમાંથી·શા
ને·૧૮૫૦ ઈશાવીનાં·મેઈ·મહીનાંમાં·પરશી
ધ·થાઈલાં·"જગત·મીતર·" હેવે·નાંમનાં
ગુજરાતી·ચોપાંનીઆંનાં·પુશતક· ૧ લા
નાં·૫ માં·આંક·મધે·જરતોશતી·શાલેની
બાબતમાં·પરગટ·થાઈલી·તકરારનો·ત
થા·ઈજ·બાબદમાં·પારશી·કાવશજી·શો
રાબજી·પટેલે·તારીખ·૧૭ મી·મેઈ·શાલે·
૧૮૫૦ ઈશાવીને·દં ને·દફતર· આશાકારા
નાં·છાપાખાંનાં·મધે·છપાવી·પરગટ·કરેલાં
ચોપાંનીઆંનો·આઈ·ચોપાંનીઆંનાં·બના
વનાર·કમતરીન·નવરોજજી·ફરદુનજીઈ·નાં
મે·જંમશેદનાં·વરતમાન·પતરની·મારફતે
"તાલેબ"નાં·નાંમથી·આપેલો·રદ·જવાબ*

જાંમે·જંમશેદનાં·બનાવનાર·જોગ*

પેઆરા·શાહેબ—

તારીખ· ૧૫ મી·ડીશેમબર·શંને· ૧૮૪૨ નાં·" રેહેનુ
માઈ·જરતોશતી·" મધે·જરતોશતી·શાનેની·બાબતમાં·કેટલી
ઈક·તકરાર·ચલાવી·હતી· તેહેનું· ૩૨ શફાનુ·ઈક· નાંધલું·
ચોપાંનીઊ·ગઈઆ·ફેબરવારી· મહીનાંમાં·તમારાં·જાંમે·જંમ
શેદનાં·છાપાખાંનાંમાંથી·છપાઈ·પરગટ·થાઈઊં·હતું·તેમધે·કે

તાબોનાં·દાખલાથી·શાબેત·કરી·આપેઊં·હતું·જે·મુમબઈ·શામા
ચારનાં·પંચાંગમાં·તથા·કદમીઓનાં·પેશવા· મરહુમ·મુલાં·ફી
રૂજજી·શાહેબે·કબીશાજે·રદ·કરવાની·ધારણાથી·ચોડાંઈક·વર
શ·ઊપર·છપાવી·પરગટ·કરેલી· કેટલીઈક· કેતાબોમાં·જરતો
શતી·શનેનાં·જેટલાં·વરશ·ગોઠવી· બેશાડેઆંય·તે·પરમાંણે·
ઈ·બુજોરગ·શનેનાં· ૨૨૩૯ વરશ·થાઈય·તે·શને·બીલકુલ·
ખોટો·અને·તવારીખોની·તથા·બીજી·ઘણીઈક·કેતાબોથી·ઊલ
ટોછે·અને·મોતેબર· કેતાબોમાં· લખેઆ·પરમાંણે·આપણા
બરહક· પેગમબરને· જનમેઆને· હાલમાં· ૨૪૦૦ થી· વધા
રે· વરશ· થાવાં· જોઈઈય* ઈ·હેનાં· જવાબમાં· ચાલતા·મે
ઈ·મહીનાંમાં·મુમબઈ·શામાચારનાં· છાપાખાંનાં·માહેથી·પરગ
ટ·થાઈલાં· "જગત·મીતર·" હેવે·નાંમનાં· ચોપાંનીઆમાં·ઈ
ક·લાંમબી·બીનાં·છપાઈ·પરગટ· થાઈય·તેહેનો·મુખતેશાર·ર
દીઓ·હુંઈ·આઈ·પતર·મધે·લખી· મોકલેઓય·તે·તમારા·પ
તરની·મારફતે·છાપી·પરગટ·કરેઆથી·ઈખલા·માહારા·ઊપર
જ·નહી·પણ·તેશાથે·શઘલા·જરતોશતીઓ·ઊપર·તમારો·ઊ
પકાર·થાશે* "જગત·મીતર" ના·અધીપતીની· કાબેલીઅત
તથા·શેઆંણપણની·હુંઈ·ઘણાં·લોકોને·મોહોડેથી·વખાંણ·શાં
ભલીય·તેઊપરથી·હુંઈ·ચંચલ·ઘરહશથની·શંગાથે·જરતોશ
તી·શનેની· બાબદમાં·શલુકાઈથી· તકરાર· ચલાવવાને·કશો·
આચકો·ખાતો·નથી·કાંઈ·જે·માહારી·ખાતરીછેજે· "જગત·
મીતર" નો·શેઆંણો·બનાવનાર·ઈ· અગતની·બાબદમાં·મા
હારી·શંગાથે·ગવભાવીક·રીતે·ભાંજગડ·ચલાવશે·અને·અતરે

જાં·કેટલાએક·જીલાજરા—જીનદાખોર·તથા·અણશાફમજ·છાપાખાંનાંચલાવો·તથા·તેવોનાં·ફજીહતીખોર·લખનારાઓ·કે·જેવો·ગાંમઠી·છાપાખાંનાંની·છુટ· તથા·આપઅખતેઆરીને·ફીણપરાતીમાં·નાંખેચ·અને·જેવોને·ફરએક·બાબતમાં·શાવભાવીક·રીતે·તકરાર·કરતાં·આવડતી·નથી·તેવોની·પઠે· "જગત·મીતર" નો·બનાવનાર· અશાવભાવીક· રીતે—ગેરશલુકાઇથી·અણઘટતી·અંડફાટા·ચંલાવવાને·ઘટારત·જાંણશે·નહી*

"જગત·મીતર" નો·બનાવનાર·શરૂઆતમાં·એ·પરમાંણે લખેછે·જે·"પારશીઓનાં·ચાલુ·પંચાંગો·પરમાંણે·જરતોશતી·શનેનાં·આજ·શ્રુધી· ૨૨૩૯ વરશ·થાએચ*" એ·"જગત·મીતર" નાં·બનાવનારની· ભુલછે·કાંએજે· ગએઆ·એપરેલ·મહીનાંની ૧૭ મી·તારીખનાં·જાંમે·જંમશેદમાં·અંધેઆરૂ·ખરશેદજી· બમનજી·પંથકીની·શહીનુ·એક·ચરચા·પતર·છપાઇ·પરગટ·થાએલચ·તેમાં·બતલાવી·આપેલચ·કે·મુમબઇ·શમાચાર—ચાબુક·તથા·દફતર·આશકારાનાં·પંચાંગોમાં·લખેઆ·પરમાંણે·જરતોશતી·શનેનાં· ૨૨૩૯ વરશ·થાએચ પણ·મુમબઇ·દુરબીન·તથા·જાંમે·જંમશેદના·પંચાંગોમાં· એ·ખોટો·શને·દાખલ·કરેઓ·નથી·અને·મુમબઇ·વરતમાંન·તથા·ખોરશેદે·જરઅફશારનાં·પંચાંગોમાં·જરતોશતી·શનેનાં· ૨૪૦૦ થી·વધારે·વરશ·છાપેઆંચ·માંટે·શઘલાં·ગુજરાતી·પંચાંગોનાં·છાપનારા·ઘરફશચોએ·એ·શનેને·એક·મતથી·ખરો·લેખેઓ·નથી·તથા·કબુલ·રાખેઓ·નથી·અને·જાંમે·જમશેદનાં· માંલેકે·એ·શનેની·વીરૂધનાં·ઘણાં·વરશ·ઊપર·પોતાનાં·પંચાગોની·મારફતે·તકરાર ચલાવી·હતી*

“ જગત·મીતર ” નો·બનાવનાર·પોતાનાં· ચોપાંનીઆં
ને·શફે· ૨૭૯ તથા· ૨૮૦ મે·લખેછે·જે· “ મુંબઈ·શમાચા
ર·ખાંનાં·મધેથી·શવંત· ૧૮૭૧ નાં·શાલમાં·જેવારે· પેહેલ·વે
હેલાં·પંચાગો·બાહેર·પડેઆં·તે·વખત·મરહુમ·ફરદુનજી·મર
જબાંનજીઈ·મહમદીઆંન·લોકોની·જીજો·તથા·બીજી· મોતેબ
ર·ફારશી·તથા·પેહેલવી·તથા·ઈંગરેજી·કેતાબોથી·ઈ·શને·મુ
કરર·કીધા·વગર·પોતાનાં·પંચાંગમાં·દાખલ·કીધો·નહી·હશે·
અને·તે·કાંમ·કાંઈ·ધરમ·આચારી·ટંટા·મધે·મતલબ·શાંધવા
ને·કીધું·નથી· તે·શત·કરી·જાંણવું ✻ શેહેનશાહી·અને·કદમી
ઓનાં·બંધે·તરફનાં·દશાતુરોઈ·ઈ·શને·કબુલ·કીધોછે·અને·
ખરો·ઠેડવેલોછે·તે·શરવે·કોઈ·જાંણેછે ✻ ” અધીપતી·શાહેબ
હું·ધારૂચ·કે· “ જગત·મીતર” ના·ચંચલ·અધીપતીઈ·ઊપલા
બંધે·ફકરા·મુંબઈ·શમાચારનાં·છાપાખાંનાંનાં·ઊપરી—કા
રભારી·અથવા·અધીપતીની·ફરમાઈશથી·લખેઆ·હશે·કાંઈ જે
હેવી·આગલી·વાતો·વીશે· “ જગત·મીતર ” ના·બનાવનારને
પોતાને·કશી·ખબર·અથવા· માહીતગારી·હોઈ·હેવું·દીશતું·
નથી ✻ મહમદીઆંન·લોકોની·જે· જે·જીજો·તથા· બીજી·મોતે
બર·ફારશી·તથા·પેહલવી·તથા· ઈંગરેજી·કેતાબોથી·ઈ·શને·
મરહુમ·ફરદુનજી·મરજબાંનજીઈ·મુકરર·કરીને·મુંબઈ·શમા
ચારનાં·પંચાંગમાં·દાખલ· કરેઆ·હતેતો·તે·કેતાબોનાં·શધ
લા·દાખલા·મુંબઈ·શમાચારનાં· દફતરખાંનાં·માંહેથી· “ જ
ગત·મીતર ” ના·બનાવનારને·મલી·આવતે·અને·જગત·મી
તરનો·બનાવનાર·તે·દાખલા· પોતાનાં·ચોપાંનીઆંમાં·પરગ
ટ·કરવાને·ચુકતે·નહી· કાંઈ જે·તે·દાખલાઓથી· મુંબઈ·શ

માચારનાં•પંચાંગ•મધે•છપાઈલા• જરતોશતી•શનેનાં•વરશ•
ખરાં•પડતે•અને•શાબેત•થાતે*પંણ•જગાત•મીતરના•અધીપ
તીઈ•પોતાનાં•ઓપાંનીઆમો•તેહવા•કશા•દાખલા•પરગટ•ક
રેઆ•નથી•અને•માતરે•ફકત•ફારશી•કેતાબનો•દાખલો•આપે
ઓચ•તે•ઊપરથી•ચોકશ• રીતે•શાબેત•થાઈચ•કે•મરહુમ•ફર
દુનજી•મરજબાંનજીઈ•મહમદીઆંન•લોકોની• જીજો•તથા•બી
જી•મોતેબર•ફારશી•તથા•પેહલવી•તથા•ઈંગરેજી•કેતાબોથી•
ઈ•શને•મુકરર•કરેઓ•નથી*બીજું•જગાત•મીતરનો•બનાવ
નાર•હેવું•મત•આપેચ•કે• “ ઈ•શને•કાંઈ•ધરમ•આચારી•ટં
ટા•મધે•કાંઈ•મતલબ•શાધવાશારૂ•ઊભો•કરેઓ•નથી• ” તે•
મત•હમારા•મતથી•બીલકુલ•ઊલટું છે•કાંઈજે•કબીશાની•તક
રાર•પેહલ•વેહલાં•અતરે•ચાલી•તેહને•આશરે• (૮૦)અથવા•
(૯૦)વરશ•થવા•આવેઆંચ•અને•કદીમી•જરતોશતીઓનાં•છા
પાખાંનાં•મધેથી•જે•પંચાંગ•પેહલ•વેહલાં•પરગટ•થાઈઆં•અને
જેહમાં•જરતોશતી•શને•દાખલ•કરેઓચ•તેહને•માતરે•(૩૫)વ
રશ•થવા•આવેઆંચ•તે•છતાં•(૩૫)વરશ•ઊપર•કબીશાનો•શ
બદ•પારશીઓને•ખબર•નહી•હતો• હેવું•જગાત•મીતરનો•બ
નાંવનાર•ખચીત•કરીને•કેહેચ•ઈ•વાત•કોઈનાં•માંનેઆમાં•આ
વશે•નહી*એર•હુ•ઈ•બાબતમાં•વધારે•તકરાર•કરવા•માંગતો
નથી અને•ધરમ•આચારનો•બખેડો• નવેશરથી•ઊભો•કરવા
ની•માહારી•ધારણાં•નથી• તે•શાત•જાંણવુ*જગાત•મીતરનો•
બનાવનાર•લખેછેજે• “ શેહનશાહી•અને•કદમીઓનાં•બંધે•
તરફનાં•દશાતુરોઈ• ઈ•શને•કબુલ•કીધોછે• અને•ખરો•ઠેડવે
ઓછે•” પંણ•ઈ•વાત•આજ•દીન•શુધી•માહારા•શાંભલેઆમો

અથવા•જાંણે•આમો•આવી•નથી*શી•બરૂચ•વાલા•દશાતુર•મરહુ
મ•અશફ઼ંદીઆરજી•કાંમદીનજી•શીવાઈ•બીજા•કોઈ•શેહેનશા
હી•દશાતુરોઈ•ફી•શનેને•કબુલ•રાખેઆ•નથી•તથા•ખરો•ઠેડ
વેઆ•નથી•તે•શઘલાઓને•શારી•પઠે•ખબરછે*બીજુ•જે•શ
ને•અકલમાં•ઊતરે•નહી•અને•શરેઆંમ•ગલત•હોઈ•તેહેવા•
શનેને•શઘલાવો•હરગેજ•કબુલ•રાખે•નહી•અને•હું•આઈ•
માહારાં•પતરની•મારફતે•મોતેબર•દાખલાથી•બતલાવી•આપ
શ•કે•ફી•શને•બીલકુલ•ખોટો•અને•વગર•પાઈઆનો•છે•તથા
તવારીખોની•અને•બીજી•કેતાબોથી•ઊલટો•અને•શચાઈથી•
વેગલોછે•માંટે•તે•ઊપર•કોઈબી•વીદાઆવાંન•ધરશથ•ભરો
શો•લાવે•હેવી•આશા•વાજબીની•રીતે•રખાઈ•શકાતી•નથી*

જગત•મીતરનો•શેઆંણો•અધીપતી•પોતાનાં•ચોપાંની
આંને•૨૮૩•મે•શફે•લખેછે•જે•"હજરત•જરતોશતનાં•શ
નેનાં•(૨૨૩૯)વરશ•અતરેનાં•શઘલા•પારશીઓ•કબુલ•કરે
ચ" *જાંણવુજે•ફી•બોલવુંબી•શરતાપા•ખોટું•અને•શચાઈ
થી•વેગલુછે•કાંઈજે•અગારજો•અતરેનાં•શઘલા•પારશીઓ•ફી
શનેને•કબુલ•રાખતા•હતે•તો•તેવીશે•અતરે•કશી•ભાંજગડ•
ચલાવવાનુ•કારણ•પડતે•નહી•અને•આજ•ઘણાં•વરશ•થાઈ
આં•તથા•હાલમાં•અતરે•ફી•બાબદમાં•તકરાર•ચાલેચ•તે•તક
રાર•શપાણામાંબી•ચાલતે•નહી•અને•જગત•મીતરનાં•અધીપ
તીનેબી•ફી•બાબદમાં•તશદી•લેવાની•કશી•અગાત•પડતે•નહી•
પણ•ઊપલી•બીના•ઊપરથી•તથા•કેટલીઈક•ગુજરાતી•કેતાબો—
ચોપાંનીઆં•તથા•વરતમાંન•પતરો•ઊપરથી•ચોકશ•રીતે•શા
બેત•થાઈચ•કે•અતરેનાં•શઘલા•પારશીઓ•ફી•શનેને•કબુલ•

રાખતા•નથી* હમો•ધારીએચ•કે•અતરેનાં•પારશીઓમાંથી•ઘ
ણાતો•રૂપીઆનો•માતરે•એક•આંનો•એ•શાનેને•કબુલ•રાખતા•હ
શે•અને•બાકીનાં•પંદર•આંનાં•એ•ખોટા• શાનેનો• ઈનકાર•કર
તા•હશે* હેવું•છતાં•જગત•મીતરનો•બનાવનાર•કશા•આધાર•
ઊપરથી•પોતાનાં•ચોપાંનીઆંમાં•લખેચ•કે•અતરેનાં•શઘલા•
પારશીઓ•એ•શાનેને•કબુલ•કરેચ•તેહની•હમોને•શમજ•પડતી•
નથી* કેટલા•એક•ગરંથકારોએ•બનાવેલી•કેતાબો• ઊપરથી•
જરતોશતી•શાનેની•ગણતરી•કરીને•રેહનુમાએ•જરતોશતીમાં•
જે•વરશ•લખેઆંચ•તેહમાં એક•જગોએ• ૪૦ વરશની• તથા•
બીજી•જગોએ• ૯ વરશની•ભુલ•થાઈચ• (કે•જે•ભુલ•જગત•
મીતરને• ૩૮૩—૩૮૪ તથા• ૩૮૫ મે•શફે•બતલાવી•આપીચ)
તે•ઊપરથી•જગત•મીતરનો•ચંચલ•અધીપતી• પોતાનાં•વાંચ
નારાઓને•હેવું• શમજાવવા•માંગેચ• કે•જરતોશતી•શાનેની•
બાબદમાં•રેહનુમાએ• જરતોશતીનાં• બનાવનારે•ચલાવેલી•ત
કરાર•કશુ•વજન•ધરાવતી•નથી* જગત•મીતરનો• બનાવના
ર•પોતાનાં•ચોપાંનીઆંનાં•બીજા• ભાગમા•હેવો• અભીપરાએ•
આપેચ•કે• "ઈનશાનછે•તે•ચુક•કરેઆ•વગર•રેહતુ•નથી•અ
ને•એક•આદમી•જો•ચુક•કરે•અને•પછી• કબુલ•કરે• કે•મેં•ફ
લાંણી•ભુલ•કીધીચ•તો•તેમ•કીધાથી•તેહની•કાબેલી•અતને•ધો
કો•પોંહોંચતો•નથી•મગર•તેહની•આબરૂ•અને• લોકોમાં•તેહ
ની•શચાઈ•પર•એતબાર•વધેચ †" *ફુ•એ•વીચાર•શંગાથે•એક
મલતો•થાઈને•જગત•મીતરનાં•બનાવનારને•જાંણ•કરૂચ•કે•

---

† જુવો•જગત•મીતરને•શફે• ૩૮૯ તથા• ૩૯૦

રેહનુમાઈ·જરતોશતીમાંથી·જગત· મીતરનાં·બનાવનારે·બત
લાવી·આપેલી·ચુક·વીશે·કુઈ·રેહનુમાઈનાં·અધીપતીને·પુછીઊ
તેવારે·તેણે·ઈ·બંધે·ચુકને·કબુલ·કીધી·પણ·કેહેવા·લાગો·જે
તેણે·કેતાબોનાં·દાખલા·આપીને· રેહેનુમાઈ·જરતોશતીમાં·
શાબેત·કરી·આપેઊચ·કે·જરતોશતી·શનેનાં·(૨૨૩૯)વરશ·
થઆને·અદલે·(૨૪૦૦)થી·રધારે·થાઈચ·માટે·તેહની·ગણતરી
માં·(૪૦)વરશની· ભુલ·થાઈચ· તેથી·હેવી· શાબેતીને·કશો
ધોકો·પોહોંચતો·નથી—તેણે·કાંઈ·શમાચારનાં· પંચાંગ·પર
ગટ·કરનારની·પઠે·જરતોશતી·શનેનો·ચોકશ·દાંહાડો·વાર
તથા·વરશ·મુકરર·કરવાનો·ઠાકો·રાખેઓ·નથી—તેણે·તો·
કેતાબોની·શાખશીથી·બતલાવી·આપેઊચ·કે·આપણો·બરહક
પેગંમબર· આશરે·ચોવીશ·શદી·ઊપર·થાઈ·ગઈઓચ—બા
વીશ·શદી·ઊપર·થાઈ·ગઈઓ· નથી*માટે· ઊપર·કહેલી·ચુક
થી·મુલ·તકરારને·કશો·ધોકો· પોહોંચતો·નથી·અને·રેહેનુમા
ઈ·જરતોશતીનાં·અધીપતીનાં·બોલવાનું·વજન·હલકું·થતું·ન
થી·તે·વાત·શઘલા·શેઆંણાં·વાંચનારા·શાહેબો·કબુલ·કરશે*

શઘલા· વીદેઆવાંન· ઇઊરોપીઆંનોમાં· વખણાઈલા·
આંકુવીટીલ·ડુ· પીરોન· નાંમનાં· ફરાંશીશે· જરતોશતી·ધ
રમ·વીશે·તથા·માજદીઅશની· દીનના· પુશતકો· વીશે·જેટ
લી·શોધ· કરીચ·તેટલી· શોધ· બીજા·કોઈ· ઇઊરોપીઆંને·
કરી·નથી·અને·ઈ·કારણશર·ઈ·ચંચલ·ઇઊરોપીઓંન·પોતા
ને·દેશથી·શ્રી·હીનદુશનાંન·ખાતે·આવેઓ·હતો·અને·શ્રી·શ્રુ
રત·તથા·બીજાં·શેહેરોમાંથી· આપણી·દીન·આઈનની·ઘણી
ઈક·કેતાબો·ઈખટી·કરી·ફરાંશીશી·જબાંનમાં·તરજુમો·કરી

ને•પોતાને•દેશ•લઈ•ગઈઓ•હતો•તે•ગરંથકારનો•દાખલો•રે
ફુરમાઈ•જરતોશતીનાં•અધીપતીઈ•આપેઓ•હતો•તેહને•રદ
કરવાનાં•જગત•મીતરવાલાઈ•અમશાથકાં•ફ્રેકટનાં•ફાંશં•મારે
આંય*જગત•મીતરનો•બનાવનાર•લખેછેજે•આંકુવીટીલ•ડુ
પીરોન•હજરત•જરતોશતનાં•જનમારાનાં•વરશ•અરશટાથી
લખી•ગીઓય•અને•તેહનો•તથા•બીજા•ઈઊરોપીઆનોનો•
આધાર•ઈઊનાંની•ગરંથકારોનાં•બનાવેલાં•પુશતકો•ઊપર•ર
રહેલોછે*પણ•હું•આંકુવીટીલનાં•પોતાનાં•ઈકરાર•ઊપરથી•
તરે•શાબેત•કરી•આપુય•કે•ઈ•નાંમોચા•ફરાંશીશો•ઈખલા•ઈ
ઊનાંની•ગરંથકારોનાં•આધાર•ઊપરથી•હજરત•જરતોશત
નાં•જનમારાનાં•વરશ•લખેઆં•નથી•પણ•તેહની•વીરૂધમાં,
ઈઊનાંની•તથા•બીજા•કદીમ•ગરંથકારો•તથા•ઊગમણ•પરાંત
માં•બનેલી•તવારીખની•કેતાબો•તથા•પારશી•લોકોની•કેતાઆ
ઊપરથી•ખોલ•કાહાડીને•હજરત•જરતોશતનો•જનમારો•કહા
જમાંનાંમાં•થાઈઓ•હતો•તે•વાત•શાબેત•કરી•આપીય*"ઈકા
મી•ડેશ•ઈનીશકરીપશનશ•" હેવે•નાંમનાં•ગરંથમાં•આંકુ
વીટીલ•ડુ•પીરોને•છપાવી•પરગટ•કરેલા•રેશાલામાં•ઈ•ધુંધી
ફરાંશીશ•લખેછેજે•"કદીમ•ગરંથકારો•તથા•ઊગમણ•પરાં
તમાં•બનેલી•તવારીખનાં•પુશતકો•તથા•પારશી•લોકોનાં•હાથ
માં•બાકી•રહેલી•કેતાબોમાંથી•ખોલ•કાહાડીને•જરતોશતનો•
જમાંનો•તેણે•મુકરર•કરેઓય*"ઈ•રેશાલામાં•તથા•જંદ•અવશ
તાનાં•તરજુમાંનાં•ગરથમાં•આંકુવીટીલે•આથમણ•તથા•ઊગ
મણ•પરાંતનાં•ઘણાંક•ગરંથકારોનાં•દાખલા•આપેઆય•તે•
છતાં•જગત•મીતરનો•બનાવનાર•અણજાંણપણાંથી•લખેય•કે

આંકુવીટીલે•ફિખલા•ઇઊનાંની•તથા•બીજા•ઇઊરોપીઆન•ગ
રંથકારોનાં•આધાર•ઊપરથી•જરતોશતનાં• જમાંનાંના•વરશ
લખેઆંય•પણ•તે•વાત•શરીઆંમ•ખોટીછે*

આગલા•જમાંનાંમાં• " શીમીરામીશ• " નાંમની•રાંણી
આશીરીઆ•દેશમાં•થાઇ•ગેઇય•તેહને• હજારો•વરશ•થાઇ•ગ
ફિઆંય•અને•તે•જમાંનાંમાં•અથવા• તે•પછે•થોડે•વરશે•બને
લી•કોઇ•તવારીખ•હાલમાં•રહેલી•નથી•માટે•જુદા•જુદા•ઇઊ
રોપીઆંન•ગરંથકારો•ફિ•રાંણીનાં•જમાંનાં•વીશે•જુદાં•જુદાં•
મત•આપીને•શેકડો•વરશનો•તફાવત•પડે•તેટલાં•વરશો•લખી
ગફિઆય•તેહેનો•જગત•મીતરનાં•બનાવનારે•પોતાના•ચોપાં
નીઆંને• ૩૮૭ તથા• ૩૮૮ મે•શફે•દાખલો•આપેઓય•તે•ઊ
પરથી•શઘલી•બાબદમાં• ઇઊરોપીઆંન• ગરંથકારોની•તવારી
ખ•બીલકુલ•ખોટી•પડતી•નથી*

ખરીશટીઆંન•લોકોની• બાઇબલમાં• " કોરેશ " નાં
મનાં•શ્રી•પરશીઆનાં•ફિક•પાદશાહ• વીશે•લખેલુંછે•જે•તે•પા
દશાહે•કેદ•પકડાફિલા•ઇઆહુદીઓને• છોડી•મેલવાનો•તથા•
તેવોનાં•દેવલને•ફરીથી•બાંધવાનો• હોકમ• કીધો•હતો*ફિ•પાદ
શાહ•વીશે•ઇઊરોપીઆંન•ગરંથકારો•લખેછે•જે•ઇઊનાંની•ગ
રંથકારો•શ્રી•પરશીઆ•અથવા• ઇરાંનનાં•પાદશાહ•શાઇરશ•
વીશે•લખી•ગીઆય•તે• પાદશાહને•બાઇબલમાં•"કોરેશ" નું
નાંમ•આપેલુછે* શાઇરશ•પાદશાહ• વીશે•કેટલાફિક• ઇઊરો
પીઆન•ગરંથકારોફિ•હેવુ•મત•આપેલુછે•જે•કેખુશરો•પાદશા
હને•ઇઊનાંનીઓ•શાઇરશને•નાંમે•ઓલખતા•હતા*જગત•
મીતરનાં•બનાંવનારે•પોતાનાં•ચોપાંનીઆંને• ૩૮૮ તથા• ૩૮૯

મેં·શર·રીચરડશન નો· દાખલો·બતલાવેઆય·તે·ગરંથકારે
બનાવેલી·ફારશી·તથા·અરબી· ડીકશનેરીનાં·દીબાચામાં·હેવું
બતલાવેઉય·કે·બાઈબલમાં· " કોરેશ· " વીશે· લખેઉય·
તે·પાદશાહ·કાંઈ· " શાઈરશ· " હોએ·નહી· કાંએજે·બાઈબ
લમાં· તથા· ઈઆહુદી· લોકોની· તવારીખમાં· બતલાવેઆ·
મુજબ· ઈશ્રુ· ખરીશટનાં· જનમની· આશરે · (૩૮૫) વ
રશ· અગાઉ· " કોરેશ " પાદશાહે · ઊપલો· હોકમ·કી
ધો·હતો· અને·ઈઊનાંની· તથા· ઈઊરોપીઆંન· ગરંથકારો
નાં·બતલાવેઆ· મુજબ· ઈશ્રુ·ખરીશટનાં· જનમની· (૫૨૯)
વરશ·આગમચ· " શાઈરશ· " મરણ·પાંમેઓ· હતો·માંટે·
એ·બંધે·પાદશાહ·એકજ·નહી·હોએ*હેવું·બતલાવેઆ·પછે·રી
ચરડશન· પોતાનો·અભીપરાએ·એ·પરમાંણે·લખી·જણાવેચ·કે·ઊ
પર·કહેલો· " કોરેશ· " તે·એક·શરદારને·કેહેચ·કે·જે·શર
દાર· " ડેરાઈઅશ·ધી·મીડ" ઈઆને·શ્રી·ઈરાંનનાં·પાદશા
હ·અરદેશર·દારાજદશતનાં· હાથ·હેઠલ· થાઈ·ગએઓ·હતો·
અને·બાબીલોન·શેહેર·હાથ·કરવામાં·શાંમેલ·હતો—કાંએજે·ઈ
શ્રુ·ખરીશટનાં·જનમની·(૩૮૮)વરશ·આગમચ·અરદેશર·થા
ઈ·ગએઓચ·તે·તારીખ·ઈઆહુદીઓની·તારીખ·શાથે·એકમ
લતી·આવેચ* રોચરડશને·એ· બાબદમાં·અપેલાં· હેવાં·મત·
ઊપરથી·જગત·મીતરમાં· બતલાવેઆ· મુજબ·હેવો·અરથ·ની
કલતો·નથી·જે· " ઈરાંનનાં· પાદશાહ·કેખુશરોની·પાદશાહી
ની·મુદત·વીશે·શ્રી·ઈઊનાંનનાં·અને· ઈઆહુદી·ગરંથકારો·
વચે·બેએ·શદી·અથવા· (૨૦૦)વરશનો·તફાવત·પડેચ·અને·
જુશાનો·ધરમ·પાલનારાઓનાં· પુશતક·શાથે·જો·ઈરાંનનાં·

પુશાતકો•શારખાવીઈ•તો•તેહ્નેની•તારીખ•ફક•મલતી•થાશે•પણ
ઇઊનાંનનાં•લખનારાઓ•(૨૦૦)વરશ•પછવાડે•પડેઆય• ”
(જુવો•જગત•મીતરને•શફે• ૩૮૮ તથા• ૩૮૯ મે*) ફુંઈ•
“ રીચરડશનશ• ડીકશેનેરી” નો•આખો•દીબાચો•પરથમથી•તે
શેવટ•શ્રુધી•વાંચી•જોઈઓ•પંણ• તેહ્માં•હેવી•કશી•મતલબ•
લખેલી•નથી*રીચરડશનનાં•લખવાની•મતલબ•ફટલીજછે•કે
ઊપર•કહેલા• “ કોરેશ ” ને•ઇઊરોપીઆંન• ગરંથકારોઈ•
“ શાઇરશ• ” પાદશાહ•કરીને• ગોઠવી• બેશાડેઓય•તે•વા
ત•ઇઊનાંની•તથા• બાઇબલની•તથા• ઇઆહુદીઓની•તવા
રીખથી• ખોટી•પડેચ• કાંઈજે• “ શાઇરશ ” ની• પછે•
(૧૪૪) વરશે• “કોરેશ•”થાઇ•ગઈઓય*હેવું•છતાં•જગત•મી
તરનાં•બનાવનારે•રીચરડશનનાં•ગરંથમાંથી•ફક• જુદીજ•ત
રેહ્નો—નવાઇ•જેહેવો•અને•પોતાને•મન•ભાવતો•અરથ•કીધો
ચ•અને•હેવા•વગર•પાઈઆનાં•આધાર•ઊપરથી•પોતાનાં•જર
તોશતી•તથા•બીજા•વાંચનારાઓને• હેવું•શમજાવેચ•કે• “ ક
દીમ•વખતથીજ•આપણાં•શને•વીશે•ઇઊનાંની•લોકોઈ•(૨૦૦)
વરશનો•તફાવત•રાખેઓચ• ” *માટે•ફુઈ•કીધેલા•ખોલાશા
ઊપરથી•શઘલાઓનાં•જોઈઆમાં•આવશે•જે•જગત•મીતરનાં
બનાવનારના•બતલાવેઆ•મુજબ• “ કદીમ•વખતથી•આપણાં
શનેમા•ઇઊનાંનીઓઈ•(૨૦૦)વરશનો•તફાવત•”રાખેઓ•ન
થી•તથા•ઇઊનાંની•અને•તેઓનાં•આધાર•ઊપરથી•ઇઊરોપી
આંન•ગરંથકારોની•આપેલી•મુદત•શઘલી•પરકારે•વગર•પાઈ
આની•નથી*જગત•મીતરનાં•અધીપતીને•ઘટેચ•જે•હ્વેથી•પો
તાના•અણજાંણાં•વાંચનારાઓને• હેવો•ભુલાવો•ખવાડે•નહી•

અને·પોતાની·ચુકને· જગાત·મીતરનાં· ૬ ઠા·આંકમાં·ઊતા
વલેથી·સુધારે*

અબુરેહાંન·બીરૂની·નાંમનાં·ઈક·નાંમીચા·ફારશી·ગરંથકા
રે·ઈઅજદેજરદી·શને· ૩૯૮ માં·બનાવેલી·તફહીમ·નાંમની·
કેતાબમાં·લખેલુછે·જે·જરતોશત·કે·જેણે·કબીશો·કીધો·હતો
તે·જરતોશતથી·તે·ઈઅજદેજરદ·શેહરીઆરનાં·જમાંનાં·સુધી
(૧૨૧૮) વરશ·થાઈઆં·હતાં·તે·કેતાબનો·દાખલો·રેહનુમાઈ·
જરતોશતીમાં·આપેઓ·હતો· તેહને·જગાત·મીતરનો·બનાવ
નાર·રદ·કરી·શકેઓ·નથી·માટે·લખેછે·જે·ઈ·જરતોશત·કાં
ઈ·આપણો·પેગમબર·નહી·હતો—ઈતો·નજુમી·હતો*ઈ·અમ
શથકું·ખોટું—નજીવુ·અને·અકલથી·ઊલટું·બાંહાંનુછે·કાંઈજે·
ફારશી·કેતાબોમાં·લખેલુછે·કે·જે· જરતોશતે·કબીશો·કીધો·
અને·હવે·પછે·કબીશો·કરવાને· ફરમાવેઊ· તેજ·જરતોશત·
વીશે· અબુરેહાંન· ઓશતાદ·પોતાની·તફહીમમાં· લખી·ગઈ
ઓચ·અને·વલી·ઘણી·ખરી·ફારશી·તથા·અરબી· કેતાબોમાં
લખેઆ·મુજબ·આપણો·પેગમબર·(૨૪૦૦)થી·વધારે·વરશ·ઊ
પર·થાઈ·ગઈઓચ·તેજ·પરમાંણે·તફહીમે·અબુરેહાંનમાં·લખે
લાં·વરશાની·ગણતરી·ગણીઈચ·તો·(૨૪૦૦)થી·વધારે·વરશ·
થાઈચ·માટે·ચોકશ·રીતે·શાબેત·થાઈચ·કે·અબુરેહાંને·જે·જ
રતોશત·વીશે·પોતાની·તફહીમમાં·લખેઊચ·તે·પારશીઓનો·
પેગમબર·હતો*ઈ·બાબતમાં·હાજી·મહમદ·હાશમે· બનાવેલી·
" દબેઊલ·હજલ· " નાંમની·કેતાબમાંથી·તારીખ· ૧૦ મી·ઈપ
રેલનાં·જાંમે·જંમશેદમાં·જે·દાખલો· આપેઓ·હતો· તે·વીશે
" જગાત·મીતર· " નો·શેઆંણો·અક્ષીપતી·લખેછે· જે· "તે

કશી•રીતે•નીશાં•કરે•હેવો•નથી*" પણ•હેવી•રીતે• વગર•આ ધારે•અને•વગર•કારણે•નજીવો•વાંધો•લીધાથી•દરેઊલ•હજસ કેતાબની•મોતેબર•દલીલ•હરગેજ•રદ•થનાર•નથી•તે•શાનજાં ણવું*હજરત•જરતોશતને•કેટલાઈક•ફારશી•ગરંથકારો•પેગ મબર•કરીને•કબુલ•રાખતા•નહી•હતા•માટે•તાઅશ્રુબની•રાહે તેહને•હકીમ•કરીને•લખી•ગઈઆય•તે•ઊપરથી•વાજબીની•રા હે•હેવું•કેહેવાઈ•શકશે•નહી•જે•તફ્હીમે•અબુરેહાંનમાં•જે•જ રતોશતનાં•શનેનાં•વરશ•લખેઆંય•તે•જરતોશત• કાંઈ•પાર શી•લોકોનો•પેગમબર•હતો•નહી*(૨૪૦૦)વરશ•ઊપર•કોઈ• નાંમીઓ—મશહુર•અને•મોહોટે•મરતબે•પોંહાંચેલો• બીજો• જરતોશત•થાઈ•ગઈઓ•નથી•જે•તેહનાં•શનેનાં• વરશ•અબુ રેહાંન•જેહવો•ઓશતાદ•પોતાની•કેતાબમાં• ઈઅજદેજરદી• તારીખનાં•બઈઆંનમાં•દાખલ•કરે*જરતોશત• નાંમનો•બી જો•કોઈ•અદના•અને•હલકા•મરતબાનોં•હકીમ•અથવા•નજુ મી•થાઈ•ગીઓ•હોઈ•તેહનો•શને•તફ્હીમમાં•દાખલ•કરવાને• અબુરેહાંનનાં•જેહવો•કાબેલ•ગરંથકાર•મુનાશેબ•જાંણે•નહી તે•ખુબ•ઈઆદ•રાખવું•અને•તે•ઊપર•જગત•મીતરનાં•અધી પતીઈ•શારી•પઠે•ધેઆંન•પોંહોંચાડવું* બીજુ•ઊપર•કહેલા• કાબેલ•ઓશતાદ•અબુરેહાંન•બીરૂનીઈ•આશરે•આઠશોથી•વ ધારે•વરશ• ઊપર•શને• ૩૯૮ ઈઅજદેજરદીનાં•શાલમાં•જે• " તફ્હીમ• " બનાવીય•તેહમાં•જે•જગોઈ•શ્રી• ઈરાંનનાં•જ રતોશતી•પાદશાહ•ઈઅજદેજરદની•તારીખનું•બઈઆંન•કીધુ ય•અને•જેહમાં•જરતોશતનો•શને•લખેઓય• તે•શઘલું•બઈ આંન•નીચે•લખી•જણાંવીય•અને•તે•ઊપર•જગત•મીતરનાં•

અધીપતીનુ·તથા·શઘલા·દીનદાર·જરતોશતી·વાંચનારા·શાહે
ઓનુ·ધેઆંન·પોહોંચાડવા·માંગુચ*

તફ્શીમે·અબુરેહાંન·મયે·લખેલું·પાદશાહ ઇઅજદેજરદની· તારીખનું· બઈઆંન*

“ હું·ઇઅજદેજરદની·તારીખ·વીશે· કહુંચ·કે·ઈ·બાંધે
લી·તથા·બનાવેલી·મજુશી·લોકોનીછે·તે·ઈ· લોકોનાં·વરશો
માં·વરશોનો·કબીશોછે·તે·હર·ઈકશોને·વીશ·વરશે· ઈક·માશ
વધારે·આવેછે·તે·અશલી·નોબતો·પરમાંણે·ઇઆને·અશલી·
મહીનાંની·તરતીબ·માફક·ઈક·ઈક·મહીનો·કબીશાની·નોબતે
વાર·વાર·આવે·અને·પાંચ·દાહડા·ખંમશોનાં·તેહની·શાથે·લ
ગેલા·રેહછે* ☞ હવે·ચોકશછે·કે·જરતોશતથી·તે·ઇઅજદેજ
રદ· લગી·ઈક·હજાર·બશોને·અઠાર·વરશ·થાઈચ·અને·માલું
મછે·કે·કબીશો·ઈહનાં·હોકંમથી·હકદાર·થાઈલો·હતો·માંટે·ઘ
ટારતછે·કે·મુશાતરકે·ઈટલે·વધારાનાં·પાંચ· દાહડા·દેઈ·મહી
નાંની·પાછલ·હોઈ* ”

હવે·જુવો·અકલમંદ·વાચનારા·શાહેબો·તમો·વીચાર·ક
રો·કે·જે·જગોઈ·જરતોશતી·પાદશાહ· ઇઅજદેજરદની·તા
રીખનું·બઈઆંન·ઊપર·કહેલી·મોતેબર·કેતાબમાં·આવેલુછે
તે·જગોઈ·ઊપલી·ઈબારતમાં·શાફ·ઊઘાડુ· લખેછે·જે· “ઈ·
તારીખ·મજુશીઓ·ઇઆને·જરતોશતી·લોકોની·બાંધેલીછે·
અને·ઈ·લોકો·ઈક·શો·વીશ·વરશે·કબીશો·કરેચ· અને·નોબ
ત·પરમાંણે·ઈક·માશ·વધારેચ·અને· ☞ ચોકશછે·કે·જરતોશ
તથીતે·ઇઅજદેજરદ·લગી·ઈક·હજાર·બશોને·અઠાર·વરશ·થાઈ

ચ•અને•માલુમછે•કે•કબીશા•હેનાંહોકમથી•હકદાર•થાઈલો•હ
તો "*ઈ•ઊપરથી•શાફ•આઈનાની•મીશાલે• શાબેત•થાઈચ•
કે•જે•જરતોશતનાં•હોકમથી•કબીશા•હકદાર•થાઈલો•હતો•અ
ને•શ્રી•ઈરાંનનાં•જરતોશતી•પાદશાહ• ઈઅજદેજરદનાં•જમાં
નાં•શ્રુધી•થતો•આવેઓ•તે•જરતોશતને•ઈઅજદેજરદ• શ્રુધી
(૧૨૧૮)વરશ•થાઈઆં•હતાં•અને•પેગમબર•શીવાઈ•બીજા•કો
ઈ•અદના•શખશનાં•હોકમથી•કબીશાનાં•જેહેવું•માહાભારત
કાંમ•હકદાર•થાઈ•નહી• † માટે•મોકશ•રીતે•શાબેત•થાઈચ•કે•

---

† શેઅાંણાં•વાંચનારા•શાહેબોને•માલુમ•થાઈજે• અબુરે
હાંન•બીરૂનીઈ•પોતાની•તફ્હીમમાં•આપણાં•પેગમબર•હજરત•
જરતોશત•શીવાઈ•બીજા•કોઈ•જરતોશત•વીશે•કોઈ•જગોઈ
લખેઊ•નથી•તેઊપરથી•તથા•ઊપર•કહેલી•દલીલ•ઊપરથી•શા
બેત•થાઈચ•કે•અબુરેહાંને•જરતોશતની•તારીખનાં• વરશ•લ
ખેઆંચ•તે•આપણાં•બરહક•પેગમબરની•તારીખનાં•વરશછે—
ઈ•નાંમનાં•બીજા•કોઈ•શખશની•તારીખ•ઈ• નાંમીચા•ઓશ
તાદે•લખી•નથી*બીજું•અબુરેહાંન•પોતાની•તફ્હીમમાં•ગહં
મબારનાં• બઈઆંનમાં • લખેછે • જે• " જરતોશતે• વરશ
ના • દાહાડાઓનાં• ભાગ• કીધેલાછે• કે•તે• હરઈક• ભા
ગમાં• ઈજદ• તાલાઈ• આશમાંન • તથા• જમીન • તથા•
પાંણી• તથા• આદમી• વગરે• બીજી•પેદાઈશ•પેદા•કીધી•તે•હ
રઈક•ભાગનાં•પેહેલા•પાંચ• દાહાડાને• ગહંમબાર•કરીને•કેહે
ચ* "(જુવો•મરહુમ•મુલાં•ફીરૂજે•તારીખ• ૨૭ મી• અકટોબ
ર•શને• ૧૮૨૬ ની•તારીખે• મુમબઈ• શમાચારમાં•છપાવી•પ
પરગટ•કરેલુ•ચરચા•પતર*)હવે•જે• જરતોશત•વીશે•અબુરે
હાંન•ઈ•રીતે•લખી•ગીઓચ•તે• જરતોશત•આપણો•પેગમબર
હતો•હેવું•ઊપલી•ઈબારત•ઊપરથી• મોકશ•રીતે• શાબેત•થા
ઈચ•અને•તેજ•જરતોશતની•તારીખ• અબુરેહાંન•પોતાની•ત
ફ્હીમમાં•લખી•ગીઓચ•માંટે•તે•જરતોશત•કોઈ•બીજો•શખશ•
હોઈ•નહી•તે•શત•જાંણવું*

આઈ•મોપાંનીઆંનો•બનાવનાર*

કબીશાને·હકદાર·કરનાર·જરતોશત·પારશીઓનો·પેગમબર
હતો·તે·શીવાએ·બીજો·કોઈ·ધણી·હેવો·હોકમ· આપી·શકે·ન
હી*વાશતે·અબુરેહાંને·પોતાની·કદીમ· અને·મોતેબર·તફ્હીમ
માં·જે·વરશ·લખેઆંચ·તે·આપણાં·બરહક·પેગમબર· શાહેબ
નાં·જમાનાનાં·વરશ·લખેઆંચ—જરતોશત·નામનાં·બીજા·પર
બાડા·શાખશનાં·જમાનાનાં·વરશ·લખેઆં·નથી·અને·ઊપર·
ટાંકેલી·એબારતમાં·ઊપલા·મેહેલ·ઊપર·બીજા·શાખશનાં·જમા
નાંનાં·વરશ·લખાએ·નહી·અને·લાગુ· પડબી·નહી* માટે·હુ·
આશા·રાખુચ·કે·જગત·મીતરનો·ચંચલ·અધીપતી·એ·ઊપર
શારી·શોચના·રાખીને·પુરતી·રીતે·ધેઆન·પોંહાંચાડશે·અને
પોતાની·ખાતરી·થાએઆથી·પોતાની·ચુકને·કબુલ·કરશે·તથા
પોતાને·હાથે·શ્રુધારશે*માહારી·મતલબ·એટલીજછે·કે·જે·શ
ને·ખરો·દીશે·અને·અકલ·કબુલ·કરે·તેહેવો·હોએ·તથા·ઘણાં
ખરા·મોતેબર·ગરંથકારોની·શાખશીથી·શાબેત· થાએ·તે·શ
નેને·ખરો·ઠેડવવો·તથા·કબુલ·રાખવો·અને·હું·ધારૂચ·કે·જ
ગત·મીતરનાં·બનાવનારની·તથા·શઘલા·દાનેશમંદ· જરતો
શતીઓનીબી·મતલબ·એહેવીજછે·માટે·આપણને·ઘટેચ·કે·એ
અગતની·બાબદમાં·ખોટી—નકાંમી·અને·નજીવી·તથા·ટંટા
બખેડાની·તકરારને·પડતી·મેલીને·ધીરજથી—વગર·તાઅશ્રુબ
થી·તથા·વગર·તરફદારીથી·તજવીજ·કરીએ·અને·ખરો·શને·શો
ધી·કાહાડવા·તથા·તેહેકીક·કરવાની·કોશેશ· કરીએ·અને·એ·
કારંણશાર·આગલા·તથા·હવડાંનાં· જમાનાનાં· ચંચલ·ઈઊ
રોપીઆંન—અરબી—ફારશી·તથા·પેહેલવી· તથા·બીજા·ગરં
કથારોનાં·પુશતકો·તપાશી·જોઈએ*

(૮૩૦) વરશ·ઊપર·નાંમીચા·ફાજેલ·ઊશતાદ·અને·પંકાઈલા·નજુમી·અબુરેહાંન·બીરૂનીઈ·બનાવેલી·તફહીમ·નાંમની·મોતેબર·કેતાબનાં·કોલ·મુજબ·આપણાં·બરહક·પેગાંમબર·હજરત·જરતોશતથીતે·ઈઅજદેજરદ·લગી·(૧૨૧૮) વરશ·થાઈચ·ઈ·કોલ·અબુરેહાંને·આગલી·તવારીખો·તથા·બીજી·કેતાબો·ઊપરથી·તેહકીક·કરીને·લખેઓ·હશે· હેમાં·કશો·શંખે·નથી*ઈ·મોતેબર·કેતાબનાં·કોલને·બીજી·હેવીજ·મોતેબર·કેતાબોની·શાખશીથી·ટેકો·મલેચ·કાંઈજે·આશરે·(૨૦૦)વરશ ઊપર·બનેલી·દબેશતાંન·કેતાબમાં· "શારબે·કાશમર" નો·ઈહેવાલ·લખેલોછે·તે·દાખલાથીબી· અબુરેહાંનનો·કોલ·મજબુતી·પકડેચ*ઈ·દાખલો· " રેહનુમાઈ·જરતોશતી " નાં·અધીપતીઈ·પોતાનાં·ચોપાંનીઆંમાં·વીગતવાર·લખી·જણાંવેઓચ·તેઊપરથી·જોઈઆમાં· આવેછેજે·દબેશતાંન·કેતાબનાં·બનાવનારે·ઈ·દાખલો·તવારીખની·કેતાબો·ઊપરથી·તેહકીક·કરીને·દબેશતાંન·કેતાબમાં·દાખલ·કીધોચ·ઈટલુજ·નહી·પંણતે·શાથે·મેહમુદ·કુશેન·તબરેજીઈ·,બનાવેલી· " બુરહાંને·કાતે· " નાંમની·નાંમીચી·ફરહંગમાં· તથા·બશોથી·વધારે·વરશ·ઊપર·શ્રી·હીનદોશતાંનનાં·પાદશાહ· અકબર·તથા·પાદશાહ·જીહાંગીરની· ફરમાઈશથી· ૪૪ ફરહંગો·તથા·ઘણીઈક·તવારીખની·કેતાબો·તથા·જંદ·પાજંદની·કેતાબો·ઊપરથી·જમાલુદીન·કુશેન·નાંમનાં·નાંમીચા· ઓશતાદે· " ફરહંગે·જેહાંગીરી· " નાંમની·ઈક·મોતેબર·કેતાબ·બનાવીચ·તેહમાં·તથા·"તારીખે·જાંહાંનુમા"મધેબી·ઈ·શારવનાં·જાહાડનો·દાખલો લખેલોછે·તે·ઊપરથી·ચોકશ·રીતે·માલુમ·પડેછેજે·હજરત·જ

રતોશતે•શ્રી•ખોરાશાંનનાં•ઈક•પરગણાં•મધે•શ્રી•કાશમર•નાં મનાં•ગાંમમાં•ઈક•શારવનુ•ઝાડ•વાવેઉં•હતુ•તે•ઝાડ•ખલીફા•મુતવકલે•અબાશીનાં• હુકમથી•ખોરાશાંનનાં•હાકમે•કપાવી•નાંખેઉ•તે•વેલાઈ•તે•ઝાડની•ઊમર•(૧૪૫૦)વરશાની•થાઈલી•હતી•અને•ઈ•શારવનુ•ઝાડ•કાપેઉં•તે•પછે•થોડે•દીવશે•મુતવકલ•મારેઓ•ગઈઓ•અને• તવારીખની• કેતાબોમાં•લખેઆ•પરમાંણે•ઈઅજદેજરદનાં• જલુશ•પછે•(૨૨૯)વરશે•મુતવકલ•મારેઓ•ગઈઓ• † માંટે•શારવનાં•ઝાડની• ઊમરમાંથી•ઈટલાં•વરશ• બાદ•કરીઈતો•(૧૨૨૧) વરશ•બાકી•રેહેચ• માંટે•ઈ•ગણતરી•પરમાંણે•તથા•ઊપર•કહેલી•કેતાબોનાં•કોલ મુજબ•હજરત• જરતોશતથીતે•ઈઅજદેજરદ•શ્રુધી•(૧૨૨૧) વરશ•થાઈય•અને•ઈ•દબેશતાંન•કેતાબનાં•તથા•ફરહંગે•બુરહાંને•કાતેનાં•તથા•ફરહંગે•જેહાંગીરીનાં•કોલને• અને•અબુરેહાંનનાં•કોલને•માતરે•તરણ• વરશનો•તફાવત•પડેચ✻ઈ•દબેશતાંન•કેતાબનાં•કોલને• “ જગત•મીતર ” નો•બનાવનાર•રદ•કરી•શકેઓ•નથી•અને•ઈ•કોલને•કોઈબી•દાખલા•અથવા•દલીલથી•ખોટો•પાડી•શકેઓ•નથી✻ “ જગત•મીતર ”

---

† નાંમીચા•ગરંથકાર•શર•જાંન•માલકમે•બનાવેલી•શ્રી ઈરાંનની•તવારીખનાં• પેહેલા• પુશતકને•(૧૬૫)મે•શફે•લખે છેજે•ઈઅજદેજરદ• બીન•શેહરીઆર•ઈશવી•શન•(૬૩૨)તથા હીજરી•શને•(૧૧)માં•શ્રી•ઈરાંનનાં• તખત•ઊપર•બેઠો•અને ઈજ•પુશતકને• ૨૮૦ મે•શફે•નોટમાં• લખેછેજે•મુતવકલ•હીજરી•શને•(૨૪૭)મુતાબકે•ઈશવી•શને•(૮૬૧)માં•કતલ•થાઈઓ•માંટે• ઈઅજદેજરદનાં• જલુશ•પછે•(૨૨૯) વરશે•મુતવકલ•મારેઓ•ગઈઓ✻

નો·બનાવનાર·દબેશતાંન·કેતાબની·તથા·ફરહંગે·બુરહાંને·
કાતે·તથા·ફરહંગે·જેહાંગીરીની· ઇબારત·ધેઆંન·રાખીને·
તપાશી·જોશોતો·તેહેનાં·જોઇઆમાં·આવશે·કે·ઇ·કોલ·" કા
ઇ·લોકોનાં·કહેઆ· " ઊપરથી·લખેઓ·નથી· પણ·તારીખે·
જાહાંગુંમા·તથા·બીજી·તવારીખની· કેતાબો·ઊપરથી·લખેલો
છે·કાંઇજે·દબેશતાંનના·બનાવનારે· ઊપર·કહેલાં·શરવનાં·
જહાડની·ઊમરનાં·(૧૪૫૦)વરશ·લખેઆંય·તેવીશે·દબેશતાંન
માં·શાફ·ઉઘાડી· રીતે·બોલેછેજે· "બેહેદીન·લોકો·તથા·મુશ
લમાંન·લોકો·તવારીખની·કેતાબોમાં· લખી· ગઇઆછે· " †
તેઊપરથી·તેણે·ઇ·કોલ· લખેઆય* અને· ફરહંગે·જેહાંગી
રીનો·બનાવનાર·શાફ·ઊઘાડુ·લખેય·કે·તેણે·તારીખે·જાહાં
ગુમા·ઊપરથી·ઇ·શરવનાં· જહાડની·(૧૪૫૦)વરશની·ઊમર·
લખીય*ઇ·જહાડની·અશલ·પેદાઇશ·વીશે·દબેશતાંનનો·બના
વનાર·પોતાની· કેતાબમાં·લખેછેજે· " તે·વખતનાં·(ઇઆ
ને·ઇ·જહાડ·કાપેઊ· તે·જમાંનાંનાં· બેહેદીન· લોકો·કેહેતા·
હતા·જે·શ્રી·જરતોશતે·ઇક·શાખ·બેહેશતમાંહેથી·લાવીને·કા

---

† જુવો·ઇશવી·શને·૧૮૧૫ માં·મોબેદ·ફરદુનજી·મરજ
બાંનજીઇ·મુમબઇ·શમાચારનાં· છાપાખાંનાંમાંથી·છાપી·પરગ
ટ·કરેલો·દબેશતાંન·કેતાબનો·ગુજરાતી·તરજુમો·શફે· ૫૬૯
મે*ઊપલા·ફકરામાં· " લખી· ગઇઆછે· " તે·જગોઇ·અ
શલ·ફારશી· દબેશતાંનમાં· ઇક·શબદ· વધારે· આવેલોછે·
તે·શબદ· ગુજરાતી· તરજુમો· કરનારે·મેલી· દીધોય*અ
શલ·દબેશતાંન·કેતાબમાં·ઇ·જગોઇ·વધારે·મજબુતીથી·લખેલુ
છેજે· "બેહેદીન·લોકો·તથા·મુશલમાંન·લોકો·તવારીખની·કે
તાબોમાં·તેરાકથી·લખી·ગઇઆછે*"

શાખર·શેહેરમાં·રોપી·હતી·તેહેનું·એ·શરવનું·જાહાડ·ઊગેલું·
હતું* " એ·છીલલા·તથા·તેહેની·આગામચનાં·ઊપર·કહેલા·
એકરાર·ઊપરથી·(જગત·મીતરનાં·કહા·મુજબ·)એ·શાખશી
ણું·વજન·કશી·રીતે·હલકું·થતું·નથી* એ·શરવનાં·જાહાડનો
દાખલો·મોતેબર·જાંણીને·ડાકટર·હાઈડે·તથા·આંકુવીટીલ·ડુ
પીરોને·પોતાનાં·ગરંથમાં·દાખલ·કીધોચ*ડેવીડ·શી·તથા·
એનટની·ટરાએર·નાંમનાં·વીહેઆવાંન·અંગરેજોએ·દખેશા
તાંન·કેતાબનો·અંગરેજી·તરજુમો·કરીને·તેહેનાં·તરણ·પુ
શતક·ઈશાવી·શને·૧૮૪૩ માં·શ્રી·પેરીશ·મધે·છપાવી·પરગટ
કરેઆંચ·તેહેનાં·પેહેલાં·પુશતકને·૩૦૮ મે·શફે·જે·જગોએ
એ·શરવનાં·જાહાડનો·દાખલો·આવેલોછે·તાંહાં·એનટની·ટ
રાએઅર·પોતાની·તરફથી·નોટ·મારીને·લખેછેજે· "ઊપર·ક
હેલા·(એટલેજે·દખેશાતાંનનાં·)એકરાર·મુજબ·અગરજો·
ઊપર·કહેલાં·વરશ·આફતાબી·ગણીએતો ☞ આપણાં·
(એટલેજે·ઈશાવી·)શનેની·(૬૦૪)વરશ·આગામચ·ઈઆને·
શ્રી·ઈરાંનના·પાદશાહ·ગુશતાશપના·જમાનાંમાં·એ·જાહાડ·
રોપેલું·હતું·પણ·અગરજો·માહાતાબી·વરશ·(એટલે
જે·માતરે·(૧૪૦૮)આફતાબી·વરશ·)ગણીએતો·એ·
શરવનું·જાહાડ·ઈશ્રૂ·ખરીશટની·(૫૬૨)વરશ·આગામચ·રો
પેલું·ઠરેચ·અને·મુતવકલનાં·મરણ·શ્રૂધીની·ગણતરી·ગણીએ
તો·ઈશાવી·શનેની·(૫૪૮)વરશ·આગામચ·એ·જાહાડ·રોપેલું·
હતું·હશે·ઠરેચ*" અબુરેહાંનના·કોલનો·દખેશાતાંનના·કોલ
શંગાથે·મુકાબલોકીધાથી·તથા·તવારીખનીકેતાબો·તપાશીઆથી
માલુમ·પડેચ·કે·દખેશાતાંન·વાલાએ·શરવનાં·જાહાડની·ઊમર

ના•જે•વરશ•લખેઆંચ•તે•આફતાબી•વરશછે•માંટે•દખેશાતાં
નના•ઊપલા•દાખલા•ઊપરથી• હીનટની•ટરાફઅરે• કીધેલી•
આફતાબી•વરશાની•ગણતરી•મુજબ•આપણો• બરહક•પેગામ
બર•હજરત•જરતોશત•(૨૪૫૪)વરશ•ઊપર•પાદશાહ•ગુશતા
શપનાં•જમાંનાંમાં•થાઇ•ગએઆચ•હેવું•કરેચ•અને•(૨૨૩૯)
વરશનો•જરતોશતી•શને•ખોટો•પડેચ † *

દખેશાતાંન•કેતાબની•મોતેબરી•વીશે•શર•ઊલીઅમ•જોનશે
તારીખ• ૧૯ મી•ફેબરવારી• ૧૭૮૯ ને•દને•"રોએઆલ•એશી
આટીક•શોશાઇટી " ની•શભામાં•કરેલાં• છઠાં• ભાશણમાં•ઘ
ણી•તારીફ•કીધીચ•તે•વાંચી•વાકેફ• થાઇને•પછે•જગત•મીતર
નાં•અધીપતીએ•એ•કેતાબનાં•દાખલાંને•રદ•કરવાની•હીમત•ચ
લાવવી*દખેશાતાંન•કેતાબનો•દીબાચો•વાંચવાની•હું•જગત•
મીતરનાં•અધીપતીને•મજબુત•ભલાંમણ•કરૂંચ•કાંએજે•હરેક•કે
તાબ•વીશે•શારો•અથવા•માઠો•અભીપરાએ•આપેઆની•અગા
ઊ•તેહેનો•દીબાચો•વાંચી•તે•કેતાબની• કેફીઅતથી•વાકેફ•થ
વાની•ફરજછે•તે•ફરજ•જગત• મીતરનાં•ચંચલ•બનાવનારે•
અદા•કરી•હોએ•હેવું•મહને•માલુમ•પડતું•નથી*

પાદશાહ•ગુશતાશપનાં•જમાંનાંમાં•આપણાં• પેગામબર•
શાહેબ•હજરત•જરતોશત•હકની•દરગાહથી•દીન•લઇ•આવે
આ•તેવારથીતે•શેકંદરે•કેઆંનીઆની•પાદશાહી• તારાજ•કી

---

† અગરજો•એ•જાહાડની•ઊમરનાં• (૧૪૫૦) માહાતા
બી•વરશ•ગણીએ•તોબી•આજ•શુધી• (૨૪૧૨) વરશ•થાએ
મ•માટે•એ•ગણતરીથીબી• જરતોશતી•શનેનાં• (૨૨૩૯) વ
રશ•ખોટાં•પડેચ*

આએ•ચોપાંનીઆંનો•બનાવનાર*

ધી•તથા•જરતોશતી•દીનને•ખરાબ•કીધી•તાંહાં• શ્રુધી•કેટલા• પાદશાહો•થાઇ•ગઇઆચ•અને•તેવારે•કેટલાં•વરશ• શ્રુધી•રાજ•ચલાવેઊ•તેહુનો•હીશાબ• ઇઊનાંની•તથા•રારશી• ગરંથકારોનાં•લખેઆ•પરમાંણે• "જગત•મીતર" નાં• બનાવનારે• પોતાનાં•ચોપાંનીઆંને• ૨૯૪ મે•શાફે•પરગટ• કરેઓચ• તે• અતરે•લખી•જણાવુંચ*

ઇઊનાંની• ગરંથકારોનાં• લખેઆ• પરમાંણે*

ડેરાઇઅશ• હીશટાશપીશ	૩૫
જરકશીશ	૨૧
આરટાજરશીશ• લાંગીમેનશ	૪૨
જરકશીશ•બીજો• (તથા•)શાગડીઆંન•	૧
ડેરાઅશં•નોથશ	૧૭
આરટાજરકશીશ•નીમન	૪૭
ઓકશ	૨૦
આરશીશ	૨
ડેરાઅશ• કોડોમેનશ•—વરશ	૬
જુમલે•વરશ•	૧૯૧

શાહનાંમાનાં•બનાવનાર•ફીરદોશી ગુશીનાં•લખેઆ•પરમાંણે*

ગુશતાશપ	૧૨૦
બહુમન	૬૦
હોમાઇ•પાદશાહજાદી	૩૨
દારાબ	૧૪
દારા•ઈબને•દારાબ•—વરશ	૧૨
જુમલે•વરશ•	૨૩૮

હું·કબુલ·કરૂંચ·કે·જગત·મીતરમાં· બતલાવેઆ·પરમાંણે· ડેરાફઅશ· ફીશટાશપીશથીતે· શેકંદર·શ્રુધી· ઊપર·કહેલા·દશ·પાદશાહો·ઇરાંનમાં·થાઇ·ગએઆચ· અને· તેવોએ·જુમલે·(૧૯૧)વરશ·શ્રુધી·પાદશાહી·કીધી·એ·પરમાંણે·ઇઊનાંની·તથા·રૂમી·ગરંથકારો·લખી·ગએઆચ·પંણ·રેહેણું·માએ·જરતોશતીનાં·બનાવનારે·ઇઊનાંની·તથા·રૂમી· ગરંથકારોનાં·લખવા·ઊપર·ભરોશો·રાખીને·પોતાના·ચોપાંનીઆમો· જરતોશતી·શનેનાં·વરશ·મુકરર·કરેઆં·નથી·તારે·એ·ગરંથકારોનો·દાખલો·જગત·મીતરનાં·બનાવનારે·કહેઆ·કારણ·ઊપરથી·આપેઓચ·તેહેની·મહને·કશી·શાહમજ·પડતી·નથી*જગત·મીતરનો·અધીપતી·ઇઊનાંની·તથા·રૂમી· ગરંથકારોને· ખોટા·પાડેચ·અને·તેવોના·લખવા·ઊપર·ભરોશો·રાખતો·નથી·તારે·તેવોનો·દાખલો·બતલાવવાનુ·ખરૂં·કારણ·માલુમ·પડતુનથી*પણ·અગરજો·ઇઊનાંની·તથા·રૂમી·ગરંથકારોએ· ઇરાંનનાં·પાદશાહોની·લખેલી·ટીપને·જગત·મીતરનો·અધીપતી·કબુલ·રાખશેતો·તેથીબી·(૨૨૩૯)વરશંનો· જરતોશતી·શને·ખોટો·પડશે·કાંએજે·ઇઊનાંની·તથા·રૂમી·ગરંથકારોનાં· લખેઆ·પરમાંણે·શેકંદર· રૂમી·કે·જેણે·ઇરાંનનુ·રાજ·ફતેહ· કીધું·તે·થાણી·ઇશ્રુ·ખરીશટની·(૩૨૩)વરશ·આગમચ·મરણ·પાંમેઓહતો·તેહેની·લગભગ·(૨૦૦) વરશ·આગમચ· ડેરાઇઅશ·ફીશટાશપીશ·પાદશાહનાં·જમાંનાંમાં·જરતોશત·પેગમ્બર·થાઇ·ગએઓચ·માટે·તેવોનાં·બતલાવેઆ·પરમાંણેબી·હજરત·જરતોશતનાં·જમાંનાંને·હાલમાં·લગભગ· પોંણી·ચોવીશશો·વરશ·થવા·જાએચ·અને·(૨૨૩૯)વરશનો·શને·ખોટો·પડેચ*

ફીરદોશી•તુશીનાં•શાહનાંમાંમાંથી•ગુશતાશપથીતે•છેક•દારાં•શ્રુધી•શ્રી•ઈરાંનમાં•થાઈ•ગીઈલા•પાદશાહોની•ઊપલી•ટીપ•જગત•મીતરનાં•શેઆંણાં•અધીપતીઈ•પરગટ• કરીચ•તેહમાં•ઘણી•જંગોઈ•ચુકછે•કાંઈને•શ્રી•કલકતા•મધે• ઘણાંઈક•શાહનાંમાંનો•મુકાબલો•કરીને•કપતાંન• ટરનર•મેકન•નાંમનાં•ઈક•વીદઆવાંન•અંગરેજે•છપાવી•પરગટ•કરેલાં•શાહનાંનાંમાં તથા•અતરે•આગા•મેહદીઈ• થોડુંઈક•ઊપર•ઘણાંઈક•શાહનાં મંતપારશી•તેહકીક•કરીને•પરગટ•કરેલાં•શાહનાંમાં•લખેઆ પરમાંણે•ગુશતાશપથીતે•દારાંશ્રુધીનાં•પાદશાહોઈ•રાજ•કીધું• તેહનો•હીશાબ•નીચે•ટાંકેઓછે*

ગુશતાશપની•પાદશાહીનાં•વરશ	૧૨૦
બહમન•અથવા•અરદેશર•દરાજદશત	૧૧૨
હોમાઈ	૩૨
દારાબ	૧૨
દારાં	૧૪
	——
જુમલે•વરશ•	૨૯૦

તારીખે• જેહાંઆરાઈ• તથા • મીરજાંજી • આજરબાઈજાંનીઈ•બનાવેલી•જીનતુલ•તવારીખ•તથા•મીરાતુલ•આલમ•વગરે•બીજી•કેતાબોમાબી•ઊપર•કહેલા• ચાર•પાદશાહ•તથા•ઈક•પાદશાજદીની•પાદશાહીનાં•ઈટલાંજ•વરશ•લખેઆંચ*ફીરદોશીઈ•કેટલાઈક•પાદશાહોની•દરઈકની•પાદશાહીના•ઈકશોથી•વધારે•વરશ•લખેઆંચ•તેવીશે•શાર•નાંન•માલક•મગુ•મત•ઈ છેજે બેઈ•અથવા•વધારે•પાદશાહોઈ•મલીને•તેટલાં•વરશ•રાજ•કીધું હશે•માટે•ઈટલાં•બધાં•વરશ•લખેઆં• હશે*બેર•ઈ•વાત•ગમે

તેમ•હોઈ•પણ•ઊપલા•અટકલાથીબી•હજરત•જરતોશત•થાઈ
ગઈઓ•તે•જમાંનાંને•શાડી•ચોવીશ• શોથી•વધારે•વરશ•થાવા
જાઈએ•અને•જગત•મીતરનાં•અધીપતીઈ• શાહનાંમાંને•નાંમે•
પોતાનાં•ચોપાંનીઆમાં•પરગટ• કરેલા•અટકલાથીબી•ચોવી
શશોથી•વધારે• વરશ• થાઈએ•માટે•ઈ•દાખલા• ઊપરથીબી•
(૨૨૩૯) વરશનો•શને•ખોટો•પડેએ*

રેહેણુમાઈ•જરતોશતીમાં•લખેઊએજે•ઈશ્ના•ખરીશટની•
(૩૦૦) વરશ•આગમએ•શેકંદર•થાઈ•ગઈઓએ• તેવીશે•જગ
ત•મીતરનો•અધીપતી•પોતાનાં•ચોપાંનીઆંને• ૨૯૫ મે•શફે•
લખેછે• જે• ઈ• પાદશાહનાં• "જનમારાની• ગણતરીમાં•
નજદીક• (૧૦૦) વરશની•જુલ•કીધીએ*" જગત•મીતરનાં•
કાબેલ•અધીપતીને•હું•જાહેર•કરવાની• રજા•માંગુએ•કે•ઈ•દા
ખલામાં•માતરે•(૨૩)વરશની•જુલ• થાઈલીછે—જગત•મીતર
માં•બતલાવેઆ•મુજબ•નજદીક•(૧૦૦)વરશની•જુલ•થાઈ•ન
થી•કાંજે•શેકંદર•રૂમી•ઈરાની•શનેની• (૩૨૩) વરશ•આગમ
એ•મરણ•પાંમેઓ•હતો*શેકંદર•રૂમી•કે•જેહને• ઈઊનાંની•ત
થા•રૂમી•તથા•ઈઊરોપીઆંન•લોકો•"ઈલેકજેનડર•ધી•ગરેટ•"
કરીને•કેહેએ•તે•ધણીનાં•જનમ•તથા•મરણનો•શને•ઈઊનાંની
રૂમી•તથા•ઈઊરોપીઆંન•ગરંથકારોઈ•ઘણીઈક•કેતાબોમાં•લખે
ઓએ•તે•શને•અરબી•તથા•ફારશી• ગરંથકારોની•શાંગાથે•
બરોબર•મલતો•આવેએ•અને•વરશ•ઈકનોબી•તફાવત•પડતો
નથી † તેહની•શાખેતી•અતરે•આપુએ•તેઊપર•શઘલા•અકલ
મંદ•વાંચનારા•શાહેબોઈ•ધેઆંન•પોંહોંચાડવું*

---

† થોડાઈક•ઈઊરોપીઆંન•ગરંથકારોનાં•લખેઆ•મુજ
બ•માતરે•ઈક•બેઈ•વરશનો•ફેર•પડેએ•તે•ફેર•નજીવોછે*

૧ ✵ જે•ઊલીઅમશ•નાંમનાં•એક•અંગરેજે•એલેક્જેન્ડર•અથવા•શોકંદરનાં•જનમારાની• વારતાનું•એક•પુશતક•બનાવેઊંચ•તેહમાં• લખેછે•જે•શોકંદર• ઈશુ•ખરીશટનાં•જનમની• (૩૫૬)વરશ•અગાઊ•શ્રી•પેલલામાં•જનમેઓ•અને•આશરે•શાતરશો•વરશ:ઊપર•થાઈ•ગીએલો•એરીઆંન•નાંમનો ઈઊનાંની•ગરંથકાર•લખેછે•જે•શોકંદર• ઈશુ•ખરીશટનાં•જનમની•(૩૨૩) વરશ•આગમચ•શ્રી•બાબીલોનમાં•મરણ•પાંમેઓ✵

૨ ✵ જાંન•ગીલીશ•નાંમનાં•એક•વીહેઆવાંન•અંગરેજે•શ્રી•ગરીશની•કદીમ•તવારીખનો• એક•મોતેબર•ગરંથ•બનાવેઓચ•તેહમાં• લખેછેજે•શોકંદર•ઈશુનાં•શનેની• (૩૨૪) વરશ•આગમચ•મરણ•પાંમેઓ✵

૩ ✵ "આઊટલાઈનશ•ઓફ•હીશટરી•"નાંમની•કેતાબમાં•લખેછેજે•શોકંદરે•ઈશવી•શનેની•(૩૩૧)વરશ•આગમચ•ઈરાંનનું•રાજ•ફતેહ•કીધુ•અને•ઈશવી•શનેની•(૩૨૩) વરશ•આગમચ•બતરીશ•વરશની• વએમાં•મરણ•પાંમેઓ•અને " શીલીઊશીડ " નો•શને•ઈશુનાં•જનમની•(૩૧૨)વરશ• આગમચ•શરૂ•થાએચ✵જાંણવુંજે• " શીલીઊશીડ " નો•શને•શોકંદરનો•શીલીઊકશ•નાંમનો• શરદાર•કે•જેહને•ઈરાંનનું•રાજ•મલેઊ•તેણે•શોકંદરનાં• મરણ•પછે•બાર•વરશે•બાંધેઓચ•અને•એ•શનેને•અરબી•તથા•ફારશી•ગરંથકારો•રૂમી શને•તથા•શકંદર•બીન•ફેલકુશનો• શને•કરીને•કેહેચ•તથા•વાપરેચ✵

૪ ✵ ઈશવી•શને• ૧૮૨૭ માં•"મોડરન•ટરાવેલર—પરશીઆ•એન્ડ•ચાઈનાં•"હેવે•નાંમનાં•ગરંથનાં•બેઈ•પુશતકો

છપાઈ• પરગટ• થાઈઆંચ• તેહેનાં• પેહેલા• પુશતકને• ૭૬
મે•શફે•લખેછે•જે•શેકંદર•ઈશાવી•શનેની•(૩૨૩) વરશ•આ
ગમચ•મરંણ•પાંમેઓ* ફિજ•ગરંથને• ૭૭ મેં•શફે•લખેછે•
જે• "શીલઊશીડ" નો•નાંમીએ•શને•કે•જે•ઈશાઈ—ઈઆહુ
દી—મહમદીઆન•તથા•બુતપરશત•લોકો•ઊગમણ•પરાંતમાં•
વાપરેચ•તે•શને• શીલીઊકશો• ઈશાવી•શનેની•(૩૧૨) વરશ•
આગમચ•શ્રી•બાબીલોનનુ•શેહેર•પાછુ•હાથ•કરેઊ•તે•દનથી•
શરૂ•થાઈચ*ફિ•શનેને•અરબ•લોકો•"તારીખે•જુલકરનેન•"
કરીને•કેહેચ*

૫ * "વાટકીનશ•બાઈઓાગરેફીકાલ•ડીકશનેરી" માં•
લખેછેજે•શેકંદર•ઈશ્રુનાં•જનમની•(૩૨૩) વરશ•આગમચ•
મરણ•પાંમેઓ•હતો*

૬ * "શોશાઈટી•ફોર•ધી• ડીફીઊજન•ઓફ•ઈઊશ
ફુલ•નાલેજે•"છપાવી•પરગટ•કરેલી•"ગરીશ" ની•તવારીખમાં
લખેછે•જે•શેકંદર•ઈશાવી•શનેની•(૩૩૨)વરશ•આગમચ•મર
ણ•પાંમેઓ*

૭ * "શોશાઈટી•ફોર•ધી•ડીફીઊજન•ઓફ•ઈઊશ
ફુલ•નાલેજ• " હેવે•નાંમની•વીદેઆવાંન•ઈઊરોપીઆંનોની•મં
ડલીઈ•શને• ૧૮૪૨ માં•છપાવી•પરગટ•કરેલી•"બાઈઓાગરા
ફીકાલ•ડીકશનેરી"નાં•બીજાં•પુશતકને•૮૫૩ મેં•શફે•લખેછે
જે•શેકંદર•ઈશાવી•શનેની•(૩૨૩) વરશ•આગમચ•મેઈ•મહી
નાંમાં• (૩૨) વરશની•વઈમાં•મરણ•પાંમેઓ*

૮ * પરોફેશર•જેપીઅરે•શ્રુધારીને•ઈશવી•શને• ૧૮૪૨
માં•છપાવી•પરગટ• કરેલાં• "ઈનશાઈકલોપીડીઆ• બરીટા
નીકા• " હેવે•નાંમનાં•ગરંથનાં• ૨૦ માં•પુશતકને• ૮૧ મે

શાહ્રે·લખેછેજે· " શીલીઊશીડ "નો·શાને· કે·જેહ્નેે· " શાઇરો·મેશીડોનીઅન " નો·શાને·કરીને·કેહ્ચ·તે·શાને· " શીલીઊશીડ· " નાંમનાં·ઈઊનાંની· અથવા·રૂમી·પાદશાહ્રો·કે·જેવોંર્ક·શીરીઆમાં·શેકંદરની·પછિ·પાદશાહ્રી·કીધી·અને·જે·શાનેને·આરબ·લોકો· " તારીખે·જુલકરનેન· " કરીને·કેહ્ચ·તે·શાનેનું·પેહ્લું·વરશ· શારવેથી·શારી·તવારીખોનાં·કોલ·મુજબ·શેકંદરનાં·મરણ·પછિ·બાર·વરશે·ઈશાવી·શાને·(૩૨૩) માં·શારૂ·થાર્ક્ચ·" માટે·ર્ક·દાખલા·મુજબબી·શેકંદર·ઈશાવી·શાનેની·(૩૨૩)વરશ·આગમચ·મરણ·પાંમેઓ·હ્તો*

૯ * ઈશાવી·શાને· ૧૮૩૩ માં·શાર·હ્રારીશ·નીકોલાશે છપાવી·પરગટ·કરેલાં· " કરોનોલોજી·ઓાવ·હ્રીશટરી· " નાંમનાં·પુશતકને· ૯ મેં·શાહ્રે· લખેછે·જે· " ગરીક—ઈઊનાંની·અથવા·રૂમી·લોકો·શેકંદરને·નાંમનાં·બેર્ક·શાને·વાપરતા·હ્તા·તેહ્માંનો·પેહ્લો· શાને· ઈશાવી·શાનેની· (૩૨૪) વરશ· આગમચ· તારીખ· ૧૨ મી· નવમબરને· દને· શારૂ· થાર્ક્ચ·અને·બીજો·રૂમી·શાને·કે·જેહ્નેે·કોઈ·વેલાર્ક·અણઘટતી રીતે·શેકંદરનો·શાને·કરીને·કેહ્ચ·અને·ઘણુ·કરીને· વાજબી ની·રીતે· "શીલીઊશીડીશ "નો·શાને·અથવા·ગરીક·ઈઆને·રૂમી·શાને·તથા·કોઈ·વેલાર્ક· "શાઇરો·મેશીડોનીઆન" નો શાને·કરીને·કેહ્ચ·તે·શાને·શ્રી·રોમનાં·(૪૪૨) માં·વરશાથી·તથા·શેકંદરનાં·મરણ·પછિ·બાર·વરશે·તથા·આપંણાં·ઈશ્રુ·બરશટનાં·જનમની· (૩૧૧)વરશ· અને·(૪)મહ્રીનાં· આગમચ· શારૂ·થાર્ક્ચ* "

૧૦ * ઈશાવી·શાને· ૧૮૪૫ માં·ફરાંશીશ· લીઈબરે·

છપાવી• પરગટ• કરેલા• " ઍનશાઇક્લોપીડીઆ• ઍમેરીકા
ના." નાંમનાં•ગરંથનાં• ૪ થાં•પુશતકને• ૫૫૧ મે• શફે•લ
ખેછે•જે• " ગરીશીઆન• " ઇઆલે•રૂમી•શને•અથવા•"શી
લીઊશીડીશ " નો•શને•ઇશવી•શનેની•(૩૧૧)વરશને•(૪)મહી
નાં•આગમચથી•શરૂ•થાઍચ•* " ઍજ•ગરંથમાં•લખેછેજે•શો
કંદર•રૂમી•ઇશ્કુ•ખરીશટનાં•જનમની•(૩૨૩) વરશ•આગમ
ચ•મરંણ•પાંમેઓ*

૧૧ * જેમશ•ફરેજર•નાંમનો•ઍક•વીદેઆવાંન•ગરં
થકાર•કે•જે•ઘણી•ઇરાંનમાં•ફરી•આવેઓચ•તેણે•બનાવેલી•
ઇરાંનની•તવારીખનાં•પુશતકને• ૧૧૯ મે•શફે•લખેછે•જે•શો
કંદર•ઇશ્કુનાં•જનમની•(૩૨૩)વરશ•આગમચ•મરણ•પાંમેઓ*

૧૨ * ઇશવી•શને• ૧૮૦૯ માં•ઊલીઅમ• નીકલશે•
છપાવી•પરગટ•કરેલા• " બરીટીશ• ઍનશાઇક્લોપીડીઆ "
કેવે•નાંમનાં•ગરંથનાં•ઍઠાં•પુશતકમાં•લખેછે•જે• " શેકંદર
ની•પછે•શાંમનાં•મુલકમાં•જે•ગરીક—ઇઊનાંની• અથવા•રૂ
મી•પાદશાહોઍ•પાદશાહી•કીધી•તેવોની•પાદશાહી•શરૂ•થાઇ•તે•
દનથી•જે•શને•ચાલુ•થાઍઓચ•તેહને• " શીલીઊશીડે• "અ
થવા• "શારાઇરો•મેશીડોનીઅન " નો•શને•કરીને•કેહ્ચ*
" શીરીઆ• " અથવા•શાંમનાં•તથા•બીજાં•મુલકનાં•શેહરો
માં•પાડેલા•ઘણાંઍક• શીકાઓ•ઊપર •ઍ•શને•પાડેલોછે•અને
ઍ•શનેને•અરબ•લોકો• " તારીખે•જુલકરનેન• " કરીને•કે
હેછે*શારવેથી•શારી•તવારીખોનાં•કોલ•મુજબ•ઍ• શનેનુ•પે
હેલુ•વરશ•ઇશવી•શનેની•(૩૧૧)વરશ•અગાઊ•અને•શેકંદર
નાં•મરણ•પછે•(૧૨)વરશે•શરૂ•થાઍચ* "

૧૩ * શને• ૧૮૪૫ માં•પરગટ•થાઍલા• "ઍનશાઇક

લોપીડીઆ•મીટરોપોલીટેના• ” નાંમનાં•ગરંથનાં• ૧૬ માં•
પુશતકને• ૬૪૭ મે•શફે•લખેછે•જે• “ શેકંદરનાં• શરદાર•
શીલીઉકશે•શ્રી•બાબીલોન•અથવા•બાબુલનુ•શેહેર•ફતેહ•કરે
ઊં•તેવારથી• “ શીલીઊશીડે• ” અથવા• “ શાએરો• મેશી
ડોનીઆંન• ” અથવા•શેકંદરનો•શને•બાંધેઓ• હતો•અને•
એ•શને•ઈશાવી•શનેની•(૩૧૨) વરશ•આગમચ•શરૂ•થાએચ*
એજ•ગરંથનાં•૯ માં•પુશતકને• ૭૨૭ મે•શફે•લખેછે•જે•શે
કંદર•ઈશાવી•શનેની•(૩૨૩) વરશ•આગમચ•મરણ•પાંમેઓ•
હતો*

૧૪ * હેલશ•કરોનોલોજી• નાંમની•તવારીખમાં• લખે
છે•જે•ઊપર•કહેલો•શને•ઈશુ•ખરીશટનાં•જનમની•(૩૧૨) વ
રશ• આગમચ• અને•શેકંદરનાં•~~જનમ~~•પછે•બાર• વરશે•શ
રૂ•થાએચ*ડાકટર•અરવીંગ• તથા• બીજા•ઘણાંએક• ઈઊરોપી
આંન•ગરંથકારોબી• (એ•શનેનાં•વરશ•) એજ•પરમાંણે•એ
ક•મતથી•લખી•ગએઆચ*

ઊપર•કહેલા• ૧૪ ઈઊનાંની—રૂમી•તથા• ઈઊરોપીઆં
ન•ગરંથકારોએ•બનાવેલી• ઊપર•કહેલી•તવારીખની• એક•મ
લતી•શાખશીથી•શાબેત•થાએચ•કે•શેકંદર•રૂમી•કે•જેહને•ઈ
ઊરોપીઆન•લોકો•“ એલેકજેનડર•ધી•ગરેટ• ” તથા•ઊગ
મણ•પરાંતનાં•ગરંથકારો• શેકંદર•બીન•ફેલકુશ• રૂમી•તથા•
શેકંદર•જુલકરનેન•કરીને•કેહેચ•તે•પાદશાહ•ઈશાવી•શનેની•
(૩૫૬)વરશ•આગમચ•જનમેઓ•હતો•તથા•તેણે• ઈશાવી•શને
ની•(૩૩૧)વરશ•આગમચ•ઈરાંનનું•મુલક•ફતેહ•કીધું•અને•
કેઆંનીઓની•પાદશાહી•તારાજ•કીધી•તથા•ઈશાવી•શને ની•
(૩૨૩)વરશ•આગમચ•(૩૨)વરશની•વએમાં•મરણ•પાંમેઓ•હ
તો*માટે•એ•હીશાબે•શેકંદર•મરણ•પાંમેઓ• તેહને•હાલમાં•

(૨૧૭૩)વરશ·થાઈચ❋ઊગામણ·પરાંતનાં·અરબી·તથા·ફારશી
ગરંથકારોઈથી·તેહેકીક·કરેલો· શેકંદરનાં·મરણનો· શને·
ઊપર·કહેલા·ઈઊનાંની—રૂમી·તથા· ઈઊરોપીઆંન·ગરંથકા
રોનાં·ફિતેશકી·ફોલની·શંગાથે·ફિક·મલતો·આવેચ·તે·અત
રે·બતલાવી·આપવાની·રજા·લેઊચ❋

શને· ૯૪૧ હીજરીનાં·શાલમાં·અલુગબેગ· બીન·શાહરૂ
ખ·બીન·તેમુર·ગુરગાંન·નાંમનાં·નજુમીઈ· આશારે· (૪૦૦)વ
રશ·ઊપર·બનાવેલી·જીએ·અલુગબેગી·તથા·અબુલખેર·મહમ
દ·તકી·ફારશીઈ·બનાવેલી· હલલુત· તકવીમ·તથા· આશારે·
(૮૦૦) વરશ·ઊપર·બનેલી·તફ્હીમે·અબુરેહાંન·તથા·આશારે·
(૩૦૦)વરશ·ઊપર·મીરજાં·શારીદ· ગુરગાંનીનાં·નાંમથી·મોલા
ના·અબદુલ·અલી·બરજંદીઈ·બનાવેલી·જીએ·જદીદ· તથા·
શેખ·મોઈઊદીન·મગરબીઈ·બનાવેલી·જીએ·અદવાર· તથા·ત
ખલશે·નીજાત·તથા·જીએ·માનુની·તથા·જીએ· શાફી·તથા·જી
એ·હાકેમી·વગરે·બીજી· જીઓ·તથા· તફ્હીમોનાં· ફિતેશકી·
ફોલથી·શાબેત·થાઈચ·કે·રૂમી·તારીખ· પારશીઓની·તારીખ
નાં· કરતાં· ફિટલેજે· ઈઅજદેજરદી· તારીખનાં · કરતાં·
(૩૪૪૩૨૪)દાહાડા·અથવા·(૯૪૨)વરશ·આગામચથી·શરૂ·થાઈ
ચ❋ફિજ·ફેતાબોમાં·બતલાવેઆ·પરમાંણે·રૂમી·અથવા·ઈશકં
દરી·તારીખ·શેકંદર·બીન·ફેલકુશ·રૂમીનાં·મરણ·પછે·આફ
તાબી·બાર·વરશે·શરૂ·થાઈચ❋હવે·ઈઅજદેજરદી·તારીખ·શ
રૂ·થાઈઆને·હાલમાં·(૧૨૧૯) વરશ·થાઈઆંચ·માટે·(૧૨૧૯)
તથા·ઊપર·કહેલાં·(૯૪૨)વરશ·મલીને·હાલમાં·રૂમી·તારીખ·
શરૂ·થાઈઆને· (૨૧૬૧) વરશ·થાઈચ·તથા·શેકંદર·મરણ·પાં
મેઓ·તેહેનાં·શનેનાં·(૨૧૭૩) વરશ·થાઈચ·તે·હીશાબબી·ઊ

પર•બતલાવેલા•ઈઊનાંની—રૂમી•તથા• ઈઊરોપીઆંન•ગરંથ
કારોઈ•આપેલા•હીશાબની•શંગાથે•બરોબર•ઈક•મલતો•આ
વેચ•અને•કશો•તફાવત•પડતો•નથી*માટે•ઈઊનાંની—રૂમી•
ઈઊરોપીઆંન—ફારશી•તથા•અરબી• ગરંથકારોનાં• શરવે
નાં•ઈતેફાકી• કોલથી•શાબેત•થાઈચ•કે•પાદશાહ• શેકંદર•મર
ણ•પાંમેઓ•તેહુને•હાલમાં• (૨૧૭૩) વરશ•થાઈઆંચ*ઈ•ઊપ
રથી•શઘલા•અકલમંદ•વાંચનારા•શાહેબોની•ખાતરી•થાશે•જે
રૂમી•અથવા•શેકંદરી•શને•વોશે• શઘલા•ઊલમા•લોકો•તથા•
ફાજેલ•ગરંથકારોનાં•ઈક•મલતાં•અને•ઈક•શરીખાં•મતછે•અ
ને•તે•વીશ•કશો•વાંધો•નથી•તે• છતાં•પારશી•કાવશજી•શોરા
બજી•પટેલે•તારીખ• ૧૭ મી•મેઈને•દને•જરતોશતી•શનેની•
બાબદમાં•છપાવી•પરગટ•કરેલાં•ચોપાંનીઆંને•શફે• ૧૦૧ મ
ધે•નોટમાં•લખેછે•જે• " શેકંદરનાં•શનેનુ•કશુ•ઠોર•ઠેકાંણુ
નથી—ઈ•વીશે•જે•શાહેબની•ખાતરી•કરવી•હોઈ•તો•શુખેથી•
હુમને• (કાવશજી•પટેલને•) શવાલ•પુછે•તેનો• ખોલાશો•કર
વાને•હાજર•છઈઈ* " જે•ધણી•જરતોશતી•શને• શાબેત•ક
રી•આપવાનો•ફાંકો•રાખેચ•તેહુની•માહીતગારી•તથા•કાંમેલી
અતનો•આઈ•નમુનો•બશ•થાશે*ઈ•ઊપર•કશી• ટીકા•કરવા
ની•અગત•દીશતી•નથી*

હવે•ઊપરં•બતલાવેલા•દાખલાઓ•ઊપરથી• શાબેત•થા
ઈચ•કે•શેકંદર•રૂમી•મરણ•પાંમેઓ•તેહુને•હાલમાં•(૨૧૭૩)વ
રશ•થાઈઆંચ•માટે• બેહુશત• નશીન• મુલાં•ફીરૂજે•તથા•ફ
રદુનજી• મરજબાંનજીઈ• ગોઠવેલા• જરતોશતી• શનેનાં•
(૨૨૩૯)વરશમાંથી•શેકંદરનાં•મરણની•તારીખનાં• (૨૧૭૩)
વરશ•બાદ•કરીઈતો•(૬૬)વરશ•બાકી•રેહેચ•માટે•ઈ•હીશાબ•

ઊપરથી•તો•ફેશું•ઠરેછે•કે•આપણો•બરહક•પેગમબર•હજરત જરતોશત•શેકંદર•રૂમીનાં•મરણની•માતરે•(૬૬)વરશ•આગ મચ•જનમેઆ•હતો• હવે•આપણી•દીનની• તથા•તવારીખની કેતાબોમાં•બતલાવેઆ•મુજબ•હજરત•જરતોશત•(૭૭)વરશ ની•વએનો•થાએઆ•પછે•હક•થાએઆ• † તારેતો•ઊપલી•ગણ તરી•મુજબ•હજરત•જરતોશત•શેકંદરનાં•મરણ•પછે•છેક• (૧૧)વરશે•ગુજરેઆ•અને•પાદશાહ•શેકંદર•હજરત•જરતોશ તની•આગમચ•ગુજરેઆ•તથા•તેણે•(શેકંદરે•)હજરત•જર તોશતની• હએઆતીમાંજ•તથા•પાદશાહ્જ•ગુશતાશપની•પાદ શાહીમાંજ•આપણી•દીન•તથા•કેઆંનીઓની•પાદશાહી•તારાજ કીધો! ‡ *" પણ•એ•વાત•તવારીખથી•બીલકુલ•ઊલટી—બેહુ દી•અને•માહલછે•કાંએજે•તવારીખની•તથા• બીજી•શઘલી•કે તાબોમાં•લખેઆ•પરમાંણે•હજરત•જરતોશત•પાદશાહ•શેકંદ રનાં•જમનાંમાં•થાઈ•ગએઆ•નથી* ઇઊનાંની—રૂમી—ઇઊ રોપીઆંન—પેહેલવી—અરબી•તથા•ફારશી•ગરંથકારોનાં•બ તલાવેઆ•પરમાંણે•આપણો•પેગંમબર•હજરત• જરતોશત• પાદશાહ•ડેરાએશ•હીશતાશપીશ•અથવા•ગુશતાશપનાં•જમાં

---

† જુવો•દારાબ•પાલને•બનાવેલી• "ઓલાશે•દીન•" નાંમની•કેતાબ•તથા•મશાઊદી•નાંમનાં•નાંમીચા• ગરંથકારે• હીજરી•શને• ૩૩૩ માં•અરબીમાં•બનાવેલી• "મુરૂજ•ઊજ હબ•" નાંમની•કેતાબ•તથા•દબેશતાંન•કેતાબનો• અંગ રેજી•તરજુમો•મુશતક• ૧ લું• શફે• ૨૮૧ મેં*

---

‡ જુવો•તારીખ• ૧૭ મી•એપરેલનાં• "જાંમે•જંમશેદ" મધે•છપાએલું•આ૦ખરશેદજી•બમનજી•પંથકીની•શહેજુ•ચરચા પતર*

માંમાં·હકની·દરગાહથી·પેગમબરી·લઈ·આવેઓ·તેપછે·ઈઊ
નાંની—રૂમી· તથા·ઈઊરોપીઆંનોએ·બનાંવેલી·તવારીખોમાં·
લખેઆ·પરમાંણે· અગીઆર· પાદશાહોએ·લગભગ·બશો·વ
રશ·શ્રુધી·તથા·ઊગમણ·પરાંતનાં·ગરંશકારોનાં·બતલાવેઆ·
પરમાંણે·ગુશતાશપ·શ્રુધાં·ચાર·પાદશાહ· તથા·કિ· પાદશાહ
જાદીએ·હડી·શોથી·તે·આશરે·તરણ·શો·વરશ·શ્રુધી ·પાદશાહી
કીધી·માટે·અગરજો·જરતોશતી·શનેનાં·(૨૨૩૯)વરશ·ખરાં
હોએતો·અને·હજરત·જરતોશત·શેકંદરનાં·જમાંનાંમાં·થાઈ
ગએઓ·હોએતો·ઈઊનાંની—રૂમી—ઈઊરોપીઆંન—ફારશી—
તથા·અરબી·ભાશામાં·બનેલી·તવારીખની·તથા·પેહેલવી·તથા
બીજી·શઘલી·કેતાબો·ખોટી·પડેચ✻અને·ગુશતાશપ·પછેનાં·
છેક·શેકંદર·શ્રુધીનાં·શઘલા·પાદશાહોની·પાદશાહી·બીલકુલ
નાબુદ·થાએચ·તથા·તવારીખની·કેતાબોમાંથી·તદન·ધોવાઈ·
જાએચ✻જે·શને·તવારીખની·કેતાબોથીબી·બીલકુલ· ઊલટો·
અને·બેહુદો·હોએ·તેહને·કોઈબી·શેઆંણો·ધણી·ખરો·લેખશે
નહી·અને·કોઈ· રીતેબી·કબુલ· રાખશે·નહી✻ હું·ધારૂચ·કે
"ફિલશીનશટન·મદરેશા" નાં·જવાંન·વીદેઆરથીઓબી·"જ
ગત·મીતરજા· "બનાવનારને·તથા·તેહેના·મલતા· વીશેકો
ને·એકમતથી·કેહેશે·જે·શેકંદરનાં·જમાંનાંની·કેટલીએક·શદી
અગાઊ·થાઈ·ગએલા·હજરત·જરતોશતને·છેક· શેકંદરનાં·
જમાંનાંમાં·બલકે·તેહેનીબી·પછવાડે·લઈ·આવે·તેહેવો·શને·
બીલકુલ·ખોટો·તથા·ભુલાવા·ભરેલો·તથા·બેહુદો·હોએ·હેમા·
કશો·શંપે·નથી✻જગત·મીતરનાં·ચંચલ·અધીપતીએ· શારી·
પઠે·ધેઆંન·રાખી·ચોકશ·ગણતરી·કરીને·જરતોશતી·શનેનાં

(૨૨૩૯) વરશનો·શેકનદરનાં·શને·શાયે·મુકાબલો·કરેઆ·
ફતેતો·ફાલમાં·ઈ·શેઆંણો·અધીપતી·જે·ભુલાવામાં·પડેઆચ
તે·ભુલાવો·ફરગેજ·ખાતે·નહી·અને·ઈ·દેખઈતા·ખોટા·તથા·ઈ
ક·બાલકબી·કબુલ·નહી·રાખે·તેહવા·શનેને·ખરો·કરી·આપવા
ની·બેફાઈદે·મેહેનત·લેતે·નહી·હેવી·માહારી·ખાતરીછે*જર
તોશતી·શનેનાં·(૨૨૩૯) વરશનો·શેકંદરનાં· શનેની·શંગા
યે·મુકાબલો·કરીને· આ૦ ખરશેદજી·બમનજી· પંથકીઈ·તારી
ખ· ૧૭ મી·ઈપરેલનાં·જાંમે·જંમશેદની·મારફતે·ઈ· શનેને·
બીલકુલ·ખોટો·પાડી·આપેઆચ·તે· દલીલ·ઊપર· જગત·મી
તરનાં·બનાવનારે·તથા·કાવશજી·શોહોરાબજી·પટેલે· કશુ·ધે
આંન·પોંહોંચાડેઊ·નથી·અને·ઈ·મોતેબર· દલીલને· તેવોઈ·
આજ·દીન·શુધી·રદ·કરી·નથી*પણ·ઈ·દલીલ·હેવીતો·માઅકુ
લ·અને·મોતેબરછે·કે·તે·કંશી·રીતે·અને·કોઈ· ધણીથી·ફર
ગેજ·રદ·થાઈ·શકે·નહી*

જગત·મીતરનાં·બનાંવનારે·જરતોશતી·શનેનાં(૨૨૩૯)
વરશ·ખરાં·કરી·આપવાશારૂ·છઅ·દાખલા·પોતાનાં·ચોપાંની
આંમાં·બતલાવેઆચ·તેઊપર·અકલમંદ·વાંચનારા· શાહેબો
નું·ધેઆંન·પોંહોંચાડવાની·હું·રજા·લેઊચ*

“ જગત·મીતરનાં· ” અધીપતીઈ·પરથમ·નાંમીચા·ગ
રંથકાર·શર·વીલીઅમ·જોનશનો·દાખલો·આપેઆચ· પણ·
તે·દાખલોબી·તેહેને·ગોઠતો·આવેઓ·નહી·માંટે·તેમાં·પોતા
ને·મન·ગમતી·રીતે·ફેરફાર·કરી·કલપનાથી·ગણતરી·શોધી
કાહાડીને·પોતાનાં·ચોપાંનીઆંને· ૨૮૭ તથા· ૨૮૮ મેં·શફે·
પરગટ·કરીચ·પણ·હેવી·કલપનાથી·ગોઠવી·બેશાડેલી·ગણત

રીથીબી· જરતોશતી· શનેનાં· (૨૨૩૯) વરશ· ખરાં· પડ
તાં· નથી· અને· (૪૮) વરશનો· તફાવત· પડેચ* શર· ઊ
લીઅમ· જોનશે· શ્રી· ઈરાંનનાં· પાદશાહ· નાદરશાહની·
તવારીખનો· તરજુમો· કરેઓચ· તેહેનાં· દીબાચામાં· ઈ
રાંનની· તવારીખનો· મુખતેશર· શાર· દાખલ· કરેઓચ·
તે·ઊપરથી·જોઈઆમાં·આવેછે·જે·શર·ઊલીઅમ·જોનશે·દ
ર·ફિ·પાદશાહની·પાદશાહીનો·આશરે·(૨૧)વરશનો·શુમાર
ગણીને·તે·પરમાંણે·ગુશતાશપથીતે·દારાં·શુધીનાં·ચાર·પાદશા
હ·તથા·ફિ·પાદશાહજાદીની·પાદશાહીનાં·ઓછાં·વધતાં·વરશ
ગણીને·અડશટાથી·આશરે·(૧૦૭)વરશ·લખેઆંચ· અને·તે
હેની·નીચે·લખેછે·જે·ઈઊનાંની·ગરંથકારોનાં·બતલાવેઆ·
પરમાંણે·દારાબ·તથા·દારાંની·વચમાં·તરણ·પાદશાહો·થાઈ·
ગઈઆચ·તેવો·વીશે·ફારશી· કેતાબોમાં·કાંઈ·લખેલું·નથી·
તેવોની·પાદશાહીનાં દરફિનાં·(૨૧)વરશ·પરમાંણે·(૬૩)વર
શ·થાઈચ·તે·વરશ·ફુમેરીને· ગુશતાશપથીતે·છેક·શેકંદર·શુ
ધી·રાજ·કરનારા·શઘલા·પાદશાહોની·પાદશાહીનાં·શર·ઊલીઅ
મ·જોનશે·(૧૭૦)વરશ·ગણેઆંચ·અને·શેકંદરે·ઈશવી·શનેની
(૩૩૦) વરશ·આગમચ·ઈરાંનનુ·મુલક·ફતેહ·કીધુ·તે·મલીને·
(૫૦૦)વરશ·ઠેડવેઆંચ*હેવી·રીતનો·અડશટો·કાહાડીને·શર·ઊ
લીઅમ·જોનશે·ગુશતાશપની·પાદશાહીને·ઈશવી·શનેની(૫૦૦)
વરશ·આગમચ·ગોઠવીચ·તેહેમાં·તથા·ઈઊનાંની·ગરંથકારો
નાં·કોલમાં·આશરે·(૨૦)વરશનો·તફાવત· પડેચ*શર·ઊલી
અમ·જોનશે·બતલાવેલા·હીશાબ· પરમાંણે·જરતોશતી·શને
નાં·આજ·શુધી·(૨૩૫૦)વરશ·થવા·જાઈચ·માટે·ફિહેમાંથીબી
ઊપર·કહેલાં·(૬૩)વરશ·કાહાડી·નાંખીને·જગત·મીતરનો·અ

ધીપતી•ગુશતાશપની•પાદશાહીનાં• તથા•જરતોશતી•શનેના•(૨૨૮૭)વરશ•ગોઠવેચ•પણ•હેવી•રીતે•કાપકુપ•કીધા•છતાંબી•ફ•અટકલો•જગત•મીતરનાં•અધીપતીની•મતલબ•પરમાણે•ફ કમલતો•આવતો•નથી•અને•આશરે•પચાશ•વરશનો•તફાવત પડેચ*ડેરાઈઅશ•હીશટાશપીશ•અથવા•ગુશતાશપથીતે• શેકંદર શ્રધી•ઈરાનમાં•થાઈ• ગએલા•પાદશાહોની•ટીપ•ઈઊનાંની•ગા રંથકારોનાં•પુશતોકોમાંથી•જગત•મીતરનાં•બનાવનારે•પોતાં નાં•ચોપાંનીઆંને• ૨૯૫ મે•શપે• પરગટ•કરીચ•તે•હીશાબ• ઊપરથી•અથવા•શર ઊલીઅમ•જોનશે•અડશટાથી• બતલાવે લા•હીશાબ•ઊપરથી•અથવા•બીજા•કોઈ•હીશાબ•ઊપરથી•જર તોશતી•શનેનાં• (૨૨૩૯) વરશ•ખરાં•પડતાં•નથી*

જગત•મીતરનાં• બનાવનારે• પોતાનાં•ચોપાંનીઆંને• ૨૯૯ મેં•શપે• ડાકટર•ગોલડઈશમીથનો•દાખલો• આપેઓ ચ*ફ•ગરંથકારે•બનાવેલી•ઈઊનાંનની• તવારીખમાં•લખેલું છે•જરકશીશ•નાંમનાં•શ્રી•ઈરાનનાં•પાદશાહે•ઈશવી•શનેની•(૪૭૬)વરશ•આગમચ•ઈઊનાંનનાં•મુલક•ઊપર•હોમલો•કીધો•ફ તો•તે•વીશે•શર•જાંન•માલકમ•હેવું•ધારેચ•કે•જરકશીશ•તે• ગુશતાશપનો•બેટો•અશફંદીઆર•હશે*ફ•વીશે•જગત•મીતર નો•અધીપતી•લખે છે•જે•શઘલા•ઈઊનાંની•ગરંથકારોનાં•કહે આ•મુજબ•ફ•વાતને•આજ•શ્રધી•(૨૩૨૬)વરશ•થવા•જાએચ* જગત•મીતરનાં•અધીપતીએ•શર•ઊલીઅમ•જોનશનાં•ગરંથ માંથી•બતલાવેલા•ઊપર•કહેલા•પેહેલા•દાખલાને•આએ•બીજો દાખલો•રદ•કરેચ•કાંએ•જે•ઈઊનાંની• ગરંથકારોની•શાતા•ઊ

મરથી·જગત·મીતરનાં·પોતાનાં· બતલાવેઆ·મુજબ·જરકશી
શ·પાદશાહ· કે·જે·ધણી· ડેરાઈઅશ·હીશટાશપીશાની·પછી·
થાઈ·ગઈઓ·હતો·તે· પાદશાહને·હાલમાં·(૨૩૨૬)વરશ·થાઈ
ચ·અને·શર· ઊલીઅમ· જોનશાનો· શતા·ઊપરથી· જગત·
મીતરનાં·અધીપતીઈ·આપેલા·દાખલા·ઊપરથી·જરકશીશાની·
(૩૬) વરશ· આગમચ· ડેરાઈઅશ· હીશતાશપીશ · અથ
વા·ગુશતાશપ· પાદશાહ·થાઈ· ગઈઓ· હતો· તેહેને·આજ·
દીન·શ્રુધી· (૨૨૮૭) વરશ·થાઈચ·ઈઆને· ડેરાઈઅશ·હીશ
તાશપીશનો·અથવા·ગુશતાશપનો·બેટો·જરકશીશ·અથવા·અ
શફંદીઆર·પોતાનાં·બાપની·(૩૯)વરશ·આગમચ·શ્રી·ઈરાં
નનાં·તખત·ઊપર·બેઠો·હતો·હેવો· બેહુદો·અને·હશી·કાહાડે
આ·જેહેવો·અરથ· નીકલેચ ! માંટે·જગત· મીતરનાં·બના
વનારને·ઘટેચ·કે·ઈ·ઊપર· ધેઆંન·પોંહોંચાડીને·ઈ·દાખલા
ઓમાં·થાઈલી·ચુકને·પોતાને·હાથે·શ્રુધારે *જગત·મીતરનો·
બનાવનાર·જુદા·જુદા·ગરંથકારોઈ·બનાવેલી·તવારીખની·
કેતાબો·તપાશી·જોશેતો·તેહેનાં· જોઈઆમાં·આવશે·જે·અ
રવીંગ·તથા·બેનથામ·તથા·બીડ· નાંમનાં·ગરંથકારોનાં·બત
લાવેઆ·પરમાંણે·ઈશવી·શનેની·(૪૯૨)વરશ·આગમચ·જરક
શીશ·ઈઊનાંનનાં·મુલક·ઊપર·હોમલો·કરેઓ·અને·ઈ·બનાવ
બનેઓ·તેહેની·આગમચ·ઈશવી·શનેની·(૫૨૦)વરશ·અગા
ઊ·તથા·રીચરડશનનાં· બતલાવેઆ· મુજબ·ઈશવી·શનેની·
(૫૨૧)વરશ·અગાઊ·તથા·આરચબીશપ·અશર·તથા·ઈશટાક
હાઊશ·તથા·ઓક્શફોરડની·વખણાઈલી·મદરેશાનાં·શીખશા
ગુરૂઓનાં·બતલાવેઆ·મુજબ· ઈશવી·શનેની·(૫૫૧)વરશ·
અગાઊ·ડેરાઈઅશ·હીશટાશપીશ·અથવા·ગુશતશપ·શ્રી·ઈર

નનાં·તખત·ઊપર·બેઠો·હતો· † માટે· કેટલાઈક·ઈઊરોપી
આંન·ગરંથકારોનાં·બતલાવેઆ· મુજબ·ડેરાઈઅશ·હીશટા
શપીશ·અથવા·ગુશતશપનાં·જમાનાંમાં·થાઈ·ગઈલા·આપણાં
બરહક·પેગાંમબરને·(૨૩૭૦)તથા·(૨૩૭૧) વરશ·તથા·બીજા·
ગરંથકારોનાં·બતલાવેઆ·મુજબ·(૨૪૦૧) વરશ·થાઈઅ* ઈ
તરણે·ગણતરીથી·જરતોશતી·શનેનાં·(૨૨૩૯)વરશ·ખોટાં·
પડેઅ*

જગત·મીતરનાં·ચંચલ· અધીપતીઈ·પોતાનાં·ચોપાંની
આંને· ૨૯૯ મેં·શફે·તરીજો· દાખલો·રીચરડશનને·નાંમે·
આપેઓઅ·તેહેનુ·ખોટારૂં·પું·ઈ· માહારાં·પતરનાં·આગલા·
ભાગમાં·બતલાવી· આપેઊઅ·તેઊપરથી· શેઆંણાં·વાંચનારા·
શાહેબોની·ખાતરી·થાઈ·હશે·જે·જગત·મીતરનાં·બતલાવેઆ
મુજબ·નીં॰રીચરડશન·પોતાનાં· ગરંથમાં·લખી·ગઈઓ·ન
થી·જે· " ઈરાંનની·તવારીખ·વીશે·ઈઊનાંનનાં·ગરંથકારો
ઈ·આશરે·(૨૦૦)વરશની·ભુલ· કીધીઅ·તે· ઈઆહુદીઓની·
તવારીખથી·શાબેત·થાઈઅ* " ઈ·પરમાંણે· જગત·મીતરમાં
રીચરડશનને·નાંમે·જેકાંઈ·લખેઊંઅ·તે·ભુલથી·લખેઊઅ*

જગત·મીતરનાં·અધીપતીઈ·પોતાનાં· ચોપાંનીઆંને·શ
ફે· ૩૦૦ મધે·રીચરડશનનાં·ગરંથમાંથી·જે·દાખલો·બતલા
વેઓઅ·તેહેમાં·રીચરડશંને·કલપનાથી· તથા· આશરાથી·લ
ખી·દેખાડેલી·ગણતરી·ખરી·નથી·અને·તે·ગણતરી·કાંઈ·તો

---

† જુવો·શને· ૧૮૫૦ નાં·મેઈ·મહીનાંમાં·અતરે·પરગટ
થાઈલાં· " મંથલી·મોશેલલેની· " નાંમનાં·અંગરેજી·ચોપાં
નીઆંને·શફે· ૯૪ મેં*

રાત•ઊપરથી•લખેલી•નથી•કાંઈ•જે•તોરાતમાંતો• નીચે•ટાંકેલા બાબીલોન•તથા•ઈરાંનનાં•મલીને•માતરે•આઠ•પાદશાહોનાં• નાંમ•લખેઆંચ*

૧ * નેબકેડનેશશાર*
૨ * ઈવીલ•મીરોડાક*
૩ * બાલશાજ્જાર*
૪ * આહાશ્રુવીરશ*
૫ * ડેરાઈઅશ•ધી•મીડ*
૬ * કોરેશ*
૭ * ડેરાઈઅશ•ધી•પરશીઆન*
૮ * આરટાજારકશીશ*

હેમાંનાં•કેટલાંઈક•પાદશાહો•વીશે•ઈઊનાંની•તથા•ઊગમણ•પરાંતની•તવારીખોમાં•કાંઈ•મુલગુ•લખેલું• નથી•અને• બીજા•પાદશાહો•વીશે•જુદા•જુદા•ગરંથકારો•તરેહવાર•મત• આપી•ગઈઆચ•તેહમોના•દાખલા•રીચરડશનનાં• ગરંથમાંથી•જગત•મીતરનાં•બનાંવનારે•પોતાનાં•ચોપાંનીઆંને•શફે• ૩૦૦ તથા• ૩૦૧ મધે•પરગટ•કરેઆચ•પંણ• " આહાશ્રુવીરશ• " પાદશાહનું•નાંમ•ઈઊનાંની•ગરંથકારોની• તવારીખોમાં•મુલગુ•આવેલુ•નથી•તેહને•લીધે•જુદા•જુદા•ઈઊરોપીઆંનોઈ•તરેહવાર•મત•આપેઆંચ•તેઊપરથી•જગત•મીતરનો અધીપતી•ઈઊનાંની•ગરંથકારોની•કશુર•કાહાડેચ• તથા•તેવોને•બદનાંમ•કરેચ•પણ•હેમાં•તેવોનો•વાંક•નજર• આવતો•નથી*ઈઆહુદી•તથા•ઈશાઈ•લોકોનાં•ધરમ•પુશતકમાં•ભાગી• તુટી•અને•વગર•આધારની•વારતા•લખેલીછે•તેહને• લીધે•ઈ

ઊરોપીઆંન·ગરંથકારો·ભુલાવામાં·પડેઆચ·માટે· જગત·મી
તરનાં·અધીપતીને·ઘટેચ·કે·બીજાઓને·પડતા· મેલીને·ઇઆ
હુદી·તથા·ઇરાંઇ·લોકોનાં·ધરમ·પુશતકને· ઠપકો·આપે*ગુ
શતાશપની·પાદશાહીનાં·શનેની·રીચરડશને· અટકલથી·બન
લાવેલી·ગણતરી·બીજા·ગરંથકારોનાં·કોલથી·ખરી·પડતી·ન
થી·તોપણ·અગરજો·તકરારને·શારૂં·ફ·ગણતરીને·ઘડીભર·
કબુલ·રાખીફ·તોબી·જરતોશતી·શનેનાં·(૨૨૩૯) વરશ·ખરાં
પડતાં·નથી·અને·ઘણાં·વરશનો·તફાવત·નજર·આવેચ*

રીચરડશનનાં·ગરંથ· ઊપરથી·જગત· મીતરને· શફે·
૩૦૧ મધે·બતલાવેઆ·મુજબ·ઇઊનાંની—રૂમી·તથા·બીજા·ઈ
ઊરોપીઆંન·ગરંથકારો· "જોરોઆશટર·" નાંમનાં·ફીલ
શુફ·વીશે·જુદાં·જુદાં·અને·ફેરફાર·મત·આપી·ગઈઆચ·તે·
વાત·હું·કબુલ·કરૂંચ·પણ·તેવોનાં·હેવી·રીતનાં·જુદાં·જુદાં·
અને·ફેરફાર·મતથી·આપણો·બરહક·પેગમબર·કે· જે·પેહેલ
વી—ફારશી·તથા·અરબી·ગરંથકારોનાં·ઇતફાકી· કોલ·મુજ
બ·પાદશાહ·ગુશતાશપનાં·જમાંનાંમાં·થાઇ·ગઈઓચ·તે·હજ
રતને·કશી·રીતે·દખલ·પોહોતી· નથી* "જોરોઆશટર·"
વીશે·જુદા·જુદા·ઇઊનાંની—રૂમી·તથા·બીજા·ગરંથકારોનાં·
મત· (કે·જેહેનો·ઇનતેખાબ·જગત·મીતરનાં· અધીપતીફ·
ઊતારી·લઇને·પોતાનાં·ચોપાંનીઆંને·શફે· ૩૦૧ તથા· ૩૦૨
મધે·પરગટ·કરેઓચ·) તે·મત·લખી· જણાવેઆ·પછી·રીચર
ડશન·પોતે·કબુલ·કરેછે·જે· " ઘણાંખરા·ગરંથકારો·લખી
ગઈઆચ·કે·જરતોશત·શ્રી·ઇરાંનનાં·પાદશાહ·ગુશતાશપનાં
જમાનાંમાં·થાઇ·ગઈ ઓચ·માટે·તેવો·હવું·ધારેછે·જે·જરતો

શાત•ઇશાવી•શાનેની•આશારે•(૫૦૦)વરશ• આગમચ•થાઈ•ગા
ઈઓ•હતો ” *ઈ•ફકરો•જગત•મીતરનાં•બનાવનારે•પોતા
નાં•વાંચનારાઓની•આગલ•મેલેઓ•હતેતો•તેવો•વીચારમાં•
પડતે•નહી•અને•શકમંદ•થાતે•નહી*જગત•મીતરનાં•અધીપતી
ઈ•રીચરડશાનના•ગરંથમાંથી•જે•ફકરો•પરગટ• કરેઓચ•તે
હેની•હેઠલ•અને•તેહેનેજ•લગતો•ઊપર•ટાંકેલો•ફકરો•આવે
લોછે•તે•છતાં•ઈ•ફકરાને•ઈ•શોઆંણાં•અધીપતીઈ• જાંણી•બુ
જીને•પડતો•મેલેઓ•તેહેનુ•ખરૂ•કારણ•માલુમ•પડતુ•નથી*ઈ
ફકરો•પરગટ•કરેઆથી•જગત•મીતરનાં• અધીપતીઈ• ઊઠાવે
લી•તકરાર•વગર•પાઈઆની•નજર•આવતે•તથા•જરતોશતી
શનેનાં•(૨૨૩૯) વરશ•ખોટાં•પડતે•માંટે•તેણે•ઈ•ફકરો•પડ
તો•મેલેઓ•હશે•હેવુ•માહરા•ધારેઆમાં•આવેચ*

૧ * ડાકટર•હાઈડ•કે•જે•ધણી•“ઓકશફોરડ•ઇઊની
વરશીટી”માં•પરોફેશર•હતો•અને•ફારશી—અરબી—હીબરૂ—
લાટીન•તથા•બીજી•ભાશામાં•પુરવીણ•હતો•તે•વીદેઆવાંન•ઇ
ઊરોપીઆંને•ઇશાવી•શને•(૧૭૬૦) માં•ઇરાંનનાં•કદીમ•મજહ
બ•વીશે•ઈક•પુશતક•લાટીન•ભાશામાં•છપાવી•પરગટ• કરેઊં
ચ•તેહેમાં•લખેછેજે• “ કેટલાઈક•ગરંથકારોઈ•જરતોશતનાં•
જમાંનાં•તથા•મુલક•વીશે•ભુલાવો•ખાઇને• જરતોશત•નાંમ
નો•ઈક•ધણી•થાઇ•ગઈઓસ•તેહેનાં•કેટલાઈક•શાખશો•ગોઠ
વી•બેશાડેઆચ•પણ•ઈકજ• જરતોશત•થાઇ• ગઈઓચ•તે•
“ ડેરાઈઅશ•હીશતાશપીશ ” નાં•જમાનામાં•હતો• અને•ઈ•
નાંમનો•બીજો•શાખશ•ખરેખર•થાઇ•ગઈઓ•નથી” *

૨ * “ ડીન•પરીડોઊકશ• ” નાંમનો• ગરંથકાર•પોતા

નાં•પુશતકમો•લખેછેજે• " ઊગામણ•પરાંતનાં•શઘલા•ગરંથ કારોનાં•એતેશ્કી•કોલથી•શાબેત•થાએય•કે•એકજ•જરતોશત થાઈ•ગએઆય•તે•મેજીઅન• અથવા• મજુશ•લોકોનો• નામી મો•પેગમબર•હતો•અને•શ્રી•ઈરાંનનાં•પાદશાહ•"ડેરાઈઅશ હીશતાશપીશ• " અથવા•ગુશતાશપનાં•જમાંનાંમાં• થાઈ•ગ એઆ•હતો* "

૩ * શર•આઈશાક•નીઊટનબી•એકજ• જરતોશતને• કબુલ•રાખેય•અને•લખેછેજે• જરતોશત• ઈશવી• શનેની• (૫૧૨) વરશ•આગમચ•થાઈ•ગએઆ•હતો*

૪ * એમ•ડી•પાશટોરેટ•નાંમનો•એક• વીદેઆવાંન•ફરાં શીશ•ગરંથકાર•પોતાનાં•પુશતકમાં•લખેછેજે• ઊગામણ•પરાં તની•શઘલી•તવારીખોનાં•એતશ્કી•કોલથી•શાબેત• થાએય• કે•એકજ•જરતોશત•થાઈ•ગએઆય*

૫ * બડેઅશ•નાંમનો•એક•ઈઊરોપીઆંન•ગરંથકાર હેવું•મત•આપી•ગએઆય•કે• " ઘણાંજ•પુરાતંન•જમાંનાંમાં " જોરોઆશટર• " થાઈ•ગએઆય•એ• પરમાંણે•કેટલાએક• ગરંથકારો•લખી•ગએઆય•તે•શઘડું•ચોકશાઈથી•તપાશશું• તો•માલુમ•પડશે•જે•એ•શખશ•વીશે•જેકાંઈ• લખાએલુછે•તેહુ જુ•કશુ•ઠોર•ઠેકાંણુ•નથી•પણ•ડાકટર•હાઈડનાં•બતલાવેઆ મુજબ•તથા•શારશતાંની•તથા•અબુલફેદા•નાંમનાં•મહમદીઆં ન•ગરંથકારોનાં•લખેઆ•મુજબ• મેજાઈ•લોકોનાં• † ધરમ નો•શુધારનાર•જરતોશત•થાઈ•ગએઆય* "

---

† જરતોશતી•લોકોનાં•મજહબને•ઈઊનાંની•તથા•ઘણાં એક•ઈઊરોપીઆંન•ગરંથકારો• " મેજાઈ " નો•ધરંમ• કરી ને•લખી•ગએઆય*

૬ ● ઝંદ•અવશતાનો•ફરાંશીશી•ભાશામાં• તરજુમો•
કરનાર•આંકુવીટીલ•ડુ•પેરોનજુબી•ફેયુંજ•મતછે•જે• ફીકજ•
જરતોશત•થાઈ•ગઈઆચ•અને•તે•જરતોશત• ગુશતાશપ•
બાદશાહનાં•જમાંનાંમાં•માજદીઅશની• દીન•લાવેઆ• હતો*
મહને•ઈકીનછે•કે•ઊપલા• દાખલાઓથી•જગત• મીતર
નાં•અધીપતીની•ખાતરી•થાશે•અને•રીચરડશનનાં• ગરંથમાં
થી•જરતોશત•વીશે•જુદા•જુદા•ગરંથકારોઈ• આપેલાં•ફેરફા
ર•મત•વગર•આધારનાં•નજર•આવશે*

જગત•મીતરનાં•અધીપતીઈ•જરતોશતી•શનેનાં(૨૨૩૯)
વરશની•શાખેતીમાં•ચોથો•દાખલો•બતલાવેઆચ•તે• ઊપર•
શેઆંણું•વાંચનારા•શાહેબોઈ• શારી•પઠે•ધેઆંન•પોંહાંચાડ
કું*મી૦રીચરડશનનાં•આધાર•ઊપરથી•જગત•મીતરનો•અ
ધીપતી•પોતાનાં• ચોપાંનીઆંને•શફે• ૩૦૨ મધે• લખેછે•જે•
“ ઈઊનાંની•તથા•રોમન•ગરંથકારો•જે•કાંઈ•આઈલતાની
(ઈટલેજે•ઈરાંનની•) તવારીખ•વીશે•લખી• ગઈઆચ•તે•ઘ
ણુ•કરીને•ખોટુછે•અને•તેમાંની•લખેલી•બાબદો• કશી•રીતે•
ભરોશો•રાખવાજોગ•નથી•અને•તેઓઈ•અશલથીજ•ભુલ•કી
ધીચ” *ઈ•રીતે•ઈઊનાંની•તથા•રોમન•ગરંથકારોને•ખોટા
પાડેઆ•પછે•તથા•તેવોનાં•લખવાને•વગર•આધારનું•તથા•વ
ગર•ભરોશાનું•તથા•ગલત• ઠેરવેઆ•પછે• બીજા• શફામાં•
ઈશુનાં•જનમની•આશરે• (૪૫૦)વરશ•આગમચ•થાઈ•ગઈ
લા•ઈઊનાંની•ગરંથકાર•નાંમે•“હીરોડોટશનો•”દાખલો•આ
પેચ•તેથી•મહને•જેટલી•અચરતી•ઊપજીચ•તેટલી•અચરતી•બ

લહે·તેથીબી·વધારે· અચરતી·વાંચનારા· શાહેબોને·ઊપજે·
હશે*હેવા·કઠંગા·લખનાર·કુઈ·થોડાજ·જોઈઆય* જે·કો
મનાં·ગરંથકારોને·ખોટા·પાડવાની·હરેક·લખનાર· કોશેશ·
કરે·તેજ·કોમનાં·ગરંથકારોની·શાખશી· અથવા·દાખલો·તે
જ·લખનારથી·હરગેજ·અપાઈ·શકાઈ·નહી*હેવું·છતાં·જગ
ત·મીતરનાં·અધીપતીઈ·પોતાનાં· ચોપાંનીઆંને· શફે· ૨૯૭
તથા· ૨૯૮ તથા· ૨૯૯ તથા· ૩૦૩ મધે· ઈઊનાંની· ગરંથ
કારોનાં·તરણ—ચાર·દાખલા·બતલાવેઆય*જગત·મીતરનાં
અધીપતીને·ઘટેચ·કે·ઈ·અગતની·બાબદમાં·કિશાં·અને·કિ
શરીખી·રીતે·તકરાર·ચલાવે·અને·પોતાનું· મન·ધચુપચુ·ત
થા·પોતાનું·કિન·ડાંમાડોલ·રાખે·નહી·અને· ઊલટ·સુલટ·
લખવાનું·પડતું·મેલીને·કિજ·મુકરર·કાઈદા·તથા· રીતીથી·લ
ખે·કે·તેહેની·તકરાર·વજબી·બરેલી·કેહેવાઈ*

જગત·મીતરનો·અધીપતી·પોતાનાં· ચોપાંનીઆંને·શફે·
૩૦૩ મધે·લખેછે·જે·"ફીરોડૌશી·"બનાવેલી·તવારીખમાં·લખે
લુછે·જે· "આશટાઈઆજીશ·"નાંમનો·કિ·પાદશાહ·ઈરાંન
માં·થાઈ·ગઈઆચ·તે·વીશે·શાર·જાંન·માલકમ·લખી·ગીઆ
ચ·કે·તે·પાદશાહ·ઈરાંનીઓનો·કકાઊશ·અથવા·તેહેની·પછ
વાડેનો·આજદક·હતો·અને·તે·પાદશાહ·કેખુશરોની·આગમચ
પાદશાહી·કરી·ગઈઓ·હતો·અને·તેહેની·પાદશાહી·ઈસ્રુની·આ
ગમચ·(૫૫૮) વરશમાં·આખેર·થાઈ·અને·તેહેની·પછી·પા
દશાહ·કેખુશરોઈ· (૬૦) વરશ·સુધી·પાદશાહી· કીધી·અને·
લોહોરાશપનાં· નાંમની· પાદશાહી· (૧૧૦) વરશ·ચાલી·તે
હાર·પછી·પાદશાહ·ગુશતાશપ·તખત·ઊપર· બેઠો·અને·તેજ·

વરશામાં•હજરત•જરતોશતનો•જનમ•થાઈઓ" *જગત•મીત રનાં•બનાવનારે•ઈ•પરમાંણે•ગણતરી•કરીને•અને•તેહને•શર જાંન•માલકમનું•નાંમ•આપીને•જરતોશતી•શનેનાં•(૨૨૩૯) વરશાની•શંગાથે•ઈ•અટકલો•બરોબર•મેલવી• આપેઓય* પણ•ઈ•ગણતરી•કશી•રીતે•ભરોશો•રાખવા•જોગ•નથી*જગ ત•મીતરનાં•બનાવનારે•આઈ•દાખલાની•શરૂઆતમાં•"હીરોડો ટશ•"નાંમનાં•ઈઊનાંની•ગરંથકારનો•દાખલો•બતલાવીને•પ છે•ઈઊનાંનીઓને•પડતા•મેલેઆ•કાંઈજે•"હીરોડોટશ•"તથા બીજા•ઈઊનાંની•ગરંથકારોની•શાતા• ઊપરથી• વીદેઆવાંન• ઈઊરોપીઆંનોઈ•કાહાડેલી•ગણતરીથીબી•જરતોશતી•શનેનાં (૨૨૩૯) વરશ•ખોટાં•પડેચ•માંટે•ઈઊનાંની•ગરંથકારોની• તવારીખમાંથી•માતરે•ઈકજ•પાદશાહની•તારીખ• લઈને•બાકી નાં•બીજા•પાદશાહોની•તારીખ•ફારશી•ગરંથકારોની•કેતાબો માંથી•ચુંટી•કાહાડીને•જેતે•વાતે•(૨૨૩૯)વરશનો• શરવાળો• મેલવી•આપવાની•તજવીજ•કીધીચ•પણ•વીદેઆવાન•લોકોની• નજદીક•ઈ•ઈઊકતી•હરગેજ•ચાલનાર•નથી* ઈઊનાંની•ગ રંથકારે•બનાવેલી•વારતા•માંહેથી•ઈક•પાદશાહની• તારીખ• લીધી•તારે•બાકીનાં•બીજા•પાદશાહોની•તારીખ• ફારશી•ગરં થકારોની•કેતાબોમાંથી•લેવાઈ•નહી•અને•તે•તારીખોની•મેલ વણી•થાઈ•નહી*ઈઊનાંની•ગરંથકારોઈ•લખેલી• ઈરાંનનાં• પાદશાહોની•તારીખની• શંગાથે•ફારશી• ગરંથકારોઈ•લખે લી•તારીખ•ઈક•મલતી•આવતી•નથી•કાંજે•ઈઊનાંની•ગરંથ કારોનાં•બતલાવેઆ•મુજબ• "ડીજોશીશ" થીતે•શેકંદર• શ્રધી• ૧૮ પાદશાહોઈ•જુમલે• (૩૮૦)વરશ•શ્રધી•ઈરાંનમાં•

પાદશાહી•કીધી•અને•ફારશી•તથા•અરબી•ગરંથકારોનાં•બત લાવેઆ•મુજબ•એજ•અરશામાં•(૯) પાદશાહોએ•(૬૭૮) બલકે તેઓબી•વધારે•વરશ•શુધી•પાદશાહી•કીધી• અને•એ•બંધે•કોમ નાં•ગરંથકારોએ•જેજે•પાદશાહોનાં•નાંમ• લખેઆંચ•તેબી•એ ક•મલતાં•આવતાં•નથી* એ•વાત•શર•જાંન•માલકમ•પોતે•ક બુલ•કરેચ•અને•એ•નાંમીઓ•ગરંથકાર•લખેછે•જે• શાઇઆ ક્શારીશનો•છોકરો•આશાટાઈએજીશ•પાદશાહ• થઈઓ•તેવી શે•તથા•બીજા•પાદશાહો•વીશે•ફારશી•ગરંથકારો•કાંઇ•મુતલ ક•લખી•ગઈઆ•નથી* "હીરોડોટશ•"નાંમનાં•પુરાતન•ઇઊનાં ની•ગરંથકારનો•જગત•મીતરના•ચંચલ•અધીપતીએ•દાખલો આપેઓચ•તે•ગરંથકારનાં• બતલાવેઆં•મુજબ• "આશાટા ઈએજીશ" ની•પછે•ડેરાઇઅશ• હીશટાશપીશ•શુધી• નીચે•લ ખેલા•તરણ•પાદશાહોએ•જુમલે•(૩૭) વરશ• † શુધી•રાજ કીધું•હતું•તેહની•વીગત—

શાઇરશ*.. ૨૯
કેમબાઇશીશ*...................................... ૭
ઇશામરડીશ*....................................... ૧

૩૭

માટે• આશાટાઈએજીશ• પાદશાહની• પાદશાહી• ઇઊરોપી આંન•ગરંથકારોનાં•બતલાવેઆ•પરમાણે•ઇશુનાં•જનમની• (૫૫૯) માં•વરશમાં•આખર•થાઇ•તે•પછે• ડેરાઇઅશ•હીશ

† જુવો•રેવરંનડ•ઊલીઅમ•બીલોશ• હીરોડોટશનો•ગ રંથ•પુશતક• ૧ લું•શફે• ૨૮૫ તથા•પુશતક• બીજુ• શફે• ૨૩૧ તથા• ૨૩૨ મે*

તારાપીશ•અથવા•ગુશતાશપ•પાદશાહ•ઈરાંનનાં•તખત•ઊપર બેઠો•તાંહાં•શ્રુધી•"હીરોડોટશનાં•"બતલાવેઆ•પરમાંણે•ઊપર કહેલા• તરંણ•પાદશાહોઈ• (૩૭) વરશ•શ્રુધી• પાદશાહી• કીધી• તે• (૩૭) વરશ• ઊપર• જણાવેલાં• (૫૫૯) વર શમાંથી•બાદ•કરીઈતો•ડેરાઈઅશ•હીશતાશપીશ•અથવા•ગુશ તાશપની•પાદશાહી•ઈશવી•શનેની• (૫૨૨) વરશ•આગમચ શરૂ•થાઈ•તેહેને•હાલમાં• (૨૩૭૨) વરશ•થાઈચ•માંટે• ઈ•હી શાબેબી•આપણા• પેગમબરનાં• જનમનાં• (૨૨૩૯) વરશ• ખોટાં•પડેચ✻

જગત•મીતરનો•અધીપતી•પોતાનાં• ચોપાંનીઆંને•શપે• ૩૦૪ની•શતર• ૧૧ મીથી•લખેછેજે•"આજશ્રુધી•શરજાંન•મા લકમનાં•હીશાબ•પરમાંણે•હજરત•જરતોશતનો• જનમ•થાઈ આને• (૨૨૩૯) વરશ•થાઈચ✻" ઈ•વાત•બીલકુલ• ખોટી છે✻શર•જાંન•માલકમે•હજરત•જરતોશતનાં•જનમનો•હીશા બ•પોતાની•તરફથી•કાહાડીને• પોતાનાં•ગરંથમાં• બતલાવે આે•નથી•પણ•ઈઊનાંની•ગરંથકારોની•શાતા• ઊપરથી•ડેરા ઈઅશ•હીશતાશપીશ•અથવા•ગુશતાશપની• પાદશાહી•આખ ર•થાઈ•તેહેનો•શને•શર•જાંન•માલકમે•બનાવેલી•ઈરાંનની• તવારીખનાં•પેહેલા• પુશતકને• ૨૪૯ મે•શપે• લખેઆેચ•તે• હીશાબેબી•ગુશતાશપની•પાદશાહી• શરૂ•થાઈઆને• હાલમો• **(૨૩૭૧) વરશ•થાઈચ—જગત• મીતરમાં• બતલાવેઆ•પર માણે• (૨૨૩૯) વરશ•થતાં•નથી✻**

જરતોશતી•શનેનાં• (૨૨૩૯) વરશની• શાબેતીમાં•જ ગત•મીતરનાં•અધીપતીઈ•શ્રી•બરૂચવાલા•દશતુર•મરહુમ•અ

શાપંદીઆરજી•કાંમદીનજીએ•શાને• ૧૮૨૬ માં• છપાવી•પરગાટ કરેલી•કેતાબમાંથી•જે•દાખલો•બતલાવેઓચ•તે• હીશાબે•જ રતોશાતી•શાનેનાં• (૨૨૩૯) વરશ•બરોબર•મલેચ• પણ•એ જ દાખલો•થોડાંકિ•અઠવાડીઆં•ઊપર•અતરેનાં•એક•ગુજરાતી વરતમાન•પતરમાં•બતલાવેઓ• હતો•તેવીશે• તારીખ• ૧૦ મી•એપરેલનાં•જાંમે•જંમશેદમાં•છપાએલાં•આ૦ખરશેદજી•બમ નજી•પંથકીની• શાહીનાં•ચરચા• પતરમાં•લખેલુછે•કે• " દશા તુર•અશાપંદીઆરજી•કાંમદીનજીએ• પોતાની•કેતાબમાં•જે•જ રતોશાતી•શાને•લખેઓચ•તે•કેહી•કેતાબ•ઊપરથી•અને•કહા• પાએઆ•ઊપરથી•શાબેત•કરેઓચ•તે•કાંઇ•બતલાવેઊ•નથી• માટે•એ•શાનેની•શાચાઇ•ઊપર• કશો•ભરોશો•રખાઇ•શકાતો• નથી—ધારેઆ•મેલે•એ•મરહુમ•દશાતુરેબી• મુમબઈ•શામાચાર નાં•પંચાંગ•ઊપરથી•એ•શાને•લખેઓ•હશે* " જગત•મીતર નો•અધીપતી•પુછેચ•કે•એ•મરહુમ•દશાતુરજી•વીશે•હેવી•રીતે• શા•આધાર•ઊપરથી•જાંમે•જંમશેદનાં•પતરમાં•છાપેઊંચ? એ શવાલનો•જવાબ•આપવાની•તથા• જગત•મીતર•જે•આધાર• પુછેચ•તે•આધાર•અતરે•બતલાવવાની•હું•રજા• લેઊચ*મુમ બઈ•શામાચારનાં•કદીમ•છાપાખાંનાંમાં•શંવત•૧૮૭૧નાં•વરશ માં•ગુજરાતી•પંચાંગ•મરહુમ•આ૦ફરદુનજી•મરજબાંનજીએ• અતરે•પેહેલે•વેહેલાં•છાપી•પરગટ• કરેઆં•તેહેમાં•મરહુમ•મુ લાં•ફીરૂજે•કરેલી• ગણતરી• ઊપરથી• જરતોશાતી• શાનેનાં• (૨૨૦૫)વરશ•છાપેઆંચ•તે•પંચાંગ•છપાઇ•પરગટ•થાએઆ• પછે•છેક•અગીઆર•વરશે•શ્રી•ભરૂચ• વાલા•દશાતુર•મરહુમ•

અશપંદીઆરજી·કામદીનજીઈ·કબીશાની·તકરાર·વીશે·પોતા
ની·કેતાબ·છપાવી·પરગટ·કરી·તેહેમાં·શંવત· ૧૮૮૨ શુધી·
જરતોશતી·શનેનાં·(૨૨૧૫)વરશ·લખેઆંચ·તે·કેહી· કેતાબ
માંથી·અને·કહેઆ·આધાર·ઊપરથી· લખેઆચ·તેવાશે·મરહુ
મ·મુલાં·ફીરૂજ·બીન·કાઊશે·કદીમી· જરતોશતીઓની·તરફ
થી·તારીખ· ૨૮ મો· શપટેમબર· ૧૮૨૬નાં· મુમબઈ·શમા
ચારમાં·પોતાની·શહીનું·ઈક· ચરચા·પતર·છપાવી·પરગટ·ક
રેઊંચ·તેહેમાં·ઈ·મરહુમ·મુલાં·ઈ·દશતુર·અશપંદીઆરજીના·
છોકરા·દશતુર·કાઊશજીને·શવાલ· કરેઓચ·કે “ દશતુરજી
“ શાહેબે·જરતોશત પેગમબર·શાહેબનાં·ફરમાબની·ગણતરી
“ જે·બતલાવીચ·તે·કેહી·કેતાબથી·તે·દેખાડો*ઈ·શઘલુ·પો
“ તે·ઈક·બનાવટ·કરીને·લખેઊંચ*જે·મન·ભાવે·તે·વગર·
“ કેતાબે·અને·વગર·હેશાબ·અને·વગર·શાહેદે· લખેઊ· હો
“ ઈ·તેહને·કોઈ·નાદાનબી· કબુલ·નહી·કરશે”*અને·વલી·
તારીખ·૨ જી·નવેમબર·શને·૧૮૨૬ જે·દીને·લખેલું·ચરચા·પત
ર· ઈજ· મહીનાંની· ૬ ઠી· તારીખનાં· મુમબઈ· શમાચાર
માં·છપાવી· પરગટ· કરેઊચ·તેહેમાં· દશતુર· અશપંદીઆ
રજીના· છોકરા · દશતુર · કાઊશજીને · મુલાં· ફીરૂજજી·
શાહેબે·આઈ· રીતનો·શવાલ· પુછેઓચ·કે· “ દશતુરજી·
“ પારશી·જરતોશતી·શનેનો· પુંજી·શંવત·(૧૮૭૧)નાં·વરશ
“ થી·મુમબઈ·મધે·પંચાંગ· છપાઈ છે· તેઊપરથી છે· કે·કોઈ·
“ બીજી·મોતેબર·કેતાબ·તથા· દાખલાથી છે· તે·જાંણવું·જો
“ ઈ·કાંઈ જે·કદાપી·દશતુરજી·પાશે કેતાબની·શાહેદીની·પું

“ જી•હતેતો•અલબતે•દશાતુરજીનાં•બાવા•બેહેશતી•અશપંદી
“ આરજી•પોતાની•માહાભારત•કબીરાની•કેતાબમાં•કોઇ•એ
“ શતાદની•કેતાબની•શાહેદી• પરગટ•કરતે•મગર•કેતાબનુ
“ બુજુદ•મધે•શંવત•(૧૮૭૧)નાં•પંચાંગ•વગરે•બીજું•કાંઇ•ન
“ થાં•દીશાતુ•ઈમ•કરતાં•ભુલી•ગીઆ• હોઈ•તો•હજુર•શ્રું•ઠી
“ લછિ* ” વલી•ઈજ•ચરચા•પતરમાં•બીજી•જગોઈ•મરહુમ
મુલાં•ફીરૂજ•પોતાનાં•હમનબરદ• કાઊશજી•દશાતુરને•તાંનો•
મારીને•કેહેચ•કે• “ ઈ•જરતોશાતી•તારીખનો•ઈશારો•જાંણુ
“ વાની•તહમારી•કાઈનાત•શંવત•(૧૮૭૧)નો•વરશાનાં•પંચાં
“ ગથીછે•તે•હમો•શારી•પઠે•જાંણીઈચ*તહમારી•પાશે•ઈ•અ
“ ગાઊની•કેતાબથી•શાહેદી•મલનાર•નથી*અગરજો•તહમા
“ રી•પાશે•જરતોશાતી•તારીખ• હોતે•તો તમો•જટપટમો•હ
“ મારે•પાશેથી•હશાબ•શમજવા•માંગતે•નહી* ” જગત•મી
તરના•બનાવનારને•ઘટેચ•કે•મુમબઈ•શમાચારની•શને ૧૮૨૬
ની• “ ફાઈલ• ” તપાશી•જોઇને•પોતાની•ખાતરી•કરી•લી
ઈ*મરહુમ•દશાતુર•અશપંદીઆરજીના•છોકરા•કાઊશજીની•
પાશે•જરતોશાતી•તારીખની•શાબેતીમાં•મુલાં•ફીરૂજે•માગેલી•
પુરવારી•તથા•કેતાબોનાં•દાખલા• દશાતુર•કાઊશજી•પોતાના•
જવાબમાં•આપી•શકેઓ•નહી•અને•બીલકુલ•ખાંમોશી•પકડી
તે•ઊપરથી•ચોકશ•રીતે•શાબેત•થાઈચ•કે•મરહુમ•મુલા•ફીરૂ•
જનાં•બતલાવેઆ• મુજબ•શ્રી• ભરૂચવાલા• દશાતુર•અશપંદી
આરજી•કાંમદીનજીઈ•પોતાની•કેતાબમાં•જે•જરતોશાતી•શને
દાખલ•કરેઓચ•તે•કાંઇ•કેતાબો•ઊપરથી•તેહેકીક•કરીને•દા
ખલ•કરેઓ•નથી•પણ•શંવત• ૧૮૭૧ નાં•વરશમાં•મુમબઈ•

શમાચારનાં·છાપાખાંનાંમાંથી· મરહુમ·ફરદુનજી·મરજબાંનજી
ઈ·મરહુમ·મુલાં·ફીરૂજની· શલાહથી·જે·પંચાંગો·છાપી·પરગ
ટ·કરેઆંચ·તે·ઊપરથી·ઊછીકો·લઇને·દાખલ·કરેઓચ✱અ
ગંરજો·ઊપર·કહેલી·જરતોશતી· તારીખની·શાખેતી·કેતાબો
નાં·દાખલાથી·મલી·આવતે·તો·દશતુર·કાઊશજી·અશપંદીઆ
રજી·તેહેવી·શાખેતી·આપેઆ·વીનાં·રેહેતે·નહી·પણ·ખોટી·તા
રીખ·હતી·માટે·તેહેની·શાખેતી·જે·પરમાંણે·શને· ૧૮૨૬ માં
કબીશાની·તકરાર·ચાલતી·હતી·તે·વેલાઈ·અપાઇ·શકાઇ·ન
હી·તેજ·પરમાંણે·હાલમાં·શને· ૧૮૫૦ માંખી· કોઇથી·અપાઇ
શકાશે·નહી·તે·શત·જાંણવું✱હું·આશા·રાખું·ચ·કે·ઊપલી·બી
ના·વાંચેઆથી·જગત·મીતરના·શેઆંણાં·અધીપતીની·પતીજ
થાશે·કે·મરહુમ·દશતુરજી·અશફંદીઆરજી·કાંમદીનજીઈ·વગ
ર·આધારે·લખેલી·જરતોશતી· તારીખ·કે·જેહને·ઈ·મરહુમ
નો·શપુનર·કાઊશજી·દશતુર·કેતાબોના·દાખલાથી·શાખેત·ક
રી·શકેઓ·નહી·તે·તારીખ·ખોટીછે·અને·શમાચારનાં·પંચાં
ગ·ઊપરથી·લીધેલીછે✱કાવશજી·શોરાબજી·પટેલ·પોતાનાં·મો
પાંનીઆને·શફે· ૮૪ મેં· લખેછે·કે· "દશતુર·અશફંદીઆ
જીઈ· તારીખ· ૩૦ મી· અકટોબર· શને· ૧૮૨૬ ઈશવી·
નાં·શાલમાં·શ્રી·મુમબઇનાં·શમાચાર·નાંમનાં·પતરમાં·હિક·ચ
રચા·પતર·પોતાની·શહીનું·છપાવીઊંછે·તે·શમાચારને·શફે
૭૮૫ મે·હમારા·બતલાવેલાં·વરશ·(૨૨૩૯)ખરાં·થાઇછે" ✱
જાંણવું·જે·ઊપર·કહેલી·અથવા·બીજી·કોઇ·તારીખનાં·મુમબ
ઇ·શમાચારમાં·દશતુર·કાઊશજી·અશફંદીઆરજીઈ·છપાવેલાં
ચરચા·પતરમાં·પોતાનાં·બાપે· કબીશાની·કેતાબમાં·છપાવેલી·

જરતોશતી·તારીખ·શાબેત·કરી·આપી·નથી* તારીખ· ૩૦ મી·અકટોબર· ૧૮૨૬ નુ·મુમબઈ·શમાચાર·કુઈ·પરથમથીતે શેવટ·શુધી·વાંચી·જોઈઊ·પણ·તેહમાં·જરતોશતી·શનેની·પુરવારીનો·ઈકબી·દાખલો·માહારા·જોઈઆમાં·આવેઓ·નહી· માટે·કાવશજી·પટેલે·પોતાનાં·ચોપાંનીઆંને·ઊપર·કહેલે·શખે. જરતોશતી· શનેની·શાબેતીમાં· ૮ મો·દાખલો· આપેઓય· તે·દાખલો·શરીઆમ·ખોટો·અને·બીલકુલ· જુઠો છે·તે·વાચે આથી·કોઈઈ·જુલાવો·આવો·નહી*

જાંમે·જમશેદનાં·લખનારાઓ·ઈ·અગતની·બાબદમાં· દીનદાર·જરતોશતીઓને·જુલાવા·ખવાડેય·કે· કાવશજી·પટેલ·તથા·જગત·મીતરનો· અધીપતી· જુલાવો·આપેચ·તેહનો· વાંચનારા·મુનશફોઈ·ઊપર·જાહેર·કરેલા ·દાખલાઓ ·ઊપરથી·વાજબીની·રાહ·વીચાર·કરવો*

જગત· મીતરનો·અધીપતી·લખેછે·જે·"મુલાં·ફીરોજજી·જેહવા·કાબેલ·શખશ·પણ·પારશીઓનો·ચાલુ·જરતોશતી શને·ખરો·અને·શહી·ઠેડવી·ગીઆય" *પણ·ગઈ·આ·ઈપરેલ·મહીનાંનાં જાંમે·જમશેદનાં·પતરોમાં· જરતોશતી·શનેની·બાબદમાં·પરગટ·થાઈલાં·ચરચા·પતરની·મારફતે·શાબેત·કરી·આપેઊચ· કે·મરહુમ·મુલાં·ફીરૂજે·કબીશો·ખોટો·પાડવાની·ધારણાથી·ઈ શને·પોતાની·કલપનાથી·ઊભો·કરેઓય·અને·તેહની·શાબેતી મોતેબર·કેતાબોનાં·દાખલાથી·બતલાવી· આપી·નથી·અને·બનાવટથી·ઊભા·કરેલા·ફાંશીઆનાં·નામાઅકુલ·દાખલાથી·ઈ· શનેને·જેમ·તેમ·ટેકો·આપીને·ઊભો·કરેઓય·પણ·હવા·લુલા લંગડા·અને·વગર· પાઈઆનાં· ટેકાથી·ઈ·શને·કદી·ઊભો·ર

ફી•શકશે•નહી•તથા•ચાલી•શકશે•નહી•અને•કોઇબી•શેઆંણિ
જર તોશાતી•ઈ•શાનેને•કબુલ•રાખશે•નહી* ઈજ•મરહુમ•મુલાં•
ફીરૂજનો•ઊપર•કહેલો•કોલછે•કે• " જે•મન•ભાવે•તે•વગર•
કેતાબ•અને•વંગર•હેશાબ• અને•વગર•શાહેદે•લખેઊ•હોઈ•
તે•કોઈ•નાદાનબી•કબુલ•કરશે•નહી" *માટે•જાંહાં•શ્રુધી•મો
તેબર•કેતાબોનાં•ઇતફાકી•કોલથી•જરતોશતીશાનેનાં•(૨૨૩૯)
વરશ•શાબેત•થાઈ•નહી•તાંહાં• શ્રુધી•કોઈ•નાદાનબી•ઈ•શાને
ને•કબુલ•કરશે•નહી* હું•કબુલ•કરૂંચ•કે•મરહુમ•મુલાં•ફીરૂજ
જી•શાહેબ•ઘણાં•કાબેલ•અને• ફાજેલ•હતા•પણ•જે•વેલાઈ•ક
બીશાની•ભાંજગડ•જોશા•જોશથી•ચાલતી•હતી•તે•વેલાઈ•ઈ•
મરહુમ•મુલાંઈ•પોતાની•મતલબ• શાંધવાશારૂં•ઈ•શાને•જાહેર•
કરેઆ•હતો*આગલા•જમાંનાંમાં•બનેલી•મોતેબર•કેતાબોની
શાખશીથી•ઈ•શાને•શાબેત•થાતો• નથી•ઈટલુજ•નહી•પણ•તે•
શાથે•તવારીખની•તથા•બીજી• કેતાબોથી•બોટો•પડેચ•તથા•
આપણી•અકલ•હરગેજ•કબુલ• કરી•શકતી•નથી•તેહવા•બેહુ
દા•શાનેને•ફકત•મુલાં• ફીરૂજની•શાખશીથી• તથા• ઈક•કેતા
બનાં•હાંશીઆની•શાહેદી•ઊપરથી• આપણ•શી• રીતે•કબુલ•
રાખીઈ•તથા•ખરો•ઠેડવીઈ•તેહનો•અકલમંદ•વાંચનારા•શાહે
બોઈ•વીચાર•કરવો*શ્રું•જગત•મીતરજો•ચંચલ અધીપતી•હે
વું•વીચારેચ•કે•કાબેલ•અને•ફાજેલ• શખશો•ભુલાવો•ખાતા•
નથી•તથા•બીજાઓને•ખવાડતા•નથી ? અને•શ્રું•તેવો•ચુક•
કરતા•નથી ? ના—હું•ધારૂંચ•કે•જગત•મીતરનો•શેઆંણો•
અધીપતી•હેવું•મત•રાખતો• નહી•હશે*અગરજો•મુલાં•ફીરૂ•
જજી•શાહેબ•કોઇ•કેતાબમાં• લખી•ગીઆ• હોઈ•કે•અરદાઈ

વીરાફ·(૧૪૦૦)વરશ·ઊપર·થાઈ·ગએઓ·હતો·અને·મજદક·(૧૨૦૦)વરશ·ઊપર·થાઈ·ગએઓ·હતો·તો·શું·શઘલા·લોકોએ·વાતોને·કબુલ· રાખતે ? ના·હેવી· તવારીખથી·ઊલટી·વાતો·કોઈબી·શેઆંણાં·અને·વીદેઆવાંન·પુરશાનાં·માંનેઆમાં·આવે·નહી*તેજ·પરમાંણે·એ·(૨૨૩૯)વરશાનો· શાને·હજરત·જરતોશતને·શેકંદર·રૂમીનાં· જમાંનામાં·ગોઠવી·બેશાડેચ·અને·ઘણાંએક·કેઆંની·પાદશાહોની· પાદશાહીને·નાબુદ·કરેચ·તથા·તવારીખની·તથા·બીજી·શઘલી· કેતાબોને·બોટી·પાડેચ·તે·શાને·ગમે·તેહવા·કાબેલ·શખશો·કબુલ·રાખેઓ·હોએ·તોપણ·શઘલા·શાજેલ·અને·માહીતગાર·શખશોએ·હેવા·તકલીદી·તથા·બેહુદા·શાનેને·કધી·કબુલ· રાખશે· નહી·તથા·તેહને·શાચો·લેખીને·તે·ઊપર·અમલ·કરશે·નહી·તે·શાત·જાંણવું*

જગત·મીતરનો·બનાવનાર·પોતાનાં· ચોપાંનીઆંમાં·ઘણીએક·જગોએ·હજરત·જરતોશતનાં·જનમારાનાં·(૨૨૩૯)વરશનાં·તકલીદી·અને·વગર·આધારાનાં·બોટા·શાનેને· "ચાલુ·શાને·" કરીને·લખેચ·પણ·એબી·જગત· મીતરની·ચુકછે·કાંએ·જે·એ·શાને·એકુબેએ·શખશોએ·બનાવટથી·ઊભો·કરીને·પેહેલ·વેહેલાં·શવંત· ૧૮૭૧ નાં·વરશથી·મુમબઈ·શમાચારનાં·પંચાંગમાં·ચલાવેઓ·તે·ઊપરથી·એકુબેએ·કદમી·છાપાખાંનાં·વાલાઓએ·ઊતારી·લીધો·અને·હાલમાં·કાવશજી·શોરાબજી·પટેલે"કાલમાંગ"પુશતકમાં·છાપવાનો·આરંભ·કરેઓચ·તથા·એકુબેએ·બીજી·કેતાબો·બનાવનારાઓએ·ભુલાવો· ખાઈને·પોતાનાં·ગરંથોમાં·દાખલ·કરેઓચ·તે·શીવાએ·બીજા· કોઈ·જરતોશતીઓ·અથવા·જુદદીન·લોકોમાં·એ·શાને·ચાલેઓ·નથી

અને·ઈક·કેતાબનાં·હાંશીઆ·શીવાઈ·ઈક·શો·વરશની·આગ
મચ·બનેલી·કોઈબી·કેતાબમાં·ઈ·શને·લખેલો·નથી·માટે·ઈ·
શનેને· "ચાલુ·શને" નું·નાંમ·આપવું·તથા·શનદ·તરીકે·ગ
ણેવું·શજાવાર·નથી*જગત·મીતરનો·અધીપતી·પોતાનાં·ચો
પાંનીઆંને·શફે· ૩૦૬ મધે·લખેછે·જે· "આજ· (૮૦) વરશ
નાં·દશતાવેજોમાં·ઈ·શને·દાખલ·કીધેલોછે· અને·અલબત·
તેહની·આગમચ·લાંમબી·મુદતથી·મુકરર·કીધો·હશે*"હવે·જા
રે·ઈ·શનેને·જગત·મીતરનાં·બનાવનારે·"ચાલુ·શને" નું·નાં
મ·આપેઊચ·તારેતો·(૮૦)વરશનીબી·આગમચ· બલકે·શેંક
ડો·વરશ·થાઈઆં·ઈ·શને·ચાલતો·આવેઓ·જોઈએ·અને·તે
હની·શાખશી·શેંકડો·વરશ·ઊપર·બનેલી·કેતાબોમાં·જોઈએ
પણ·તેતો·જગત·મીતરનાં·અધીપતે ઈ·બતલાવી· આપેઊ·ન
થી·અને·(૮૦)વરશ·ઊપર·બનેલા·દશતાવેજની·શાખશીબી·
બાંહાંનું·કાહાડીને·આપી·નથી*પણ·તે·શાખશી·નહી·બતલા
વવાનું·ખરૂં·કારણ·ઈછેજે·તે·શાખશીમાં·કશું· વજન·નથી*
જાંહાં·શુધી·શેહેંકડો·વરશ·ઊપર·બનેલી·મોતેબર·કેતાબોનાં
દાખલાથી·માહારો·હરીફ·ઈ·શનેને·શાબેત·કરી· આપે·નહી·
તાંહાં·શુધી·ઈ·શને·ખરો·પડશે·નહી·અને·"ચાલુ·શને·"કેહેવા
શે·નહી*એ·હેંશી·વરશ·ઊપર·બનેલા·દશતાવેજનો·જગત·મી
તરમાં·ઈશારો·બતલાવેઓચ·તેહની· આગમચ· "લાંમબી·
મુદતથી·" ઈ·શનેને·કોણે·મુકરર·કરેઓચ·અને·શા·રીતે·ત
થા·કહી·કેતાબમાં·મુકરર·કરેઓચ·તે·જગત· મીતરનાં·ચં
ચલ·અધીપતીઈ·તાકીદથી·વીગતવાર·દાખલા·શાથે·બતલાવી
આપવું*હું·ખચીત·કરીને·કહી·શખુચ·કે· માહારો·હમનબરદ

ફેવી·પુરવારી·આપી·શકશે·નહી*તકશીદી·ઇમારતને·ગમે·તેટલા·ટેકા·આપીઇ·તોપંણ·શેવટે·તે·ઇમારત·ધશી·પડેઆ·વીના·રેહે·નહી·તે·પરમાંણે·ઇ·તકલીદી·શને·કોઇ·કાલે·ખરો·થાઇ·શકશે·નહી·તે·શત·જાંણવું*

જગત·મીતરનો·અધીપતી·પોતાનાં·ચોપાંનીઆને·૨૮૨ તથા· ૨૮૩ મે·શફે·લખેછેજે· "હજરત· જરતોશતનો· જનમ·તથા·પાદશાહ·ગોશતાશપનું·તખતપર·બેશવું·ઇકજ·વરશમાં·થાઇઊં·હતું·વાશતે·ઇઊરોપીઅંન·તથા· ઊગમણ·પરાંતનાં·ગરંથકારો·પાદશાહ· ગોશતાશપની·પાદશાહી· શરૂ·થાઇ·આને·આજ·શુધી·કેટલાં·વરશની ગણતરી·કરેચ·તે·જો·આપણે·ધેઆંનથી·તપાશશુ·તો·શાફ·માલંમ·પડશે·જે·અતરેનાં·શઘલા·પારશીઓ·કબુલ·કરેચ·તે·શને·ખરો·અને·શહીછે*"

" જગત·મીતર " નાં·અધીપતીઇ·ઊપર·ટાંકેલા·ફકરામાં·ઇઊરોપીઆંન·તથા·ઊગમણ·પરાંતનાં·ગરંથકારો·વીશે·લખેઊચ·તેહેનું·ખોટારૂં·નીચે·લખી·જણાંવેલી· કેતાબોનાં.દાખલાથી·ખુલી·રીતે·માલુંમ·પડી·આવશે*

૧ લુ* જારજ· લાંગે· આશરે· ૧૮૦ વીરેઆવાંન·ઇઊરોપીઆંનોની· મદદથી· બનાવેલા· "પેની·શાઇકલોપીડીઆ" નાંમનાં·ગરંથ·મધે·લખેછેજે· "પારશી· લોકોનો·ધરમ·લાવનાર·જરતોશત·ઇશવી·શનેની·આશરે·(૫૯૮)વરશ·આગમચ·આજરબાઇજાંન·પરાંતનાં·ઊરમીઆ·નામનાં·શેહેર·મધે·ગુશતાશપ· (કે·જેણે·ઇરાંની·લોકો·ડેરાઇઅશ·હીશતાશપીશ·કરીને·કેહેછે·) તેહેનાં·બાપ·લોહોરાશપની·પાદશાહીમાં·જનમેઓ·હતો—ઇ·પેગંમબર·ઇશાવી શનેની·(૫૧૩)

વરશ·આગમચ·આશરે· (૭૬) વરશાની· વએમાં· મરણ·પામે
ઓ॥*"

૨ જુ* જાંન·વાટકીનશ·નાંમનાં·વીદેઆવાંન·ગરંથ
કારે·બનાવેલી· "ઇઊનીવરશલ· બાઇઓગરાફીકલ· ડીકશ
નેરી"ને·પેહેલે·શફે·દુનીઆંમાં·જે·જે·નાંમીચા·શખશો·થાઇ
ગએઆચ· તેવો·કહેઆ·જમાંનાંમાં·થાઈ·ગએઆચ·તેહેનો·ન
કશો·અથવા·કોઠો·દાખલ·કરેઓચ·તેઊપરથી· જોએઆમાં·
આવેછેજે·હજરત·જરતોશત·ઈશાવી· શનેની· (૫૬૫) વરશ·
આગમચ·જનમેઓ·હતો*

૩ જુ* "આઊટલાઇનશ·ઓફ·હીશટરી" નાંમન
ગરંથ·મધે·લખેછે·જે·જરતોશત·ઇશાવી·શનેની· (૫૧૯) વર
શ·ઊપર·થાઇ·ગએઓચ*

૪ થું* આંકુવીટીલ·દુપીરોનજું·મત·એ છેજે·જરતો
શત·ઈશાવી·શનેની·(૫૮૯)વરશ·આગમચ·જનમેઓ·હતો*

૫ મું* આંમીએનશ·મારશેલીશ·નાંમનો·એક·રૂમી·ગ
રંથકાર·કે·જે·ઇશાવી·શનેની·ચોથી·શદીમાં·થાઇ·ગએઓચ·તે
તથા·શ્રી·એલેકજેનડરીઆવાલો· શેનટ· કલેમેનટ· કે·જે·ઇ
શાવી·શનેની·તરીજી·શદીની·શરૂઆતમાં·થાઇ·ગએઓચ·તે·મ
લીને·એ·તરણે· ગરંથકારોનાં·બતલાવેઆ·મુજબ·હજરત·
જરતોશત·ઇશાવી·શનેની·આશરે· (૫૫૦) વરશ·ઊપર·થા
ઇ·ગએઓ·હતો*

૬ ઠું* પી·ગાબીલ·નાંમનાં·એક·ઇઊરોપીઆંને·ચીનાં
લોકોની·કેતાબો·ઊપરથી·ચીનાં·લોકોની·નજુમની·તવારીખ
બનાવીચ·તેમાં·લખેછે·જે·ઇશાવી·શને·(૫૯૯)માંઆથમણની

તરફથી•શ્રી•ચીનમાં•કેટલાંક•લોકો•આવેઆ•હતા•તેઓ•પોતા
નું•ધરમ•શાશતર•તથા•શને•લાવેઆ•હતા•અને•તેઓનાં•મફી
નાંનાં•નામ•ઊપરથી•હવુ•માલુમ•પડેચ•કે•તેઓ•ઈરાંની•લોકો•હ
તા✱ફ•ગરંથકાર•બીજું•ફિ•લખેછેજે•ચીનાં•લોકોનુ•જે•વરશઃ
ઈશાવી•શને•(૧૩૮૪)ની•શાતે•મલતું• આવતું•હતું•તે•વરશ
માં•ફ•ઈરાંની•લોકો•ચીનમાં•આવેઆ•તેહને•(૭૮૬)વરશ•થા
ફઆં•હતાં•અને•તે•વરશમાં•ફટલેજે•ઈશાવી•શને•(૧૩૮૪) માં
ફ•ઈરાંની•લોકોનો•શને•(૧૯૪૨)મો•હતો• ફટલેજે•ફ•શને•
ઈશાવી•શનેની•(૫૫૮)વરશ•આગમચ• શરૂ•થાફઓ•હતો✱ફ
દાખલો•ફરેરેટ•નાંમનાં•ફિ•ઈઊરોપીઆંન•ગરંથકારે•ઊપર•
કહેલા• ગરંથમાંથી• બતલાવેઓચ• તે• ગરંથકારનું• તથા•
"આંકુવીટીલ•ડુપીરોન"નું•મત•ફછેજે•જરતોશતની• પેગમ
બરીનો•ફ•શને•હશે✱

ફ•શીવાફ•બીજા•ઈઊરોપીઆંન•ગરંથકારોનાં• દાખલા
કુંફ• માહારાં•પતરનાં•આગલા•ભાગમાં•બતલાવેઆચ•તે•ઊ
પરથી•તથા•ઊપર•ટાંકેલા•દાખલાઓ• ઊપરથી• "જગત•મી
તરનાં•" બનાવનારનુ•ઊપર• કહેલુ•મત• બીલકુલ• ખોટું
પડેચ✱

ઊગામણ•પરાંતનાં•ગરંથકારોનાં•કેટલાંક•દાખલા•મહને
મલી•આવેઆચ•ને•તથા•બીજા•પેહલવી• કેતાબોનાં• દાખલા
ની•શોધમાં•છેઊ•તે•શોધ•પુરી•થાફઆથી•તે•દાખલાબી• છપા
વી•પરગટ•કરવાનો•માહારો•વીચારછે•તે• વાંચેઆથીબી•શઘ
લાવોની•ખાતરી•થાશેજે• "જગત•મીતર" નાં• બનાવનાર

જુ•ઊપર•કહેલુ•મત•બીલકુલ•ખોટુ઼ં છે•અને• જરતોશતી•શને
નાં (૨૨૩૯) વરશ•ખોટાંછે*

જગત•ભીતરનાં•બનાવનારે•પોતાનાં• ચોપાંનીઆંને•શ
ફે• ૩૦૫ તથા• ૩૦૬ મધે•જરતોશતી•શનેનાં•(૨૨૩૯) વ
રશની•શાબેતીમાં•હુવો•દાખલો•આપેઓચ•કે—

" કેતાબ•કે•નાંમે•શરેફ•ઉલ•મુલાં• અબદુલા•અલી•
" બીરજંદી• નાંમનાં •નાંમીચા•શખશની•નજુમની• બાબ
" તમાં•બનાવેલીછે•તેમધે•જણાવેચ•જે• (આશરે• ૮૦ વર
" શની•વાત•ઊપર•) શ્રી•ઇરાનમાં•બહ્મનીઆર•બીને•મર
" જબાંન•નાંમનો•કે•પારશી•કેકો•ઢ્રજેલ•અને•નાંમીચો
" ઊશતાદ•થાઇ•ગએઓચ•તે•નાંમીચો•જરતોશતી•કોલ•આ
" પી•ગએઓચ•જે•હજરત•જરતોશતનાં•જનમેઆને•પાદશા
" હ•ઇઅજદજરદના• વખત• શ્રુધી•(૩૭૨૬૬૦) દીવશ•થાએ
" આ•હુતા* "

જાંણવું જે•શરેફ•ઉલ•મુલાં• અબદુલ•અલી• બીરજંદી
ની•કેતાબમાં•ઊપર•કહેલો•દાખલો•એ•કેતાબનાં•બનાવનારે•
દાખલ•કરેઓ•નથી•પણ•કોઇ•તરકટીઆએ•એ•કેતાબનાં•ફાં
શીઆ•ઊપર•જુદે•દશકતે•ઊપર•કહેલો•દાખલો• બહ્મનીઆ
ર•બીન•મરજબાંનને•નાંમે•ગોઠવી•બેશાડેઓચ• તેહને•શન
દ•કરીને•બેહેશતી•મુલાં•ફીરોજે•જરતોશતી•શનેની•જે•ગોઠ
વણ•કીધીચ•તે• હીશાબે• જરતોશતી• શનેનાં•આજ• શ્રુધી•
(૨૨૩૯) વરશ• થાએચ• પણ•એ• હીશાબેતો• આપણો• પેગ
મબર• છેક• શેકંદરનાં•જમાંનાંમાં•તથા•તે•જમાંનાં•પછી•થા

ઈ•ગઈઓ•હુવું•હડેચ•તે•વાત•અકલથી•દુર•અને•કોઈનાં•મા
નેઆમાં•આવે•નહી•તેહવીછે*બીજુ—કેતાબોનાં•ફાંશીઆ•ઊ
પર•લોકો•ઘણીઈક•બેહુદી•વાતો•લખી•જઈચ•પંણ• તેઊપર•
કોઈ•ઘણી•ભરોશો•લાવતો•નથી* બીજુ•બહમનીઆરને•નાં
મે•ગોઠવી•બેશાડેલો•ઊપર•કહેલો•કોલ•બીજી•કોઈ•કેતાબમાં
લખેલો•નથી•તે•ઊપરથી•શાબેત•થાઈચ•કે•ઈ•કોલ• નાબાકુલ
છે•તથા•બનાવટથી•ઊભો•થાઈલો•અને•શારેઆંમ•ખોટોછે†*

બીજું•કદમી•જરતોશતીઓની•તરફથી• મુલાં•ફીરૂજ•
બીન•મુલાં•કાઊશ•તારીખ• ૧૧ મી•શપટેમબર•શને• ૧૮૨૬
ઇશવીનું•લખેલું•ઈક•લાંમબુ•ચરચા•પતર•ઈજ• મહીનાંનાં•મુ
મબઈ•શમાચારમાં•છપાઈ•પરગટ•થાઈઊચ•તેમધે•મુલાં•ફીરૂ
જ• "ઈખતીઆરાત•" નાંમની•ઈક•ફારશી•કેતાબ•વીશે•ફ
રીઆદ•કરેછેજે• "તે•કેતાબની•પછવાડે•તે•કેતાબ•વાલાને•
નાંમે• જીજે•જલાલીનું• નાંમ•ઘાલીને•કેટલી•ઈક• વાતો•કો
ઈ•શખશે•પોતાની•મતલબની•લખીછે•પણ•શ્રકરછે•ખોદાતા
લાનાં•જે•તે•અશલ•કેતાબની•ઈબારત•માલુમ• પડેચજે•ઓ
શતાદની•કહેલીછે•અને•પછવાડે•વધારેલી•ઈબારત• કોઈ•ના
કાબેલે•લખીછે•તેથી•કેટલું•ઈક•કાવતરૂ•પકડાઈછે*" હવે•ઈ
વાત•ખરી•હોઈ•અને•મુલાં•ફીરૂજનાં•બતલાવેઆ• પરમાંણે•

---

† હમારા•શાંભલેઆમાં•આવેઊંચ•કે• શરેહ•જીજ•મુલાં
અબદુલ•અલી•બીરજંદીની•કેતાબો•મુલાં•ફીરૂજ•શીવાઈ•બી
જા•ઘણાં•શખશોનાં•કેતાબખાંનાંમાંછે•પણ•તે•કેતાબોમાં•જર
તોશતી•શને•બીલકુલ•લખેલો•નથી•તે•ઊપરથીબી• ઊપર•કહે
લો•ફાંશીઓ•ખોટા•પડેચ*

ઊપર•કહેલી•કેતાબની•ઈક•નકલમાં•કોઈઈ•પોતાની•મતલબ
ને•શારૂ•કાવતરૂં•કરેઊ•હોઈતો•ઈજ•પરમાંણે•મુલાં•અબદુલા
અલી•બીરજંદીની•ઊપર•કહેલી•કેતાબમાં•કોઇ•શખશ•અથ
વો•શખશોઈ•બહમનીઆર•બીન•મરજબાંનનુ•નાંમ•ઘાલી•કા
વતરૂ•કરીને•પોતાની•મતલબની•વાત•હાંશીઆ•ઊપર•લખી•
હોઈ•તેહમાં•કશી નવાઇ•દીશતી•નથી* મહને•કશો•શંધે•નથી
જે•મુલાં•અબદુલા•અલી•બીરજંદીની•કેતાબમાં•કોઈઈ•કાવત
રાંથી•ખોટો•જરતોશતી•શને•હાંશીઆ•ઊપર• લખેઆય*અ
ગરજો•ઈ•શને•ખરો•હતેતો•બીજી•જીજોમાંથી•તેહને•દાખલો
મલેઆ•વનાં•રેહતો•નહી•પણ•ઈ•તકલીદી•શનેનો• દાખલો•મ
રહુમ•મુલા•ફીરૂજનાં•હાથમાં•આવેલી•ઈક•ફારશી•કેતાબ•શી
વાઈ•બીજી•કોઇ•મોતેબર•કેતાબમાંથી•મલી•આવતો• નથી•તે
ઊપરથી•શાબેત•થાઈય•કે•ઈ•શને•બનાંવટથી•મુલાં•અબદુલા
અંલી•બીરજંનદીની•જીજમાં•કોઈઈ•પોતાની• મતલબને•શા
રૂ•દાખલ•કરેઆય*

ઊપર•કહેલી•જીજનો•હાંશીઆ•બહમન•ઈઆરને•નાંમે•ગો
ઠવી•બેશાડેઆય•તે•હાંશીઆ•જુદા•દશતખતથી•લખેલોછે—મુ
લાં•અબદુલા•અલી•બીરજંદીની•જીજ•લખનારા•શખશને•હાથ
નો•લખેલો•નથી•ઈટલુંજ•નહી•પણ•તે•શાથે•તે• હાંશીઆ•લ
લખનારનું•નાંમ•નીશાંણ•લખેલું•નથી•અને•ઈ•કોલ•કહી•કે
તાબ•ઊપરથી•લખેઆય•તેબી•લખો•જણાવેઊં•નથી•માટે•ઈ
હાંશીઆ•બીલકુલ•ભરોશો•રાખવા•જોગ•નથી•બલકે•ઊપર•
બતલાવેલી•દલીલોથી•શાબેત•થાઈય•કે•ઈ• હાંશીઆ•કોઇ•ધ
ણી•અથવા•ધણીઆઈ•પોતાની•મતલબને•શારૂ•શારીઆંમ•ખો
ટી•બનાવટથી•ઊભો•કરેઆય•હમાં•કશો•શક•નથી*

માટે•ઊપર•બતલાવેલા•દાખલાઓથી•શીઆંણા• વાંચના
રા•શાહેબોની•ખાતરી•થાશે•જે•ઈઊનાની—રૂમી• તથા•ઊગ
મણ•પરાંતનાં•ગરંથકારો•કે•જુદા•જુદા•જમાંનાંમાં•બનાવેલાં
તવારીખનાં•તથા•બીજાં•પુશતકોની•શાખશીથી• જરતોશતી•
શનેનાં•(૨૨૨૯) વરશ•ખોટાં•પડેચ•અને•જગત•મીતરનાં
બનાવનારનાં•બતલાવેઆ•પરમાંણે• "હીરોડોટશ" નાં•પુ
શતકો•તથા•ઈઆહુદી•લોકોની•તવારીખનાં• પુશતકો•તથા•
"મોશીશ•ઓફ•કરેન" નાં•તથા•શીતશીઆશનાં•તથા•શ
ર•જાંન•માલકમનાં•તથા•મીશતર•રીચારડશનનાં•મત•તથા•
હીશાબથી•કે•શને•ખરો•પડતો•નથી•માંટે•કે•શને• કશી•રીતે•
"ખરો—ચોકશ•અને•શહી•" નથી*

કાવશજી•પટેલે•જરતોશતી•શનેની•બાબતમાં•બનાવેલાં
ચોપાંનીઆંમાં•હેવુ•બતલાવવા•માંગેચ•કે•જરતોશત•નાંમનાં•
ઘણાક•પેગમબર•થાઈગાએચ•અને•"ડીન•પરીડીઊકશ"
તથા•ડાકટર•હાઈડનાં•બતલાવેઆ•પરમાંણે•જરતોશત• ઈઆ
હુદી•લોકનાં•પેગમબર•ડેનીઅલનો•ચાકર•હતો* હેવુ•ખોટારૂં•
ઊપર•કહેલી•"પેની•શાઈકલોપીડીઆ" નાં•ચંચલ•બનાવનાર
ની•શાખશીથી•બતલાવી•આપુચ*કે•"શાઈકલોપીડીઆ"મો•જ
રતોશતની•બાબતમાં•લખેછેજે• "કેટલાક• ગરંથકારો•તે
માં•અગાત•કરીને•હીઊકે•ટ•લખી•ગીઓચ•કે•જરતોશત•તે•મુ
શા•હતો•અને•બીજા•ગરંથકારો•કે•હેવી•ધારણાં•લખી•જણાવીચ
કે•ઈઆહુદીઓનાં•દેશ•શ્રી•પે લેશટાઈનમાં•જરતોશત•જનમે
ઓ•હતો•અથવા•પોતાની•જવાંનીમાં•તે•દેશમાં•રહેઓ•હતો
અને•ઈઆહુદીનાં•કે•પેગમબરની•ચાકરીમાં•રહીને•પોતાનુ•

ગુજરાંણ•કરતો•હતો* "અબુલફરાજ•" લખેછેજે•જરતો
શત•ઈલાઈજા•પેગમબરને•તાંહાં•ચાકર•હતો*હાઈડ• કેહવું•વી
ચારેચ•કે•એશાડરાશને•તાંહાં•હતો•અને•પરીડીઉકશ•કેહવુ•ધારે
*કે•જરતોશત•ઈખજકેલ•પેગમબરને•તાંહાં•ચાકર•હતો*કે
કેહવાની•જરૂર•અગત•નથી•કે•એ•શઘલા•ખેઆલ•બીલકુલ•
ફજુલી•ભરેલા•અને•નકાંમાછે•ઈઆને•બેહુદાછે*એકજ•જર
તોશત•થાઈ•ગએઓચ•કે•જે•જરતોશત• ગુશતાશપનાં•જમા
નામાં•હતો•અને•જેણે•ઘણી•શુધરાઈ• કીધી" * એ•બાબત
માં•કાવશજી•પટેલે• પોતાનાં•ચોપાંનીઆંને•૪૭ મે•શફે•"અલી
શેરીઅશ"કેતાબનો•જે•દાખલો•આપેઓચ•તે•કેતાબ•કેહવી
છે•તેહની•એ•ઘણીને•કશી•ખબર•નથી•એ•કાંઈ• તવારીખની•
અથવા•તેહવીજ•બીજી•મોતેબર•કેતાબ•નથી*એતો•કોઈ•ઘણી
એ•પોતાની•કલપનાંથી•એક•કાહાંણી•જોડી•કાડીચ• અને•તેહ
માં•જોરોઆશટરની•તથા•જરતોશતી•ધરમની• કેટલી•એક•
વાતો•દાખલ•કીધીચ•તે•ઊપરથી•કાવશજી•પટેલે• જુલાવો•ખા
ધો•હશે•અને•તેથી•એ•કેતાબનો•દાખલો•આપેઓ• હશે•કેહવું•
હું•વીચારૂચ*

કાવશજી•પટેલ•પોતાનાં•ચોપાંનીઆંને• ૬૪ મે• શફે•લ
ખેછેજે• "તમાંમ•જરતોશતીઓ•શ્રી•ઈરાંન•કે• શ્રી• હીનદુશ
તાંનમાંછે•કે•જેહનાવો•બરહક•માજદીઅશની• દીનને•આથી
ન•રેહનારછે•તે•શરવેનુ•એ•મતછે•કે• આપણાં• અશો•પેગમ
બરનો•જે•ખરો•અને•તેહકીક•કીધેલો• શાનેછે•તે• (૨૨૩૨)
નોછે•કે•જે•શાને•ઘણી•તવારીખોથી•શાબેત•કરીઆપેલોછે*"

ઊપલા·ફકરામાં·કાવશજી·પટેલે· જરતોશતી· શાનેનાં·
(૨૨૩૨) વરશ·લખેઆંચ·તેમાં·ચુકછે·કાંઈજે·ઈધણીના·ઈત
કાદ·પરમાંણે·જરતોશતી·શાનેનાં·(૨૨૩૯)વરશ· થાઈચ·પણ
ઈ·શાનેને·ઇરાંન·તથા·હીનદુશતાંનનાં·થોડાજ· જરતોશતી
ઓ·કબુલ·રાખતા·હશે·કાંઈજે·ઈ·શાને·તવારીખની· ઈકબી·
કેતાબથી·ખરો·પડતો·નથી·હેવું·છતાં·કાવશજી·પટેલ·કહેઆ
આધાર·ઊપરથી·લખેચકે·ઈ·શાને· "ઘણી·તવારીખથી· શાબે
ત·કરાં·આપેલોછે·" તેહેની·મહને·શહમજ·પડતી· નથી*કા
વશજી·પટેલે·જરતોશતી·શાનેની·બાબતમાં · બનાવેલાં·ચોપાં
નીઆંમો·ઈકબી·તવારીખનો·દાખલો·બતલાવીને·ઈ·તકલીદી
શાને·શાબેત·કરી·આપેઓ·નથી*

કાવશજી·પટેલ·પોતાનાં· ચોપાંનીઆંને· ૭૪ તથા· ૭૫
મે·શફે·શાને·(૧૧૪૨)ઇઅજદજરદીના·શાલમાં·શેઠ·મનચેર
જી·ખરશેદજી·ઊપર·શ્રી·ઇરાંનથી·મોકલેલા· મેહેજરનો·દાખ
લો·બતલાવેચ·પણ·તે·મેહેજર·મરહુમ·મુલાંફીરૂજે·પોતાની·મ
તલબ·મુજબ·બનાવટકરીને·કબીશાની·તકરારને·ટેકો· આપ
વાશારૂ·શ્રી·ઇરાંનથી·મંગાવેઓ·હતો·અને·તેહેની·વીરૂધમાં·શ્રી
ઇરાંનથી·શેહેનશાહી·જરતોશતીઓઈ·બીજો·મેહેજર· મંગા
વેઓચ·તે·મેહેજરથી·ઊપર·કહેલો·મેહેજર·બીલકુલ· ખોટો·
પડેચ·માટે·કદમીઓઈ·પોતાની·મતલબ·શાંધવા· શારૂં·શ્રી·
ઇરાંનથી·મંગાવેલો·મેહેજર·કશ્રૂં·વજન·ધરાવતો· નથી·માટે
તેહેનો·દાખલો·આપવો·નકાંમોછે*

કાવશજી·પટેલે·પોતાનાં·ચોપાંનીઆંને· ૮૩ મે·શફે·મર
હુમ·મુલાં·ફીરૂજના·બાપ·મુલાં·કાઊશે· બનાવેલી· "માકુલ'

તે·બેહેમની·” નાંમની·કેતાબનો·દાખલો· બતલાવેઓચ·તે
બી·કશું·વજન·રાખતો·નથી·કાંઈજે·ઈ·તકલીદી· શને·ઈ·
બંધે·બાપ·બેટાઈ·બનાવટથી· ઊભો· કીધોચ* કેહવાતછેકે·
“એશો·શાહેદ·ને·મુશો·ગવાહી·”તેમ·ઈ·બંને·ઘરહશતો·ઈક·
બીજાની·તરફથી·કેતાબોમાં·શાખશી·આપેચ· તે· શાંખશી·ક
શું·વજન·ધરાવતી·નથી*

કાવશજી·પટેલનાં·ચોપાંનીઆંમાં·જરતોશતી· શનેની·
બાબતમાં·ઈ·શીવાઈ·બીજું·કશું·અગત·કરીને· ધેઆંન·પો
હોચાડવા·જોગ·લખેલું·નથી*ઈ· ચોપાંનીઊં·ઘણું·કરીને·
* * * *
જુઠી·નીનદાથી·તથા·દુરઘંધ·શબદોથી·અને·તેશાથે· નકાંમી
તથા·બેજા·તકરારથી·ભરેલુંછે·અને·જરતોશતી·શનેની·બા
બદમાં· શવભાવીક·રીતે·તથા·શેઆંણપણથી·તકરાર· ચલાવી
નથી*ઈ·ચોપાંનીઆંમાં· * * *
જેકાંઇ·ખોટી·ગીબતો·તથા·જુઠી·વાતો·છાપી·પરગટ·કરીચ
તેહેનો·જવાબ·આપવાની·કશી·હાજત·નથી* *
* * * *

શેવટે·જગત·ભીતરનાં·શેઆંણાં·અધીપતીને· તથા·શઘ
ળા·અકલમંદ·વાંચનારા·શાહેબોને·હું·જાહેર·કરવા·માંગુચ
કે·જરતોશતી·શનેનાં·ચોકરા·વરશ·દાહાડો· વાર·શ્રુધાં·શા
બેત·કરી·આપવાની·ધારણા·અથવા· મતલબથી·હું·ઈ·આઈ·
તકરાર·ચલાવી·નથી·અને·હું·વાજબીની·રાહે· ઈકરાર·કરૂ
ચ·કે·મેં·અતીઘણી·મેહેનત·લઇને·તથા·ઘણીઈક· કેતાબો·
જોઇ· તપાસીને·ઘણી· ખોલ·કાહાડી· પણ· મહને· જરતો

શતી•શનેનાં•ચોકશ•વરશ•કોઇબી•મોતેબર•કેતાબમાં•શારી
અને•બરોશો•રાખવા•જોગ•શતાથી•તેહકીક• કીધેલાં•ફજુશ્ર
ધી•મલેઆં•નથી•કાંકે•ઊગમણ•પરાંત•મધે• આગલા•તથ
પાછલા•જમાંનાંમાં•થાઇ•ગીકેલા•ઘણાંખરા• ગરંથકારો•જર
તોશતી•શને•અશલથીજ•પોતાની• કેતાબોમાં• લખતા•આવે
આ•નથી•માટે•હાલમાં•કે•ખુજોરગ•શનેના•ચોકશ• વરશ•ત
થા•દાહાડા•તેહકીક• થાઇ•શકતા• નથી•તેથી• આટલી•બધી•
બોકટ•પડેચ•તથા•આટલી•બધી•ભાંજગડ•ચલાવવાની•અગત
પડેચ•પણ•આકે•તકરાર•ચલાવવાથી• માહારી•મતલબ•કે છે•
જે•જે•જરતોશતીઓ•પોતાને•કદમી•કરીને•કહેચ• તેઓનાં•
આગેવાંન•દશતુર• મરહુમ•મુલાં• ફીરૂજે•તથા• બીજાઓકે•ક
બીશો•ખોટો•કરવાની•ધારણાથી•શ્રી•ઇરાંનથી• મંગાવેલા•મે
હેજર•તથા•કે•ઉજનાં•હાંશીઆ•ઊપર•બહ્મનીઆર•બીન•
મરજબાંનને•નાંમે•ઊભી•કરેલી•બનાવટની• શતા• ઊપરથી•
મુબબઇ•શમાચારનાં•પંચાંગમાં• તથા•કે કુબેકે•કેતાબોમાં•દાખ
લ•કરેલા•જરતોશતી•શનેનાં• (૨૨૩૯) વરશ•બીલકુલ•ખોટાં
તથા•માંનેઆમાં•આવે•નહી•અને•અકલ•કબુલ•કરે•નહી•તેહ
વાં•બેહુદાંછે•તેવીશે• શઘલાં• અકલમંદ• જરતોશતીઓની•
ખાતરી•થાકે*હું•ધારૂંચ•જે•આકે•માહારાં•ચરચા•પતરમાં•
બતલાવેલા•કેતાબોના•દાખલા•તથા•દલીલો•વાંચેઆથી• શઘ
લા•શાહેબોની•કે•વીશે•ખાતરી•થાકેઆ•વીનાં• રેહેશે• નહી*
આકે•ભાંજગડ•ચલાવવાની•બીજી• મતલબ•કે છે જે•જરતોશ
તી•શનેનાં•ચોકશ•વરશ•ઊપર•કહેલા•શબબને•લીધે•હાલમાં•

મુકરર·થાઈ·શકતાં·નથી·હેવું છિ·તોપણ·આપણો·બરહક·પેગ
અંબર·કહી·શદીમાં·થાઈ·ગઈઓ·છિ·તે·વાત·મોતેબર·કેતાબો
ના·દાખલાથી·ચોકશ·રીતે·શાબેત·કરી·આપું*માહારૂં·ઇકી
ન છિકે·આઈ·પતરમાં·બતલાવેલા·નાંમીચા·અને·વીદીઆવાંન
ગર·થકારોના·ઇતફાકી·કોલથી·હું ઈ·ચોકશરીતે·પુરવાર·કરી
આપેઊં·ચકે·આપણો·બરહક·પેગંબર·કાંઈ·મરહુમ·મુલાં·ફી
રૂજે·ખવાડેલા·ભુલાવા·પરમાંણે·બાવીશ·શો·વરશ·ઊપર·થાઈ
ગઈઓ·નથી·પણ·ચેવીશ·શદી·ઊપર·ઈટલેજે·આશરે· ચોવી
શ·શો·વરશ·ઊપર·થાઈ·ગઈઓચ*ઈ· શીવાઈ· માહારી·બી
જી·કશી·મતલબ·નથી·તે·હું·પોતાના·ખોદાને·હાજર·નાજર
જાંણીને·કહુંચ*

શ્રી·મુમબઈની·તારીખ ⎫ અધીપતી·શાહેબ—
૧૩ મી· મેઈ · ૧૮૫૦ ⎭ હું·છેઊં·તમારો·નમનતાઈ·ભરેલો·

શેવક·
તાલેબ*

તાજે·કલમ*

જુન·મહીનાનાં· "જગત·મીતર" ની· શેવટે· જરતોશ
તી·શનેની·બાબતમાં·ઈક·ઈઆદદાશત· છપાઈ·પરગટ·થાઈ
ચ·તેમધે·જગત·મીતરનો·અધીપતી·લખેછિજે· "હમારાં·બો
લવાનો·અરથ·ઊલટાવીને·જાંમે· જમશેદનાં· તારીખ· ૨૯
મી·મેઈનાં·પતરમાં·હેવું·જણાંવેઊચજે· હમોઈ· શેકંદર·રૂ
મીનાં·શનેમાં·(૧૦૦)વરશાની·ભુલ·કાહાડીછિ·અને·તેહેનાં·અ
વેજમાં·ઈ·લખનારે·(૧૫)દાખલા હમારી·શાંહાંનણે· આપેઆ
ચ*હવે·હમોઈ·કોઈ·ઠેકાંણે·શેકંદરી·શનેની· ભુલ·કાહાડી·

નથી•અથવા•શેકનદરી•શને•ષોટો•પાડ્યો•નથી• અથવા•શે
કંદરના•શનેજુ•નાંમ•પણ•લીધુ•નથી*"

જગત•મીતરનાં• બનાંવનારે•તેહેની•મતલબ• ઊલટાવં
વાંજુ•માહારા•ઊપર•જે•ષોટું•તોહોમત•ઊપલા• ફકરામાં•મે
લેઊચ•તે•રદ•કરવા•શારૂ•જગત•મીતરના•અધીપતીનો•પોતા
નો•કોલ•જગત•મીતરમાંથી•અતરે•બતલાવી•આપુચ*જગત
મીતરનાં•જે•ચોપાંનીઆમાં•જરતોશંતી•શનેની•બાબદ•પરગ
ટ•થાઇચ•તે•ચોપાંનીઆંને• ૨૯૫ મેં•શફે•શતર• નવમીથી•
લષેછેજે• "હમારા•બાઇબંધે•શેકનદર•રૂમીનાં• જનમારાની
ગણતરીમાં•નજદીક• (૧૦૦) વરશનો•જુલ• કીધીચ" † માંટે
જગત•મીતરનાં•પોતાનાં•લખવાથી•શાબેત•થાએચ• કે•માહા
રા•ફરોષે•શેકંનદરનાં•જનમારાની•ગણતરીમાં રેહેજુમાએ•
જરતોશતીની•(૧૦૦) વરશની•જુલ•કાહાડીચ•તે• છતાં•જગ
ત•મીતરનો•અધીપતી•હાલમાં•પતરી•જઇને• લષેછેજે•તેણે•
કાંઇ•શીકનદર•રૂમીના•શનેમાં•(૧૦૦) વરશની•જુલ•કાહાડી
નથી•અને•શેકંદરી•શનેનું•નાંમ•પણ• લીધુ•નથી !!! શશ
તી•કોણની•તરફ છે•તેહેનો•અકલમંદ•વાંચનારા •શાહેબોએ•
પોતેજ•જગત•મીતરનો•ઊપર•કહેલો•ફકરો•તપાશીને•ઇનશા
ફ•કરવો*

ગાલેબ*

તારીખ• ૧૫ મી•જુન• ૧૮૫૦

† રેહેજુમાએ•જરતોશતીમાં•લખેલુ છેજે• શેકનદર•ઇશુ
ની• ૩૦૦ વરશ•આગમચ•થાઇ•ગએઓછે*

ઉપલાં•ચરચા•પતરનાં•જવાબમાં• શને• ૧૮૫૦ ના•ડીશેમબર•મહીનાંનાં• "જગાત• મીતર•" મધે• જરતોશતી• શનેની• બાબદમા• પરગટ•થાએલી•તકરારનો• આએ•ચોપાંનીઆનાં• બનાવનારે• પોતાની•તરફથી•આપેલો•૨૬•જવાબ*

ઊપલાં•ચરચા•પતરનાં•જબાબમાં•શને ૧૮૫૦ ઇશાવીનાં ડીશેમબર•મહીનાંનાં•જગત•મીતર•મધે• કેટલીએક• બીના•છપાઈ•પરગટ•થાઈઅ•તેમધે•ચલાવેલી•બેજા•અને•ખોટી•તકરાર•ઊપર•અતરે•હમારા•શેઆંણાં•વાંચનારા• શાહેબોનુ•ધેઆં પોંહોચાડવા•માંગીએચ•*

નાંમીચા•ફરાંશીશ•ગરંથકાર•આંકુવીટીલ•કુ•પીરોને•હજરત•જરતોશતનાં•જનમારાનાં•વરશ•લખેઆંચ•તેજગોએ•"કુધારૂંચ"અથવા•"કું•એતકાદ•લાંઊચ"હેવા•શબદો•લખેઆ•હોએ•તેથી•હેવું•શાબેત•થાતુ•નથીજે•એ•વીદેઆવાંન•ગરંથકારે•કાહાડેલી•જરતોશતી•શનેની•ગણતરી•ખોટીછે* આંકુવીટીલે અતીઘણી•મેહેનત•લઈ•કદીમ•તથા•હાલનાં•જમાંનાંમાં•ઊગમણ • તથા • આથમણ • પરાંતના • ગરંથકારોએ • બનાવેલાં• પુશતકો• જોઈ• તપાશીને• ચોકશ• રીતે• શાબેત• કરી•આપેઊચ•કે• હજરત • જરતોશત• ઇશાવી•શનેની•આગમચ•છઠી•શદીની•અધવચમાં• ઇઆને• ઇશુનાં•જનમની• (૫૫૦) વરશ•આગમચ•થાઈ• ગએઆચ* એજ•ગરંથકારે

"એકેડેમી•ડેશ•ઈનઈશકરીપશનશ•"નાંમનાં•ગરંથમધે•છપા
વી•પરગટ•કરેલા•રશાલામાં•લખેછેજે•"શેનટ•કલેમેનટ•તથા
ડાઈઓજીનીશ•તથા•એલેકજેનડર•નાંમનાં•કદીમ•ગરંથકારો
નાં•બતલાવેઆ•મુજબ•ફીશાગુરશ•નાંમનાં•નાંમીચા•ઈઊનાં
ની• હકીમનાં• જમાંનાંમાં • જોરોઆશટર• અથવા•જરતો
શત•થાઈ• ગએઓ• હતો" *જાંણવું જે• ફીશાગુરશબી•ઇ
શુનાં•જનમની•આશરે•(૬૦૦)વરશ•આગમચ•થાઈગએઓ•હ
તો † *ફરહંગે•જાંહાંગીરી•તથા•બુરહાંને•કાતે•નાંમની•મોતે
બર•કેતાબોમાં•"શરવે•કાશમર•".કે•જે•ઝાડ• આપણા•બ
રહક•પેગમબર•શાહેબે•પોતે•રોપેલું•હતું•તેહની•વારતા•લખે
લીછે•તે•દાખલાનેબી•આંકુવીટીલે•મોતેબર•વીચારીને•તે•ઊપ•
રથી•એ•રશાલા•મજકુરમાં•જુદીજુદી•ગણતરી• કરીને• જરતો
શતી•શને•ઈરાવી•શનેની•(૫૭૨) તથા•(૫૪૮) વરશ•આગ
મચ•ગોઠવેઓચ*ઊગમણ•તથા•આથમણ•પરાંતના•ગરંથકા
રોએ•બતલાવેલી•ગણતરી•મુજબ•ઈરાંનના•જુદાજુદા•પાદશા
હોએ•કરેલી•પાદશાહીનાં•એકંદર• વરશામાં•ઘણો•તફાવતછે•
એ•વાત•હમો•કબુલ•કરીએચ•પણ•આંકુવીટીલ•જેહવા•ચંચલ
સ•ઈઅરોપીઆંને•કાહાડેલી•જરતોસતી•શનેની• ગણતરી•એ•
શબબથી•ખોટી•પડતી•નથી*

શેકંદર•રૂમીએ•ઈરાંનનું•મુલક•ઈશવી• શનેની•(૩૩૧)
વરશ•અગાઊ•ફતેહ•કીધું•તથા•એ•પાદશાહ• ઈશવી•શનેની•

---

† જુવો•વાટકીનશે• બનાવેલી• "બાઈઓગરાફીકલ•
ડીકશનેરી*"

(૩૨૩)વરશ•આગમચ•મરણ•પાંમેઓ•હતો•તે•તારીખતો•મો
તેબર•અને•ભરોશો•રાખવા•જોગ•દાખલાઓથી•ચોકશ•રીતે
.બેત•થાઈચ•અને•એ•વાત•હમોએ•આએ•ચોપાંનીઆંનાં•આગ
લાં•ભાગમાં•શાબેત•કરી•આપીચ † *હમોએ•એ•શેકંદરી•શ
નેની•તારીખ•કે•જે•ચોકશછે•તેહની•મદદથી• જરતોશતી•શ
નેનાં• (૨૨૩૯) વરશ•ખોટાં•કરી•આપેઆં•હતાં• તથા•જર
તોશતી•શનેનાં• (૨૪૦૦) થી• વધારે•વરશ•થવાં•જોઈએચ•
હેવું•શાબેત•કરી•આપેઊં•હતું•તેહનો•જગત• મીતરનાં•અ
ધીપતીએ•પોતાનાં•પરતી•ઊતરમાં•કશો•જવાબ• આપેઓ•ન
થી•તેહનુ•ખરૂ•કારણ•એછેજે•એ•મોતેબર• દાખલાંથી•જરતો
શતી•શનેનાં• (૨૨૩૮) વરશ•બીલકુલ•ખોટાં• પડેચ•માટે•
એ•વીશે•હમારા•હમનબરદને•ખાંમોશી•પકડવાની•ફરજ•પડી*
શેકંદર•રૂમીનાં•મરણ•પછે•ઈરાંન•મધે•જે•પાદશાહોએ• રાજ
કીધુ•તેવો• "અશકાંનીઆંન•" તબકાનાં•પાદશાહો•કેહેવાએ
ચ•તેવોએ•જુમલે•કેટલાં•વરશ•શ્રુધી•પાદશાંહી•કીધી• તે•વીશે•
જુદી•જુદી• કેતાબોમાં• જુદાં•જુદાં• વરશ•લખેલાંછે•અને•
એ• બાબદમાં• ઘણીએક• ગુચવણ•તથા•તફાવતછે• હેવું•આં
કુવીટીલ•ડુ•પીરોનનાં• ગરંથ•ઊપરથી• જગત • મીતરનાં•
ચંચલ•અધીપતીએ•બતલાવી•આપેઊચ•તેવીશે•હમો•એ•ઘણીને
તથા•વાંચનારા•શાહેબોને•જાહેર•કરવાની•રજા• લઈએચ•કે•
હમોએ•કાંઈ• "અશકાનીઆંન•" પાદશાહોની•પાદશાહીનો•

---

† જુવો•આએ•ચોપાંનીઆંને•શફે• ૯૭ થી• ૧૦૩ શ્રુધી•

તારીખનાં•આધાર•ઊપરથી•જરતોશતી•તારીખનો• પાઈઓ
બાંધેઓ•નથી•માટે• "અશકાનીઆન•" તબકાનાં•પાદશાહો
ની•પાદશાહીનાં•વરશ•વીશે•ગરંથકારોનાં•ફેરફાર• મત•બત
લાવવાની•હમારા•હરીફે•જે•મેહેનત•લીધીચ•તે•ફોકટ•અને•
વેરથછે•બીજુ•જગત•મીતરનો•બનાવનાર•હેવુ• ધારેચ•કે•
આંકુવીટીલ•ડુ•પીરોને•ઈ• "અશકાંનીઆંગ• " ટોલાનાં•પા
દશાહોની•પાદશાહીનાં•વરશ•ઊપરથી•જરતોશતી•શાને•મુકર
ર•કરેઓાચ•પણ•ઈ• બામદમાંથી•હમારો•હરીફ• ચુકેચ•કાંજે
પીરોનેતો• ઇઊનાંની—રૂમી—ફરેંચ• તથા• ફારશી•ગરંથકા
રો•તેહેમાં•અગત•કરીને•ફરહંગે•જાંહાંગીરી• તથા•બુરહાંને•
કાતેનાં•ઈતફાકી•કોલથી•હજરત•જરતોશનાં•જમાંનાંનાં•આ
શરે• (૨૪૫૦) વરશ•મુકરર•કરેઆંચ*

જગત•મીતરનો•અધીપતી•પોતાનાં•પરતી• ઊતરમાં•કે
હુ•બતલાવેચ•કે•આંકુવીટીલ•ડુ•પીરોનનાં•પોતાનાં•બતલાવે
આ•મુજબ• "શાઇરશ•અથવા•કેખુશરો•પાદશાહની• પાદશા
હી•ઇશ્રુની• (૫૩૬) વરશ•આગમચ•શરૂ•થાઇ • તે•વાતને•
આજ • શ્રુધી• (૨૩૮૬) વરશ • થાઈઆંછે • તેવારે•
હજરત • જરતોશજનો • જનમ • થાઈઆને • આજ • શ્રુ
ધી ૨૪૦૦ અથવા•તેથી•વધારે•વરશ•કેમ•થાઈ"* જાંણવુંજે
આંકુવીટીલ•ડુ• પીરોન• શાઇરશને•કેખુશરો•વીચારતો•નહી
હશે•તેઊપરથી•અથવા•કોઇ•બીજા•શબબથી•અથવા•જુદા•મેહે
સઃઊપર•હેવો•ફકરો•લખેઓ•હશે*આંકુવીટીલે•કીધેલા•જંદ
અવગતાનાં•ફરાંશીશી•તરજુમાંમાં•શાફ•ઊઘાડું•લખેઊચકે•

હજરત·જરતોશત ઈશ્નુની· (૫૮૯) ·વરશ· આગમચ·જનમે ઓ·અને·"ફિકાડેમી·ડેશ·ઈનીશકરીપશનશ"મધે·જરતોશતની તારીખ·મુકરર·કરવાની·ધારણાથી·ફ્રિજ·કાખેલ·ગર'થકારે·છ પાવી·પરગટ·કરેલા·રશાલામાં·ઘણાંકિ·ગર'થકારોનાં·ફિમ લતા·અભીપરાફિથી·પુરવાર·કરી·આપેઊ'ચ·કે·હજરત·જરતો શત·ઈશવી·શનેની·છઠી·શદીની·અધવચમાં·થાઇ·ગર્ફિઓચ·† માટે·જે·ગર'થકારણુ·હુવુ·મત·હોઈ·તે·ગર'થકાર· પોતાનાં· મતને·પોતાનાં·પુશતકમાં·બીજી·જગોઈ·ખોટુ·પાડે· નહી·તે· શત·જાંણવું*

જગાત·મીતરનાં·અધીપતીફિ·જરતોશતી· શનેની ·બાબદ માં·પરથમ·ગર્ફિઆ·મેઈ·મહીનાંમાં·ચલાવેલી·તકરારમાં·નાંમી ચા·ગર'થકાર·રીચંરડશનને·નાંમે·શાફ ·ઊઘાડુ·લખી· જણા વેઊ·હતું·જે·"ઈરાંનનાં·પાદશાહ·કેખુશરોની·પાંદશાહીની·મુ દત· વીશે·શ્રી·ઈઊનાંનનાં·અને·ઇઆફુદી· ગર'થકારો·વચે· ખેફિ·શદી·અથવા· (૨૦૦) વરશનો·તફાવત·પડેચ· અને·મુ શાનો· ધરમ·પાલનારાઓનાં·પુશતક·શાથે·જો·ઈરાંનનાં·પુ શતકો·શરખાવીફિતો·તેહની·તારીખ·ફિક·મલતી·થાશે·પંણ·ઈ

---

† ગઈઓમરદથી·તે·શેક'દરનાં·જમાંનાં·શ્રુધીની·ઈરાંન ની·તવારીખનો·રોજતુલ·શફા·ઊપરથી·અ'ગરેજી· તરજુમો· કરીને·ડેવીડ·શી·નાંમનાં·વીદેઆવાંન·અ'ગરેજે·ફિક·કેતાબ· છપાવી·પરગટ·કરીચ·તેહને· શફે· ૨૭૪ થી· ૨૮૨ શ્રુધી·ઊ પર·કહેલા·રેશાલાને·ઘણોજ·મોતેબર·જાંણીને·તેહનો·શાર પરગટ·કરેઓચ· તેનો·ઇનતેખાબ·હમોફિ· આફિ· મેપાંની આને·શફે· ૫૮ થી· ૭૦ શ્રુધી·પરગટ·કરેઓચ·તે·વાંચીને· શઘલાઓફિ·પોતાની·ખાતરી·કરી·લેવી*

ઊનાંનનાં·લખનારાઓ·(૨૦૦) વરશ·પછવાડે·પડીઆય*"
ફ·વીશે·ફ્મોર્ફ·બોલાશો·કરીને † બતલાવી·આપેઊ· હ્તું·જે
રીચરડશનનાં·લખવાની·મતલબ·જગત·મીતરનો·અધીપતી·
શમજેઓ·નથી·તેથી·તેણે·હ્વી·રીતે·લખેઊય·કાંર્ફ જે·જગત
મીતરનાં·બતલાવેઆ·પરમાંણે·રીચરડશને·કોઇ· જગોર્ફ·હ્
વું·મત·આપેઊ·નથી·કે· "ઇરાંનની·તવારીખ· વીશે·ઇઊનાં
ની·ગરંથકારોર્ફ·આશરે·(૨૦૦)વરશની·ભુલકીધીય·તે·ઇઆ
ફ્ુદીઓની·તવારીખથી·શાબેત·થાર્ફય·" અને·તેણે·કોઇ·જ
ગોર્ફ·હ્વું·બી·બતલાવેઊ·નથી·જે· "કદીમ·વખતથી·આપણું
શને·વીશે·ઇઊનાંની·લોકોર્ફ· (૨૦૦) વરશનો· તફાવત·રા
ખીઓય*" મુશાનો·ધરમ·પાલનારાઓનાં·પુશતકમાં·થોડી
ર્ફક·ઇરાંનની·તથા·ઇરાંની·પાદશાહોની·વારતા·આવીય·પણ
તે·વારતા·ઊગમણુ·પરાંતનાં·ગરંથકારોર્ફ·લખેલી· ઇરાંનની
વારતા·શંગાથે·ર્ફકમલતી·આવતીનથી·બલકે·આશમાંન·અને
જમીન·જેટલો·તફાવત·પડેય*ફ્મોર્ફ·કરી· દેખાડેલા·બોલા
શાને·જગત·મીતરનો·અધીપતી·ખોટા·પાડી·શકેઓ·નથી·અ
ને·તેહ્નો·ઇનકારબી·કરી·શકેઓ·નથી·તે·ઊપરથી· માલુમ·
પડેય·કે·ફ્મોર્ફ·કીધેલો·બોલાશો·ખરો·અને·વાજબીછે*જગ
ત·મીતરનાં·અધીપતીનાં·બતલાવેઆ·પરમાંણે·શર·જાંન·મા
લકમ·પોતાનાં·ગરંથમાં·રીચરડશનને·નાંમે·હ્વું· લખતો·ન
થી·જે·ઇરાંનની·તવારીખ·વીશે·ઇઊનાંની· ગરંથકારોર્ફ·આ
શરે· (૨૦૦) વરશની·ભુલ·કીધીય*શર·જાંન· માતરે·ર્ફટલુ

---

† જુવો·આર્ફ·ચોપાંનીઆંને·શર્ફે· ૮૦ થી· ૮૩ સુધી*

જ•લખેચ•કે• "શાઈરશ•પાદશાહ્નની•તારીખ•વીશે•ઈઆહુદી• તથા•ઈઊનાંનીઓ•વચે•લગભગ•બશો•વરશનો• તફાવતછે• હેપુ•રીચરડશને•બતલાવી•આપેઊચ*" જગત• મીતરનો•અ ધીપતી•ધીરજથી•અને•ચોકશાઈથી•રીચરડશનનો•ગરંથ•તપા શી•જોશેતો•તેહ્નની•પતીજ•થાશે•જે•હ્નજરત•જરતોશતનાં•જ નમારાની•મુદત•વીશે•રીચરડશને•ખરેખર• (૨૦૦) વરશની ભુલ•બતલાવી•નથી•અને•તેજ•ભુલ•ઊપરથી•આપણાં•લોકો•ત થા•ઈઊરોપીઆન•લોકો•વચે•તફાવત•પડેઓ• નથી*જરતો શતી•શને•વીશે•આશરે• (૨૦૦) વરશનો•આપણાં• લોકોમાં તફાવત•પેહ્નલે•વેહ્નલાં•કબીશાની•તકરાર•ચાલી•તે•વેલાઈ•પડે ઓ•તે•વીશે•અતરે:ફરીથી• ભાંજગડ• ચલાવવાની• અગત• નથી*

નાંમીચા•ઓશતાદ•અબુરેહ્નાંન•બીરૂની•કે•જે•ધણી•નજુ મ—તવારીખ—મુનતક•તથા•બીજા•ઈલમોમાં• જાહેર•હ્નતો•તે ણે• (૮૩૦) વરશ• ઊપર• બનાવેલી• "ઞફહીમ." નામ ની•કેતાબમાં•જરતોશતી•શનેનાં•વરશ•લખેઆંચ• તે•વીશે• જગત•મીતરનો•બનાવનાર•કશ્રુ•કારણ•બતલાવેઆ•વીનાં• લખેછે•જે•ઈ•જરતોશત•કાંઈ•આપણે•પેગમબર•નહ્નીં•હ્નતો— ઈતો•ઈક•હ્નકીમ•હ્નતો*ઈ•પરમાંણે•બોલવાનો•કશો•આધાર•મ લી•આવેઓ•નહ્નીં•તેવારે•જગત•મીતરનાં•અધીપતીઈ•ઈ•નાં મને•વારાતે•તથા•પોતાની•શખુનપરવરીને•વાશતે• બેઈ•કેતા બોનાં•દાખલા•બતલાવેઆચ•તેહ્નમાં•લખેછે•જે• "કેટલાઈ ક•હોકમાઓ•હેપુ•ધારેચ•કે•હ્નકીમ•જરતોશત•હોકમાઓમાંનો

એક•હકીમછે•કે•તે•પેગમબરીની•બોજોરગીથી બ જોરગી•પાં
મેલો•હતો•અને•એ•તે•જરતોશત•નથી•કે•જેણે•પારશીની•દી
નનો•ઠરાવ•કીધો•” *જાંણવુંજે•અબુરેહાંન•ઓશતાદે•કાંઇ
એ•પરમાણે•લખેઉ•નથી•અને•અબુરેહાંને•જે•જરતોશતની•તા
રીખ•પોતાની•તફહીમમાં•દાખલ•કીધીચ•તે•જરતોશતને•હકી
મ•જરતોશત•કરીને•લખેઓ•નથી•અને•વલી•એજ•અબુરેહાં
નની•કેતાબમાં•જે•જરતોશત•વીશે•લખેઉચ•તે•વીશે•બીજો•
કોઇ•ગરંથકાર•લખી•ગીઓ•નથી•જે•એતો•જરતોશત•હકી
મ•હતો•એ•કાંઇ•પારશી•લોકોની•દીન•લાવનાર•પેગમબર•
નહી•હતો*બીજુ•હમોએ•અગાઉ•બતલાવેઉચ•અને•વલી•બ
તલાવીએચ•કે•અબુરેહાંન•ઓશતાદે•જે•જગોએ•આપણાં•પે
ગમબરની•મુબારક•તારીખ•પોતાની•મોતેબંર•તફહીમમાં•લ
ખીચ•તે•જગોએ•શાફ•ઊઘાડુ•લખેઉંચ•કે•“માલુમછે•કે•ક
બીશો•એહેનાં•(ઇઆને•એ•હજરત•જરતોશતનાં•) હોકમ
થી•હકદાર•થાએલો•હતો † ” *માંટે•એ•ઊપરથી•કશો•શક•
રેહેતો•નથી•અને•ખચીત•રીતે•શાબેત•થાએચ•કે•અબુરેહાંને•
જે•જરતોશતનો•શને•પોતાની•કેતાબમાં•ઇઆદગારી•દાખલ
નોંધી•રાખેઓચ•તે•જરતોશત•કોઇ•અદના•હકીમ•નહી•હતો
પણ•આપણો•બરહક•અને•બુજોરગ•પેગમબર•હતો* અગર
જો•હમારા•દોશત•જગત•મીતરનાં•અધીપંતીનીપઠે•હમો•હેવા

† એ•દલીલ•ઊપર•હમોએ•જગત•મીતરનાં•અધીપતીનુ•અગત•કરીને•ધેઆંન•પોંહોંચાડેઉ•હતુ•પણ• તે• પોતાનાં•ઊતરમાં•એ•વાત•બીલકુલ•ખાઇ•ગીઓચ*

નજીવા•અને•વગાર•પાઈઆનાં•વાંધા•લેવા•માંગીઈતો•જે•કેતા
બનો•દાખલો•ફમોને•ફમારો•ફમનબરદ•બતલાવે• અને•તે•દા
ખલો•રદ•કરવાની•મોતેબર•દલીલ•ફમોને•નફી•મલી•આવે•તે
વારે•લાચાર•અને•લાઇલાજ•થાઇને•ફેરો•વાંધો• લઈઈ•કે•ઈ
દાખલોતો•ઈ•નાંમનાં•કોઇ•બીજા•શાખશાને•વાશતેછે•અને•જે
શાખશ•વીશે•તકરાર•ચાલેચ•તેતો•જુદો•શાખશછે* પણ•ફેવું•
વગાર•પાઈઆનું•બાંફાંનું•કાફાડેઆથી• ફમોને• કશો•ફાઈદો•
થાઈ•નફી•અને•અકલમંદ•વાંચનારા•શાફેબો•ફેવાં•બાંફાંનાં
ઊપરથી•ખચીત•કરીને•વીચારે•કે•ફમારી પાશે•કશો•મોતેબર•
જવાબ•નથી•તેથી•ફમો•ફેવાં•ફાંફાં•મારીઈચ•અને• ખોટાં•બાં
ફાંનાં•કાફાડીઈચ*

ફમોઈ•જગાત•મીતરનાં•અધીપતીને•તથા• વાંચનારી•આ
લમને•જાંમે•જમશેદનાં•વરતમાન•પતરની•મારફતે•બતલાવી
આપેઊં•ફતું•જે•ઊપર•કફેલા•નાંમીચા•ઓશતાદ• અબુરેફા
ન•બીરૂનીઈ•ફજરત•જરતોશતની•તારીખ•પોતાની• તફશીમ
માં•લખીચ•તેફને•દબેશતાન•તથા•ફરફંગે• જાફાંગીરી•તથા
ફરફંગે•બુરફાંને•કાતે•તથા•તારીખે•જાંફાંનુમા•વગારે•બીજી•મો
તેબર•કેતાબોનાં•કોલથી•ટેકો•તથા•મજબુતી•મલેચ•અને•ઈ•
તારીખ•ખરી•પડેચ*ઈફેનાં•જવાબમાં•જગાત•મીતરનો• અધી
પતી• લખેછે•જે• " શરવનાં•જાફડની• ઊમરની•શાખશી•ઊ
પર•કધી•બરોશો•રાખેઆમાં•આવે•નફી*" ઈ•શાખશી•ઊપ
ર•બરોશો•નફી•લાવવાનું•ફમારા•ફરીફે•ફેવું•કારણ•બતલાવેઊં
ચ•કે"કફી•કેતાબની•શાતાઊપરથી•મુશલમાંન•લોકોઈ•ઈશરવનાં

જાફ્ડની·ઊમર·લખીચ·તે·કેતાબનુ·નાંમ·લખેઊ·નથી"*જગ
ત·મીતરનાં·બનાવનારે·હ્મારી·મુજાંહ્મત·ઊપર·શારી·પટે·
ધેરમાંન·પોંહ્ચાડેઊ·હ્તે·તો·તેહ્નાં·જાંણેઆમાં·આવતે·જે
ફરહ્ંગે·જાંહ્ંગીરીમા·ફિ·શારવનાં·જાફ્ડની·હ્કીકત·આવેલી
છે·તેહ્માં·શાફ·ઊધાડું·લખેલુછે·જે· "તારીખે·જાંહ્ંગુમાં"
તથા·બીજી· તવારીખની ·કેતાબોમાં· ફિ· શારવનાં·જાફ્ડની·
ફિટલી·ઊમર·લખેલીછે*જગત·મીતરનાં·બનાવનારે·શ્રુખેથી
ઊપર·કેહ્લી·કેતાબ·જોઈ·તપાશીને·પોતાની·ખાતરી·કરી·લે
વી*બીજી·શારવનાં·જાફ્ડની·ઊમર· દબેશતાન·વાલાફિ·લખી
ચ·તે·કાંઈ·જગત·મીતરનાં· બતલાવેઆ·મુજબ·લોકોને·મો
હ્ડેથી·શાંભલીને·લખી·નથી·પણ·" બેહ્દીન·લોકો·તથા·મુ
શલમાંન·લોકો·તવારીખની·કેતાબોમાં· ફિતફાકથી·લખી·ગઈ
આચ·" તેઊપરથી·લખીચ·હ્યુ·દબેશતાનમાં·શાફ·ઊધાડું·
લખેચ·તે·વાત·ઊપર·બરોશો· નફી·લાવવાનું· હ્મોને·કશ્રુ·
ખરૂ·કારણ·નજર·આવતુ· નથી*અગરજો· દબેશતાંનનો·બ
નાવનાર·હ્યુ·જાંણુતે·જે·મુમબઈનાં·થોડાફિક·પારશીઓની·
તરફથી·આગેવાંન·થાઈને·ફિક·પારશી·પોતાની·મતલબને·શા
રૂ·ફિ·શારવનાં·જાફ્ડની·ઊમર·વીશે·વાંધો·લેશે·અને·કફી·કફી
કેતાબો·ઊપરથી·તે·ઊમર· દબેશતાનમાં·લખી·જણાંવીચ·તે·
કેતાબોનાં·નાંમ·પુછશે·તો·હ્મો·ધારીફિચ·કે·દબેશતાંન·જેહ્
વી·મોતેબર·કેતાબનો·જોડનાર·ફિ·બાબદમાં· વધારે·લાંમબુ
દાશતાન·લખી·જણાંવતે·અને·કેતાબોનાં·નાંમ·નીશાંણ·બત
લાવીને·શઘલાઓની·ખાતરી·કરી· આપતે·પણ· દબેશતાન·

કેતાબ•જોડી•તે•વેલાએ•કોઇને•ખબર•નહી•હતીજે•કેટલાએક
પારશીઓ•જગત• મીતરનાં•બનાવનારની•પઠે•પોતાનાં•પેગ
મબરને•છેક•શેકંદરના•જમાંનાંમાં•ગોઠવી•બેશાડશે•અને•તે
શાહેબનાં•જનમારાની•ખરી•મુદતમાંથી(કબીશાની•તકરારને
વાશતે•તથા•શગુનપરવરીને•કીજે•)આશરે•બશો•વરશ•ઓ
છાં•કરશે•અને•શરવનાં•જાહડની• ઊમર•મોતેબર•કેતાબોમાં
નોધાએલીછે•તે•વીશે•વગર• પાએઆનો•વાંધો•લેશે*માટે•એ•
ખરી•હકીકતની•વધારેં•શાબેતી•તથા• પુરવારી•આપવાની•કો
ઈએ•ફરજ•જાંણી•નહી•તોપણ•શુકર•પાક•પરવરદેગારના•કે•
હજુમી•આપણી•પાશે•ઘણીએક•મોતેબર•કેતાબો•હાલમાં•મોજુ
દછે• તેહનો• શાખશીથી• જગત• મીતરનાં• બનાવનાર•
જેહવા• બેજા• વાંધા• લેનારાઓ• કાએલ• થાઈ• શકેચ•
તથા• તેવોની• તકરાર• રદ• બાતેલ• થાઈ• પડેચ• તે•
શઘલુ • હનોએ• આએ • ચોપાંનીઆમાં • વીગતવાર • દા
ખલા•શાથે•વાંચનારી•આલંમને•જાહેર•કરેઊછે•તેથી•શઘલા
ઓની•ખાતરી•થાશે•હેવી•હમારી•આશાછે* બીજું•દબેશતાં
ન•કેતાબ•મધે•શરવનાં•જાહાડની•ઊમરનો• દાખલો• આપેલો
છે•તે•દાખલો•અગારજો•જગત•મીતર•વાલાનાં•એતેકાદ•મુજ
બ•ભરોશો•રાખવા•જોગ•અને•મોતેબર•નહી•હતેતો• "આં
કુશીટીસ•કુંપીરોમ•" તથા•ડાક્ટર•હાઈડ•તથા•દેવીડ•શીત
થા•એનટની•ટરાએઅર•વગેરે•બીજા• વીદેઆવાંન• ઈઊરોપી
આંનોએ † એ•દાખલા•ઊપરથી•ગણતરી•કરીને• જરતોશતી•

† જુવો•આએ•ચોપાંનીઆને• શફે• ૬૯ તથા• ૯૧ મે*

શાનેનો•અડશાટો•કાહાડેઓ•નહી•હતે•પણ•એ• નાંમીયા•અને વીહેઆવાંન•ઈઉરોપીઆંનો•કે•જેવો•બે•ગરજ•તથા•અપખશ પાત•કેહેવાએ•અને•જેવો•જગત•મીતરનાં•અધીપતીનાં•કર તાં•વધારે•ખબરદાર•અને•કાબેલ•હતા•તેવોએ•એ•શારવનાં•જા હાડની•ઊમરનો•દાખલો•ભરોશો•રાખવા•જોગ•વીચારીને•તે ઊપરથી•જરતોશતી•તારીખની•ગણતરી•કાહાડીને•પોતાની•કે તાબોમાં•દાખલ•કરીએ•માંટે•એ•દાખલા•વીશે•હમારો•હરીફ•જે વાંધો•લેવા• માગેય•તે•વાંધો• હરગેજ•ચાલી • શકશે•નહી*

જગત•મીતરનાં•બનાવનારે•નાંમીયા• શર•ઊલીઅમ• જોનશને• " કાબેલ•અને•ફીકા•ફીલસુફ•તથા• ઈરાંનની• તવારીખનો•કીમતી•શાર•પરગટ•કરનાર•" હેવા•વખાંણ•બ રેલા•ખેતાબ• આપેઆય• તેજ• નાંમીયા• ગરંથકારે•ડેરા ઈઅશ•હીશટાશપીશ•અથવા•ગુશતાશપની• પાદશાહી•તથા• હજરત•જરતોશતની•પેગમબરી•ઈશ્નની• (૫૦૦) વરશ•આ ગમય•એટલેજે•આજે• (૨૩૫૦) વરશ•ઊપર• ગોઠવીય•તે• અટકલાથીબી• જરતોશતી•શાનેનાં• (૨૨૩૯) વરશ•ખોટાં. પડેય•માટે•એ• " ફીકા• ફીલસુફ " નાં•કરતાં•વધારે•ખબ રદાર•તથા•કાબેલમાં•ખપીને•જગત•મીતરના• અધીપતીએ•એ અટકલામાંથીબી•(૬૩) ઓછાં•કીધાં•હતાં•અને•ગુશતાશપ•પા દશાહ•તથા•પેગમબર•હજરત•જરતોશતનો•જમાંનો•(૨૨૮૭) વરશ•ઊપર•ગોઠવેઓ•હતો•તે•વીશે•હમોએ• બતલાવેલું•હતું જે•હમારા•હરીફે•વખાંણેલા•ફીકા•ફીલસુફનાં•મત• પરમાંણે હજરત•જરતોશત• (૨૨૩૯) વરશ•ઊપર•થાઈ•ગએઓ•ન થી• પણ• (૨૩૫૦) વરશ•ઊપર•થાઈ•ગએઓય•માટે•હમારા

શેઆંણાં•હરીફનાં•અટકલા•વચે•તથા•ઈ•"ઈકકા•ફીલશુફ•" શાર•ઊલીઅમ•જોનશે•છપાવી•પરગટ•કરેલી•ઇરાંનની•તવારીખ માં•"કીમતી•શાર"માં•બતલાવેલા•અટકલા•વચે•ઈકીશોથી•વધારે•વરશનો•તફાવત•પડેય—હમારા•હરીફનાં•બતલાવેઆ•મુજબ•માતરે•(૪૭) વરશનો•તફાવત•પડતો•નથી•શઘલા•શાહેબો કબુલ•કરશે•કે•ઈ•ઈકીશોથી•વધારે•વરશનો•તફાવત•કાંઈ•થો ડો•નથી•અથવા•હીશાબમાં•ગણાઈ•નહી•તેહેવો•અથવા•નજીવો નથી•અગરજો•શાર•ઊલીઅમ•જોનશને•ખોટો•પાડીને•ઊપર કહેલા•તેણે•કાહાડેલા•અટકલામાંથી• (૬૩) વરશ•કાહાડી• નાંખીઈ•તો•ઈક•શોથી•વધારે•વરશનો• તફાવત• ઓછો•થાઈ પણ•હેવું• કરતાંબી• જગત• મીતરનો• અટકલો• ખરો•થાઈ•નહી•

જગત•મીતરનાં•ચંચલ•અધીપતીઈ•"ઈકકા•ફીલશુફ•" શાર•ઊલીઅમ•જોનશનો• અટકલો•પડતો•મેલી• તેહેમાંથી• (૬૩) વરશ•કાહાડી•નાંખીને•ડેરાઇઅશ• હીશટારાપીશ•અથવા•ગુશતાશપનો•જમાંનો• (૨૨૮૭) વરશ•ઊપર• ગોઠવેઓ હતો•અને•ગોલડઈશમીથ•નાંમનાં• નાંમીચા• ગરંથકારની• શતા•ઊપરથી•ગુશતાશપનાં•છોકરા• અશફંદીઆરનો•જમાંનો• (૨૩૨૬) વરશ•ઊપર•ગોઠવેઓ•હતો• ઈ•બંધે• દાખલા•ઈક•બીજાને•રદ•કરેય•અને•ખોટા•પાડેય• હેવું•હમોઈ• બતલાવી•આપેઊ•હતું•તેહેનો•જગત•મીતરનાં•શેઆંણાં•અધીપતીઈ•કશો•પતીજ•થાઈ•તેહેવો•ઊતર• વાલેઓ• નથી•શાર•ઊલીઅમ•જોનશે•કીધેલા• અટકલાને•હમારા• હમનબરદે

પોતાનાં•અટકલાની• નજદીક•લાવવા•શારૂ•તેહેમાંથી•(૬૩) વરશ•કાહાડી•નાંખેઆં•તેહેને•લીધે•કિ• અટકલા•વચે•અને• ડાકટર• ગોલડઈશમીથનાં• અટકલા•વચે•ઘણો•તફાવત•પડે ઓ•અને•કિ•દાખલા•કિ•બીજાથી•ઊલટા•થાઈ• પડેઆ•મા ટે•હમારા•હરીફને•ઘટેચ•કે•ગરંથકારોકિ•કાહાડેલા• અટકલા માં•હવેથી•પોતાનો•હાથ•ઘાલે•નહી•અને• તેહેમાં•પોતાની•મ તલબને•શારૂ•ઓછુ•વધતુ•તથા•વધાર•ઘટાર•કરે•નહી•

રીચરડશને•પાદશાહ•ગુશતાસપની• પાદશાહીનો•શનેં• નીચે•જણાવેલી•નવાઈ•જેહવી•રીતે• ગોઠવેઓચ•તે•શનેઓ• હમારા•હમનબરદનાં•અટકલાને•મલતો• આવતો•નથી•અને લગભગ• (૭૦) વરશનો• તફાવત• પડેચ• તોપણ• જગત• મીતરનો•બનાવનાર•રીચરડશનનાં•અટકલા•ઊપર•ભરોશો લાવેચ•કિ•વાત•ઘણીજ•અચરત•શરીખી•દીશેચ•

રીચરડશન•પોતાની•કેતાબમાં•લખેછેજે•શેકનદરે•ઈરાંન ણુ•મુલક•ઈશવી•શનેની•આશરે•(૩૩૧) વરશ•આગમચ•ફતે હ•કીધુંં•તેહેની•આગમચ• (ફારશી•ગરંથકારોના• બતલા વેઆ•મુજબ•) દારાંકિ•(૧૪)વરશ•પાદશાહી•કીધી•તથા•દારા બે•(૧૨) વરશ•તથા•શાહાજાદી•હુમાકિ•(૩૦)વરશ•કિ•પરમાં ણે•કિ•બેકિ•પાદશાહ•તથા•કિ•પાદશાહજાદીની•પાદશાહીનાં•વ રશ•રીચરડશને•ફારશી•ગરંથકારો•ઊપરથી•લીધાંચ•તેજ•પ રમાંણે•અરદેશર•તથા•ગુશતાશપની•પાદશાહીનાં•વરશ•ફાર શી•ગરંથકારોનો•શાતા•ઊપરથી•લીધાં•નથી•અને•ફારશી•ગ રંથકારોને• પડતા• મેલીને• રીચરડશને• પોતાનાં• ધેઆંન

આં•આવેઊં•તેપરમાંણે•અટકલ•કરીને• † અરદેશર•અથવા•બહ્મનની•પાદશાહીનાં•આશરે•(૩૮)વરશ•તથા•ગુશતાશપની•પાદશાહીનાં•આશરે•(૩૦) વરશ•ગણતરીમાં•લઈને•ગુશતાશપની પાદશાહીની•શરૂઆત•(૨૩૦૫)વરશ•ઊપર•ગોઠવી•બેશાડીચ* ઈ•જગોઈ•જગત•મીતરના• અધીપતીઈ• તથા • શોઆણાં•વાંચનારો•શાહેખોઈ•શારી•પઠે•વીચાર•કરવો•કે•રીચરડશને•ઊપર•બતલાવેઆ•પરમાંણે•અટકલ•કરીને•બહ્મનની•પાદશાહીના•(૩૮)વરશ•તથા•ગુશતાશપની•પાદશાહીના•(૩૦)વરશ•આશરાથી•લખેઆંચ•તે•ઊપર•આપણ•શી•રીતે•અને•કહેઆ•આધારથી•ભરોશો•લાવી•શકીઈ ? જે•ધણી•પોતે•કબુલ•કરે છે•કે•તેણેઈ•પાદશાહોની•પાદશાહીનાં•વરશ•આશરાથી•લખેઆંચ•તે ધણીનાં•અટકલા•ઊપર•જગત•મીતરનો•અધીપતી• ભરોશો• લાવવાને•કશો•આચકો• ખાતો•નથી•પણ• અકલમંદ•વાંચનારા•શાહેખો•હેવી•રીતે•આશરાથી•કાહાડેલા• અટકલા•ઊપર• કધી•ભરોશો•લાવશે•નહી•હેવી•હમારી• ખાતરી છે*જગત•મીતરના•અધીપતીનાં• પોતાનાં•ઈકરાર• ઊપરથી•રીચરડશને• કાહાડેલો•ઊપર•કહેલો•અટકલો•ખોટો•પડેચ*રીચરડશન•લખે છે•જે•ગુશતાશપે• જુમલે• (૩૦) વરશ•પાદશાહી•કીધી• પણ જગત• મીતરનાં• અધીપતીનાં• ઈતેકાદ•મુજબ• ગુશતાશપે પોતાની•પાદશાહીનાં• (૩૦) માં • વરશમાંતો•આપણાં•બરફ

---

† Ardaseer reigned long, let us suppose thirty-eight years, add about thirty more for the reign of Kishtab (Gooshtasp).

Richardson's Dissertation.

ક•પેગામબરે•લાવેલી•નાજદીઆશાંની•દીન•કબુલ• કીધી•હતી• †
અને•તે•પછે•ઈ•પાદશાહે•ઈ•દીનનો•પોતાની•રઈઈતમાં•ફેલા/
વો•કરેઓ•માંટે•હમો•ધારીઈએ•કે•હમારા હરીફ• જગત•મીત
રના• અધીપતીનાં• ઈતેકાદ• મુજબ• ગુશતાશપ•પાદશાહે•
(૩૦)વરશ•કરતાં•વધારે•વરશ્શ્રધી•પાદશાહી•કીધી•જોઈઈ*
હમો•ધારીઈએ•કે•હમારો•હરીફ•ઈ•દાખલા•ઊપરથી•રીચરડશ
નનાં•અટકલાને•ખોટો•પાડેઆ•વીનાં• રેહેશે•નહી• અને•તે.
ઊપરથી•પોતાનો•ભરોશો•કાહાડી•નાંખવાનુ•કારણ•જોશે*

જગત•મીતરનો•બનાવનાર•લખેછેજે•"શ્રી• ઈઊનાનનાં
લખેલાં•તવારીખનાં•પુશતકો•તથા•શ્રી•ઈરાંનનાં•શેહેરોનાં•લ
ખેલાં•તવારીખનાં•પુશતકો•તથા•મોશીશ•ઓફ• કોરોનનાં•
લખેલાં•તવારીખનાં•પુશતકો•તથા•શીટીઆશ•નાંમનાં•શખશ
નાં•લખેલાં•તવારીખનાં•પુશતકો•તથા• ઈઆહુદીઓની•તવા
રીખનાં•પુશતકો•ઈકઠાં•કરી•તથા• તપાશીને• શર•જાંન•મા
લકમે•શ્રી•ઈરાંનનાં•પાદશાહ•કેખુશરો•તખતે•બેઠાની•મુદત.
મુકરર•કરી•આપીછે•તે•મુદતને•આજ•શ્રધી• (૨૪૦૯) વરશ
થાઈઆંછે•તે•મધેથી•પાદશાહ•કેખુશરોની•પાદશાહી•શરૂ•થાઈ
આથી•તે•પાદશાહ•ગુશતાશપનાં•વખત•શ્રધીનાં•(૧૭૦)વરશ•
બાદ•કરતાં•જરતોશતી•શનેનાં•આજ•શ્રધી• (૨૨૩૯) વરશ
ચોકશ•અને•શહી• થાઈછે*" જાંણવુજે• જગત• મીતરના•
બતલાવેઆ•પરમાંણે•ઊપર•કહેલા•શધલા•ગરંથકારોનાં•પુશ
તકો•ઈકઠાં•કરી•તપાશીને•શર• જાંન• માલકમે• પાદશાહ•કે

---

† જુવો•મેઈ•શને•૧૮૫૦નાં•જગત•મીતરને•શફે•૨૮૨ મે*

ખુશરો•તખતે•બેઠાની•મુદત•મુકરર•કરી• નથી•અને•ઊપર•કહેલા•શઘલા• ગરંથકારોમાંથી•કોઈએ•પાદશાહે•કેખુશરોની•પાદશાહી•વીશે•કાંઈ•લખેઊં•નથી•પણ•"ટીશાઈઆશ•" તથા "હીરોડોટશ•" નાંમના•ગરંથકારોના•ગરંથ•ઊપરથી• આર બેશીશથી•તે•શાઈરશ•શ્રુધીના•પાદશાહોઓની•પાદશાહીનાં•૧૨ શ•અટકલાથી•મેલેઆંય•અને•આરબેશીશ•પાદશાહને•ફરેદુન તથા•શાઈરશ•પાદશાહને•કેખુશરો•ગોઠવી•બેશાડેઓય•અને ઈ•ઈઊનાંની•ગરંથકારોનાં•ભાગા•ટુટા•આધાર•ઊપરથી•આ રબેશીશ•ઈઆને•શાર•જાંન•માલકમના•ઈતકાદ• પરમાંણે•ફ રેદુનથી•તે•શાઈરશ•ઈઆને•કેખુશરો•શ્રુધી• (૯) પાદશાહની• પાદશાહીનાં•આશરે•(૧૮૯)વરશ•ગણીને•શાઈરશની•પાદશાહીનું•મંડાંણ•ઈશવી•શનેની• (૫૫૯) વરશાની•આગમચ•ગોઠવેઊંય•તે•બીલકુલ•ભરોશો•રાખવાજોગ•નથી*હીરોડોટશે•પોતાની•તવારીખમાં•ઊપર•કહેલા•અરશા•શ્રુધી•માતરે•(૪)પાદશાહોનાં•નાંમ•લખેઆંય•અને•ટીશાઈઆશે•ઈજ•અરશામાં• (૯) પાદશાહોનાં•નાંમ•પોતાની•બનાવેલી•શ્રી• ઈરાંનની• તવારીખમાં•લખેઆંય•તેહેમાંનાં•ઘણાંઈક•નાંમ•હીરોડોટશની• તવારીખમાં•બીલકુલ•લખેલાં•નથી•અને•કેટલાંઈક•નાંમ• બીલકુલ જુદાંછે•તથા•કશી•રીતે•ઈક•મલતાં•આવતાં•નથી•અને•ઈ•બંધે•ગરંથકારોઈ•ઈરાંનના • પાદશાહોની•પાદશાહીનાં•વરશ•લખેઆંય•તેઓ•ઈક•મલતાં•આવતાં•નથી•અને•ઘણો• તફાવત•પડેય•માટે•ઈ•બેઈમાંથી•કહેઆ•ગરંથકારની•તવારીખ•ઊપર•ભરોશો•લાવીઈ•તે•કોઈથી•કેહેવાઈ•શકાતુ•નથી*બીજી•જ

ગત·મીતરનાં·અધીપતીએ·ઇઊનાંની·ગરંથકારોના·આધારને ભાગો·તુટો·તથા·નહી·ભરોશો·રાખવા·જોગ·લખેઓ·હતો·તેછ તાં·એ·ધણી·હાલમાં·વલી·પાછો·પતરી·જાઇને·એ·ગરંથકારોનો·ક હેઆ·આધાર·ઊપરથી·દાખલો·આપેચ·તેહેની·હમોને·કશી·શ હમજ·પડતી·નથી* ઇઊનાની·ગરંથકારોએ·લખેલી·ઇરાંનના પાદશાહોની·તવારીખ·ખોટી·અને·બીલકુલ·ભરોશો·નહી·રાખ વા·જોગછે·હેવી·રીતે·રીચરડશને·આપેલું·પોતાનું·મત·"જ ગત·મીતરના·અધીપતીએ·પોતાનાં·ગએઆ·મેએ·મહીનાનાં·ચો પાંનીઆંને·શફે· ૩૦૨ મધે·અંગરેજીમાં·તથા·ગુજરાતીમાં·પર ગટ·કરેઊં·હતું·તેહેને·એકેદમ·વીશારી·મેલીને·હમારો·હમન બરદ·પાછો·ઇઊનાની·ગરંથકારોના·ભાગા·તુટા·આધાર·ઊ પર·ભરોશો·લાવીને·તેવોનો·દાખલો·આપેચ·એ·ચાલ·ઘણીજ· કઢંગી—અણઘટતી·તથા·ઠપકા·ભરેલી·દીશોચ* અગરજો·શાએ રશ·ખરેખર·કેખુશરો·પાદશાહને·કેહેતા· હોએ· અને· ઇઊનાં ની·ગરંથકારોના·બતલાવેઆ·પરમાંણે·શાએરશ·અથવા·કેખુ શરોની·પાદશાહી·ઇશાવી·શનેની·(૫૫૯)વરશ·આગમચ·શરૂ થાઇ·હોએ·તો·એજ·ઇઊનાંની·ગરંથકારોના·બતલાવેઆ·મુજ બ· "ડેરાએઅશ·હીશતાશપીશ· "(કે·જેહેને·શર · જાંન·મા લકમ·તથા·બીજા·ગરંથકારોએ·ગુશતાશપ·મુકરર·કરેઓચ) તેહેની·પાદશાહી·ઇશાવી·શનેની·(૫૪૪) વરશ·આગમચ·શરૂ થાઇ·જોઇએ·કાંએજે·શર·જાંન·માલકમે·બનાવેલી·ઇરાંનની તવારીખનાં·પુશતક·પેહેલાંને·શફે· ૨૪૯ મે·પરગટ·કરેલા·કોઠા માં·શાઝ·ઊંધાકું·લખેછેજે·ઇઊનાની·ગરંથકારોએ·જોડેલી

તવારીખ•મુજબ•શાહિરશ•અથવા•કેખુશરોઈ•(૭)વરશ•શ્રુધી•પાદશાહી•કીધી•તે•પછે•"કેમબાઈશશ•" અથવા•લોહ્રાશપે (૭)વરશ•શ્રુધી•પાદશાહી•કીધી•તેપછે•ઈશામર ડીશે•ફિક•વરશ શ્રુધી•પાદશાહી•કીધી•તેપછે•"ડેરાઈશ•હીશતાશપીશં•" અથવા•ગુશતાશપ•ઈરાંનનાં•તખત•ઊપર•બેઠો•તે•શાલમાં• દુની આં•પેદા•થાઈઆનો•શને•(૩૪૮૪)મો•ચાલતો•હતો• હેવું•શાર•જાંન•માલકમ•ઈઊનાંની•ગરંથકારોનાં• આધાર•ઊપરથી શાફ•ઊઘાડું•લખેછે•માંટે•ઈ•હીશાબેતો•ઈઊનાંની• ગરંથકારોનાં•બતલાવેઆ•મુજબ• "ડેરાઈઅશ•હીશતાશપીશ•" અથવા•ગુશતાશપની•પાદશાહી•ઈશવી•શનેની• (૫૨૦) વરશ• આગમચ• શરૂ• થાઈ • હતી * અગરજો • ઈ • ઈઊનાની• ગરંથકારોઈ • બતલાવેલી • તારીખ • ઊપર • ભરોશો• રાખીઈતો• તેથી• જરતોશતી•શનેનાં• (૨૨૩૯) વરશ ખોટાં•પડેચ•અને•(૧૩૧) વરશનો•તફાવત•પડેચ*પાદશાહ•કેખુશરોની•પાદશાહીની•શરૂઆતથી•ગુશતાશપની•પાદશાહીની શરૂઆતશ્રુધી• જગત•મીતરનો•અધીપતી• (૧૭૦) વરશ•ગણેચ•તે•ગણતરી•ઈઊનાંની•ગરંથકારોનાં•પુશતકો•ઊપરથી ખોટી•પડેચ•કાંજે•ઈઊનાંનીઆના• બતલાવેઆ• મુજબ• શાઈરશ•અથવા•કેખુશરોની•પાદશાહીની•શરૂઆતથી•તે•ડેરાઈઅશ•હીશતાશપીશ•અથવા•ગુશતાશપની•પાદશાહીની•શરૂઆત•શ્રુધી•માતરે• (૧૫) વરશ•થાઈચ• અને • તેજ•પરમાંણે• ફારશી • ગરંથકારોના• આધારથીબી• ઈ• ગણતરી• ખોટી• પડેચ• કાંજે• કોઈ • ગરંથકારે• પાદશાહ• કેખુ

શરૌથી·ગુશતાશપની·પાદશાહી·શ્રુધી·(૧૭૦)વરશાની·મુદત·ઠે
ડવી·નથી✻ કે· (૧૭૦) વરશાની·મુદત· જગત· મીતરનાં· અ
ધીપતીઈ·પોતાની·મતલબને·શારૂ·તથા·જરતોશતી· શનેનાં·
(૨૨૩૯)વરશાના·ખોટા·અટકલાને·ટેકો·આપવા·શારૂ·ઊભી
કરીછે·હેમાં·કશો·શંધે·નથી✻શાર·જાંન·માલકમે· ઈઆફુદી
ઓની·તવારીખ·તથા·ઈરાંનનાં·શાઈરોઈ·જોડેલી·તવારીખ
ઊપરથી·પાદશાહ·કૈખુશરોની·પાદશાહીનાં·વરશ· મુકરર·કરે
આં·નથી·હેવું·શાર·જાંન·માલકમનાં·ગરંથ·ઊપરથી·શાફ·ઊ
ઘાડું·માલુમ·પડેછે✻ઈઊનાંની·ગરંથકારોની·તવારીખ·ઊપ
રથી·ઘણુંકે·ઈરાંનના·પાદશાહોની· તારીખનાં·વરશ·લઈને
તેહમાં·બેઈ·પાદશાહોની· તારીખ· ફારશી·ગરંથકારો·ઊપર·
થી·લઈને·જગત·મીતરનાં·અધીપતીઈ· પોતાની· મતલબને·
શારૂ·દાખલ·કીધીછે·અને·જેતે·વાતે· (૨૨૩૯) વરશાનો·અ
ટકલો·મેલવી·આપેઓચ✻ “તારીખે·રોજતુલશફા·” તથા·
શાહનાંમાં·તથા·બીજી·ફારશી·તવારીખોમાં· બતલાવેઆ·મુ
જબ·કૈખુશરો·તથા·લોહોરાશપની·પાદશાહીનાં·(૧૮૦) વર
શ·થાઈઅ·તેહને·બદલે·જગત·મીતરનાં·અધીપતીઈ·(૧૭૦)
વરશ·ગણતરીમાં·લીધાંચ✻ફારશી·ગરંથકારોનાં·બતલાવેઆ
મુજબ· પાદશાહ· ફરેદુનથીતે· પાદશાહ · કૈખુશરોની· પાદ
શાહી· શ્રુધી · લગભગ · કેક · હજાર· વરશ· થાઈઅ· તે
હેને · બદલે · ઈઊનાની · ગરંથકારોના· આધાર · ઊપર
થી· (૯) પાદશાહોની · પાદશાહીનાં · માતરે · (૧૮૯)
વરશ·ગણતરીમાં·લેઈને·તેહમાં·ફકત·બેઈ·પાદશાહોની·પાદશા

ફીનાં·ફારશી·તથા·પેહેલવી·ગરંથકારોના· આધાર·ઊપરથી·
(૧૭૦) વરશ · ફુમેરીને· જગત· મીતરનાં · બનાવના
રે·જે· અટકલો· કાફાડેઓચ· તે· ફરગેજ· કબુલ· રાખે
આમાં· આવે· નહી✻ વલી · જગત · મીતરનો · અધીપ
તી·લખેચેજે·પાદશાહ·કેખુશરોનાં·તખત·ઊપર·બેશાવાને·આ
જ·શ્રધી·(૨૪૦૯)વરશાથી·વધારે·મુદત·થાઈ·નથી·એ·વાત·ની
ઊટન—હેલ—અશાર—બેનથામ—ગોલડઈશમીથ—જોનશ—
રીચરડશન·વગરે·બીજા·ઘણાંએક·નાંમીચા·ઈઊરોપીઆંન·ગ
રંથકારોથી·શાબેત·થાએચ✻જાંણવું·જે·શઘલા· ગરંથકારોએ
ઈઊનાંની· ગરંથકારોનાં·આધાર·ઊપરથી· "શાઈરશ·" હે
વે·નાંમનાં·પાદશાહની·પાદશાહીની·શરૂઆત· ઈશુનાં·જનમ
ની·(૫૫૯) વરશ·આગમચ·ગોઠવીચ·તેહેને·હાલમાં·(૨૪૦૯)
વરશ·થાએચ✻પણ·ઈઊનાંની·ગરંથકારોનાં·આધારને·તો·જ
ગત·મીતરનાં·અધીપતીએ·રીચરડશનની·શાતા·ઊપરથી·"ભા
ગા·ટુટા·" તથા·ભરોશો·નહી·લાવવાજોગ·ઠેડવીને·તેવોનેતો
ગએઆ·મેએ·મહીનાંનાં·જગત·મીતરમાં·રદ·બાતેલ· કરેઆ·
હતા·તે·છતાં·એજ·ઈઊનાંની·ગરંથકારોનાં· "ભાગા·ટુટા·"
આધાર·ઊપરથી·ગોઠવેલી·શાઈરશ·પાદશાહની· તારીખથી·
હમારો· હમનબરદ· જરતોશતી·શનેની·શાબેતી·આપવા·માં
ગેચ·તે·કેંમ·બનશે·તેહેની·હમોને·કશી·શહમજ·પડતી·નથી✻
ફારશી·ગરંથકારોનાં·કરતાં·ઈઊનાંની·ગરંથકારોએ·ઈરાંન
નાં·શેહેનશાહોની·પાદશાહીનાં·વરશ·એટલાંતો· ઓછાં·લખે

આંચ•કે•તેવોનાં•અટકલામાં•અતીઘણો•તફાવત•પડેચ•તે•નીએ•ટાંકેલા•કોઠા•ઊપરથી•શાફ•ઊઘાડું•જોઈઆમાં•આવશે*

ઇઊનાંની•ગરંથકારોનાં•અતલાવેઆ•મુજબ•ઇરાંનનાં પાદશાહો•તથા• તેવોઈ • કીધેલી • પાદશાહીનાં• વરશ*	
આરખેશીશ…………	૧૮
માનડાશીશ …………	૧૫
શોનારમશ…………	૭
આરટુકારા•અથવા•આરટીઆ…………	૧૨
કારડીશીઆશ•અથવા•આરબીઈનીશ……	
ડોજોશીશ•અથવા•આરશોઅશ…………	૪૦
ફરેઓરટીશ• અથવા• આરટાઇનીશ……	૨૨
શાઇઆકશારીશ• અથવા• આરટીબારાશ•	૪૦
આશાટાઈજીશ• અથવા•આશાપાડાન……	૩૫
	૧૮૯
શાઇઆકશીરીશબીજો	૨૪
શાઇરશ…………	૭
કેમબાઇશીશ…………	૭
ઇશામરડીશ…………	૧
ડેરાઇઅશ • હીશટાશપીશ…………	૩૫
જરકશીશ•પેહેલો……	૨૧

ફારશી• ગરંથકારોનાં•અતલાવેઆ•મુજબ• ઇરાંનનાં• પાદશાહો•તથા • તેવોઈ• કીધેલી• પાદશાહીનાં• વરશ *	
ફરેદુન…………	૫૦૦
મીનોચેહેર…………	૧૨૦
નોજર…………	૭
જુ•અથવા•જોઆબ……	૩૦
કેરશાશપ…………	૩૦
કેકોબાદ…………	૧૨૦
આફરા…………	
કેકાઊશ…………	૧૫૦
આજદહ્ક…………	
	૯૫૭
કેખુશરો…………	૬૦
લોહોરાશપ…………	૧૨૦
ગુશતાશપ…………	૬૦
અશફંદીઆર…………	

આરટાજરકશીશ······	૪૨	બહમન······················	૧૧૨
જરકશીશ·બીજો·તથા· શોગડીઆન········	૧	હોમાઈ·····················	૩૨
ડેરાઇઅશ·નોથશ·····	૧૭	દારાબ·····················	૧૨
આરટાજરકશીશ· નીમન ················	૪૭		
ઓકશ···················	૨૦		
આરશીશ ················	૨		
ડેરાઇઅશ·કોડોમેનશ	૬	દારા······················	૧૨
જુમલે·	૪૧૯	જુમલે·	૧૩૬૫

ઉપલા·કોઠા·શર·જાંન·માલકમે·બનાવેલી·હીશટરી·ઓફ·પરશીઆ·ફિટલેજે·ઇરાંનની·તવારીખનાં·૧ લાં·પુશતક·ઉપરથી·હમોઈ·પરગટ·કરેઆય·અને· ફરેદુનથી·તે·કેરશાશપ·શ્રુધીનાં·પાદશાહોની·પાદશાહીનાં·વરશ·તારીખે·રોજતુલ·શફા·ઊપરથી·લીધાંય·તે·ઘણુ·કરીને· શાહનાંમાંની·શંગાથે·ફિક મલતાં·આવેય·અને·કેકોબાદથી· તે· દારાં·શ્રુધીનાં·પાદશાહોની·પાદશાહીનાં·વરશ·ઊપલા· કોઠામાં· લખેલાંછે·તે·શર·જાંન·માલકમે·ફીરદોશીની·શાતા·ઊપરથી· લખેઆંય·તેબી·ઘણુ કરીને·ફારશી· ગરંથકારોની· શંગાથે·ફિક·મલતાં·આવેય* હવે·ફિ·કોઠા·ઊપર·શારી·પઠે·ધેઆંન· પોહોચાડેઆ· પછે·શ્રુજગાત·મીતરનો·શેઆંણો·અધીપતી· હેવુ·કહી·શકશે·જે·ઇઊનાંની·ગરંથકારો·પોતાનાં·પુશતકોમાં·ઇરાંનનાં·પાદશાહોનાં નાંમ·તથા·તેવોની·પાદશાહીનાં· વરશ·ઊપર·બતલાવેઆ·મુજબ·લખી·ગઈઆય·તે·ખરાં·શહી·અને·ભરોશા·લાયક·જો ગછે ? *શ્રુ· "આરખેશીશ" અથવા·ફરેદુનથી· "આશાંટા

ઈફજીશ " અથવા·આજદહ્ક·શુધી·પેશદાદી·તબકાનાં·નવ·
પાદશાહો· થાઈ· ગઈઆ· હતા· તેવોઈ· માતરે· (૧૮૯)
વરશ·શુધી·પાદશાહી· કીધી·હતી ? શુ · ઈઊનાંની·ગરંથકા
રોનાં·બતલાવેઆ·મુજબ· "શાઈરશ" અથવા·કેખુશરો·પા
દશાહે·માતરે·(૭)વરશ·શુધી·અને·કેમબાઈશીશ·અથવા·લોહો
રાશપોબી·માતરે·(૭)વરશ·શુધી·પાદશાહી·કીધી·હતી· ? હમો
ધારીઈએ·કે·ઈ·વાત·જગત·મીતરનો·અધીપતી·હરગેજ·કબુલ
રાખશે·નહી·કાંઈજે·હમારો·હમનબરદ·પોતે·ઈ·વાતને·ખોટી
પાડેએ·અને·લખેછેજે·કેખુશરોઈ · (૬૦) વરશ·તથા·લોહરા
શપે· (૧૧૦) વરશ·પાદશાહી·કીધી·હતી* માટે·ચોકશ·રીતે·
શાબેત·થાઈએ·કે·ઈઊનાંની·ગરંથકારોનાં·આધાર·ઊપરથી·
શર·જાંન·માલકમ—રીચરડશન—શર·ઊલીઅમ·જોનશ—ની
ઊટન·અને·ગોલડઈશમીથ·વગરે·બીજા·ઈઊરોપીઆંન·ગરથકા
રોઈ·ઈઊનાંનીઓનાં·આધાર·ઊપરથી"શાઈરશ"અથવા·કેખુશ
રો·પાદશાહની·જે·તારીખ·ઊપર·બતલાવેલી·ગણતરીથી· ગો
ઠવીએ·તે·બીલકુલ·ગલત·અને·રદ·બાતલ·કરવા·જોગછે·અ
ને·હેવી·શારીઆંમ·ખોટી·તારીખ·ઊપરથી·તથા·હેવા·બાગાડુ
ટા·આધાર·ઊપરથી·જરતોશતી·શનેની·શાબેતી·કોઈથી· અપા
ઈ·શકાઈ·નહી·તે·શત·જાંણવુ·અને·ઈ·નાકેશ·દાખલાથી·જ
રતોશતી·શનેનાં·(૨૨૩૯) વરશ·ખરાં·થાતાં·નથી*

બરૂચવાલા·દશતુર·મરહુમ·અશપંદીઆરજી·કાંમદીનજી
ઈ·શને· ૧૮૨૬ ઈશવીનાં·શાલમાં· કબીશાની·બાબદમાં·પર
ગટ·કરેલી·કેતાબમાં·જે·જરતોશતી·શને·દાખલ·કીધોએ·તેહે

નો•જગત•મીતરનાં•અધીપતીઈ• પોતાનાં•મેઈ•મહીનાંનાં•ચો પાંનીઆંમાં•દાખલો• આપેઓ• હતો• તેવીશે••શને• ૧૮૨૬ માં•મુમબઈ•શમાચાર•પતરની•મારફતે•પરગટ•થાઈલી•તકરા ર•ઊપરથી•હમોઈ•ચોકશ•રીતે•શાબેત•કરી•આપેઊ•હતું•જે શવંત• ૧૮૭૧ નાં•વરશમાં•મુમબઈ• શમાચારનાં•પંચાંગ•પ રગટ•થાઈઆં•હતાં•તે•મધે•મરહુમ•મુલાં•ફીરૂજ•તથા•ફરદુન જી•મરજબાંનજીઈ•ગોઠવણ•કરીને•જે•જરતોશતી•શને•દાખલ કરેઓ•હતો•તેઊપરથી•મુલાંવો•બાઈને•દશતુર•અશપંદીઆ રજી•મજકુરે•પોતાની•કેતાબમાં• હજરત•જરતોશતનાં•જનમ નાં•વરશ•પરગટ•કરેઆંચ•તે•શીવાઈ•બીજી•કોઈ•કેતાબ•અથ વા•શતા•ઊપરથી•ઈ•મરહુમ• દશતુરે• જરતોશતી•શને•ઊતા રી•લઈને•પોતાની•કેતાબમાં•દાખલ•કરેઓ•નથી † *ઈ•વાત ની•હમોઈ•દાખલા•તથા•દલીલ•શાથે• શાબેતી•આપી•હતી•તેહ ને•જગત•મીતરનો•બનાવનાર• કશી•તરેહ•ધોકો•પોહચાડી• શકેઓ•નથી*જગત•મીતરનો• બનાવનાર ઈ•વીશે•લખેછેજે ઈ•શને• " ઈક•કાબેલ•દશતુરનાં• આપેલા•કોલ•પરમાંણે•શા નદ•તરીકે•ગણાઈછે* " પણ•શઘલા• અકલમંદ•વાંચનારા• શાહેબોઈ•તેમાં•અગત•કરીને•જગત•મીતરનાં•અધીપતીઈ•જાં ણવું•જોઈઈચ•કે•જે•ધણી• પોતાની•કેતાબમાં•વગર•આધારે• ઈક•શરીઆંમ•ખોટો—બેહુદો•અને•અકલથી•ઊલટો•શને•લ ખી•જાઈ•અને•તેહની•શાબેતી•તેહનો•પોતાનો•છોકરો•કશી રીતે•આપી•શકે•નહી•તે•શને•કધી•શનદ•તરીકે•ગણાઈ•નહી

---

† જુવો•આઈ•ચોપાંનીઆંને•શફે ૧૧૯થી• ૧૨૩લ્ગધી*

અને•તેઊપર•કોઈ•કાલે•ભરોશો•રખાઈ•નહી•તથા•અમલ•થા
ઈ•નહી*

જરતોશતી•શનેના•(૨૨૩૯)વરશની•શાખેતીનો•મુલ•આ
ધાર•તથા•મોહોટો•પાઈઆ "શરેફ•જીજે•મુલાં•અબદુલા•અલ
બીરજંદી•" હવે•નાંમની•કેતાબની•ઈક•નકલ•કે•જે•મરહુમ
મુલાં•ફીરૂજનાં•કેતાબખાંનાંમાંછે•તે•કેતાબનાં•હાંશીઆ•ઊપ
રછે•તે•વીશે•હમોઈ•જાંમે•જંમશેદની•મારફતે•મોતેબર•દલીલો
થી•બતલાવી•આપેઊ•હતુ•જે•ઊપર•કેહેલી•કેતાબનાં•હાંશીઆ
ઊપર•ઈ•શને•લખેલોછે•તે•કોઈ•ધણીઈ•બહમનીઆરને•નાંમે
બનાંવટથી•ઊભો• કરેલો•દીશેછે• કાંજે•ઈ• હાંશીઆ•કાંઈ•
" શરેફ•જીજે•મુલાં•અબદુલા•અલી•બીરજંદી " કેતાબનાં•
લખનારને•હાથનો•લખેલો•નથી—કોઈ•બીજા•શખશના•દશતખ
તથી•લખેલોછે•અને•ઈજ•નાંમની•તથા•ઈજ•જાતની•બીજી•કેતા
બો•ઘણાં•લોકોની•પાશેછે• તેહમાં•ઈ•શને•મુલગો•લખેલો•ન
થી•અને•કહી•કેતાબ•ઊપરથી•ઈ•કેતાબ•વાલાઈ•અથવા•ઈ•હાં
શીઆ•લખનારે•ઈ•શને•લીધોચ•તેબી•ઈ•હાંશીઆમાં•લખેઊ
નથી•અને•તેશાથે•ઈ•શને• હજરત•જરતોશતને•છેક•દારા•
તથા•શેકંદરનાં•જમાંનાંમાં•લાવી•મેલેચ• હેવો•બેહુદો•અને•
અકલથી•ઊલટોછે•માટે•ઈહવા•શક•ભરેલા• હાંશીઆમાં•લખે
લો•શને•બીલકુલ•ખોટો•પડેછે * ઈહેનાં•જવાબમાં•જગત•મી
તરનો•શેઆંણો•અધીપતી•લખેછેજે•ઊપર•કહેલી•કેતાબની•
ઈબારત•તથા•ઈ•હાંશીઆની•ઈબારત•ઈક•મલતા•હરફથી•લ
ખેલી•જોવામાં•આવેચ*ધારેઆ•મેલે•હમારો• હરીફ•ફારશી•
દશતખતથી•વાકેફ•હશે•નહી•તેથી•તેણે•ઈ•ભુલ• કરીચ•કાંજે•

હમારા·એક·કાબેલ·દોશતે·એ·હાંશીઆ·પોતાની·નજરે·જોઈ
તપાશીને·તેહેનો·એજ·કેતાબ·લખનારનાં·દશતખત·શંગાથે
મુકાબલો·કીધોય·તે·ધણીનું·હેવું·મત છે·જે·એ·હાંશીઆ·જુ
દા·ધણીને·હાથનો·લખેલો છે*બીજું·એ·હાંશીઆ·ખરા·અને·
મોતેબર·હતેતો·ઊપર·કહેલા·ગરંથકારે·બનાવેલી·શરેહ·જી
જ·કેતાબની·બીજી·નકલોમાંથીબી·તેહેનો·દાખલો·મલતે·પ
ણ·બીજી·કેતાબોમાં·એ·દાખલો·આવેલો·નથી·તે·ઊપરથીબી·
એ·હાંશીઆ·ખોટા·પડેય·તથા·બનાવટથી·ઊભો·થાએલો·ઠડે
ય*બીજું·હમારો·હમનબરદ·જગત·મીતરનો·બનાવનાર·લ
ખે છે જે·ઊપર·કહેલી·કેતાબની·પછવાડે·હાજી·મહમદ·શાલેહ
ખાંએ·પોતાની·મોહોર·શાથે·મુલાં·ફીરૂજને·બખશેશ·નાંમુ·ક
રી·આપીને·ભેટ·આપી છે·અને·તે·બખશેશનાંમાંમાં·લખેઊં
છે·કે·એ·કેતાબમાં·જરતોશતી·શને·વીશે·બીના·લખેલી છે·
તે·શબબથી·મુલાં·ફીરોજજીનાં·માંગેઆથી·એ·કેતાબ·બખશેશ
કીધામાં·આવી છે"*એ·ઊપરથી·હમારો·હરીફ·હેવી·તકરાર·કરેય
કે·જરતોશતી·શનેની·બાબદમા·કોઈએ·પછવાડેથી·એ·કેતાબમાં·
કાંઈબી·ફેરફાર·કીધું·નથી*પણ·હમો·જગત·મીતરનાં·અધી
પતીને·જાહેર·કરવાની·રજા·માંગીએય·કે·હેવી·રીતે·મોહોર·
શાથેનુ·બખશેશ·નાંમુ·કરીને·કેતાબ·ભેટ·આપવાની·રશમ·
નથી·અને·એ·કેતાબનાં·હાંશીઆને·શાબેત·તથા·ખરો·ઠેડવ
વાની·ધારણાથી·મુલાં·ફીરૂજે·તે·ઊપર·મોહોર·શીકા·કરાવે
આય·તે·ઊપરથી·એ·કેતાબનાં·ઊપર·કહેલા·હાંશીઆ·ઊપર·
હમારૂં·ગુમાંન·વધારે·જાએય·અને·હમોને·વધારે·શંધે·આવેય·

કાંઈજે·ઈ·કેતાબમાં·જે·જરતોશતી·શને· લખેઓચ·ો· [illegible] ઈટલી·બધી·ચોકશાઈ·રાખવા·તથા·ઈટલી·બધી·મજ[illegible]·કરવાની·કશી·હાજત·અથવા·ફરજ· નહી·હતી· પણ·ઈ·હાશીઓ·બનાવટથી·ઊભો·થાઈલોછે·તેહને·લીધે·તેહને·મજબુતી આપવા·શારૂં·તથા·શનદ·કરી·બેશાડવા·શારૂં·શહી·મોહોર કરાવવાની·મુલાં·ફીરૂજને·અગત·પડી*અગરજો·મરહુમ·મુલાં·ફીરૂજે·ઈ·કેતાબનાં·હાંશીઆ·ઊપર·દશ·વીશ· મોહોર·કરાવી·હતે· તોબી· તેથી·કલપનાથી· ઊભો· થાઈલો·શને·હરગેજ·ખરો·થાઈ·શકતે·નહી·તે·શત·જાંણવું*વલી·ઊપર·કહેલી·કેતાબનાં·હાંશીઆ·ઊપર·બહમન·ઈઆરને·નાંમે·ગોઠવેલા·કોલની·શરૂઆતમાં·લખેછેજે·"આદમની·તારીખ·પારશી તથા·મુશલમાન·લોકોનાં·હોકમાઓનાં·કોલ·મુજબ·રવી·વારી·હતી·અને·આદમથીતે·જુહનાં·તોફાંન·શ્રુધી·બેઈ·હજાર·બશોને·તેવીશ·વરશ·પારશી·અને·તેતાલીશ·દીવશ· ઊપર·થાઈચ· † અને·કદીમ·અરદીબેહેશત· મહીનાંનાં·ચઊદમાં·રોજને·શ્રુકર·વારે·તોફાંન·થાઈઊ" * જાંણવુંજે· પારશી·લોકોના·હોકમાઓનો·હેવો·કોલ·હરગેજ·હોઈ·નહી·કાંઈજે·તેવો કાંઈ·આદમને·પીછાંનતા·નથી·તથા·જુહનાં·તોફાંનને·કબુલ· રાખતા·નથી*હેવું·છતાં·ઊપર· ટાંકેલા· હાંશીઆમાં·બતલા

---

† ઘણાંખરા·ઈઊરોપીઆંન· લોકોઈ·કાહાડેલી·ગણતરી·તથા·હેશાબ·મુજબ·આદમ·પેદા·થાઈઆ·પછે· (૧૬૫૬) વરશે·જુહનું·તોફાંન·થાઈઊં·માટે· ઈ·હીશાબથીબી·બહમન ઈઆરને·નાંમે·ગોઠવેલો·કોલ·ખોટો·પડેચ*

પરમાંણે·તેવો·આદમની·તથા·હુવ્વાં· તોફાંનની·તારી
ખ·શી·રીતે·પોતાની·કેતાબોમાં·લખી·જાઈ·તેહેની·હમોને·શ
મજ·પડતી·નથી✱જે·જે·વાતો·ઊપર· પારશી·લોકો·ઈતેકા
દ·લાવતા·નહી·હોઈ·તે·વાતો·તેવોનાં·હાકમાઓને·નામે·બ
હમનઈઆર શી·રીતે·લખી·જાઈ·તેહેનો·શેઆંણાં·વાંચનારા
શાહેબોઈ·વીચાર·કરવો✱માટે·ઈ· મોતેબર·દલીલ·ઊપરથી·
શાબેત·થાઈચ·કે·ઊપર·કહેલા·હાંરીઆમાં·લખેલો·કોલ·બહ
મન·ઈઆર·બીન·મરજબાનનો·અથવા·બીજા·કોઈ·પારશીનો
હોઈ·નહી·પણ·ધારેઆ·મેલે·ઈ·કોલ·કોઈ·મુશલમાને·અથવા
કોઈ·તરકટીઆઈ·બહમન·ઈઆરને·નાંમે·બનાવટ·કરીને·ઊ
ભો·કરેઓ·હશે✱આપણાં·જરતોશતી·લોકોમાં·રોજ·માહછે·
પણ·વાર·નથી·તારે· ઊપર·કહેલી· તારીખની·શાથે·વાર·કો
ણે·મેલવી·આપેઓ·હશે·તેબી·માલુમ·પડતુ·નથી·તે·ઊપરથી
બી·ઈ·હાંશીઓ· ખોટો·પડેચ✱

જગત·ભીતરનાં·અધીપતીઈ·પોતાનાં·ચોપાંનીઆંને·૧૧૨
મે·શફે·ઈક·પુરાંની·કેતાબનો·દાખલો·આપેઓચ· પણ·તે·કે
તાબનુ·નામ·તથા·તેહેનાં·બનાવનારનુ·નાંમ·લખેઊં· નથી·
માંટે·હમોઈ· હમારા·ચંચલ·હરીફને·પુછેઊં·તે·ઊપરથી·હમારા
જાંણેઆમાં·આવેઊંચ·જે·મરહુમ·મુલાં·ફીરૂજનાં·બાપ·મુલાં
કાઊશે·બનાવેલી·ઈક·ગુજરાતી·રવાઈતમાં·ઈ·દાખલો· આવે
લોછે✱માટે·ઈ·દાખલો·કેટલું·વજન·રાખેચ·તે·વીશે·હમારા
શેઆંણાં·વાંચનારા·શાહેબોઈ·પોતેજ·ચુકાદો·કરવો✱ ઈ·દાખ
લામાં· "રોજતુલ·મુનજમીન·" હેવે·નાંમની· કેતાબનો·આ

થાર•બતલાવેઓચ•તે•કેતાબ•વાલાઈબી•ઊપર•કહેલા• ફાંશી
આ•ઊપરથી•જરતોશતી•શને•ઊતારી•લીધો• ફરી•હેવું• ધારે
આમાં•આવેચ✻

જગાત•મીતરનો•બનાવનાર•લખેછે•જે•આજ•(૨૨૫૦)
અથવા• (૨૨૬૦) વરશની•વાત•પર• હીરોડોટશ•નાંમનો•ઈ
ક•નાંમીચો•ઈઊનાંની•ગરંથકાર•ઈરાંનનાં•શઘલા•ભાગોમાં
ફરી•આવેઓ•હતો•તેણે•ઈરાંની•લોકોની•ચાલ•ચલણ•તથા
ધરમનુ•દાશતાંન•લખેઊંચ•તે•ઊપરથી•ચોકશ•પુરવાર•થાઈચ
કે•તેહનાં•વખતમાં•જરતોશતી•દીન•ઈરાંન•મધે•જાહેર•થાઈ
લી•હતી•નહી•અને•તે•જમાંનાંમાં•હજરત•જરતોશતનુ•નાંમ
કોઈઈ•શાંભલેઊતુ•નહી•અને•ઈ•હજરત•તે• વખતમાં•પેદા•
થાઈઓતો• નહી✻ ઈ•મતને•ટેકો• આપવા• શારૂં• જગાત•
મીતરનાં•અધીપતીઈ•ઊપર•કહેલા•ઈઊનાંની• ગરંથકાર•હી
રોડોટશનાં•પુશતકમાંથી•કેટલાઈક•ફકરા• પરગટ•કરેઆચ•
તેહમાં•હીરોડોટશ•કદીમ•ઈરાંની•લોકો•વીશે• લખેછેજે•તેવો
"_દેહડાં•બનાવતા•નથી•અને•શરવેથી•ઊનચા• પાહાડો•ઊપ
ર•ચહડીને•જનાવરોનાં•કટકા•કરીને•પરમેશવરને•ભોગ•આ
પેછે•તથા•શઘલા•આશમાનને•ખોદાનુ•નાંમ• આપેચ•તથા•
મુરદાંને•મીણમાં•લપેટીને•જમીનમાં•ડાટેચ•તથા•વરશગાંઠને•
દાહાડે•બલદ—ઘોડા—ઊંઠ•અને• ઘધેડાને•કાપીને• ખાંણુ•બ
નાવેછે✻" ઈ•દાખલા•ઊપરથી•જગાત•મીતરનો•અધીપતી•હે
વું•શાબેત•કરવા•માંગેચ•કે• (૨૨૬૦) વરશ•ઊપર• હીરોડો
ટશનાં•જમાંનાંમાં•ઈરાંની•લોકો•ઊપર•કહેલાં•કાંમ•કરતા•હ

[illegible]·ચાલતા·હ્તા·તથા·ઊપર [illegible] ખતા·હ્તા·માંટે·તેવોમાં·કિ·વેલા [illegible] ાંમેલો·નહી·હ્તો·પણ·તે·પછિ [illegible] ગાહ·તથા·દોખમાં·બાંધવાનો·રે [illegible] જો·તે· જમાંનાંમાં·જરતોશ [illegible] ડોટશ·દોખમા· તથા·આતશ ગાહનુ·બઆન·કરત*જાંણવુંજે·કિ· દલીલ·શેહલી·રીતે·રદ· થાઇ·શકેચ·અને·તે·કશ્યુ·વજન·ધરાવતી·નથી·હુ઼ં·અતરે·બ તલાવી· આપવાની· હ્મો· રજા· માંગીકિચ* હ્મારા · હ્મ નબરદ·જગત·મીતરના·અધીપતીકિ·ગકિઆ·મેકિ·નહીનાંનાં· પોતાનાં·ચોપાં નીઆંમાં·ઇઊનાંની· ગરંથકારોને·ખોટા·પાડ વાની·ધારણાથી·રીચરડશાનની·શાતા· ઊપરંથી·લખેઊં·હ્તુ·જે "ઇઊનાંની·લોકોનાં·ભાગા·ટુટા·આધાર· ઊપરથી·હાલના· કેટલાકિક·નાંમીચા·ગરંથકારો·ભુલાવામા· પડેઆચ" *કિ· બાબદમાં · રીચરડશાનનાં · ગરંથમાંમી · જગત· મીતરનાં· અધીપતીકિ · કિક·અશલ · અંગરેજી·ફકરો· નોટમાં·પરગટ· કરેઓ·હ્તો·અને·તેહ્નો·શાર· ગુજરાતીમાં·જાહેર·કરેઓ· હ્તો·તે·ફકરામાં·રીચરડશાન·લખેછિજે· "ઇઊનાંની·તથા· રૂમી·ગરંથકારોકિ·જોડેલી·ઘણુ·કરીને·દુરદેશ·વીશેની·પુરાત મ·તવારીખોમાં·ઘણી·જગોકિ· ખોટી·વાતો· લખીછિ·અને·ઘ ણું·કરીને·તેવોની· વારતાઓ·ઊપર· ભરાંત·આવેચ·અને·તે વોકિ·ઊગમણ·પરાંતનો·હેવાલ·લખેઆચ·તેહ્માં·તવારીખની તથા·રાહા·રશમની·વાતો·લખીચ·તે· કિશીઆ·ખંડના·ગરં

·થકારોઈ·લખેલી·વાતોની·શંગાથે·ઈક·મલતી·અ.. - ·
તથા·ધરમ·પુરાતકની·શંગાથેબી·મલતી·નથી·અને·ઈ..
ઈક·બીજાથી·ઊલટીછે·અને· તેહમાંની·ઘણીખરી·વાતો·કુરાં-
આંમાં·બને·નહી·હેવી·(બેહુદી)છે " † ✻ હવે·ઈઊનાંની·
ગરંથકારો·વીશે·રીચરડશને·આપેલો· ઊપલો·અભીપરાઈ·જ
ગત·મીતરનો·બનાવનાર·ઈક·વેલાઈ·કબુલ·રાખેચ·અને·બ
જી·વેલાઈ·ઈ·અભીપરાઈને·બીલકુલ·પડતો· મેલીને·હીરોડોટ
શે· લખેલા· કદીમ· ઈરાંની· લોકોનાં· હેવાલ· ઊપર· બ
રોશો·લાવીને·હેવુ·બતલાવવા·માંગેચ· કે·ઈ·નાંમીચા·ગરંથ
કારે·હજરત·જરતોશતનો·અથવા· બરહક·માજદીઅશની·દી
નનો·કશો·હેવાલ·પોતાની· તવારીખમાં·લખેઓ·નથી·તે·
ઊપરથી·હેવું·શાબેત·થાઈચ·કે·હજરત·જરતોશત·હીરોડોટશ
નાં·જમાંનાં· પછે·થાઈ·ગઈઓચ·અને· (૨૨૬૦)વરશ·ઊપર
ઈરાંનમાં·જરતોશતી·મજહબ·રેવાજ·પાંમેલો·નહી·હતો✻ હમો
કબુલ·કરીઈચ·કે·હીરોડોટશે·કદીમ·જમાંનાંનાં·ઈરાંની·લોકોનાં
મજહબનો·હેવાલ·લખેઓચ·તે·કાંઈ·જરતોશતી·લોકોને·લા
ગુ·પડતો·નથી✻ ઈ·હેવાલમાં·લખેલી·કેટલીઈક·વાતો·ખરી·
હશે·અને·કેટલીઈક·ખોટી·હશે·કાંઈજે· હીરોડોટશનાં·ગરંથ
ને·ટીશાઈઆશ—ઈશટરેબો—ડાઈઓડોરશ· શીકીઊલશ—
ઓલશ· ગેલીઅશ—પલુટારક· તથા·બીજા·પુરાતન·ગરંથકા
રોઈ·રીચરડશનની·પઠે·ખોટો·પાડેઓચ·અને·તેહની·શાચા

---

† જુવો·શને· ૧૮૫૦ ના·મેઈ·મહીનાંનાં·જગત·મીત
રનો·શફે· ૩૦૨

...ા• લીધાચ•તે•વાજબી• અને•ઘટતા•નજર
...ાટશે•શાંભલેલી•વાતો•ઊપરથી•પોતાની•તવા
...મોદકેશી" લોકોની•રશમ•તથા•તેવોનાં•
...ધુ•હોએ•અને• તે•બેઆંન• જરતોશતી•
...ડે•તથા•તેહેમાં•એ•અશો•પેગમબર•વીશે•
કાંઈ•લખેલુ•નહી•હોએ•તે•ઊપરથી•મુકરર•હેવું•શાબેત•થાતુ•
નથી•જે•હીરોડોટશનાં•જમાનામાં• (૨૨૬૦)વરશ•ઊપર•જ
રતોશતી•દીન•ઈરાનમાં•રેવાજ•પામેલી•નહી•હતી* ઈશટરે
બો•નામનો•નામીચો•ઈઊનાંની•ગરંથકાર•કે•જે•ઘણી•આજ
(૧૮૦૦)વરશ•ઊપર•થાઈ•ગઈઓ•અને•હીરોડોટશની•પઠે•ઘ
ણાં•મુલકોમાં•ફરી•આવેઓ•હતો•તેણે•પોતાનાં•ગરંથમાં•ઈ
રાંની•લોકોનાં•મજહબ•તથા•ચાલ•ચલણનો•વીગતવાર•એહેવા
લ•લખેઓચ• તેબી• હીરોડોટશે• લખેલા• એહેવાલને• બરો
બર• એક• મલતો•આવેચ• અને•આપણાં• મજહબ• તથા•
રેવાજને• લાગુ• પડતો• નથી• તથા• તેહેમાં• હજરત• જર
તોશત• વીશે•તથા• દાખમાં•તથા• આતશકદેહ•વીશે• કાંઈ•
લખેઊ•નથી*તારે શું•જગત•મીતરનો•બનાવનાર•હેવી•તક
રાર•કરી•શકશે•કે•(હીરોડોટશની•પઠે•) એ•દાખલા•ઊપરથ
બી•હેવું•શાબેત•થાએચ•કે• ઈશટરેબોનાં•જમાનામાં•આજે•
(૧૮૦૦) વરશ•ઊપર•ઈરાનમાં•જરતોશતી• દીન•રેવાજ•પાં
મીતી•નહી•અને•હજરત•જરતોશત• ઈશટરેબોનાં•જમાનાં•
પછે•થાઈ•ગઈઓ•હતો ? ના•હરગેજ•નહી* માટે• એજ•મી
શાલે•હીરોડોટશે•લખેલો•કદીમ•ઈરાંની•લોકોનાં•મજહબનો
એહેવાલ•જરતોશતી•મજહબની•શંગાથે•એક•મલતો•આવતો
નથી•તે•ઊપરથી•હેવું•શાબેત•થાતું•નથી•જે• હીરોડોટશનાં•

જમાંનાંમા• (૨૨૬૦) [illegible]
પાંમી•નહી•હતી•અને•[illegible]
થાઈ•ગઈઓચ*

જગાત•મીતરના•[illegible]
રથી•ઊભી•કરેલી•ઊપર•કહેલી•દલીલ•કિ•બીજા• માતબર•દા
ખલાથી•રદ•થાઈચ•તે•ઊપર•શેઆંણાં•વાંચનારા•શાહેબોઈ•
ધેઆન•પોહોચાડવું*ફીરે•ડોટશે•પોતાનાં• ગરંથમાં•ઈરાંન
નાં•પાદશાહ•ડેરાઈઅશ•હીશતાશપીશ•કે•જેહેને•જગાત•મીત
રનાં•અધીપતીઈ•શર•જાંન•માલકમ•તથા•બીજા• ગરંથકારો
નાં•આધાર•ઊપરથી•પાદશાહ• ગુશતાશપ•મુકરર• કરેઓચ•
તેહેની•તથા•તેહેનાં•શાહજાદા•જરકશીશ•કે•જેહેને•ઈજ•ગરંથ
કારે•અશફંદીઆર•મુકરર•કરેઓચ•તેહેની•પાદશાહીનો•ઈહેવા
લ•લખેઓચ•તારે•શ્રું•હમારો•હમનબરદ•જગાત•મીતરનો•શેઆં
ણો•અધીપતી•હેવું•કેહેવા•માંગેચકે•હજરત•જરતોશત•ડેરાઈઅ
શ•હીશતાશપીશ•અથવા•ગુશતાશપનાં•જમાંનાંમાં•નહી•હતો
અને•ઈ•પાદશાહના•શાહજાદા•જરકશીશ• અથવા•અશફંદી
આરનાં•જમાંનાંમાંબી•આપણો•પેગમબર•નહી•હતો•તથા•ગુ
શતાશપનાં•રાજમાં•અને•અશફંદીઆરનાં• જમાંનાંમાં•જર
તોશતી•દીન•ઈરાંનમાં•રેવાજ•પાંમી•નહી•હતી? ના—હમો•ધા
રીઈચ•કે•જગાત•મીતરનો•અધીપતી•હરગેજ•હેવું•કહી•શકશે
નહી*માટે•હમારા•ચંચલ•હમનબરદને•ઘટેચ•કે•તેણે•ઊભી•
કરેલી•દલીલ•પોતેજ•પોતાને•હાથે•રદ•કરે•અને•ઈકરાર•કરે•કે
કદીમ•ઈરાંની•લોકોનાં•રેવાજ•તથા•મજહબનો•ઈહેવાલ•જે•પ

~ રમાંણે•હીરોડોટશે•દુશમનીથી•તથા•આગુનાંગુપણાંથી•લખેઓ
ચ•તે•જરતોશતી•દીનને•લાગુ•પડતો•નથી•તે•ઊપરથી•હેવુ•શાબે
ત•થાતુ•નથી•જે•હીરોડોટશનાં•જમાંનાંમાં•(૨૨૬૦)વરશ•ઊ
પર•ઇરાંનમાં•જરતોશતી•ધરમ•નહી•હતો• અને• હેવું•બી•શા
બેત•થાતુ•નથી•જે•હજરત•જરતોશત•ઈ•જમાંનાં•પછે•થાઇ•
ગઈઓચ*બીજુ•હીરોડોટશે•પોતાનાં•ગરંથમાં• લખેઊચ•કે
" ઇરાંની•લોકો•ઈબાદતગાહ•રાખતા•નથી• " તે•ઊપર•મુ
જાંહેમત•કરતી•વેલાઈ•જગત•મીતરનાં• બનાવનારે•વખાંણે
લો•નાંમીચો•ગરંથકાર•શર•જાંન• માલકમ• પોતાનાં•ગરંથ
માં•શાફ•ઊઘાડુ•લખેછે•જે• " ઈ•ઉાપરથી•શાફ•માલુમ•પડે
ચ•કે•જરતોશતી•ધરમ•ચાલુ•થાઈઓ•તેહેની•આગમચનાં•જ
માંનાંનો•ઈહેવાલ•મલી•આવેઓ•તે• ઊપરથી•હીરોડોટશે•પો
તાનો•ગરંથ•બનાવેઓચ•કાંઈજે•ઈ•બનાવ• બનેઆ•પછે•
(ઈટલેજે•જરતોશતી• દીન•ઇરાનમાં• જારી•થાઈઆ• પછે•)
ઈબાદતગાહ• (અથવા•આતશ•કદેહ•)ઇરાંનમાં•બંધાઈઆં•
હતાં•હેમાં•કશો•શંધે•નથી*ઈ•દીન•ગુશતાશપ•અથવા•ડેરાઈ
અશ•હીશતારાપીશની•પાદશાહીમાં•રેવાજ•પામી•અને•તેહેનો
બેટો•અશફંદીઆર•કે•જે•અરદેશર•દરાજદરાત•(જેહેને•ઇ
ઊનાંનીઓ•આરટાજરકશીશ• લોનગીમેનશ•કરીને•કેહેચ•)
તેહેનો•બાપ•થાઈ•તેણે•ઈ• દીનનો•શરવે•કરતાં• વધારે•ફેલા
વો•કીધો•માટે•તેણે•ઘણાંઈક•આતશ•કદેહ•બંધાવેઆ "† *
વલી•શર•જાંન•માલકમ•પોતાનાં•પુશતકમાં•બીજી•જગોઈ•હી
રોડોટશ•વીશે•લખેછેજે• " હીરોડોટશ• જે•જમાંનાંમાં•થા

ઈ·ગઈ આય·તે·જમાંનાંની·થોડુંક· આગમચ·જર
દીન·ઇરાંનમાં·ચાલુ· થાઇ·હતી·અને· હીરોડોટશે·દ
ખારત·બારીકીથી·તપાશતાં·આપણને· હેવું·માલંમ·પડેછે કે·
ઇરાંન·મધે·જે·ધરમ·ખરેખર· ચાલતો·હતો·તેહેનું·બેઆંન·
કીધાને·બદલે·તેહેની·આગમચ· ચાલેલા·ધરમનું· "હીરોડા
ટશે·બઆંન·કીધું·ચ" *કદીમ· ઇરાંની·લોકો·બગતી·કર
તા·હતા·તેહેનું·બેઆંન·કરેઆ·પછે· હીરોડોટશ·લખેછેજે·
" તેવો·આગલની·પઠે·ફિટલેજે·કદીમ·રેવાજ·મુજબ·હેવી·રી
તે·બગતી·કરેછે* " ૬·ઊપરથી· શર·જાંન· માલકમ·લખે
છેજે· " મહને·હેવું·નજર· આવેછે· જે·હીરોડોટશે·જે·જ
માંનામાં·પોતાની· તવારીખ· જોડી· તે·જમાંનાનુ·બેઆંન·
કરેલું· નથી·પણ· તે·જમાંનાંની·આ ગમચનાં·જમાંના·વી
શે·બેઆંન·કરેલુંચ " † *૬·તથા·ફિહેની·ઊપરના·દાખલા
ઊપરથી·ચોકશ·રીતે·શાબેત·થાયચ·કે·આપણો·પેગમબર·હ
જરત·જરતોશત·જગત·મીતર·વાલાનાં·બતલાવેઆ·મુજબ

† It is evident, from this observation, that Herodotus composed his work from information that referred to a period prior to the establishment of the religion of Zoroaster, as they certainly had temples after that event. This religion was introduced in the reign of Gustasp, or Darius Hystaspes ; and his son Isfundear, the father of Ardisheer Dirazdust (Artaxerxes Longimanus of the Greeks) was the greatest propagator of its tenets ; and consequently, a great builder of temples of fire.

The silence of Herodotus on the subject of the great revolution that had taken place in the religion of Persia, (a short period before that in which he lived) has been before noticed. * * But on looking closely at the passage which Herodotus gives us, we also discover, that he writes of the past more than the actual state of the religion of Persia. * * But after asserting in the same positive manner, and in the present tense that " they adore the sun, moon, earth, fire " water, and the winds; he adds, "But they sacrifice to these only from of " old, or according to ancient custom." * * This passage appears to me to refer more to antecedent usage than to the exact period at which Herodotus wtote.

Malcolm's History of Persia, Vol. I p. 191, 197, Notes

રાડોટશનાં·જમાંનાં·પછિ·થાઇ·ગઈઆચ·હેયું·માંનવાજો
ગ·મોતેબર·શાબબ·મલી·આવતો·નથી*

૧જી—હીરોડોટશે·લખેલો·ઇરાંનીલોકોનો·તથા·ઇરાંની·પા
દશાહાનો·ઈ હેવાલ·બરોશો·રાખવાજોગ·નથી·તેહેની·શાબે
તીમાં·ઈ·નાંમીચા·ગરંથકારે·બનાવેલી·તવારીખનાં·પુશતકમાં
થી·પોડાઈક ઙકરા·નીચે·લખી·જણાવીઈચ* "શાઇરશ·અથવા
કેખશરૂ·પાદશાહનો·ઈક·ઘોડો·નદીમાં·ડુબી·ગઈઆ·તેટલાંશા
રૂ·તેણે·તે·નદીને·શજા·કીધી" *કેમબાઇશશ·પાદશાહ·કે·જેહે
ને·નાંમીચા·ગરંથકાર·શર·જાંન·માલકમે·લોહોરાશપ·મુકરર
કરેઆચ·તે·વીશે·હીરોડોટશ·પોતાની·તવારીખમાં·લખેછેજે·
"તેણે·કીનો·લેવા·શારૂ·શ્રી·મીશરનાં·પાદશાહઈમેશીશની·લો
થને·કબરમાંથી·ખોદાવીને·આતશમાં·બારી·નખાવી·તથા·બી
જી·વેલાઈ·ઈ·પાદશાહે·પોતાનાં·શગા·ભાઇને·કતલ·કરાવે
આ·તથા·પોતાની·શગી·બેહેનોની·ઊપર·આશક·પડેઆ·અને
તેવોની·શંગાથે·પોતે·પરણેઆ·તથા·પોતાની·નાંધલી·બેહેન
કે·જેહેની·શંગાથે·પરણેલો·હતો· તેહેને· ઘાતકીપણાંથી·મા
રી·નખાવી—ઈ·પાદશાહ·પોતાની·તલવારથી·જખમી·થાઈઆ
અને·તે·પછિ·પોડે·દીવશે·મરણ પાંમેઆ—તેણે·શાત·વરશ·અને
પાંચ·મહીનાં·શ્રધી·રાજ·કીધુ·અને·તેહેને·પેટે·કોઇ·ફરજંદ·
હતું·નહી·માટે·તેહેની·પછિ·ઇશમરડીશ·નાંમનો·તેહેનો·ભાઇ
ઇરાંનનાં·તખત·ઊપર·બેઠો·તે·ઠગારો·હતો·અને·તેહેની·ઠગા
ઇ·પકડાઇ·આવી·કાંઈજે·ઇશમરડીશનાં·કાંન·તેહેનાં·બાપ·શા
ઇરશ·અથવા·કેખુશરોઈ·કાંઇ·અનેઆવનેશારૂ·કપાવી·નાંખેલા
હતા—ઇરાંનનાં·શાત·મુખીઅ·અમીરોઈ·ફીતુર·તથા·મનશ્રુબો

કીધો·અને·ઈશામરડીશાને·કાપી·નાંખ્‌ઓ·અને·તેણે·માતરે·
શાત·મહીનાં·શ્રુધી·રાજ·કીધું·તેપછી·શાત·અમીરો·માંહેલો·
ઈક·અમીર·નાંમે·ડેરાઈઅશ·હીશતાશપીશ·ઈરાંનનાં·તખત
ઊપર·બેઠો·કે·જેહુને·શર·જાંન·માલકમે·ગુશતાશપ·મુકરર·
કરે·ઓચ—ઈ·પાદશાહે·કેટલીઈક·ઓરતોની·શંગાથે·પોતા
ના·લગન·કીધાં·હતાં·તેમપે·શાઈરશ·અથવા·કેખુશરોની·બે
ઈ·છોકરીઓ·તથા·કેમબાઈશીશ·અથવા·લોહ્રાશપની·વી
ધવા·તથા·શાઈરશ·અથવા·કેખુશરોના·છોકરા·ઈશામરડીશ
ની·છોકરીની·શંગાથે·પરણેઓ·હતો—તેણે·પોતાનાં·વડા·
છોકરાને·પડતો·મેલીને·પોતાનાં·જરકશીશ·અથવા·અશપંદી
આર·નાંમનાં·છોકરાને·પોતાનુ·રાજ·બખશેઊ·કાંઈજે·જરક
શીશ·અથવા·અશફંદીઆર·તે·શાઈરશ·અથવા·કેખુશરોની·
છોકરીનો·છોકરો·હતો—ડેરાઈઅશ·હીશતાશપીશ·અથવા·ગુ
શતાશપે·(૩૬)વરશ·પાદશાહી·કીધી·અને·મરણ·પાંમેઓ—પછે
જરકશીશ·અથવા·અશફંદીઆર·તખત·ઊપર·બેઠો—તેણે·ઈ
ક·શ્રુનદર·જાહેડને·શ્રુનાંની·શાંકરીઓ·પેહેરાવી—ઈ·પાદશાહ
બાવન·લાખ·માંણશાનુ·લશકર·લઈને·ઈઊનાંન·ફતેહ·કરવા
શારૂ·નીકલેઓ· અને· " હેલેશપોનટ· " નાંમનાં·શમુદર
ને·પેલે·પાર·જવાનો· ઈક·પુલ·બાંધવાનો· હોકમ·કીધો·તે·પુ
લ·તમાંમ·થાઈઓ·તેહેવામાં·ઈક· મોહોટુ·તોફાંન·થાઈઊ·તે
થી·તે·પુલ· ભાગી·ગીઓ·ઈટલાશારૂ·પાદશાહ·ઘણો·ગોશે·ભ
રાઈઓ·અને·તે·શમુદરને·ચાબુકનાં·તરણશો·ફટકા·મારવા
નો· તથા·બેડી·ઘાલવાનો·તથા·ડાંઘ્રાંમ·દેવાનો·તથા·પુલ·બાં

ધનારા·લોકોને· ગરદન·મારવાનો·હોકમ·કીધો ! —તે·પછી·
ફી·પાદશાહ·ઇજીનાંનીઓને·હાથે· શીકશત· ખાઇને·પાછો·ફ
રેઓ—શફેદ· ઘોડાઓને· જબેહ· કરીને·ફી·પાદશાહે·ન
દીને·ભોગ·આપેઓ—જીવતાં·માંણશોને· ડાટવાંની· ઇરાંની·
લોકોમા·ચાલ·હતી·તે· મુજબ·ફી· પાદશાહની· ઓરતે·શરવે
થી·મોહોટા·ખાંનદાંનનાં·ચઊદ· જવાંન· ફરજંદોનો· ભોગ
ધરતીની·નીચેનાં·દેવતાને·આપેઓ·અને·તેવોને·જીવતા·દફ
ન· કરાવેઆ !! ઇરાંની· લોકોમાં·હેવી·રશમછે· કે·હરફક·
મરદ·ધણીફક·કુમારી·અશતરીઓની·શંગાથે·પરણેચ·અને
તે·શીવાઈ·ધણીફક·રાંડોને·રાખેચ †!!!"તવારીખનાં·પીતા"
હીરોડોટશે·પોતાનાં·ગરંથમાં·કદીમ·ઇરાંની·પાદશાહો·તથા·લો
કો·વીશે·હેવી·રીતની·બેહુદી·વાતો·લખીચ·તે·શાચી· અને·ખ
રીછે·હેવું·જગત·મીતરનાં·અધીપતીથી·અથવા·બીજા·કોઇ·ધ
ણીથી·કેહેવાઇ·શકાશે· નહી·તારે·ફી·નાંમીચા·પુરાતન·ગરંથ
કારે·ઇરાંની·લોકોનાં·કદીમ·મજહબ· વીશે·જે·કાંઇ·ફેરફાર·ત
થા·ઊલટ·પાલટ· અને· માંનેઆમાં· નહી·આવે·તેહેવી·વાતો

---

† " ઇશટરેબો· " નાંમનો·નાંમીચો· ઇજીનાંની·ગરં
કાર·તથા·મુશાફર·આશરે· (૧૮૦૦) વરશ·ઊપર· થાઇ·ગઈ
આચ·તેણી·પોતાનાં·ગરંથમાં·ફીજ· પરમાંણે·લખી·ગઈઓ
ચ·અને· " ડાઇઓડોરશ શીકીઊલશ· " નાંમનો·બીજો·
ઇજીનાંની·ગરંથકાર·કે·જે·ધણી·હેરાર શો·વરશ·ઊપર·થાઇ
ગઈઆચ·તે·ધણી·પોતાની· તવારીખમાં·લખેછેજે·ડેરાઇઅ
શ·હીશતાશપશ·અથવા·ગુશતાશપ·પાદશાહે· ૩૬૦ અશત
રીઓને·પોતાનાં·જનાંનાંનાં·રાખી·હતી*

તારીખે·જરતોશતીનો·બનાવનાર*

મખીચ•તેહ્નાં•ભાગા•તુટા•આધાર•ઊપરથી•કોણ•કહી•શક
જે•હીરોડોટશ• (૨૨૬૦) વરશ•ઊપર• ઈરાંનમાં•ફરી• મા
ઓ•હતો•તે•જમાંનાંમાં•જરતોશતી•દીન•ચાલતી•નહી•હતા?
હમો•ધારીએ•કે•વાજબીની•રાહે•હેવુ•કોઇથી•કેહેવાઇ• શકા
શે•નહી*માટે•જગત•મીતરનાં•શેઆંણા•અધીપતીએ•બતલાવે
લો•ઊપર•કહેલો•દાખલો•કે•જેહેને•હમારો•હરીફ• " માહાભા
રત•તથા•પતીજ•ભરેલો• " કેહેચ•તે•દાખલો•બીલકુટ•ખોટો
પડેચ•હેમાં•કશો•શંધે•રેહેતો•નથી*

વલી•ઈશવી•શને• ૧૭૪૭ માં•શ્રી•લનડન•મધે• પરગટ•
થાએલી• " ઈઊનીવરશલ•હીશટરી• " હેવે•નાંમનાં• ગરંથ
નાં•પાંચમાં•પુશતકને• ૧૪૪ મે•શફે•હીરોડોટશ—ઈશટરેખો
તથા•બીજા•પુરાતન•ઈઊનાંની• ગરંથકારો•વીશે• લખેછે જે•
" એ•ગરંથકારો•પોતે•જાતે•બુત•પરશત•હતા•તથા•ઘણાં•ઈશ
" વરોને•માંનતા•હતા•માટે•તેવોએ•હેવું•વીચારેઊં•જે•બીજી•
" કોમનાં•લોકોબી•તેવોની•પઠે•ઘણાં• ઈશવરોને•માંનેચ•એ
" ટલુજ•નહી•પંણ•તે•શાથે•ઈરાંની•લોકોનાં•ધરમ•વીશે•તે
" વોનાં•જે•મત•હતાં•તે•મતને•મલતી•ભોગ•આપવાની•તથા
" બીજી•ધરમની•કીરીઆની•વાતો•બનાવટથી•ઊભી•કરી•અને
" ઈરાંની•લોકો•હેવી•કીરીઆ•કરેચ•હેવું•લખી•ગએઆ•"*
હેવા•અભીપરાએની• શાબેતીમાં•એ• ગરંકારે• ઘણાંકે•દાખ
લા•આપેઆચ•તે• પરગટ•કરતાં•ઘણુ• લંબાંણ•થાએચ•માટે•
અતરે•દાખલ•કીધા•નથી*હવે•જારે•વીદેઆવાન•ઈઊરોપીઆંનો
પોતે•હીરોડોટશ•વીશે•હેવો•અભીપરાએ•આપેચ•અને•હીરોડોટ
શે•ઈરાની•લોકોની•રશમ—ચાલ•ચલણ—કીરીઆ•તથા•ધરમ

·બેહુદુ·અને·ફશી·કાહાડીઆ·જેહેવું·બેઆન·કરેઊચ·
ાર·ભરોશો·લાવતા·નથી·તારે·આપણ·જરતોશતીઓ·
હેવા·ગરંથકાર·ઊપર·શી·રીતે·ભરોશો·લાવીઈ·તેહેનો·અક
લમંદ·વાંચનારા·શાહેબોઈ·વીચાર·કરવો*

હમોઈ·અગાઊ·કહેઊ ચ·અને·વલી·ફરીથી·કહીઈચ·કે·ગ ઈઆ·ફેપરેલ·મહીનાંમાં·જાંમે·જંમશેદમાં·જરતોશતી·શનેની બાબદમાં·આ૦ખરશેદજી·બહેમનજી·પંથકીઈ·છપાવી·પરગટ· કરેલાં·અને·આઈ·કેતાબમાં·ફરીથી·પરગટ·કરેલાં·ચરચા પતરનાં·પાછલા·ભાગમાં·તથા·હમોઈ·ઈજ·બાબદમાં·જાંમે જંમશેદની·મારફતે·ગઈઆ·મેઈ—જુન·તથા·જુલાઈ·મહીનાંમાં "તાલેબ" ની·શહીનાં·ચરચા·પતરમાં·જે·મોતેબર·અને માકુલ·દલીલથી·શાબેત·કરી·આપેઊચ·કે·(૨૨૩૯)વરશનાં જરતોશતી·શનેથીતે·શઘલી·તવારીખની·તથા·દીન·આઈન ની·મોતેબર·કદીમ·તથા·બીજી·કેતાબો·ખોટી·પડેચ·અને·હ જરત·જરતોશત·છેક·દારાં·તથા·શેકંદર·રૂમીનાં·જમાંનાંમાં આવી·લાગેચ·અને·શેકંદર·રૂમીનાં·લશકરથી·ઈરાંનનાં·કે આંની·પાદશાહોની·પાદશાહી·તારાજ·થાઈઆ·પછે·તથા જરતોશતી·દીનને·ખલલ·તથા·નુકશાંન·પોહોચેઆ·પ છે·તથા·શેકંનદર·રૂમીનાં·મરણ·પછે·છેક·અગીઆર·વરશે આપણો·બરહક·પેગમબર·હક·થાઈઆ·હેવું·ઠરેચ·માંટે·ઈ· (૨૨૩૯)વરશનો·જરતોશતી·શને·બીલકુલ·ખોટો—બેહુદો·ત થા·અકલ કબુલ·નહી·કરે·તેહેવો·છે*†ઈ·મોતેબર·અને·કોઈ

---

† જુવો· આઈ· કેતાબને· શફે· ૪૭ થીતે· ૫૪ શુધી તથા·શફે· ૧૦૩ થી·તે· ૧૦૬ શુધી*

થી·ફરગેજ·રદ·નહી·થાઇ·શકે·તેહેવી·દલીલનો·"જગાત·મીત
ર"નાં·અધીપતીઇ·આજ·દનશ્રુધી·કશો·જવાબ·આપેઆ·નથી
અને·જાંએ·ઇ·દલીલ·ઊપર·કોઇઇ·ઇ· ધણીનું·ધેઆંન·પોહો
ચાડેઊ·નહી·હોઇ·તે·પરમાંણે·ઇ·ધણીઇ·બીલકુલ· દરગુજર·ક
રીચ·અને·ઇ·મોતેબર·દલીલને·આજ·શ્રુધી·કોઇઇ· ખોટી·પા
ડી·આપી·નથી*

જગાત·મીતર·વાલાનાં·બતલાવેઆ·મુજબ·જરતોશતી·
શનેનાં·(૨૨૩૯)વરશ·શધલા·જરતોશતીઓઇ·ઇક·મતથી·ક
બુલ·રાખેઆં·નથી·તે·હમોઇ· આઇ· કેતાબનાં· આગલા·ભા
ગમાં·બતલાવી·આપેઊ ચ † *મરહુમ·મુલાં·ફીરૂજે·આપેલા·
મુલાવા·ઊપરથી·માતરે·થોડાઇક·જરતોશતીઓ·ઇ·ખોટા·શ
નેને·કબુલ·રાખેચ·તે·ઊપરથી હેવો·અરથ·નીકલનો·નથી·જે
શધલા·જરતોશતીઓ·ઇ·બેહુદા·શનેને· કબુલ·રાખેચ*"ત
દન·બેહુદો·તથા·અકલ·કબુલ·નહી·કરે·હેવો·શને·"કહેઓછે
(૨૨૩૯) કે·(૨૪૦૦)થી· વધારે·તે· શધલુ·આઇ· કેતાબ· વાં
ચેઆથી·પરગટ·નજર·આવશે*ઇ·વીશે·વધારે·લંબાંણ·કરવા
ની·કશી·અગત·નથી*હમારા·હરીફનાં· બતલાવેઆ·મુજબ·
શબુનપરવરીને·વાશતે·હમો·પોતાનાં· મતને·વલગી·રહેઆ·
નથી·પણ·ખરેખર·હમારો·હમનમ્હરદ·જગાત·મીતરનો·બનાવ
નાર·પોતાનુ·શરીઆંમ·ખોટુ·અને·બેહુદુ·મત·છોડનો·નથી·
તોપણ· હમો·આશા·રાખીઇચ·કે·આઇ·કેતાબમાં·લખેલા દા

---

† જુવો·આઇ· કેતાબને· શફે · ૩૧—૩૨—૫૪—૫૫—
૧૨૬—૧૨૭—૧૩૫ તથા· ૧૩૬ મેં*

ખશા・તથા・દલીલોથી・ઙ્મારા・ઙ્મનબરદની・ખાતરી・થાશે・ અને તે・પોતાની・ચુકને・શુધારશે* જરતોશતી・ શનેની・બાબદમાં・ ચરચા・ચાલેઆથી・ઙ્મારા・ઙ્મનબરદનાં・ શમજાવેઆ・મુજબ・ જરતોશતી・ મજઙ્મને・કશુ・નુકશાંન・પોહોચેતુ・નથી・કાંઈ જે・ શચાઈને・કશી・ અડચણ・ અથવા・ધાશતી・ હોઈ・નહી・ઈવીશે・ઙ્મારા・ઙ્મનબરદે・ ખાતર・તશલી・રાખવી*

જગાત・મીતરનાં・બનાવનારે・જરતોશતી・શનેની・બાબદમાં・ગઈ આ・ડીશેમબર・મહીનામાં આપેલા・પરતી・ઉતરલો・ રદીઓ・ આતરે・તમાં મ・થાઈઓ・હવે・ઈ આગતની・બાબદમાં・કદીમ・ફાર શી—અરબી・તથા・પેહેલવી・કેતાબોનાં・મોતેબર・દાખલા・ઙ્મારા・શેઆંણાં・વાંચનારા・ શાહેબોની・ ઙ્જુરમાં・ ગુજારીને・ જરતોશતી・ શનેનાં・ચોવીશ・ શોથી・ વધારે・ વરશ・ થાઈચ・ તે・ આતરે・શાબેત・કરી・ આપવાની・ રજા・ લીજીઈ ચ・તે・ ઉપર・ અકલમંદ・ જરતોશતીઓઈ・ તથા・શઘલા・વીદેઆવાંન・શાહેબોઈ・ધેઆંન・પોંહોંચાડવું*

૧ લું* શધલાવોને・જાંણીતુ・અને・મશહુર છે・કે・ઊગમણ・પરાંતના・ફારશી・ગરંથકારોઈ・તેહ્માં・અગાત・ કરીને・જીજ・તથા・બીજી・નજુમનાં・ફીશાબની・કેતાબો・બનાવનારા・કા

બેલ•ઊશતાદોઽ•જે•મોતેબર•અને•શઢી• તથા• તહેકીક•કીધે
લી• તારીખો•તથા•શને•અખતીઆર• કીધાચ•અને• જે•ઊપ
ર•તેવો•અમલ•કરેચ•તે• તારીખોમાંથી•ઽક• તારીખ• "બુખ
તુનનશાર " નીછે•તે•ઘણીજ•ભરોશો• રાખવા•જોગછે✱ઽ•

તારીખ•"બુખતુનનશાર"ની• હુકુમતની•શરૂઆતથી•ચાલુ•થા
ઇછે•તેહેનો•ગુખતેશાર•ઽહેવાલ•ઽછેજે•પાદશાહ•કેખુશરોની
પછે•કેઆંની•પાદશાહ•લોહોરાશપ•શ્રી• ઇરાંનનાં•તખત•ઊપ
ર•બેઠો•તેવારે•તેણે•પોતાનાં•મુલકમાં• મોતરપ•અને•શેહેરે•
શેહેર•હાકમો•તથા•અમીરોને•મોકલેઆ• તેહેમાં•ગીવ•બીન•
ગુદરજને•તથા•કેટલીઽક•તવારીખોમાં•લખેઆ•પરમાંણે•ગી
વનાં•છોકરા• બખતેનરશી•કે• જેહેને• અરબ•લોકો•અશ્ગ
ધ•ઊચારથી• " બુખતુનનશાર " કરીને•કેહેછે• તેહેને•શ્રી•
બાબુલની•હુકુમત•આપીને•શાંમ•તથા•રૂમે• ઽશીઆ•ઽટલેજે•
શીરીઆ•તથા•ઽશીઆટીક•ટરકીના• મુલક•કે• જે•ઇરાંની•
પાદશાહોનાં•હાથમાંથી•જતાં•રહેઆં•હતાં• તે•મુલકો•પાછાં•
હાથ•કરવા• શારૂ•મોકલેઓ• હતો✱ઽ• નાંમીચા• શરદારે•

ઽ•મુલકો• ફતેહ•કીધા• પછે• પોતાની• હુકુમતની• શરૂઆ
તથી પોતાને•નાંમનો•શને•અથવા•તારીખ•ચાલુ•કીધી•તેહેને
"તારીખે•બુખતુનનશાર•"કરીને•કેહેછે✱ઘણીખરી•નજુમની
કેતાબ•તથા•જીજોમાં•ઽ•તારીખ•લખેલીછે•અને•બતલીમુશ•
અથવા•ટાલેમી•નાંમના•નાંમીચા•નજુમીઽ• પોતાની• બનાવે
લી•મજશતી•કેતાબમાં•શેતારાઓની• ચાલને•ઽ• મોતેબર•
તારીખના•આધાર•ઊપર•બાંધીછે✱હવે•જાંણવું જે•જીજોના•

એતેફાકી·કોલ·મુજબ· હાલમાં· જલાલી· શને· (૭૭૧) તથા·ઇઅંજદજરદી·શને· (૧૨૧૯) તથા·હીજરી·શને·(૧૨૬૬) મો· ચાલેછે·તેહને · મુતાબેક· "બુખતુનનશર" નો· શને· (૨૫૯૭) મો·તથા·ઇશવી·શને·(૧૮૫૦) મો· † ચાલેછે* "એનશાઇકલોપીડીઆ·બરીટાનીકા" નાં· ૬ ઠાં·પુશતકને· ૬૫૯ મે·શફે·તથા· "એનશાઇકલોપીડીઆ·એમેરીકાના" નાં ૪ થાં·પુશતકને· ૫૫૧ મે·શફે·લખેછેજે·"નાબોનાશર" † નો નામીઓ·શને·ઇશવી·શનેની·(૭૪૭) વરશ·આગમચ·તારીખ ૨૬ મી·ફેબરવારીથી·શરૂ·થાએચ* "આઉટલાઇનશ·ઓફ· હીશટરી· " નાંમનાં· પુશતકમાંબી· લખેચ·કે· એ· શને· ઇશવી·શનેની·(૭૪૭)વરશ·આગમચ·શરૂ·થાએચ*શર·હારીશ·નીકોલશી·બનાવેલા· "કરોનોલોજી· ઓફ· હીશટરી·" નાંમનાં·ગરંથને· ૧૫ મે·શફે· લખેછે·જે·શ્રી· બાબીલોન· અથવા·બાબુલનાં·પેહેલા·પાદશાહની·તારીખને· "નાબોનાશરની· ‡ તારીખ·"કરીને·કેહેચ*એ·તારીખ·ઇશવી·શનેની

---

† જરતોશતી·શનેનો·તકરાર·ચાલેઆ·પછે·કેટલાએક·શનો·બદલાએઆચ·પણ·ગુચવણ·પડે·એટલાશારૂ·હમો·એ·વરશ·ફેરફાર·કીધાં·નથી*

---

‡ કોરાંનનો·અંગરેજીમાં·તરજુમો·છપાવી·પરગટ·કરનાર·વીહીઆવાંન·ઇઊરોપીઆંન·ગરંથકાર·જારજ·શેલ·ઊપર· કહેલા· "નાબોનાશર· " અથવા· "નેબકેડનેશર· " વીશે·લખેછેજે·એ·ધણીને·ઊગામણ· પરાંતના·ગરંથકારો·"બખતે·નરશી·"કરીને·કેહેછે·પણ·એ·તો·લકબછે·અને·એ·ધણીનું·ખરૂં·નાંમ·રેહામ·અથવા· ગોદરજ છે· અને·એ·બખતે·નરશી·શ્રી·ઇરાંનના·પાદશાહ·લોહોરાશપની·શલતનતમાં·શ્રી·બાબીલોન·અથવા·બાબુલનો· હાકમ· હતો* જુવો· "શેલશ કોરાંન·" શફે· ૨૧૦ તથા· "ઇઊનીવરશલ· હીશટરી·" પુશતક·પાંચમું·શફે· ૩૮૦

(૭૪૭) વરશ· આગમચ· તારીખ· ૧૬ મી· ફેબરવારીને·
દીને·શરૂ·થાઈચ·અને·ઈ·તારીખ·શરૂ·થાઈ·તેવારથીતે·શેકંદ
ર·મરણ·પાંમેઓ·તાંહાં·શ્રુધી·(૪૨૪)વરશ·ગુજરેઆં·હતાં"*
હવે· ઊગામણ·પરાંતનાં·શઘલા·ગરંથકારોના·ઈતેફાકી·કોલ·મુ
જબ·પાદશાહ·લોહોરાશપે· (૧૨૦) વરશ·શ્રુધી·પાદશાહી·કીધી
અને·પેગમબર·જરતોશતનાં·પીતરાઈ · બાઈ·મેદીઓમાહે·
(૨૪૦૦) થી·વધારે·વરશ· ઊપર· બનાવેલી · "વજરકરદ·
દીની·" નાંમની·કેતાબનાં·કોલ·મુજબ·ઈ · પાદશાહની·પાદ
શાહીનાં· (૧૧૦) માં·વરશમાં·આપણો·બરહક· પેગમબર·હ
જરત·જરતોશત·પેદા·થાઈઓ· † માંટે· "બુખતુનનશર"
ની·ઊપર·કહેલી· તારીખનાં· (૨૫૯૭) વરશમાંથી· (૧૧૦) વ
રશ·બાદ·કરીઈતો·જરતોશતી·શનેનાં·હાલમાં (૨૪૮૭) વર
શ·થાઈચ*

૨ જું *જે·પરમાંણે·"બુખતુનનશર" ની·તારીખ·શહી·
અને·તેહેકીક·કીધેલીછે·તેજ·પરમાંણે·શેકંદરની·તારીખબી·શ
ઘલા·ગરંથકારોઈ·તેહેકીક·અને·મુકરર·કરેલીછે·તે·શહીછે
અને·તેહેના·દાખલા·હમોઈ·આઈ·ચોપાંનીઆંને·શફે· ૯૭થી
તે·શફે· ૧૦૩ શ્રુધી·બતલાવેલાછે*હવે·આપણો· બરહક· પેગ
મબર·હજરત·જરતોશત· લોહોરાશપની· પાદશાહીનાં· ૧૧૦
માં·વરશમાં·જનમેઓ·તેપછે· ૧૦ વરશે·પાદશાહ· ગુશતાશ
પ·તખત·ઊપર·બેઠો·તે· (૧૦) વરશ·તથા· ગુશતાશપની·પા
દશાહીનાં· (૧૨૦) વરશ·તથા·બહમનની·પાદશાહીનાં· (૧૧૨)

---

† જુવો·આઈ·કેતાબની·શેવટે·પરગટ· કરેલો· "વજર
કરદ·દીની·" કેતાબનો·દાખલો*

.વરશ•તથા•હોમાઈ•પાદશાહ•જાદીની•પાદશાહીનાં•(૩૩)વરશ
તથા•દારાબની•પાદશાહીનાં•(૧૨)વરશ•તથા•દારાંની•પાદશા
હીનાં•(૧૪) વરશ•તથા•શેકંદરની•પાદશાહીનાં•(૧૨) વરશ
તથા•શેકંદરનાં•મરણ•પછે•(૧૨) વરશે•શેકંદરનો•શને•ચાલુ
થાઈઓ•તે•બાર•વરશ•મલીને•જુમલે•(૩૨૫) વરશ•થાઈઅ•તે
શેકંદરી•શનેનાં•(૨૧૬૧) વરશમાં•મેલવીઈતો•જરતોશતી•
શનેનાં•(૨૪૮૬) વરશ•થાઈઅ•અને•ઈ•હીશાબ•ઊપર•કહે
લા•હીશાબની•શાથે•બરોબર•મલતો•આવેઅ••માતરે•વરશ•
(૧) નો•તફાવત•પડેઅ•તે•બીલકુલ•નજીવો છે*

૩ જી*અબુલ•હશન•અલી•બીન•હુશેન•મશાઊદી•નાંમનો
ઈક•કાબેલ•ગરંથકાર•કે•જે•વણી•આશરે•(૯૦૦)વરશ•ઊપર
ઈરાંન—ખોરાશાંન—શીઆમ—હીનદુશથાન•તથા•પેગુ•વગેરે
બીજાં•મુલકોમાં•ફરી•આવેઓ•હતો•તેણે•હીજરી•શને•૩૩૩ નાં
શાલમાં• "મુરૂજ•ઊજ•જહબ•"હેવે•નાંમની•ઈક•મોતેબર•કે
તાબ•અરબી•ભાશામાં•બનાવીછે•અને•જે• કેતાબનો•દાખલો
રીચરડશન•તથા•બીજા•ઇઊરોપીઆંન•ગરંથકારોઈ•આપેઓ
અ•અને•જેહનો•અંગરેજી•તરજુમો•ડાકટર•જેમશ•બરડે•કરે
ઓઅ•તે•થોડામાં•દીવશ•છપાઈ•પરગટ•થાનારછે•તે•કેતાબમાં
તવારીખ•બનાવનારા•ગરંથકારોની•શતા•ઊપરથી•ઈરાંનનાં
પાદશાહોની•પાદશાહીનાં•વરશ•લખી•જણાવેઆંઅ•તેહમાં•શા
ફ•ઊંધાડું•લખેછે•જે•પારશી•લોકોનો•પેગમબર• જરતોશત
(૭૭) વરશની•ઊમરમાં•ગુજરેઓ•અને•જરતોશતથી•તે•પાદ
શાહ•અરદેશર•બાબગાંનશુધી•(૭૭૫)વરશ• અને•અરદેશર•
બાબગાંનથી•તે•હીજરી•શનેની•શરૂઆતશુધી•(૪૦૪)વરશ•થા

એચ*હવે·ગરંથકારોનાં·ઈતફાકી·કોલ· મુજબ·ઇશવી· શને, (૬૨૨)માં·હીજરી·શને·શરૂ·થાઈઆ·માંટે·ઈ·હીશાબે·હજરત·જરતોશતનાં·મરણથી·તે·આજશ્રુધી·(૨૪૦૭)વરશ·થાઈચ·તેહેમાં·હજરત·જરતોશતની· ઊમરનાં· (૭૭)વરશ· કુમેરીઈતો· આપણાં·બરહક·પેગંમબરનાં·શનેનાં·(૨૪૮૪)વરશ·થાઈચ* ઈ·દાખલોથી·ઊપર·કહેલા·દાખલાઓની·શંગાથે·ઈકમલતો આવેચ·અને·માતરે·બેઈ·તરણ·વરશનો·તફાવત·પડેચ*

૪ થું* ઇરાંનની· તવારીખનો· જોડનાર· નામીઓ· શાઈર· ફીરદોશી·તુશી· શાહનાંમાંમાં·લખેછેજે· પાદશાહ·ગુશતાશપ·ઇરાંનનાં·તખત·ઊપર·બેઠો· તેવારથીતે· શેકંદર· મરણ·પાંમેઓ·તાંહાં·શ્રુધી· (૩૦૪) વરશ·થાઈઆં·હતાં*ઈ· વાતને·નીચે·લખેલા· તથા·બીજા·દાખલાઓથી·ટેકો·મલેચ* હવે·ગુશતાશપ·પાદશાહ· તખત· ઊપર· બેઠો·તેહેની· (૧૦) વરશ· આગમચ·આપણાં· પેગમબરનો·જનમ· થાઈઓ·તે· (૧૦) વરશ·ઊપર· કહેલાં· (૩૦૪) માં·મેલવીઈતો·પેગમબરનાં·જનમથીતે·શેકંદરનાં·મરણ· શ્રુધી· (૩૧૪) વરશ·થાઈચ*હવે·શેકંદર· મરણ· પાંમેઓ· તેહેને·હાલમાં·(૨૧૭૩) વરશ·થાઈઆંચ· તેહેમાં·ઊપર· કહેલાં·(૩૧૪) વરશ·મેલવીઈતો·હજરત·જરતોશતના·શનેનાં· (૨૪૮૭)વરશ·થાઈચ*ઈ દાખલો·ઊપર·ટાંકેલા· ૧ લા·દાખલાને·બરોબર·ઈક·મલતો આવેચ*

૫ મું* આજ·(૮૦૦)થી·વધારે·વરશ·ઊપર·બનેલી· "તફહીમે·અબુરેહાંન·"હવે·નાંમની·મોતેબર· કેતાબના· કોલ મુજબ·જરતોશતથીતે· ઇઅજદજરદ· શ્રુધી· (૧૨૧૮) વરશ·

થાઈચ·તે·હજરત·જરતોશતની· પેગમબરીથી· પાદશાહ· ઇઅ
જદજરદના·જલુશ·શુધીનાં·વરશ·ગણીઈ· અને·ઈ·હજરત·પે
ગમબરી·લાવેઆ·તેવારે·તેહેની· (૪૦) વરશની· ઊમર· હ
તી·તે· (૪૦) વરશ·તથા·ઇઅજદજરદી· શનેનાં · (૧૨૧૯) વ
રશ·મલીને·ઈ·તરંડે·રકમનો·શરવાલો·લેઈતો·જરતોશતી·
શનેનાં·(૨૪૭૭) વરશ·થાઈચ· તેબી· ઊપલા· દાખલાને·મળ
તાં·આવેચ*

૬ ઠું* દબેશતાંન·તથા·ફરહંગે· જીહાંગીરી· તથા·ફર
હંગે·બુરહાંને·કાતેમાં·પેગમબર· શાહેબ·હજરત· જરતોશતે·
રોપેલાં·શરવનાં·જાહાડની·ઊમર·ઈ·પરમાંણે· લખીચ·કે·ખલી
ફો·મુતવકલે·અબાશી · ઇઅજદજરદી· શને· ૨૨૯ માં·ઈટ
લેજે·આજે· (૯૯૦) વરશ· ઊપર· † મારેઆ·ગઈઆ·તે·વે
લા·ઈ·શરવનાં·જાહાડની·ઊમર· (૧૪૫૦) વરશની· હતી·તેહે
માં· (૯૯૦) વરશ· વધારીઈતો·પેગમબર·શાહેબે· ઈ·જાહાડ·
રોપેઊ·તેહેને·આજે· (૨૪૪૦) વરશ·થાઈચ·અને·પેગમબર
શાહેબ·હકની·દરગાહથી· પાછા·ફરેઆ·અને·ઈ·જાહાડ·રોપે
ઊ·તેવારે·તેવણની· (૪૦) વરશની·ઊમર·હતી·તે· (૪૦) વ
રશ·બીજાં·વધારીઈતો·જરતોશતી·શનેનાં·હાલમાં·(૨૪૮૦)
વરશ· થાઈચ·અને·ઊપર·કહેલા· ૧ લા· ૨ જા·તથા· ૩ દા
ખલા·અને·આઈ·દાખલા· વચે·માતરે· (૪) થી· (૭) વરશ
નો· તફાવત·પડેછે·તે·જણાવેછે*

૭ મું* ઊપર·કહેલા·શધલા· દાખલાઓને·જરતોશ
તી·દીનની·મોતેબર·અને·કદીમ· પેહેલવી·કેતાબોથી· ટેકો·મ

---

† જુવો·આઈ·કેતાબને·શફે· ૮૯ મેં*

લેચ•અને•ખરા• પડેચ•તે•શઘલુ• અકલમંદ•વાંચનારા•શાહે
બોને•બતલાવી•આપવાની•રજા•લઈઈચ•આપણાં• બરહક•પે
ગમબર•હજરત•જરતોશતનાં• શરવેથી•કાબેલ•અને•કાંમેલ•
શાગેરદોઈ•કેઆંની•પાદશાહ• ગુશતાશપના• જમાંનાંમાં•કદી
મ•પેહેલવી•જબાંનમાં•જોડેલી•દીન•આઇનનાં•ફરમાંનોની•મો
તેબર•અને•નાંમીચી•"દીનકરદ•" કેતાબ•કે• જે•કેતાબ•પર
થમમાં•બની•તે•પછે•આપણી•દીન•ઊપર•પડેલા•ફાદેશામાં•તા
રાજ•તથા•ગુમ•થાઇ•ગંઈ•હતી•અને•જેહને•શાશાંની•પાદશા
હોનાં•જમાંનાંમાં•શોધી•કાહાડી—પાછી•હાથ•કરીને•આદર•ફ
રોબગ•ફરૂખજાદાન•નાંમનાં•ફાજેલ• દશતુરે• તાજી•કીધીચ•
અને•જે•કેતાબ•હાલમાં•શઘલા•દશતુરોની•પાશે•મોજુદ છે †
તેહમાં•જરતોશતી•દીન•કેટલાં•વરશ•શુધી•ચાલેઆ•પછે•તે•ઊ
પર•પેહેલો•હાદેશો•પડશે•તેવીશો•દાદાર•હોરમજદે • આપેલી•

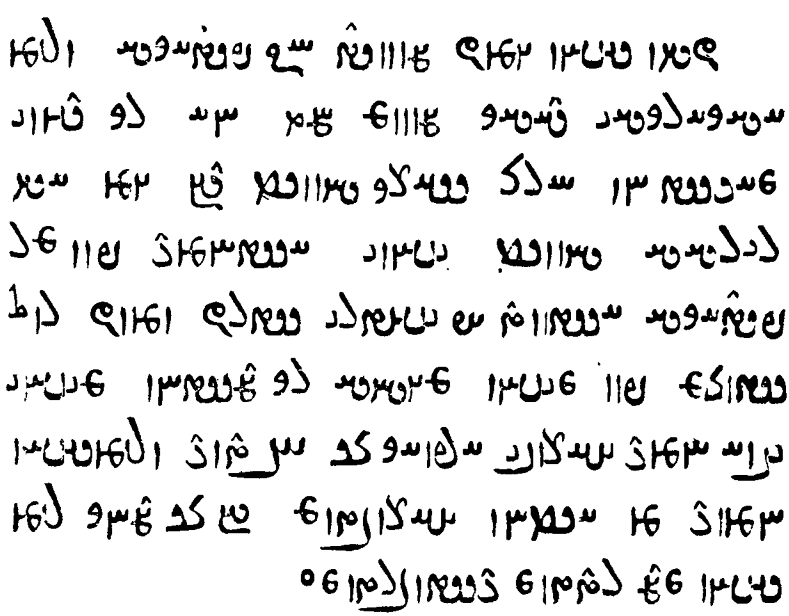
---

† જાંણવું જે•ઈઅજદેજરદી•શને• ૩૬૮ માં•માંવંદાદ•
નાંમનાં•દશતુરનાં•હાથની•લખેલી•દીનકરદ•કેતાબ•ઊપરથી•
ઈઅજદજરદી•શને• ૮૬૫ માં•દશતુર શોહેરીઆર•અરદેશર
ઈરચ•રૂશતંમે•નકલ•ઊતારી•હતી•તે•ઊપરથી• શને• ૧૦૦૯
માં•માવંદાદ•બેહેરાંમ•અરદેશર•તુરકાબાદીઈ•કીધેલી•નકલ•
ઊપરથી ઈઅજદજરદી• શને• ૧૦૩૮ માં•મુલાં•બેહેરાંમ•માવં
દાદ•રૂશતંમ•તુરકાબાદીઈ•કીધેલી•નકલ•મુલાં•બેહેમંન•ઈબ
ને• મુલાં • બેહેરાંમ• ઈઅજદી• ઇરાંનથી• શ્રી•હીનદોશતાં
ન•ખાતે•લાવેઓ•તે•તથા•તે•ઊપરથી•અતરેનાં• દશતુરોઈ•
નકલો•લીધીચ•તે•હાલમાં• મોજુદછે✻ઈ•કદીમ•કેતાબનાં•અ
શલીપણાં•તથા•મોતેબરી• વીશે•કોઇથી•વાંધો•લેવાઈ•શકાશે
નહી✻

આઈ•કેતાબનો•બનાવનાર✻

અગમમૈતી•અથવા•ભવીશ•વાત•લખેલીછે•તે•અશલ•પેહેલવી ઈબારત•પેહેલવી•તથા•ગુજરાતી•હરફે•તેહેનાં•ગુજરાતી•તરજુ માં•શાથે•નીચે•પરગટ•કરીઈએ*ઈ•તથા•ઈહેની•હેઠલનાં•બીજા પેહેલવી•દાખલા•હમારા• અંચલ• મોતર•પેશતન•જી•દશાતુર• બેહેરામજી•શંજાણાં•કે•જે•ધણી•જંદ• તથા• પેહેલવી•તથા• ફારશી•ભાશાનો•ઘણોજ•વખાંણવાજોગ• અભેઆશ•રાખેછે તેણે• હમારા• કહ્યાથી•આઈ• કેતાબને•શારૂ• શોધી•આપેઆ ચ•અને•તેહેની•નીચે•પરગટ•કરેલી•માંઈની•ઈજ•ધણીઈ• ધણી•મેહેનત•લઈને•ચોકશાઈથી• કરીછે• તે• ભરોશો•રાખ વા•જોગ•નજર•આવેચ*

દીનકરદ•કેતાબની•પેહેલવી•ઈબારત*

ઉપલી•પેહેલવી•ઈબારત• ગુજરાતી•હરૂફમાં*

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬
અસ્તુન.ઈરાંન•ગોમનચ•મદમ•જમગુનીદ•આગા•પેદાકી•
૭ ૮ ૯ ૧૦ ૧૧ ૧૨ ૧૩ ૧૪
વરમન•આશ્કારગીઈ•દખશો•જમગુનમ•અમત•અનાઈ•રક•દીને
૧૫ ૧૬ ૧૭ ૧૮ ૧૯ ૨૦ ૨૧ ૨૨ ૨૩
મેઝ્દસ્તાંન• સે•રજ•સાલે•જાગુનેદ•દીઅન•ગોમન•આઇન•લેલી
૨૪ ૨૫ ૨૬ ૨૭ ૨૮ ૨૯ ૩૦
આઇ•જાગુનેદ•અખોને•અસત હુમંદ•પવન•મર•પેદાકી• અસતુન
૩૧ ૩૨ ૩૩ ૩૪ ૩૫ ૩૬ ૩૭ ૩૮ ૩૯
દ•અજ•અખતરૈ•સતરચ•વ•મવનચ•ર•વર•સતુકજમ•પવન •
૪૦ ૪૧ ૪૨ ૪૩ ૪૪ ૪૫ ૪૬
મીઆંને•મીનશનીઈ•રક•દમસતાંન•મીઆંને• ગખના•હુમંદ•અ
૪૭ ૪૮ ૪૯ ૫૦ ૫૧ ૫૨ ૫૩ ૫૪
હેલોખ•અરેજુઆઈ•જક•અઈ• હુદ•વરમનશાંન•હુમન નદ•મન
૫૫ ૫૬ ૫૭ ૫૮ ૫૯ ૬૦ ૬૧ ૬૨
અઇતાંન•અહુલોખ•તોમ•દીઅન•જક•દમાંને•વંરમનશાંન• મદ
૬૩ ૬૪ ૬૫
મ•રદતોમ•દશતુખર•તોમ*

ઉપલી•પેહેલવી•ઈબારતનો•ગુજરાતી•તરજુમો*

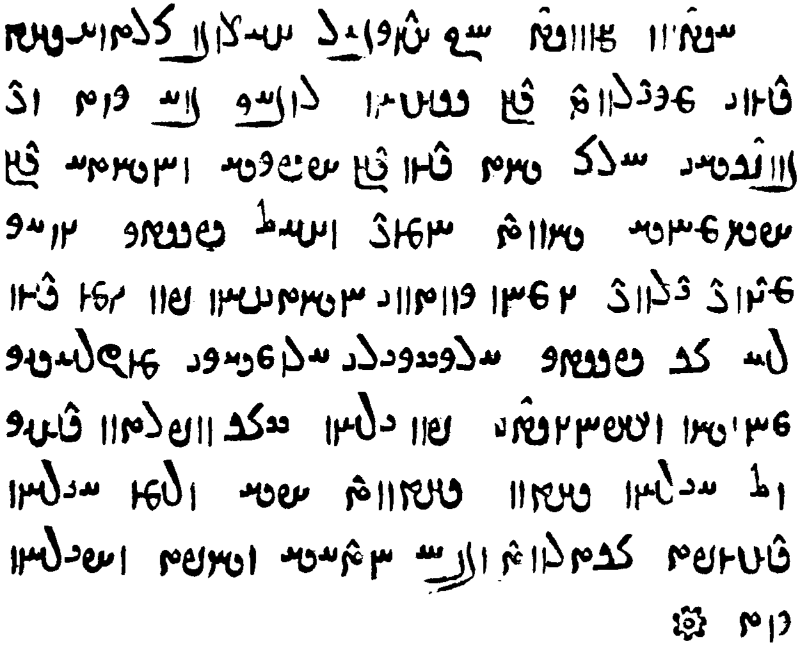
૩ ૧ ૨
ઈ• પરમાંણે•પાક•ઇઅજદાઈ• (અશો•જરતોશ્તને•) ફ
૪ ૫ ૯
રમાવેઊચ •કે• (દીનનાં•દરમીઆનમાં•) ખલલ•અથવા• નો
૯ ૮ ૭ ૧૦ ૬ ૧૦ ૧૧ ૧૨
કશાંન•પેદા•થનારછે•તેવીશે• તુને•હું•જાહેર•કરૂચ•કે• ઈ• તા
૧૩ ૧૫ ૧૪. ૧૬ ૧૭ ૧૮ ૧૯
હારી•માજદીઅશાની•દીનને•તરંણ•શો• વરશ• ગુજરશે• તે
૨૬ ૨૫ ૩૩
વારે• તનોમંદ•દુનીઆંનાં•આદમીઓ•(પોતાની•) રોશાંન•

૩૨ ૩૧ ૨૧ ૨૨ ૨૦ ૨૮ ૨૭ ૨૩
·કેઆશાથી· ઈ· દીન·મધે·રાફજંન· (લોંકો) થી· ગુમરાફી·
૨૯ ૨૪ ૩૦ ૩૪ ૩૫ ૩૮ ૩૭ ૩૬ ૪૨
જાહેર·થાઈલી·જોશે·અને·તે· શદીમો· મહને·તથા·તુહુને· વ
૪૧ ૩૯ ૪૦ ૪૭ ૪૫ ૪૪ ૩૫ ૪૩ ૪૬
માશાવાને·દરમીઆંન·આવશે· મરદોનાં·દેલ·ઘણાં·શ્રશાત·થાશે·
૪૯ ૫૦ ૫૧ ૫૨ ૪૮ ૪૬ ૬૧ ૫૯
અને·જે·ઈક·બે·શાખશો·રાશતી · બોલનાર·હોશે·તેવો·તે·
૬૦ ૫૮ ૫૫ ૫૪ ૫૭ ૫૬ ૬૩ ૬૨ ૬૩
વખતમો·બીજાવો· કરતાં·ઘણાં·પાક·તથા·બુજોરગોમો·બુજો
૬૪ ૬૫ ૫૩
રગ·અને·દશતુરાંન·દશતુર·કેહેવાશે*

૮ મું* અશકાનીઆન·લોકોનાં·રાજમાં·ઈરાંન·મધે માજદીઅશની·દીનનાં·કાંમમાં·ઘણીજ· બેપરવાઈ·અને·શ્રશતી·ચાલી·તથા·ખલલ·પોંહોચેઉ·તે·પછે·શાશાંની·તખકાનાં·પેહેલા·પાદશાહ·અરદેશર·બાબકાનનાં·જમાંનાંમાં·આપણી·દીન·નવેશરથી·તાજી·થાઈ·તે·વેલાઈ·આજ· આશરે·(૧૬૦૦) વરશ·ઊપર·બનેલાં·પેહેલવી·અરદાઈ·વીરાફ·નાંમાંની·શરૂઆતની·નીચે·પરગટ·કરેલી·ઈબારત· ઊપરથી·જોઈઆમાં·આવેછેજે·દીનકરદ·કેતાબનાં·ઊપર· ટાંકેલા·ફકરામાં·લખેલી·દાદાર·હોરમજદે·આપણાં·બરહક· પેગમબર·હજરત·જરતોશતને·કહેલી·ભવીશ·વાત·અથવા·અગમચેતી·પુરી·પડી·અને માજદીઅશની·દીનને·તરણ·શો· વરશ·ગુજરેઆ·પછે·શેકંદરનાં·જમાંનાંમાં· રૂમી·લોકોથી·ખલલ·તથા·નુકશાન·પોંહોંચેઉં·અને·કેઆંનીઓની·પાદશાહી·તારાજ·થાઈ* ઈ·પરમાણે·અરદાઈ·વીરાફ·નાંમાંની·કદીમ·તથા·મોતેબર·કેતાબની

શરૂઆતમાં•શાસ્ત•ઊઘાડુ•લખેલુ છે•તે•અશલ•ફકરો•તેહની•
માઈની•શાથે•નીચે•પરગટ•કરીઈચ•તે•ઊપર•ચાતુર•વાંચના
રા•શાહેબોઈ•ધ્યાંન•પોહોંચાડવુ *

વીરાફ•નાંમાંની•શરૂઆતની•પેહેલવી•ઈબારત *

ઉપલી•પેહલવી•ઈબારત• ગુજરાતી• તરજમો *

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬
અઈહુન•જમગુનીદ•આગા•અહુઅકબાર•અહેલોબ•જરતો
૭ ૮ ૯ ૧૦ ૧૧ ૧૨ ૧૩
ફશાત•દીને•મઝદઈસ્નદ•દીઅન•ગેહાંન•રોબાક•અના•કંનત•પદ
૧૪ ૧૫ ૧૬ ૧૭ ૧૮ ૧૯ ૨૦ ૨૧ ૨૨
અુનઃગીઈ•સે•રજ•શ્રુત•દીન•દીઅન•અવીજગી•પ•અનશ્રુતા •

૨૩ ૨૪ ૨૫ ૨૬ ૨૭ ૨૮ ૨૯
·દીભન·અવેગુમાંની·જાંગુનદ·કુમંદ·વ·આફ્રર·ગજસતે·વનાફ·
૩૦ ૩૧ ૩૨ ૩૩ ૩૪ ૩૫ ૩૬
મહુનદ·દરવંદ·ગુમાંન·કનતને·અનશ્રુતાઆંજ·પવન·ગોમન·
૩૭ ૩૮ ૩૯ ૪૦ ૪૧ ૪૨ ૪૩
દીન· રા· જક·ગજસતે·અરકસકંદરે·અરૂમીઆકે·મોચરાસક
૪૪ ૪૫ ૪૬ ૪૭ ૪૮ ૪૯ ૫૦
માંનશાને·નીઆજાંનીગીહે·પવન·ગેરાંન·સજગ·વ·નવરદન·
૫૧ ૫૨ ૫૩ ૫૪ ૫૫ ૫૬ ૫૭ ૫૮
દેહે·વર·અઇરાંન·શાતુન·જાતુનદ·અજશા·વરમન·અઇરાંન· દ
૫૯ ૬૦ ૬૧ ૬૨ ૬૩ ૬૪ ૬૫ ૬૬
હીપેપદ·જકતરૂનદ·વ·બબાર્·ખોદાઈ·વશોફ્ત·વ·અવીરાંન·
૬૭
કંનત*

ઉપલી·પેહેલવી·ઈબારતનો·ગુજરાતી·તરજુમો*

(પેહેલવી·વીરાફ·નાંમાંનો·બનાવનાર·લખેચ· કે·દાંના·
૧ ૨ ૨ ૩ ૪ ૫
સોકો·)ફિરવેશો·બઈઆંન·કરી·ગઈઆચ·કે·ફિકમરતબે·અશો
૬ ૧૦ ૯ ૭ ૮ ૧૧ ૧૨
જરતોશતે·આલમમો·દીન·કબુલ·કરાવી·અને·રેવાજ· આપે
૧૮ ૧૪ ૧૫ ૧૬ ૧૭ ૧૩ ૨૦
ઓ· (તે·) દીન·પુરાં·તરંણ·શો·વરશા·શ્રુધી· નીરમલપણાં
૧૯ ૨૧ ૨૨ ૨૪ ૨૩ ૨૫ ૨૬
થી·(ચાલી)તથા·આદમીઓ·(તેમધે)બગેર·શકથી·હતાં·અને·તે
૨૭ ૩૯ ૪૦ ૪૩ ૪૪ ૪૭ ૪૮ ૪૬
પછે·તે·બદકાર—જુલમગાર—રઇઅતને·મોહોટી·શખતીથી
૪૫ ૪૯ ૫૦ ૫૧ ૪૧ ૪૨ ૨૯
તંગી·ભોગવાવનાર·તથા·નાબુદ·કરનાર·શેકંદર·રૂમી·દોજ
૩૦ ૨૮ ૨૧ ૩૪
ખમાં·મકાંન·કરનાર·બદકાર·દરવંદની· (મીશાલે·) આદ
૩૬ ૩૭ ૩૮ ૩૨ ૩૨ ૩૮ ૫૩ ૫૪
મીઓને·ફ·દીન·વીશે·શાકમંદ·કરવાને·વાશતે·ઇરાંનનાં·જુલ

૫૨ ૫૫ ૫૬ ૫૭ ૫૮ ૫૯ ૬૦ ૬૧ ૬૩
ક્માં•આવેઓ•તેણે•તે•ઈરાંનનાં•પાદશાહ્ને•મારેઓ•તથા•પાદ
૬૨ ૬૪ ૬૫ ૬૬ ૬૭
શાહી • કાંનુનને• ખરાબ•તથા•પાઈમાલ•કીધા*

૯ મું* પેહેલવી•બુનદેહેશને•કેતાબ•કે•જે•ઘણીજ•કદીમ•કે
હેવાઈચ•અને•(૧૬૦૦)થી•વધારે•વરશ•ઊપર•બલકે•તેહેનીબી
આગમચ•બનેલીછે•તેહેમાં•ગુશતાશપથીતે•શેકંદર•સ્રુધી•પાદ
શાહોઈ•ઈરાંનમાં•કેટલાં•વરશ• પાદશાહી•કીધી•તેહેનો•હીશા
બ•આપેલોછે તે•હીશાબે• (૩૦૨) વરશ•થાઈચ* હવે•પાદશા
હ•ગુશતાશપ•તખત•ઊપર•બેઠો•તેહેની• (૧૦) વરશ• આગ
મચ•આપણાં•પેગમબરનો•જનમ•થાઈઓ•તે• (૧૦) વરશ•
ઊપલાં• (૩૦૨) માં•મેલવીઈ•તો•પેગંમબર•શાહેબનાં•જનમ
થીતે•શેકંદરનાં•મરણ•સ્રુધી• (૩૧૨) વરશ•થાઈચ• અને•શે
કંદરનાં•મરણથીતે•આજ•સ્રુધી• (૨૧૭૩) વરશ• થાઈચ•તે•
વરશ• ઊપર• કહેલાં• (૩૧૨) વરશમાં• મેલવીઈતો•આપણાં•
પેગંમબરનાં•શનેનાં•હાલમાં• (૨૪૮૫) વરશ• થાઈચ•તે•ઊ
પર•ટાંકેલા• ૧ લા— ૨ જા— ૩ જા•તથા• ૪ થા•દાખલાને
મલતાં•આવેચ•માતરે•ફક•બેઈ•વરશનો•તફાવત• પડેચ•તે•
નજીવોછે*

૧૦ મું* પાજંદ•જાંમારાપી• કેતાબમાંથી• ગુશતાશપ
થીતે•શેકંદર•સ્રુધી•ઈરાંનમાં•રાજ•કરનારા• પાદશાહોની•પા
દશાહીનાં•જુમલે• (૩૦૧)વરશ•લખેલાંછે*ઈ•હીશાબેથી•આ
પણાં•બુજોરગ•પેગમબરનાં•શનેનાં• (૨૪૮૪)વરશ•થાઈચ*

માંટે• "દીનકરદ•" તથા• "અરદાઈ•વીરાફનાંમાં" ના
જેહેવી•મોતેબર•અને•કદીમ•પેહેલવી•કેતાબોમાં•લખેલી•જર

તોશતી·તારીખને·ઊપર·કહેલી· "બુનદેહેશને·" તથા· "જાં
માશપી" શી·ટેકો·મલેચ*

હવે·ઊપર·ટાંકેલા·દશ·મોતેબર· અને·ભરોશો· રાખવા
જોગ·દાખલાઓથી·ઓકશ·રીતે·શાબેત· થાઈચ·કે·આપણો
અશો·અને·બરહક·પેગંમબર·હજરત·જરતોશત· આજ·પાં
ણી·પચીશ·શોથી·વધારે·વરશ·ઊપર·થાઈ·ગઈઆચ* હમારા
અકલમંદ·વાંચનારા·શાહેબોઈ·વીચાર·કરવો·કે·આપણી·દી
ન·આઈનની·કદીમ·કેતાબો·તથા·મોતેબર·તવારીખની·તથા
બીજી·કેતાબોનાં·ઈતફાકી·કોલને·પડતો·મેલીને·તેહેની·વીરૂ
ધમા·માતરે·ઈક·કેતાબનાં·હાંશીઆ·ઊપર·ભરોશો·લાવીને·જ
રતોશતને·છેક·શેકંદરનાં·જમાંનાંમાં·લાવી· મેલનારા·શનેને
ખરો·લેખીઈ·ઈ·વાત·મહાલ·તથા·અકલથી·દુર છે*શ્રું·શેંકડો
બલકે·હજારો·વરશ·ઊપર·બનેલી· આપણી·દીન·આઈનની·
કદીમ·પેહેલવી·તથા·તવારીખની· ફારશી·તથા·અરબી·કેતા
બોમાં·લખેલા·ઊપર·કહેલા·દાખલા·ખોટા છે ? અને·શ્રું·પા
છલા·જમાંનાંમાં·માતરે·થોડાંઈક·વરશ· ઊપર·બનેલી·ફકત·
ઈક·કેતાબનો·હાંશીઓ·કે·જે·ઈજ·નાંમની·અને·ઈજ·ગરંથ
કારે·બનાવેલી·બીજી·કોઈ·કેતાબમાં·લખેલો·નથી· † તે·હાંશી
આમાં·ગોઠવી·બેશાડેલો·શરીઆંમ·બેહુદો·શને·ખરો છે·હેશું.

† ઈ·બહમનઈઆરને· નાંમે· ગોઠવી· બેશાડેલા·હાંશી
આમાં·લખેલો·જરતોશતી·શને·બમનીઆરે·બનાંવેલી·કોઈ
કેતાબમાં·લખેલો·નથી·અને·બહમનઈઆરે· કોઈ·કેતાબ·બ
નાવીબી·નથી·અને·મરહુમ·મુલાં·ફીરૂજનાં·કેતાબખાંનાંમાં·ઈ
ક·કેતાબ છે·તે·શીવાઈ·બીજી·કોઈ·કેતાબ·અથવા·જીજમાં·લ
ખેલો·નથી·માટે·બહમનઈઆરને·નાંમે·ઊભો·કરેલો·કોલ·બી
લકુલ·ખોટો·તથા·બોહોતાન·ભરેલો·માલુમ·પડેચ*

કોઇ·શીઆંણો·પુરશ·વાજબીની·રાહે·કહી·શકશે ? ના·હરગે
જ·નહી*આપણાં·મજહબની·કેતાબોમાં·શાફ·ઊઘાડું·લખેલું
છે·જે·આપણી·પાક·જરતોશતી·દીન·તરણ·શો·વરશ·સુધી·
ખુબ·રવેશે·ચાલી·તેપછે·શેકંદર·રૂમીઇ·તારાજ·કીધી*શું·ઇ
વાત·ખોટી·અને· આપણો·બુજોરગ· પેગમબર·હજરત·જર
તોશત·આશરે·શાડી·ઇકવીશ·શો·અથવા·પોણી·બાવીશ·શો †
વરશ·ઊપર·શેકંદર· રૂમીનાં·જમાંનામાં·બલકે·શેકંદરનાં·મ
રણ·પછે·થાઇ·ગઇઆ·ઇ·વાત·ખરી ? ના·ઇહેવી·બેહુદી·વાત
કદી·કોઇનાં·મનેઆમાં·આવશે·નહી*ઇ·વાત·તવારીખથી·બીલ
કુલ·ખોટી·પડેચ·અને·ઇકબી·ભરોશો·રાખવાજોગ·કેતાબની
શાખશીથી·ઇ·વાતને·ટેકો·મલતો·નથી·અને·તે·શાથે·ઇ·વાત
મહાલછે*માટે·ચોકશ·રીતે·શાબેત·થાઇચ·કે·જરતોશતી·શ
નેનાં· (૨૨૩૯) વરશ·જે·મુમબઇ·શમાચાર—દફતર· આશ
કારા·તથા·ચાબુકનાં·પંચાંગોમાં·છપાઇચ·અને·જેહને· જગ
ત·મીતરનો·અધીપતી·તથા·કાલમાંણ·પુશતકને·છપાવી·પરગ
ટ·કરનાર·પારશી·કાવશજી·શોરાબજી·પટેલ·કબુલ·રાખેચ·તે
વરશ·શરીઆંમ·ખોટાંછે*

જરતોશતી·શનેનાં·ઊપર· પરગટ·કરેલા· શઘલા·દાખ
લાઓમાં·શાહનામાંનો·દાખલો·તથા·બુખતુન·નશરની·તારી

---

† હમારા·હરીફનાં·બતલાવેઆ·મુજબ· હજરત·જરતો
શતનાં·જનમનાં· (૨૨૩૯) વરશમાંથી·ઇ· હજરતની·ઊમર
નાં· (૭૭) વરશ·બાદ·કરીઇતો· (૨૧૬૨) વરશ·બાકી·રેહે
ચ·તે·પેગંમબર·શાહેબનાં·મરણનો·શને·ઠરેચ*
આઇ·કેતાબનો·બનાવનાર*

·અનો· દાખલો·કે·જે· બરોબર·ઈક· મલતા·આવેચ·તે·ઘણાં મોતેબર·દીશેચ·તથા·બીજા·શઘલા·દાખલા·ઈ·દાખલાને·નજદીક·મલતા·આવેચ·માટે·ઈ·બંધે·દાખલાને·શાનદ· તરીકે·ગણીને·ઈહનાં· આધાર·ઊપરથી·હાલમાં· જરતોશતી·શનેનાં· (૨૪૮૭) મુકરર·કરવાને·આપણને·બની·આવેચ*

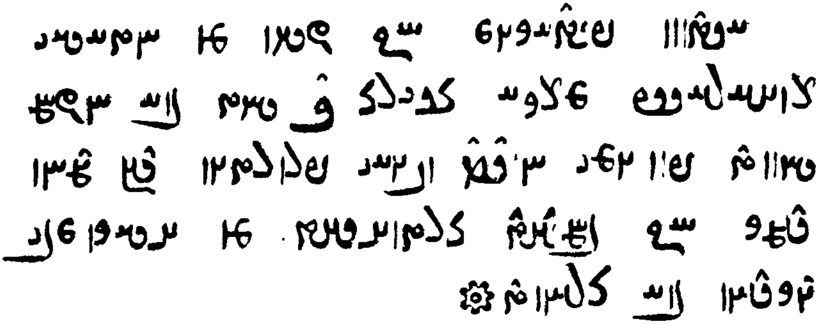
જાંણવું·જે·હમોઈ· આઈ·કેતાબમાં·ઘણી·જગોઈ·લખીચ·કે·આપણો·બરહક·પેગમબર·હજરત· જરતોશત·લોહોરાશપ·પાદશાહની·પાદશાહીનાં· ૧૧૦ માં·વરશમાં·જનમેઆ અને· (૩૦) વરશની·વઈમાં·દાદાર· હોરમજદની·નજદીક· ગઈઆ·અને· (૧૦) વરશ·શ્રુધી·મીનોઈ·જાંહાંનમાં·રહીને· (૪૦) વરશની·વઈમાં·પાદશાહ· ગુશતાશપની·હજુરમાં·આવેઆ·અને·માજદીઅશની·દીન·કબુલ·કરાવી*ઈહેની·શાબેતીમાં·કદીમ·પેહેલવી· કેતાબોનાં·દાખલા·નીચે·દાખલ·કરીઈચ કે·તેવીશે·કોઈથી·વાંધો·લેવાઈ·શકાઈ·નહી*

આપણાં·અશો·પેગમબર·હજરત· જરતોશતનાં·બુજોરગ·શાગેરદ·તથા·કાકાનાં·છોકરા·મેદીઓમાહ· બીન·આરાશપે·આશરે· (૨૪૦૦) થી·વધારે· વરશ· ઊપર· બનાવેલી· "વજરકરદ·દીની" † નાંમની· કેતાબમાં·આપણાં·બરહક· પેગમબરનાં·જનમનો·ચોકશ·દાહાડો· મહીનો·તથા·વરશ·બએઆંચ·તે·ફકરો·અતરે·શાનદ·તરીકે··નોંધી·રાખવાશારૂ·પરગટ·કરીઈચ*

---

† જુવો·રેહેનુમાઈ· જરતોશતી· પુશતક· ૧ લું·શફે· ૫૪--૫૫—૭૩ તથા· ૭૬ મે*

પનર૨૬·દીની·કેતાબની·પેહેલવી·ઈબારત✱

ઉપલી·પેહલવી·ઈબારત·ગુજરાતી·હરૂફમેં✱

૧ ૨ ૩ ૪ ૫
અફિહુંન·પેદાકીનમ·આગા··ચસુન·મન·ઓદાઈઈ·લોહ
૬ ૭ ૮ ૯ ૧૦ ૧૧ ૧૨ ૧૩ ૧૪
રાસપ·મલકા·જક·ઈ·રજ·દેહ·શ્રૂત·બના·અનજાંમ·જાગુનદ
૧૫ ૧૬ ૧૭ ૧૮ ૧૯ ૨૦ ૨૧
પવન·જોમે·ખુનદદ·વ·બીનાઈ·ફરવરદીન·દીઅન· દમાંને·
૨૨ ૨૩ ૨૪ ૨૫ ૨ ૨૭
દેમે·આગા·બાંમદાદ·જરતોહશત·મન·અશકંમખે·દોકદાન·
૨૮
બના·જરફુનદ✱

ઉપલી·પેહલવી·ઈબારતનો·ગુજરાતી·તરજુમો✱

૧ ૨ ૩ ૪ ૭ ૫
ઈ·રવેશો·જાહેર·કરૂંચ·કે·જેવારે·પાદશાહ·લોહરાસપની
૬ ૯ ૧૦ ૮ ૧૧ ૧૨ ૧૩ ૧૪
પાદશાહીને·ઈક·શો·ને·દશ·વરશ·આખેર·થાઈઆં·તેવારે·
૧૯ ૧૮ ૧૭ ૧૬ ૧૫ ૨૨ ૨૨
ફરવરદીન·મહીનો·અને·ઓરદાદ·રોજે·ખાલેશ·રોશાની· ઈ

૨૩ ૨૪ ૨૫ ૨૭ ૨૬
આને•બાંમદાદનાં•વખત•ઊપર•જરતોશત•દોગદોને•પેટ•પેદા
૨૮
થાઈઓ*

પેગામબર•જરતોશત• તરીશ•વરશની•
ઓમરનો•થાઈઆ•બાદ•મીનોઇ• જેણં
નમો•દાદાર• હોરમજદની• નજદીક•ગઈ
ઓ•હતો•તે•વીશેની•પેહેલવી•ઈબારત•
દીનકરદ•કેતાબનાં•૭ મા•દફતર•મધેથી*

દીનકરદની•પેહલવી•ઈબારત*

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ઊપલી•પેહેલવી•ઈબારત• ગુજરાતી•હરફમો*

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬
અજશ•પવન•ખુનદગીઈ• રક•શ્રુતે•મન•જરહુનશાને•ફનાજ •
૭ ૮ ૯ ૧૦ ૧૧ ૧૨
વહુમન•અમહોશપંદ•પવન•આશાતીઈ•અનહોમા• મદમ•મદ*

ઊપલી•પેહેલવી•ઈબારતનો•ગુજરાતી•ગુરજુમો•

૧ ૨ ૩ ૪ ૫
તે•(ઇઆને•જરતોશત•)પુરાં•તરીશ•વરશાની•ઓમરનો

થાઈઆ·પછી·બેહમન[7]·અમેશાશપંદની[8]·રેહેનોમાઈથી[6]· હોરમ[11]
જદની·ઈઆરીમો[10]·ગુશારદરપ[9]·થઈઓ[12]·(ઈઆને·દાદાર[12]· હોરમ
જદની·નજદીક·પોહોચેઓ*)

પેગામબર·જરથોશતની·ઓમર·તરીશ
વરશાની·થાઈઆ·પછે·મીનોઈ·જેહાંનમો
ગઈઓ·અને·તે·જગોઈ·દશ·વરશ·રહી
ને·પાછો·આઈ·દુનીઆંમો·આવેઓ·તે
હેનું·બઈઆંન·વજરકરદ·દીની·નાંમની
પેહેલવી·કેતાબનાં·પેહેલાં·દફતર·મધેથી*

વજરકરદ·દીની·કેતાબની·પેહેલવી·ઈબારત*

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ઉપલી•પેહેલવી•ઈબારત•ગુજરાતી•હરૂફમો*

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭ ૮
વ•પવન•અઈબારીઈ•વહમન•વ•નીરૂઈ•અહેલાઈશ•વ•રા
૯ ૧૦ ૧૧ ૧૨ ૧૩ ૧૪ ૧૫ ૧૬
સત•ગોબશાની•પવન•જકે•પહાલુમ•બાંનાંન•વજરૂનદ•વ•પ
૧૭ ૧૮ ૧૯ ૨૦ ૨૧ ૨૨ ૨૩ ૨૪ ૨૫
વન•હમપુનસગીઈ•દાદારે•અનહોમા•વીસપે•આગાસ•વદ•દેહ•
૨૬ ૨૭ ૨૮ ૨૯ ૩૦ ૩૧ ૩૨ ૩૩
શ્રત•દીઅન•જકે•મહુનદાંન•વ•અમહુસપંદાંન•જાણુનદ•વ•આ
૩૪ ૩૫ ૩૬ ૩૭ ૩૮ ૩૯ ૪૦ ૪૧
હુર•મન•દેહ•શ્રત•પવન•જોમે•ખોનદદ•વ•બીનાઈ•ફરવરદી
૪૨ ૪૩ ૪૪ ૪૫ ૪૬ ૪૭ ૪૮
ન•સપેતમાંમ•જરતોહશાન•રોદમન•વરજ•વ•ગાદમને•વખશ્ર
૪૯ ૫૦ ૫૧ ૫૨ ૫૩ ૫૪ ૫૪ ૫૫
રી•મન•મહુલદ•પવન•ગોમન•સતાઈ•અસત•હુમંદ•ફરોદ•
૫૬
નતુનદ*

ઉપલી•ઈબારતનો•ગુજરાતી•તરજુમો*

૧ ૪ ૩ ૨ ૫ ૭
અને•બેહમન•(અમેશાસપંદ)ની•ઈઆરીથી•તથા•પાકી
૮ ૯ ૧૦ ૬ ૨ ૧૨
અને•રાશત•બોલવાની•કઉઅતથી•(અશો•જરતોશત•)તે•
૧૩ ૧૪ ૧૧ ૧૫ ૧૬ ૨૨ ૨૩
બાલાતર•દુનીઆંમો•ગીઓ•અને•તમાંમ•આગાહીનાં•શાહેબ•
૨૦ ૨૧ ૧૮ ૧૯ ૧૭ ૨૫ ૨૬ ૨૪
દાદાર•હોરમજદ•શાથે•પુરશેશ•કરવા•થકી•દશ•વરશ•તલક
૨૯ ૩૦ ૩૧ ૩૧ ૨૭ ૨૮ ૩૨ ૩૩
ઓનો•ઈજદો•અને•અમેશાસપંદોને•દરમીઆંન•રહેઓ•અને•
૩૫ ૩૬ ૩૪ ૪૧ ૪૦ ૩૯ ૩૮ ૩૭
દશ•વરશ•પછી•ફરવરદીન•મહીનો•અને•ખોરદાદ•રોજે•શાપે

૪૨ ૪૩ ૪૮ ૪૭ ૪૬ ૪૫ ૪૪
તમાંન•જરતોશત•પેગમબરીનાં•ગુર•તથા•દબદબા• શાથે•
૫૦ ૪૯ ૫૨ ૫૪ ૫૩ ૫૧ ૫૫ ૫૬
મીનો• જેહાંનથી•આઈ•તનોમંદ•દુનીઆંમાં•નીચે•આઈઓ*

ઊપલા•દાખલાઓ•ઊપરથી•અકલમંદ •વાંચનારા•શાહે
બોની•ખાતરી•થાશે•જે•આપણી•પાક•દીનમાં•રોજ•માહ •તથા
વરશથી•ગણતરી•ગણાઈચ•પણ•વારની• ગણતરી • આપણી•
કોમનાં•લોકોમાં•અશાલથી•નથી• માટે• આપણાં • પેગંમબર•
શાહેબનાં•પીતરાઈ•ભાઈ•મેદીઓમાહ•બીન• આરાશપે•આ
પણાં•બુજોરગ•પેગંમબર•શાહેબનાં•જનમનો•મુબારક•રોજ•
માહ•તથા•વરશ•વજરકરદ• દીની•નાંમની•કદીમ •જમાંનાંમાં
બનાવેલી•કેતાબમાં•લખેઊંચ•અને•તે• જમાંનાંમાં• જરતોશ
તી•લોકોમાં•વારનો•બીલકુલ•માહવરો•હતો•નહી•તેથી•વાર•લ
ખેઓ•નથી*અગરજો•તે•જમાંનાંમાં•વાર•લખવાનો• રેવાજ
હતે•તો•મેદીઓમાહ•પોતાની•કેતાબમાં•વાર•લખેઆ•વીનાં•રે
હેતે•નહી* માટે•ઈ•દાખલા•ઊપરથી•ચોકશ•રીતે•શાબેત•થાઈ
ચ•કે•હાલમાં•બહમનીઆરને•નાંમે•ગોઠવી•બેશાડેલા• કોલમાં
લખેઊંચ•કે•આપણો•અશો•પેગંમબર•જનમેઓ•તે•દને•શોમ
વાર•હતો• તે•શેરશ•ખોટી•બનાવટછે*

આઈ•કેતાબ•શમાપત•કરતી•વેલાઈ•શંઘલા•શેઆણાં•
વાંચનારા•શાહેબોને•તેહમાં•અગાત•કરીને•દીનદાર•જરતોશ
તીઓને•જાહેર•કરવાની•રજા•લઈઈચ•કે•હમો• લગભગ•ઈક•
વરશ•થાઈઊ•ખરા•જરતોશતી•શનેની•શોધમાં•ગુતેલા• છઈ
ઈ• અને• કદીમ• તથા • પાછલા • જમાંનાંમાં• બનેલી•જેટ

લી·કેતાબો·ફ્મોને· મલી· આવી·તેટલી·શરવે· કેતાબોમાંથી·
ખોલ·કાહાડીને·જરતોશતી·શનેનાં·દાખલા·શોધી· કાહાડીને
આર્ફ·નાંધલી· કેતાબમાં· દાખલ· કરેઆચ· અને· વાંચના
રી·આલમની· શાંમને· મેલેઆચ·અને·ખરો·જરતોશતી·શ
ને·તેહ્કીક·કરી· આપેઓચ· તે· ઊપરથી · શધલાઓની·
ખાતરી·થાશે·જે·ફ્મોર્ફ·જે·જરતોશતી·શને·મુકરર· કરેઓ
ચ·તે·મોતેબર·અને·તે·શાથે·આગલા·જમાંનાંમાં· બનેલી·ક
દીમ·કેતાબોનાં·આધાર·ઊપરથી·તેહ્કીક·કરેઓચ·તે·ખરો છે
અને·મુમબઈ·શમાચાર—દફ્તર·આશકારા· તથા·ચાબુકનાં·
પંચાંગ·બનાવનારાઓ·જે·જરતોશતી·શને·વાપરેચ·તથા·જે
હ્ને·જગત·મીતરનો· અધીપતી·તથા· "ઓરીએનટાલ· ઈરા
શ· " હ્વે·નાંમની·અંગરેજી ·કેતાબનો· ગુજરાતી· તરજુમો
છપાવી·પરગટ·કરનાર·પારશી· કાવશજી· શોરાબજી·પટેલ·ક
બુલ·રાખેચ·તે·શને·બીલકુલ·ખોટો—વગર·પાર્ફઆનો·તથા
બેહુદો છે*

શમાપત*

Digitized with financial assistance from the
Mr. Sangi
on 12 April, 2019